

KİLİT

MUSTAFA
NECATİ
SEPETÇİOĞLU

İRFAN YAYINEVİ

MUSTAFA NECATİ
SEPETÇİOĞLU

KİLİT

İrfan Yayımcılık

Yayın Hakkı (Copyright):
© İrfan Yayımcılık & Tanıtım
Limited Şirketi

DÜNKÜ TÜRKİYE DİZİSİ
ÜÇLEME 1
CİLT 1

Kapak:
Erol KAYMAK

Baskı:
Avcı Ofset

Cilt:
İstanbul Mücellithanesi

İrfan
Yayımcılık ve Tanıtım Limited Şirketi
Klodfarer Cad. Sümer Ap. No: 40/7
34400 Divanyolu İSTANBUL
Tel&Faks: (212) 518 38 66

BÜTÜN ESERLERİ:1

MUSTAFA NECATİ
SEPETÇİOĞLU

KİLİT

İRFAN YAYINCILIK

Mustafa Necati Sepetçioğlu

Yazar 1930 Zile doğumlu. İlk ve ortaokulu Zile'de okuduktan (1947) sonra İstanbul'da Haydarpaşa Lisesi'ni (1950) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1956). 1954 yılında şair ve yayınevimiz yazarlarından Muazzam Gürşen SEPETÇİOGLU ile evlendi. Muhtelif kamu görevlerinden sonra Milli Eğitim Derleme Müdürlüğü (1974) yaptı.

İlk hikâyeleri Sivas'ta çıkan *Hakikat* gazetesinde yayımlanmıştı (1948). Daha sonra hikâyeleri İstanbul, Yol, Türk Yurdu, Türk Dili (1955-59), Türk Edebiyatı dergilerinde yer aldı. *Çağlayanlı Vadi* adlı romanı Vatan gazetesinde tefrika edilmişti (1966-71). Nehir romanları olan oniki ciltlik Dünkü Türkiye Dizisi'nde Malazgirt Zaferi'nden İstanbul'un Fethi'ne kadar Türk tarihi konu alınırken, üç ciltlik Bugünkü Türkiye Dizisi ile günümüz Türkiye'sinde yaşanan toplumsal değişim ve sonuçları işlenmiştir. Sabırağacı Dizisi ile fetihten günümüze Kıbrıs ve Osmanlı Devleti anlatılmıştır. *Trampacılar* adlı oyunu İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda (Mart 1968) sahnelenen Sepetçioğlu'nun, oyun yazarlığında en önemli başarısını gösterdiği *Büyük Otmarlar* İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Gençlik Tiyatrosu'nca sahneye konuldu (1967), ardından Avrupa Üniversitelerarası Tiyatro Festivali'nde en iyi oyun seçildi (1968). *Çardaklı Bakıcı* adlı oyunu ile MEB Ödülü'nü, *Gece Vaktinde Gündönümü* ve *Karanlıkta Mum Işığı* adlı kitaplarıyla Türkiye Milli Kültür Vakfı 1980 Kültür Armağını'nı, ... *ve Çanakkale 3/Döndüler* adlı eseriyle 1990 yılı Türkiye Yazarlar Birliği'nin yılın romancısı ödülünü kazandı. 1994'te İLESAM Üstün Hizmet Beratı verildi. 1998'de Atatürk Dil-Tarih Kurumu Şeref Üyeliği'ne seçildi.

«Ben Tanrı gibi gökte olmuş Türk Bilge Kağan.» dedi ve durdu. Kocaman çadırın içi gittikçe soğuyordu. Ekim ayı, olanca ayazını, uzak güneşinde daha çok soğutarak sanki başka bir yer bulamamış gibi çadıra dolduruyordu. Bir an, karşısında, iki dizi üstünde oturan çocuğu serbest bırakmak istedi. Şimdi şu ayazda, iki diz üstünde oturup ders dinlemek?

«Ne düşündün Sarı Hocam? Niye sustun?»

Her zaman böyle olurdu; çocuk, düşündürtmez, söyletirdi.

«Seni düşündüm Çağrı Beyimin oğlu.»

«Beni düşündüysen salıver gitsin; dışarda akranlarım bekler.»

«Dışarda akranların bekler de, ya biz ne bekleriz burada?»

Çağrı Beyin oğlu güldü. Çadırın soğuğu bu çocuk gülüşüyle ısınır gibi oldu. Konuşmasaydı, Sarı Hoca, gülüşün hatırı için gene de onu dışarı salacaktı. Ama Çağrı'nın oğlu:

«Sen benim akranım değilsin» deyiverdi; «Otur da akranlarınla konuş!»

Çadır mı döndü Sarı Hoca'nın beyninin orta yerinde, yoksa ayaz, beynini Ceyhun nehri gibi dondurdu mu, ne

oldu pek anlayamadı. Birden fırladı. «Höt!» diye bağırdı; «Höt ordan. Höt...» Çadırı arşınlıyordu; çadırın içinde dört dönüyordu. «Çağrı Beyimin oğlu demem alırım ayağımın altına. Alamam mı?»

«Alırsın Sarı Hocam?»

«Alırsın da peki ne demeğe denmiştir o lâf? Ha, söyle bakalım ne demeğe denmiştir o lâf... Sen Isıkgöllü deli karının oğlu mu sanırsın kendini. Ne dedim ben sana ha? Kimin nesi olduğunu bilmez misin?»

«Ben Tanrı gibi gökte olmuş Türk Bilge Kağan, dedin.»

«Peki ne demeğe gelir o?»

«Ne bileyim. Sarı Hocam orasını anlatmadın daha?»

Sarı Hoca, az önce, nasıl birden ayağa fırlayıp kalktıysa, çadırı nasıl arşınlayıp dört döndü ise yine öyle birden duruverdi. Çadırın orta direği gibi, olduğu yerde çakılıp kaldı. Bu çocuk? Yok bu haylaz, çocuk mocuk değildi; yaşınca değildi... Şurda, şu çadırın içinde, iki diz üstünde oturmuyordu; çocukça gülüyordu da çocukça konuşmuyordu. Sarı Hoca farkında olmadan çocuğun doğduğu günü hatırladı: Ali Tekinlilere yenildikleri yıldı. Harezm'in öte yanından durmadan Türkmen geliyor, Harezm'in bu yanında Ali Tekinliler olsun, Karahanlılar olsun, Gazneliler olsun Türkmenleri töretmek istemiyorlardı. Bu çocuk doğunca iş değişmişti. Ali Tekin'i yenmişlerdi; Karahanlılar susar olmuştu, Gazne çekiliyordu.

Müneccimler bu çocuk için? «Pöh» dedi yüksek sesle, Sarı Hoca müneccimlerden nefret ederdi.

Allah insana iki göz vermişti; akıl vermişti. Müneccimler ise gözlerini kapayıp konuşurlardı.

«Bak bakalım Çağrı Beyimin oğlu; bana bak bakalım... İyice bak.» Gidip Çağrı Beyin oğlunun tam karşısı-

na oturmuştu. Artık soğuğu duymuyordu; artık çadırın içinde değildi. Artık Sarı Hoca da değildi; Harezm'in ötesinden gelmiş, iki iri ve yumuşak gözdü, yeryüzü ile gökyüzünü dolduran kocaman bir akıldı.

«Çağrı Bey'in oğlu, gözlerini gözlerime dik de bak... Neden dediğimi yapmadın?»

«Bana hep Çağrı Bey'in oğlu dersen, dediğini yapamam Sarı Hocam.»

«Ne demeliymişim ya?»

«Alparslan! Senden başka herkes Alparslan diyor.»

Sarı Hoca yine tedirginleşti. Gözleriyle birlikte o kocaman aklı uçmağa hazır bir küçük kuş halini aldı. Kuşu uçurmamak gerekti. Usul usul:

«Öyle olsun Alparslan» dedi. «Senin dediğin olsun bakalım. Şimdi gözlerini gözlerime dik de bak... Bu Kurban Bayramının dördüncü günü seni bu ayazda, iki diz üstüne oturtmuşsam; oturtmuş da böyle abuk sabuk konuşturuyorsam, bir şey demek istiyorum. Ne dediğimi anlayacak mısın?»

«Dersen anlarım hay Sarı Hocam. Demezsen ne deyim?»

«Ben bir söz dedim az önce. Sen araya lâflar sokuşturup ecinnileri başıma toplamasaydın gerisini de getirecektim. De bakayım neyidi o söz?»

«Ben Tanrı gibi gökte olmuş Türk Bilge Kağan, dediydin.»

«Hah, iyi kalmış kulağında. Ne demeye gelir şimdi onu dinle...»

«Sarı Hocam? Bir şey de ben desem. Kızmaca yok ama. Kızarsan demem.»

«Gözlerini gözlerime dik de konuş dedim. Ben gözleri yerde konuşanı sevmem dedim.»

«Hani kızmayacaktın ya.»

«Kızmayacağım. İyi bir söz edersen bu günkü dersi de yarına bırakırım.»

«Bana öğrettiğin sözden Bilge Kağan adını çıkarsak da yerine Alparslan'ı koysak, ne demeye geldiği anlaşılmış olmaz mı?»

Sarı Hoca, gökyüzü gibi yeryüzünün de sustuğunu hissetti. Kulakları mı yanlış duymuştu? Gözleri mi yanlış görüyordu? Aklı, herhalde yıllardır başında yoktu...

Buzlu, ayazlı, donmuş bir boşluk kafatasında ağrımağa başlamıştı. Hiçbir hareket yapamıyordu, kımıldanamıyordu bile. Alparslan'ın söylemek istediği cümleyi geçirdi zihninden. Gözleri daha çok açıldı; karşısındaki çocuğu içine alacak kadar gözlerinin irileştiğini sanıyordu. Ama ne kadar irileşirse irileşsin, gözlerinin yine de Alparslan'ın çocuk gözlerinin içinde eriyip kaybolduğunu hissediyordu.

Yaşınca bakan, yaşınca güzel, yaşınca çocuk gözler; bütün sarı elâ ışıklarıyla konuşur gibi parıldayan fakat bütün pırıltılarında susan, iri mi, yumuk mu, açık mı, kapalı mı belli olmayan gözler...

Sarı Hoca, o donmuş sessizlik içinde ürperdi, Alparslan'ın gözleri bir garip yanıyordu. Devler vardı; rüzgârlar, ağaçlar, dağlar vardı. Uzunlamasına ırmaklar, enliliğine göller, genişliğine ovalar vardı. Bu gözler çocuk değildi; bu bakış çocuk olamazdı; bu titreyen kirpiklerin arasında, doğan bir günün bulutlardan sessiz sıyrılışı, gökyüzünden yeryüzüne dökülüşü vardı.

Eğilmek geldi Sarı Hoca'nın içinden; çocuğun ellerini öpmek, bütün bildiklerini, öğrendiklerini, öğrettiklerini terk edip...

Düşünemiyordu.

Düşünürse Sarı Hoca, delirebileceğini anladı.

«Konuşan bir kurt'u anlatmıştım sana» diyebildi ne-

den sonra. Sesi boğuktu; yorgundu, yüzyıllarca uzaktı. Sesi, belli belirsiz bir korkunun titreyişini duyuruyordu. «Oğuz Han'ın çadırına giren, Oğuz Han'la konuşan bir kurdu anlatmıştım. O kurt gerçekten konuştu mu bilmiyorum; atalarımız konuştu dediyse konuşmuştur; aksine mümkünü olamaz. Eğer ben Sarı Hoca'ysam, o kurdun sesini duymamış bile olsam, derim ki kurdun sesi seninki gibiydi, oğlum Alparslan, o kurt da herhalde senin gibi konuştu...»

Sarı Hoca bütün ömrü boyunca söyleyeceklerini söyleyip tükenmiş gibiydi. Bu sırada, dışarda gürültüler olmasa, önce bir çocuk sesi: «Alparslan, hey Alparslan» diye bağırmasa; ardından da bir çocuk kalabalığı çadırın dışında ve hep bir ağızdan «Sarı Hoca... Sarı Hoca... Sarığı Koca... Sal bize Alparslan'ı altun bulasıca!» diye çağrışmasa Sarı Hoca çoktan eğilip Alparslan'ın dizlerini öpecekti.

Seslerle birlikte toparlandı. «Kim bu çocuklar?» diye sordu. Sesi hâlâ bocalıyordu.«Kimin nesi?»

Alparslan yine öyle bakıyordu. «Afşin» dedi; «Şu ilk bağıran Afşin. Benden büyüktür ama bensiz edemez Sarı Hocam; ben de onsuz edemem...» Susup öteki sesleri dinledi. Sesleri ayırt etmeğe çalıştığı belliydi. «Biri Ersagun» dedi; «Babamın amca çocuğu... Ağabeyim Kavurt da var; sonra Atsız var. Buldacı var, Dilmaçoğlu var, Artuk ile Çavlı da var... Var işte Sarı Hocam hepsi, herkes var... Bir de kız var ama onu çıkaramadım.»

«Aralarına ha bir katılsam, diyorsun he mi? Şu Sarı Hocam bir lânetlik etmese de bıraksa beni diyorsun?»

«İzin verirsen öyle diyorum Sarı Hocam...»

«Höt! Höt dedik sana, ağzından çıkanı kulağın duysun, lanet kime derler?»

«Şeytan'a derler Sarı Hocam..»

«Şeytana derlerse? Sarı Hoca şeytan mı demeğe getiriyorsun aklın sıra?»

«Ben demedim.»

«Ya ben mi dedim hay meret! Toplan bakalım. Toplan bakalım hadi sümkürme.»

Alparslan keyiflendi. Uzun hırkasının eteklerini, sıkıca ve tatlı bir çocuk dikkati ile tutarak kalktı. Yumuşak, kuzu derisi çizmelerinin içinde ayakları uyuşmuştu; karıncalanıyordu. Silkelemek istedi fakat tuhaf ve belirli bir korkuyla vazgeçti. Hemen çıkmak için döndü.

«Höt! Höt dedikçe kötüleşiyorsun ha. Soyha; hani el öpme! Dersimizin sonunda bir el öpme beklemez miydik? Unuttun ki gayri ne unuttun ya, ne unuttun. Gel bakalım, gel dedik.»

Alparslan ne gidiyor ne geliyordu. Utanmış gibiydi. Ya, bu el öpmeyi unutma utanışına benzemiyordu. Sarı Hoca kaşlarını çattı, suratı gerçekten asıldı; «Gel dedik mi biz, Selçuk Beyli de olsan gelinir. Ne var eteğinde? Getir bakalım. Getir dendi sana.»

Alparslan, eteğinde sakladığını çıkardı ister istemez. Sarı Hoca'ya uzattı. Yüzü çocuksu bir pembelik içinde kızarmıştı gözleri yerdeydi.

Sarı Hoca, Alparslan'ın uzattığı el büyüklüğündeki yamru yumru demiri evirdi çevirdi; avuçlanacak yerini avucuna alıp sıktı; sonunda «At bukağısı bu» dedi; «Nerden aldın?»

Alparslan «At bukağısı olamaz» dedi. «Kilitmiş. Sav Tekin amcam verdi. Açarsam benim olacak.»

«Demek eteğinin altındaki çat çut bu idi. Biz ders anlatırken sen bunu açmak istedin.»

«Açarsam benim olacaktı ya.»

«Açarsaymış! Derste bizim anlattıklarımızı dinlemeyeni biz.» cümlesini tamamlayamadı Sarı Hoca. Dı-

şardan Sav Tekin'in sesi geldi. Çocukları kovalıyordu.

Ardından da kendisi çadıra girdi. Levend irisi, çadır direğine yakın boyda, çadırın loşluğunda ve ayazında bile genç ve güzel bir yiğitti. Sesi, dağ yamaçlarından dökülen suları andırıyordu. Temiz ve yaramazdı. «Küflendirdin bu çocuğun kafasını hay Sarı Hoca; yumuşattın bu küflü çadırın içinde» dedi; «Akşama kadar ancak düzeltirim. Düzeltebilecek yer bıraktıysan eğer.»

Sarı Hoca güldü. «Gel bakalım at dilinden başka dil bilmeyen herif, gel de kulağımın dibinde konuş. Uzaktan kişneme...»

Sav Tekin, Sarı Hoca'nın dediğini yaptı; kulağının dibine kadar yaklaştı. Orada sustu. Sarı Hoca bekledi. Sav Tekin'de hiç bir hareket görmeyince huysuzlandı.

«Git öte» dedi, «Git git daha git, at kokusundan hazzetmem.»

Alparslan, bu iki koca adama bakıyordu. Sav Tekin'i seviyordu. Cirit atmasını, yay germesini, ata binmesini Sav Tekin öğretmişti. Ava götürürdü, at üstünde oyunlar öğretirdi. Sav Tekin, Alparslan için uçsuz bucaksız bir ovaydı, dağdı, tepeydi, ormandı, suyu serin derelerdi.

Alparslan, Sarı Hoca'yı da seviyordu. Sarı Hoca Alparslan için hep bir çadır içiydi, ama onsuz, daracık, karanlık, bunaltıcı bir çadır, içinde Sarı Hoca olunca, hele de konuşunca bir büyürdü, bir genişlerdi, bir yükselirdi ki Alparslan da şaşardı. Sav Tekin amcasının kırlarından başka büyük olduğunu, başka güzel güzelleştiğini hissederdi. Şimdi ikisi yan yanaydı. Ama niye Sarı Hoca at kokusundan hazzetmediğini söylemişti? Sav Tekin, Sarı Hoca'nın lâfının altında kalmadı; «At dilinden başka dil bilmediğimi söylersin benimle konuşursun; kokusunu sevmezsin sakalına sürersin. Bu ne iştir ben de bilmem.» dedi. Sonra Alparslan'ın elinden

tuttu. «Gidelim» dedi; «Az daha durursan çadırın içindeki kokudan bayılırsın...»

Sarı Hoca gülüyordu. Bir an, Alparslan'ı büyümüş, Sav Tekin boyunda ve endamında gelişmiş olarak gördü. Sarı Hoca'nın yüzündeki gülüş ciddileşti. Gözleri Sav Tekin'den Alparslan'a, Alparslan'dan Sav Tekin'e gidip geldi; hayran ve güven doluydu. «Görebilecek miyim ki...» diye mırıldandı. Sonra «Görmesem de hissettim» diye içinden geçirdi. Gözlerini yumdu.

Sarı Hoca gözlerini açtığı zaman bakışları elli yıl birden gençleşmişti, binlerce çıra yanıyordu gözlerinin içinde, yaş vardı.

Sav Tekin anlayamadı bu anı; «Üzdüm mü seni hay Sarı Hocam?» diye sordu. «Sen de bana söyle; aç ağzını ne dersen de...»

Sarı Hoca şimdi daha başka türlü gülüyordu. Daha genç, daha zengin, yeryüzünde kimsenin bilemeyeceği bir sırrı öğrenmiş bir insanın huzuru -belki de korkusu- içinde gülüyordu. Sav Tekin'e cevap vermedi. Sadece elindeki kilidi uzattı. «Al bunu!» dedi; «Açmasını öğretmediğin kilit çocuğa verilmez!»

Sav Tekin şaşırdı. Kilidi, daha Alparslan'a verdiği gün unutmuştu. Sarı Hoca'nın uzattığı kilide yabancı bir gözle baktı. Sonra aldı. «Açamadı da sana açasın diye mi verdi?» Kilidi ne yapacağını bilmiyordu. Evirip çevirdi. «Sen de açamamışsın herhal hoca» dedi. «Bakın göstereyim size, bu kilit böyle açılır.»

Kilidin avuçlanacak yerini avucuna aldı; sıktı. Ağzı üç kertikli anahtarı önce yanlış soktu; sonra düzeltti, itti. Kilit açılmadı. «Bu kilit paslanmış hay Sarı Hoca, paslanmış; iyice paslanmış hem de. » dedi. «Buna biraz yağ sürmeli.» Çadırın öte ucuna gidip, dipteki külekten bir çimdik yağ aldı, kilidin içine saldı. Anahtarı tekrar soktu.

Yağın yerleşmesi için ileri geri oynattı. «Şimdi açılır artık» dedi.

Fakat yine açılmadı.

Sav Tekin kilidin sağını solunu yokladı. «Yağsızlıktan değil» dedi; «Dilleri içerde birbirine girmiş. Şuralardan vurup biraz genişletmeli, Alparslan büyükçe iki taş getir bana.»

Alparslan taş getirmek için dışarı çıktı.

Sav Tekin kilide aklını iyice takmıştı. «Şimdi hatırladım» dedi; «Ben bu kilidi Karahanlı üstüne yaptığımız akınlardan birinde almıştım. Kim bilir onlar kimden aldı...» Alparslan taşları getirmişti.

Sarı Hoca «Elindeki kilit Bizans işi» dedi; «Bak, orta yerinde haç var.»

Sav Tekin, eli ateşe değmiş gibi irkildi; az kalsın kilit elinden düşüyordu. Boş bulunup «Günaha girmeyelim Hoca?» dedi. Günahtan çok Bizans kelimesinden irkilmişti. Bizans, Sav Tekin için bir karanlık kuyu, bir yorumsuz düş, daha doğrusu farkında olmadığı gizli bir özlemdi. Sarı Hoca'ya bir tuhaf baktı. Sanki Sarı Hoca, o gizli özlemi anlamıştı. Bel sunmuyordu; kulaklarında uğuldayan, uğuldayan, uğuldayan at kişnemeleri, naralar ve boğazlanan insanlarla yangın vardı; gözlerinde çaresizlikten soluyan Sarı Hoca. «Köpeğin enikleri böyle hırlar hırlayınca» diyordu. Birden durdu. Eğilip kilidi aldı ve «Yürü Alparslan'ım» dedi; «Tut elimden, gene geleceğiz; hem de bin misli!»

Çadırdan çıkar çıkmaz rastladığı ilk ata atladı; eğersizdi. Uzanıp Alparslan'ı çekti kucağına aldı. Ayaklarını atın karnına hızla vurup sardı. «Yallah Karaoğlan, yallah Ceyhun'a!»

At bir silkindi, dörtnala kalktı.

Yerler, bir karış kar içindeydi.

Ceyhun'a doğru dağınık atlar koşuyordu, sürüler koşuyordu, yayan yapıldak insanlar koşuyordu. Atların hemen hepsi eğersizdi; kiminde iki kişi vardı; üç kişinin bindiği atlar ötekilerden geri kalıyordu.

Selçuklular geldikleri yere, geldiklerinden çok az; geldiklerinden çok kötü ve yenilmiş kaçıyordu.

Arkalarında bıraktıkları bunca yılın emeği, ölüm ve yangın olarak kalmıştı. Kendilerinden olan, kendileri gibi duyup düşünmesi gereken insanlar bir avuç toprağı, Tanrı'nın olan toprağı çok görmüşlerdi; orada yurtlandırmamışlardı. Kaçanlar, bir daha dönemeyeceklerine o kadar emindiler ki. Arkalarında kalan hiç bir şeyi düşünemiyorlardı. Ceyhun'u nasıl geçecek, Ceyhun'un öte yanındakilere nasıl «Biz geri geldik işte» diyeceklerdi. Ceyhun'un öte yanında, onların bu yanda yurtlanmalarını; kendilerine bir umut ve sığınak kapısı açmalarını bekleyenlere ne diyecekler; nasıl yüzlerine bakacaklardı?

Yalnız bir Sarı Hoca umutluydu. «Döneceğiz Alparslan'ım» diyordu! «Sen üşüme, sen hırkamın kuşağını aç da bana daha sarıl!» diyordu; «Sen Alparslan'ım» diyordu; «Umudum, yeğenim; sen iyi gör bunları...» diyordu; «İyi düşün!»

Ve atını durmadan tepikliyordu. «Köpeğin enikleri» diyordu; «Döneceğimizi bilmiyorlar.» Ceyhun'a varan ilk beş on atlıdan biri Sarı Hoca oldu.

Ceyhun buz tutmuştu. Daha önce gelenler, buz tutmuş Ceyhun'un bu yanında durmuşlardı; geriye bakmaktan korkarak, buz tutmuş nehri geçip daha ileriye gidip gitmemek arasında bocalayarak durmuşlardı. Kadınlarla çocukların Sarı Hoca'yı görünce az da olsa güçlendikleri belliydi. Etrafını aldılar. Konuşmuyorlardı. Sanki boğazlarına bir bıçak saplanıp kalmıştı. Çocukların yüzleri bile buz tutmuş kırçıl kayaları andırıyordu. Fakat hepsinin de gözleri konuşuyordu. Yenilmiş, yıkılmış çadırların, Kurban Bayramı'nda arkadan vurulan Selçuklu kanlarının sebebini soruyor gibiydiler.

Sarı Hoca, hiçbirinin gözlerine bakamadı. Sadece, hırkasını, kucağındaki Alparslan'a sımsıkı sardı. Az önceki öfkesi, az önceki hıncı yoktu. Yavaş yavaş sakinleşiyordu. Kenetlenen ve şakaklarını çatlatacakmış gibi ağrıtan dişleri gevşemişti. Hızlı ve derin soluyor, düşünebildiğini hissediyordu. Sisli, bembeyaz düşünceler, gözlerinin önünde görünebilecek şekiller halinde kaynaşıyordu. Eğersiz atlara binmiş kadınlar ve çocuklar, bu sisli ve bembeyaz düşünceler zincirini kımıldatıyordu ve hep bu yana doğru geliyordu. Başka bir şey yoktu.

Sonra sisli, bembeyaz düşünceler daha açıldı. Çadırlardan bu yana uzanan karlı düzlük, at toynaklarından delik deşikti; yırtık bir yatak kirliliğini almıştı ve gelenler daha da artıyordu, kalabalıklaşıyordu.

Sarı Hoca, bu yıkıntıda, içinde bir umut ışığının belirdiğini fark etti. Az sonra iyice umutlanmıştı. Bir hayli kalabalıklaşan ve hemen hepsi kadınlarla çocuklardan ibaret olan çevresindekilerin yüzlerine ilk defa baktı. «Çocuklarınıza sıkı sarılın» dedi. «Sıkı sarılın ço-

cuklarınıza, daha sıkı sarılın» diye bağırdı. Sesi dümdüzdü, sonra bu düz ses, güven verecek bir şekilde yumuşadı: «Üşümesinler. Çocuğu ölen kadın yanıma gelmesin, çıkıp gitsin aramızdan. Ne demeğe gelir bu söz kafanıza dank etsin.» Sonra sesini alçalttı; kendisinden bile saklar gibi: «Belki eli kılıç tutanlarımızdan kimse sağ dönemez...»

Daha sonra da hırkasının önünü iyice açtı. «Gör bunları Çağrı Beyimin oğlu. Gör; iyice çak kafana... Adamı böyle keserler, hem de Kurban Bayramı demez keserler. Kırk yıl anlatsam ne sen anlardın, ne de ben anlatabilirdim...» Alpaslan birden titremeğe başladı.

Sarı Hoca «Ne de olsa çocuk» diye düşündü; «Keşke göstermeseydim. Ağlayabilir.» Alpaslan'ın ağlamasını istemiyordu. Alpaslan ağlarsa Sarı Hoca kendisinin de ağlayabileceğinden korktu. Önce öfke ve hınç ve sonra umut olarak gelişen hisleri, dönüp göz yaşına çevrilebilirdi. Kadınların ve çocukların, hele Alpaslan'ın önünde ağlamak? Sarı Hoca ölse bundan daha iyiydi.

Belli etmeden eğilip Alpaslan'ın yüzüne baktı. Vücudu titriyordu ama gözleri ve yüzünde hiç bir kıpırtı yoktu. Ta uzaklardaki duman ve alevlere, noktalar halindeki kaynaşmalara ve bir de o durmadan kopup bu yana doğru, kırık zincirler gibi gelen atlılara takılıp kalmıştı. Sarı Hoca, hırkasının etekleriyle çocuğu yeniden sarmak istedi; fakat Alparslan istemedi. «Gözcüleri babam iyi seçememiş» dedi.

Bir daha konuşmadı. Bir daha o yana bakmadı. Çevrelerinde toplanan kalabalığa çevirdi gözlerini; çocukların içinde Afşin'i görünce gülümser gibi oldu. Sonra ötekileri aradı.

Atsız, ninesi Kadın Ana'nın elinden tutmuştu, sıkı sıkıya sarılmıştı, yayandılar. Çevrelerinde Atsız'la ninesi

gibi, yayan yapıldak bir sürü çocuk, bir sürü kadın vardı; yayalar da, atlılar gibi perişan, yıkılmış, acılı idi. Üşüyemiyorlardı bile. Bütün gözler baskın yerine çakılıp kalmıştı. Korkunç bir uçurumun dibinde, uçurumun başından kopmak üzere olan bir kaya parçası ha düştü ha düşecek diye gözlerini dikmiş bekliyorlardı sanki.

O taşın kopuşu ve düşüşü gibi bir büyük gürültü duyuldu. Baskın yerinden bu yana, doludizgin binlerce at uçmağa başladı. Sarı Hoca'nın çevresi de aynı anda kaynadı.

O ana kadar susan, üşümekten bile korkan çocuklar ve kadınlar her şeyin bittiğini anlamış gibiydiler. Bir çığlık; korkuya da, umutsuzluğa da, ölüme de benzeyen bir çığlık ortalığın hemen karışmasına yetti.

Sarı Hoca sanki bu çığlığı bekliyordu. «Höt!» diye haykırdı. «Ha şimdi sırasıydı haykırışmak, ha şimdi sırasıydı; gidi huysuzlar, toplanın! Toplanın dendi size...» Atını da sürmüştü. «Yayan yapıldaklar Ceyhun'a. Ceyhun'a dendi size; buzdan geçilecek yürüyün...»

Kimler olduğu bilinmeyen yüzlerce atlı bu yana dörtnala koşuyordu. Sarı Hoca bağırmasa da bu iş böyle olacaktı zaten. Ne var ki Sarı Hoca atını sağa sola sürüyordu. «Attaki çocukları indirin, indirin dendi size... Ceyhun'u yürüyerek geçecekler. Buz atları çekmez ha sonra; çekmez ha...»

Buz tutmuş Ceyhun nehrinin üstünde çocuklar ve kadınlar karmakarışıktı. Sarı Hoca, ayaklarıyla atının karnına, kollarıyla kucağındaki Alparslan'a sıkı sıkıya sarılmış, çocuğunu indirmek istemeyen analara doğru at sürüyor «İndirin dendi size; indirin dendi size» diye haykırıyordu. Sarı Hoca'nın, üstlerine doğru at sürdüğünü görenler, çocuklarını ister istemez atlarından indiriyorlardı. Sarı Hoca'nın yüzü baskından beterdi; sesi

yangının dumanlarını andırıyordu.

Dörtnala gelen atlılar yaklaşıyordu. Ama henüz iyice seçilmiyordu. Baskın yerinden bir hayli ayrılmışlardı. Gelenleri bir ara süzen Sarı Hoca, kendi kendisiyle konuşur gibi: «Hayra alâmet değil! Çağrı Bey'in oğlu; hayra alâmet değil, atlıları kovalayan yok... Bizimkiler olsa kovalayan olurdu.» Daha fazla düşünemedi. At üstünde bekleyen kadınlara döndü. Bir müddetten beri içinde büyüyen umut ışığı kararmıştı. «Siz de yavaş yavaş geçin Ceyhun'u..» dedi. Sanki «Geçseniz ne olacak, geçmeseniz ne olacak» demişti. Fakat kadınların da çatılmış gözlerle gelenlere bakmakta olduğunu görünce yeniden köpürdü: «Çocuklarınız o yanda; höt dendi size, duysanıza; ben mi büyüteceğim onları hay karadonlular, kocanızın öcünü ben mi alacağım.»

Bu son cümle, atlı kadınların hareket etmesine yetti. Az önce bir heykel donmuşluğu içinde dikilip kalanlar birden kaynaştı. Aynı anda atlarını Ceyhun'a çevirdiler ve tepiklediler. Sarı Hoca «Yavaş!» diye bağırmak zorunda kaldı.

«Buza birden yüklenmeyin, belki gelenler bizimkilerdir.»

Son kelimeler ağzından karamsar çıktı. Arkasına dönüp bakamıyordu. Yaklaşan at toynaklarını sırtında hissediyordu da yine bakamıyordu. Gözleri karşı yakada kümelenen kadınlarla çocuklardaydı. Ceyhun'un buzlarına at süren kadınlar, nasıl yavaş sürerse sürsün yine de buza değil yüreğinin başına sürüyorlardı atlarını; yüreğinin başı ha kırıldı ha kırılacaktı. Ceyhun nehri yüreğinin içinde buz tutmuştu.

Ama soğuk değildi.

Alparslan kımıldandı, Sarı Hoca'nın hırkasının içinden döndü. Başını sarkıtıp geriye, gelen atlılara bakmak

istedi. Sarı Hoca da bunu istiyordu ama dönüp bakamıyordu. Selçukluların sonunu, Şahmelik'in azgın atlılarını görmekten korkuyordu.

Alparslan'ın kımıldamasından cesaretlendi. «Bakalım Çağrı Bey'in oğlu» diye mırıldandı;

«Belki sonumuz değil başlangıcımızdır.»

Döner dönmez de artık iyice yaklaşmış olan atlıların önünde Tuğrul Bey'le Çağrı Bey'i seçti. Alparslan'a belli etmek istemediği halde derin bir oh çekti: «Çok şükür. İkisi de sağ.»

Sanki az önceki baskın olmamıştı; sanki yersiz yurtsuz kalmamışlardı, çadırsız, odsuz ocaksız kalmamışlardı. Sanki uğursuz baskında kimse ölmemişti. Tuğrul Bey'le Çağrı Bey hayattaydı, sağdı, yaşıyorlardı.

Sarı Hoca bunca yıllık ömründe ilk defa çocuklaştı. Alparslan'a sarıldı; sımsıkı kucakladı, öptü öptü; bir daha öptü. «Baban sağ ya» dedi; «Amcan da. Yeter.»

Yumuşamış bir külçe altına benzemişti; gözlerinden yanaklarına doğru inen, Sarı Hoca'nın farkında bile olmadığı yaşlar, muhakkak ki erimiş altın sıcakhğındaydı. Alparslan, çocukça elini uzattı; üşümüş parmaklarını, gerçekten sıcak sandığı yaşlara sürdü.

Sarı Hoca başını geri çekmedi. «Ağlıyorum, ağlıyorum.» dedi. «Yarın çoluğa çocuğa Sarı Hoca ağladı diye anlat e mi? Anlat da Sarı Hoca'yı iki paralık et.»

Alparslan elini indirdi. «Babamla amcamın sağ olmalarına ben de sevindim» dedi. «Ama ben ağlamam. Ağlarsam döversin.»

Sarı Hoca, Alparslan'ı bunun için seviyordu. Öteki çocuklara hiç benzemiyordu. Kardeşlerine de benzemiyordu. Neyi niçin söylediğini biliyordu; neye niçin baktığını da biliyordu. «Doğru dedin Alparslan, ağlarsan döverim seni. Sen hiç ağlamamalısın.»

«Sen niye ağladın öyleyse? Benim bildiğim Sarı Hoca ağlamaz.»

«Sarı Hoca insan hay oğlum... İnsan dediğin ağlar da güler de.»

«Ben neyim hay Sarı Hoca?»

«Sen?.»

Sarı Hoca ne demeliydi şimdi?. «İnsan değilsin» mi? demeliydi? Ya çocuk tutar da «Hayvan mıyım?» derse? «Sen üstünsün» de diyemezdi. Sarı Hoca üstünlüğü ancak akıl ve bilgide var sayardı. «Sen.» diye tekrarladı. Sonra «Bana bakma sen, ben karabudundan gelmeyim. Sen, Bilge Kağan gibisin. Çağrı Bey'in oğlusun. Çağrı Bey Selçuklunun gözbebeğidir. Sen gözbebeğinden yaş çıktığını gördün mü hiç? Benim gözümün yaşı şuralarından çıktı; oralara göz pınarı derler, niye derler, de bakayım? Pınarlardan su çıkar da ondan... Demek ki karabudunun göz pınarlarından yaş çıkar gözbebeğinden değil. Ammaaa.»

Sarı Hoca her şeyi unutmuştu; hocalık damarı tutmuştu. Çok defa yaptığı gibi yine ata binip Alparslan'ı kucağına almış kırda ders anlatıyordu. «De bakayım Sarı Hoca neden ammaaa deyip sustu. Bir şeyi iyi bellemeni istiyordu da onun için. Neyi iyi bellemeni istiyordu? Karabudunla senin arandaki ilginin derecesini. Sen, karabudunun gözbebeğisin dedim mi? dedim, öyleyse sen karabudunun gören gözüsün. İyiyi göreceksin. İyiye bakacaksın. İyi nerdeyse sen orada olacaksın. Ne demiş bizim akıl hocamız Uluğ Türük demelerinde: Anlayışlı olan anlar, bilgili olan bilir; bilenle anlayan ise her vakit dileğine erişir dememiş mi? Demiş. Yine ne demiş? Kötü mü senin için daha iyi, yoksa iyi mi? Sövülmek mi istersin yoksa övülmek mi, demiş mi? Onu da demiş. Öyleyse akıl hocamız Uluğ Türük doğru söylemiş. Gel

gelelim, sen de tutar karabudunu hor görmeğe kalkarsan, ben gözbebeğiyim diye kurum kurum kurulursan ne yapmış olursun? İki ayağını birden kesmiş olursun. Karabudun çadırın orta direğidir. Çadırın orta direğini yıktın mı çadır başına uçar da altta kalırsın. Bunu da böyle bilesin.»

«Babamla amcam karabudunu düşünmediler öyleyse...»

«Nedenmiş o, de bakayım hele?»

«Bir baskında çadırları başlarına yıkıldı, gözcü koysalardı ya...»

«Haa... O meseleye gelince, bakalım Bilge Kağan ne demiş, önce onu dinleyelim. Demiş ki, Türk Milleti sen açken tokluk nedir bilmezsin amma bir kere doydun mu da açlığı hiç düşünmezsin. İşte hesap bu hesap. Çağrı Bey'le Tuğrul Bey buraya gelip yerleşince karabudun sandı ki her şey olup bitti. Daha öteye gitmek yok. Hâlbuki bizim yurt buralar değil!»

Ceyhun'un öte yakasında toplananlar, gelenleri tanıyıp ansızın bağırmasaydı Sarı Hoca daha da uzatacaktı konuşmasını. Gelenleri de, buz tutan Ceyhun'u da, buz tutan Ceyhun'un öte yakasında soğuktan titreyenleri de, hatta sabahki her şeyi yakıp yıkan baskını da unutmuştu.

Bağrışmalar ve gelen atların gürültüsü soğuk bir uykudan uyandırırcasına Sarı Hoca'nın gerçeğe dönmesine sebep oldu. Uykudan yeni uyanmış gibi dağınık ve buğulu bir sesle «Şimdi gidelim yeğenim» dedi; «Hele lâfımız burada kalsın, unutma, babana geçmiş olsun diyelim...»

Çağrı Bey de, Tuğrul Bey de Sarı Hoca'yı görür görmez irkilmişlerdi; atlarının gemlerini kastılar. Aynı an-

da, atlılar da durdu. Atlardan ve insanlardan sıcak ama yorgun buğular çıkmağa başladı. Atlılar, ancak o zaman başlarını geriye çevirip baktılar. At toynaklarından yoğrulmuş düzlükte bu yana doğru at koşturan son bir kaç kişiden başka kimse yoktu ve ta uzakta, baskın yerinde Selçukluların bir umudu daha duman olmuş tütüyordu. Atlılar, başlarını bir müddet o dumandan çeviremediler. At tıksırıklarından başka bir şey duyulmuyordu.

Çağrı Bey'le Tuğrul Bey ise aynı anda ve aynı irkilişle Sarı Hoca'nın önce yüzüne bakmışlar, sonra Sarı Hoca'nın hırkasıyla sımsıkı sardığı Alparslan'ı bir iç ürpertisi içinde görmüşlerdi. Tuğrul Bey'in kederli üzgün gözleri belli belirsiz gülümsemiş, Çağrı Bey'in kaskatı yüzünde yumuşak bir çizgi belirip kaybolmuştu.

Fakat Sarı Hoca ne bu belli belirsiz gülümsemeyi ne de belirip kaybolan yumuşak çizgiyi görecek durumda değildi; görse bile anlayacak durumda değildi. Çağrı Bey'le Tuğrul Bey'in her zaman yanlarında görmeğe alıştığı Sav Tekin'i göremeyince bir tuhaf olmuştu; o kadar içten ve o kadar babaca söylemek için hazırladığı «Geçmiş olsun» cümlesini bile söyleyememişti. Dudakları belli belirsiz titriyor, sakalı hâkim olamadığı çenesinin kıpırdanışını büsbütün belli ediyordu. Gözleri, bir anda atlılarda dolaştı. Birden beş yüz yıl ihtiyarlamış, birden beş yüz yıl yorulmuş atlılar, bu sabahki hayat dolu insanlardan hiç birine benzemiyordu. Ve Sav Tekin bu atlıların içinde de yoktu.

Elinde olmadan, daha doğrusu titreyen dudakları kendiliğinden «Sav Tekin.» dedi; «Sav Tekin! Sakın Sav Tekin?» Soramıyordu; gerisi gelmiyordu; kelimeler, boğazında donmuş bir urgan gibi dolanıyordu.

Çağrı Bey, Tuğrul Bey'den önce anladı Sarı Hoca'nın derdini. «Korkma Hoca; Sav Tekin'in, Yakutlu ile Gümüş

Tekin'i alıp geride kaldı. Sürüden ne kurtarırsa getirecekler...»

Sarı Hoca, o zaman çocukça davrandığını anladı. Kalan sağlardan, Sav Tekin bile olsa, ölen sorulmamalıydı. «Allah kahretsin beni, ihtiyarlıyorum...» diye kızdı kendi kendine. Bir anda, o beş yüz yıl birden ihtiyarlamış ve yorulmuş atlıların, hepsi birden gülüyor ve kendisiyle zevkleniyormuş gibi geldi. Ters ters «Korkan yok Çağrı» diye söylendi, «Sav Tekin'in dokuz canlı olduğunu senin kadar bilirim.» Sonra, yavaşça: «Geçmiş olsun» dedi. «Dertlenme. Budanmamız lâzımdı; budandık. Her ağaç gibi...»

Yine atların tıksırmasından başka bir şey duyulmaz oldu. Yine atlardan ve insanlardan sıcak buğular çıktı. Atlar bile, neyi düşündüğünü bilmeden düşünüyordu. Arada bir huysuzlanan atlar olmasa karlı düzlük gibi uzayan düşünce, bölünmeyecekti. Bu sessiz ve soğuk düşünceyi, bir de kadın sesi bozdu. Buzlu Ceyhun'un öte yanından sessizce gelmişti. Bir eliyle bir çocuğa, Atsız'a sıkıca sarılmıştı. Atsız'ın ninesi Kadın Ana'ydı.

«Tuğrul Bey; Tuğrul Bey...» diye bağırmıştı.

«Daha ne kadar sürecek bu?»

Doğrulayıp gelmişti. Boşta kalan eliyle de Tuğrul Bey'in atının dizginlerinden tutmuştu. «Atının dizginlerini tuttuysam, tuttum diye gocunma Tuğrul Bey; ben senin anan sayılırım...»

Tuğrul Bey Çağrı Bey'e, Çağrı Bey Sarı Hoca'ya baktı.

Sarı Hoca:

«Sırasıydı sanki...» diye homurdandı.

Kadın Ana kızdı: «Ne sıralı ne sırasız, senden sorup da öğrenecek değilim Sarı Hoca» diye çıkıştı. «Sen otur karalı kitaplarında ne yazıyorsa onu belle, ondan öte

gitme. Benim kafamdaki kitabı ben bilirim, senin kitapların bilmez. Hem de ben, benim bildiğimce konuşurum...»

Tuğrul Bey gözleriyle Sarı Hoca'ya karşılık vermemesi için işaret etti. «Konuş ana» dedi, «Sav Tekin görününceye kadar vaktim var.»

Fakat Çağrı Bey araya girdi. «İzin verirsen, atlılar karşıya geçsin» dedi. «Bakarsın Sav Tekin gecikir...»

Tuğrul Bey uygun gördü. Çağrı Bey, atlılara karşıya geçmelerini söyledi. Geçişi düzenlemek için atının başını çevirirken, Kadın Ana Çağrı Bey'e engel oldu; bu sefer onun atının dizginlerini tutmuştu.

«Dur Çağrı Bey, sen de dur» dedi. «Bir yere gidemezsin. Siz ikiniz, bir atın bir çift kulağı gibisiniz; lâfım ikinize zaten...»

Alparslan, deminden beri Atsız'la bakışırken bu sefer gözlerini iyice Kadın Ana'ya dikti. Kadın Ana başladığı gibi yine sordu:

«Daha ne kadar sürecek bu, ne kadar sürecek?»

Tuğrul Bey'in sesi, beklenmeyecek kadar sabırlıydı:

«Ne?» diye sordu. «Hangisi Kadın Ana?»

Kadın Ana, bu sabırlı sesten şaşırdı daha çok. «Ne mi? Hangisi mi?» Toparlanmaya çalışıyordu. Birden: «Hangi birisi olsun» diye çıkıştı. «Tuğrul Beyimiz bir de durmuş hangisi diye mi soruyor bize! Bu, işte, bu baskın. Bu baskınlar. Bu dökülen Kınık Boyu'nun kanları? Bizi bunun için mi getirdin? Yurtsuz yuvasız bırakmak, oradan oraya süründürmek için mi? Kınık Boyunu kırdırmak için mi?»

Çağrı Bey dayanamadı; atının dizginlerini kastı. «Acı konuştun Kadın Ana» dedi; «Hem erken; hem çok acı konuştun.»

Tuğrul Bey'in, Çağrı Bey'i susturmasına meydan

kalmadan Kadın Ana daha öfkeli atıldı:

«Bu sıra tatlı konuşulmaz Çağrı Beyim. Şu sıra tatlı konuşulmaz, bunu böyle belle; şu sıra erken de sayılmaz. Geçen baskında gelinim gitti, daha ötekinde oğlum. Bu seferkinde şunu kurtaracağım diye ne çektiğimi ben bilirim. Bunun sonu neye varacak? Cılız öküzün derisinin gerilemeyeceğini daha bellemediyseniz yazık size...» Durup soluk aldı.

Tuğrul Bey, kirpiklerini bile oynatmadan gözlerini Kadın Ana'ya dikmişti. Çağrı Bey'in gözleri Ceyhun'un buzunu geçen atlılardaydı ve Sarı Hoca, baskın yerinin sağından veya solundan çıkıp sürüyü getirecek olan Sav Tekin'i gözlüyordu. Alparslan ise, gözleriyle durmadan bütün çevreyi ve konuşmaları dinliyordu.

Kadın Ana, Ceyhun'un buzunu geçenleri gösterdi:

«Şunlara bakın» dedi; «Şunlar böyle miydi, daha bu sabah bu kadar mıydı? Tuğrul Beyim aç gözlerini, bizi buranın eşkıyaları burada yurtlandırmayacak. Geldiğimiz yere dönersek de bizi adam yerine saymazlar...»

Tuğrul Bey, yine o sabırlı sesiyle, yine kısa konuştu;

«Geldiğimiz yere dönmeyeceğiz ki Kadın Ana...»

«Ya nereye, söyle bana Tuğrul Beyim, ya nereye? Ceyhun'un öte yanı geldiğimiz yer değil mi? Hani Çağrı Beyimi göndermiştin, hani Bizans mıydı ne idi o gittiği yerler, bal döküp yalanır gibi anlatıyorlardı, o yan bu yan mı şimdi?»

Çağrı Bey dayanamadı: «Oraya da gidilecek» dedi.

«Ne zaman?» Kadın Ana'nın sesi daha çok öfkeliydi; «Hani neyinen?.. Neyinen, ne zaman gidilecek Çağrı Bey? Zevklenir gibi konuşma.»

Sarı Hoca'nın sabrı iyice tükenmişti. «Kadın! Kadın!» diye gürledi. «Kadınlar konuşmalı dediysek bu kadar demedik biz.»

«Sen sus Sarı Hoca. Sana lâfım yok. Ben Beylerle konuşuyorum...»

Artık bu kadın çok olmuştu. Sarı Hoca atının karnına vurdu ayaklarını. Fakat Alparslan da aynı anda: «Sarı Hocam, Sarı Hocam; Yakutlu ağabeyim Sav Tekin Amcayla geliyor...» diye bağırmıştı.

Alparslan'ın gösterdiği yere baktılar. Görünürde hiçbir şey yoktu. Alpaslan: «Şurda. Sağ yanımızda işte...» diye uzakta bir boşluğa doğru parmağını uzatmıştı. Dümdüz bir beyazlıktan, gözü yormaktan başka bir şey göstermiyordu.

Fakat az önceki katılaşmış öfke çözülmüştü. Tuğrul Bey, daha da yumuşatmak ister gibi: «Haklısın Kadın Ana» dedi; «Bunca yaş yaşadın, ayrıca bizi de seversin. Bil ki Çağrı da ben de öyle düşünürüz. Gel gelelim her şeyin bir vakti var...»

Kadın Ana, boşalmış olmanın yorgunluğunu duyuyordu şimdi; «İş işten geçmiş, olmasın da...» diyebildi.

Tuğrul Bey, kesin ve inandırıcı bir sesle: «Geçmez» dedi; «Korkma. Bu baskınlar, bu ölümler seni yıldırmasın. Bilmez misin, demir dövüle dövüle sertleşir. Biz şimdi kalkıp da doğru Bizans sınırına varsak varırız kimse önleyemez bizi. Ne dedim? Bizans sınırına varsak dedim, hemen bir yurt edinsek orada rahat koyacaklar mı bizi? Rahat bırakırlarsa bile, biz kolay vardığımız için uyuşur gideriz orada. Kayboluruz, kaybolmaz mıyız?»

«Ya oraya varmadan kaybolursak?»

Tuğrul Bey, geldiğinden beri ilk defa güldü. Gülüşü de, sesi gibi sabırlıydı:

«Kaybolmayız korkma. Biz kaybolursak bile çocuklar var. Bak, sen Atsızını kurtarmışsın... Sarı Hoca Alparslanımızı...»

Kadın Ana, küçümseyerek «Aman» dedi; «Onun

kurtardığı onun olsun...» Sonra hızla Atsız'ın elini çekip, sırtı Sarı Hoca'ya dönük uzaklaştı. Uzaklaşırken de; «Çocuğun kafasını küllendirecek, asıl ondan kurtarın Alparslan'ı» dedi.

Ve Alparslan bir kere daha önledi Sarı Hoca'nın öfkesini: «Bu sefer de gelmiyor diyemezsin ya Sarı Hocam; göründüler işte» diye karşıyı gösterdi.

Sav Tekin gerçekten görünmüştü. Fakat kurtarabildiği sürü, beklenildiği kadar fazla değildi. İyice yaklaştıkları zaman da, hayvanların hem sakat, hem cılız, hem hasta olanlarının kaldığı görüldü.

Kötü, berbat, pis bir akşam yaklaşıyordu. Baskın artığı şu cılız, sakat, hasta sürü gibi; kolu kanadı kırılmış kadınlar gibi, yalnız çocuklar ve yenilmenin kahrından ölecek kadar utançlı erkekler gibi bir akşam ilk esmerliğini, şimdi artık iyice kusan, karları kirli pamuklar gibi atılmış düzlüğe yayıyordu. Bu sürü dökümtüsü, bu ilk esmerlik içinde Tuğrul Bey'e de, Çağrı Bey'e de, Sarı Hoca'ya da ilk defa baskında kaybedilenlerin acısını hissettirdi. Sürüden farksız olduklarını anlamışlardı. Derlenip toparlanmak, yıllar yılı mücadele sonunda elde ettikleri baskından önceki güce sahip olmak, aşılması imkânsız karlı dağlar gibi üşütücüydü, zordu, karlı dağlarca sepsertti; kaskatıydı.

Sarı Hoca, bir şeyler söylemek gerektiğini biliyordu. Bilmesine biliyordu da, ağzından çıkması gereken kelimeleri toparlayamıyordu. Her zaman enine boyuna düşünen Tuğrul Bey'in, baskından başka bir şey düşünemediği belliydi. Başka bir zaman olsa beş kişiyle yüz kişiyi dağıtacak kadar akıllı ve güçlü olan Çağrı Bey, kendi kendini yiyip bitiriyordu. Sav Tekin, Gümüş Tekin ve Çağrı'nın büyük oğlu Yakutlu Bey, baskın artığı sürüyü getirmişler emir bekliyorlardı.

Sonunda Sarı Hoca konuştu. «Neyse» dedi; Sürünün içinde doğuracak inekler, kuzulayacak koyunlar var. Her şeyi kaybetmiş değiliz.»

Söylediğine kendisi de inanmıyordu. Yine de devam etti. «Akşamın şerri sabahın hayrı derler, geceden önce konaklayacak bir yer bulalım. Bakarsın yarın sabah güneş, Selçuklu için doğar...»

Yine o umut ışığı, içinde bir yerde, henüz iyice seçemediği bir yerde ısınmıştı. «Doğar doğar» diye tekrarladı:

«Yarın sabah güneş, Selçuklu için doğar. Hele sürü geçsin de bakalım Ceyhun'dan, yola düzülelim...»

Ancak, Sarı Hoca'nın bu cümlesi üzerine Tuğrul Bey konuşabildi:

«Ne dersin ağabey?»

Tuğrul Bey, kendisinden büyük olmasına rağmen, Çağrı Bey'i her zaman adıyla çağırırdı. Bugüne kadar da ya bir ya da iki defa ağabey demişti. Fakat Çağrı Bey pek öyle kelimelerin inceliğine bakmazdı.

Konuşurken de, yeri ve zamanı ne olursa olsun, olduğu gibi konuşurdu. Savaş adamlarının kısa, kesin, hemen sonuç alacak davranışlarının dışında Çağrı Bey kendisini rahat hissetmezdi. Tuğrul Bey «ağabey» de dese, adını da söylese onun için önemli olan sadece kelimelerin en kısa şekli ve en kısa anlamıydı. «Sen ne dersen onu derim.» deyip sustu.

Hâlbuki Tuğrul Bey, şu anda kararı başkasının vermesini istiyordu. Bugüne kadar her şeyi iyiye götüren düşüncelerinin, baskından sonra bir değerinin olmadığını görmüştü. Sanki baskını, bu uğursuz sonucu Tuğrul Bey'in o çok beğenilen düşünceleri hazırlamıştı. Ağabeyinin de bir şeyler söylemesi, hiç değilse bu baskından sonra idareyi eline alması lâzım değil miydi? Ama Çağrı

Bey «Sen ne dersen onu derim» deyip işin içinden kolayca sıyrılmak istiyordu. Acaba Çağrı'nın gizli bir düşüncesi mi vardı? «Tuğrul ne derse onu yapıyorum, bütün suç onda» diye Kınık Boyu'nun gözünde kendisini beceriksiz bir duruma mı düşürmek istiyordu?

Sarı Hoca'ya baktı. Sarı Hoca'nın kucağında, Sarı Hoca'nın hırkasına sarılmış olan Alparslan'a gözü ilişti. Bu adam da bu çocuğu niçin böyle benimsiyordu?

Yakutlu daha büyük olduğu, şimdiden gücünü kuvvetini gösterdiği halde, Yakutlu ile Alparslan'ın arasında bir de Kavurt bulunduğu halde ille de Alparslan'ı niçin yere göğe kondurmuyor, niçin mübarek bir çocuk olduğunu, daha şimdiden yirmisinde bir yiğit gibi düşünüp konuştuğunu sağda solda överek anlatıyordu?

İçi yandı birden Tuğrul Bey'in, yüreğinde bir tel yanıp da kopmuş gibi cız etti. Kendisinin oğlu kızı yoktu...

Yoksa Çağrı önce kendini yerleştirecek sonra da oğullarından birini, belki de Yakutlu ile Alparslan'ı ikisini birden mi kendi yerine hazırlayacaktı? Niyeti bu muydu? Hışımla baktı Çağrı Bey'e.

Çağrı Bey'in gözleri tertemizdi. Çağrı Bey'in gözlerinde değil Tuğrul Bey, herhangi bir dost insan; korkmadan, hiçbir kötülüğün gelmeyeceğinden emin bütün bir ömür boyu yaşayabilirdi.

Alparslan'ın gözleri de öyleydi. Üstelik bütün sıkıntıları unutturacak kadar güzel tebessümlerle doluydu. Yakutlu, verilecek buyruğu bekliyordu; başka bir şey düşündüğü yoktu.

Tuğrul Bey, nasıl bir kör şeytan şüphesinde kavrulduğunu hissederek utandı. Babasından oğluna, oğlundan babasına çarçabuk gidip gelen gözleri aynı anda, o kör şeytan kuruntusundan da yunup arınmıştı.

Sav Tekin'i çağırdı. «Yakutlu ile Gümüş Tekin'e söyle, sürüyü karşıya geçirsinler» dedi; «Sen de kal; meşveret kuralım...»

Sav Tekin buyruğu yerine getirdi.

Gümüş Tekin'le Yakutlu, sürüyü Ceyhun'un buzuna çevirdiler. Az önce yorgun argın, atlı atsız, yayan yapıldak baskın artığı Selçuklunun geçtiği Ceyhun buzuna, baskın döküntüsü bir sürü yayıldı; Gümüş Tekin sürüyü haydaladı.

Daha Sav Tekin Tuğrul Bey'in yanına gelmemiş, sürünün başı Ceyhun'un öte yakasına ulaşmamıştı; Ceyhun'un buzu ilkin çatırdadı ve «Ne oluyor?» bile demeğe kalmadan, geniş yarıklar halinde yarıldı buz.

Uğursuzluk, Kınık Boyunun peşini bırakmıyordu. Öte yakadan kadın ve çocukların vaveylasına, Ceyhun'un buzlu suyuna dökülen hayvanların böğürmeleri ve melemeleri karıştı. Kıyamet kopuyordu.

Uzun sürmedi. Sav Tekin düşünmeden atını Ceyhun'a sürdü; arkasından Yakutlu onun arkasından da Gümüş Tekin, Sav Tekin'i takip ettiler. Karşıdan ipler ve kementler atıldı.

Çağrı Bey ise daha buz çatırdar çatırdamaz, savaşlardaki o ele avuca sığmaz çevikliğine kavuşmuştu. Atını tepiklerken «Tuğrul, Sarı Hoca çabuk yukardan dolanıp karşıya varalım... Buzlar kopmadan...» diye bağırmıştı.

Ceyhun Nehri'nin tersine bir hayli at koşturduktan sonra ancak karşıya geçebilmişlerdi. Ötekilerin yanına geldikleri zaman, baskın döküntüsü sürünün yarısının da suda telef olduğunu gördüler. Sav Tekin sırılsıklamdı. Gümüş Tekin belli etmeden titriyordu. Yakutlu, atını eliyle sıvazlayarak kurulamağa çalışıyordu.

Tuğrul Bey baskından sonra ilk defa rahat düşüne-

bildi. Belki de, şu az önceki, Ceyhun'un öte yanından bu yana geçene kadar at sürüş, buzun çatırdaması ve kopmasıyla yarış ediş, baskının uğursuz ağırlığını unuttur-muştu. Artık her şey gözlerinin önündeydi; açık seçikti; uzun düşüncelere lüzum göstermiyordu.

«Nemek'e gideceğiz Çağrı» dedi. «Hele orada bir derlenip toplanalım, bir kendimizi bulalım...»

Çağrı Bey kısaca «İyi olur» dedi. Sustu. Buzlarla savaşı kazanmıştı. Savaştan sonraki düşünceler Tuğrul'a ait idi.

Kınık Boyu, Nemek yoluna düzüldü. Akşam, kararmak üzereydi. Ceyhun'un o yanına bir daha dönememek de vardı. Sayılabilecek kadar azalan sürüyü Gümüş Tekin tek başına getiriyordu. Tuğrul Bey, Yakutlu'yu da yanlarına çağırmıştı.

Çağrı Bey «Gümüş Tekin'den gizli konuşmayacaksak çağırsaydık» dedi; «Alınabilir...»

Tuğrul Bey «Çok istiyorsan çağıralım» dedi. Çağrı Bey'in cevabını beklemeden de Sav Tekin'e döndü: «Bugün gözcülerin başındaki kim idi?» diye sordu.

Gümüş Tekin'di. Bunu Tuğrul Bey de biliyordu Çağrı Bey de. Bu sefer Tuğrul Bey Sarı Hoca'ya baktı:

«Şu adamın soyunu sopunu öğrenemedin gitti Hoca.» diye söylendi.

Sav Tekin «Ben...» diye başladı. Fakat Sarı Hoca sözünü kesti. Tuğrul Bey'in sorusuna cevap veriyormuş gibi Kur'an-ı Kerimden bir ayet okudu. Sonra da: «Allah iyilerin yanındadır» diye ilâve etti.

Sarı Hoca'dan başka Arapça bilen yoktu. Tuğrul Bey, Sarı Hoca'nın ne demek istediğini düşündü; çıkaramadı. Fakat Sav Tekin'i konuşturmak istemediği belliydi. «Sen bir şey söyleyecektin Sav Tekin?» diye sordu.

Bu sefer de Çağrı Bey araya girdi:

«Bırakın soyunu sopunu, Gümüş Tekin'in geleceği önemli. İyi bir savaş adamı, iyi bir mücahit. Hem dövüşmesini biliyor, hem adamlarını dövüşe sokmasını biliyor. Gümüş Tekin'i benden bilin.»

Tuğrul Bey fazla üsteleyemezdi artık. Sav Tekin'le daha sonra konuşmak iyi olacaktı.

Çağrı, tuttuğu adamı tutardı, babalarına benzemişti. İnandığı bir adamın kötü olabileceğine ihtimal bile vermezdi. Tuğrul Bey'in maksadı zaten Gümüş Tekin'i konuşmak da değildi; gözcülerden konuşulurken lâf Gümüş Tekin'e varmıştı... Değiştirdi.

«Şahmelik'in maksadı neydi Çağrı? Sence, bir harami baskını gibi göstermek istediği mi... yoksa?»

«Şahmelik birimizden birimizi öldürmek için vurdu bize.»

«O zaman başka türlü yapardı. Adamlarımızdan bir kaçını satın alırdı, zehirletmek yahut hançerletmek isterdi; bir yolunu bulup pusuya düşürtürdü yahut da baskında ağırlığıyla bize yüklenirdi.»

«Başlarındaki kimdi onu da anlayamadık. Çok ani, birdenbire oldu. Çöl yolundan gelmiş olmalılar.»

«Öyleyse çok önceden tasarlanıp hesaplanmış bir baskın...»

«Doğru; Şahmelik'e aferin.. O öyle pek ince ayarlanmış baskınları yapacak adama da benzemez. Harami Kırgız işi bu iş diyeceğim ya, gel gelelim adamlar Şahmelik'in...»

«Belki baskını başkaları ayarladı. Akıllı biri yol gösterdi...»

«Sen daha iyisini düşünürsün Tuğrul.» derken kardeşinin söylemek istediğini anladı. «O zaman daha kötü. Bizi bu bölgede tehlikeli görenler el birliği etmiş demektir.»

«Ben de bu işin Şahmelik işi olmadığını düşünüyorum Çağrı. Başkaları da var. Maksatları bir anda hepimizi kılıçtan geçirmekti. Ama niye peşimize düşüp de baskının sonunu getirmediler! İşte burasını anlayamadım.»

Sarı Hoca da bir müddettir bunu düşünüyordu. Sanki kendisine sorulmuş yahut da kendi kendine cevap veriyormuş gibi:

«Kimse peşimize düşmedi» dedi; «Biz de gördük bunu. Neden peşimize düşmediler Sarı Hoca derseniz, onu da derim size... Baskını tertipleyenler böyle buyurdular da ondan. Ne demeğe gelir onu da sen çözersin Tuğrul Beyim; böyle işlere senin aklın bizimkinden çok yatar. Öyle değil mi Sav Tekin Bey oğlumuz? Evet mi dersin?»

«Evet derim Sarı Hoca.»

Sonunda rahatladı Sav Tekin; Sarı Hoca sormasa, üstelik çok kolay söylenecek cevabı da vermek istemese Sav Tekin bunalıp duracak, boğazında düğümlenen şeyi belki vakitsiz, belki yalan yanlış söyleyerek ortalığı karıştıracaktı. Fakat söylemesi de lâzım değil miydi? Tuğrul Bey'i, hele Çağrı Bey'i seven bir yiğit onlardan bir şey saklamamalıydı. Ya yanlış gördüyse? Ya Gümüş Tekin?

Sav Tekin'in düşüncelerinin burasında yine Sarı Hoca konuştu:

«En iyisi bir iki gün dinlendikten sonra düşünüp karar vermeli derim ben. Şimdi her şey bize hem ters hem de büyük görünür.. Hele hepimize geçmiş olsun, esaslı budandık.»

Atının gemini kastı:

«Biz biraz geri kalalım da düşünelim bakalım» dedi; «Akşam namazı da nerdeyse geçecek. Alparslanım, sen şöyle arkamıza geç de önce namazımızı edâ edelim.»

Huysuzlanan atı payladı:

«Höst! Höst dedik haa... Bizim abdestimiz kırk yıl gider soyha, abdestsiz namaz kılacağımızı mı sandın?» Göz ucuyla, el yordamıyla namaz kılıyordu.

Atın terkisinde, Sarı Hoca'nın arkasında Alparslan; hocasının, yumuşak ve sıcak bir buğu gibi gözlerinden beynine doğru süzüldüğünü hissetti.

Uyudu.

Aynı yılın sonlarında, Alparslan gibi bir çocuk, Tuna nehrini geçiyordu.

Tuna nehri donmuştu. Beş bini aşkın Peçenek atlısı, Tuna'nın buzunu geçti. Gidecekleri yeri hesaplamışlar gibiydi. Trakya topraklarında Bizans'ı vuracaklardı.

Dörtnala koşan at toynaklarında başka bir ses duyulmuyordu.

Tuna'dan hayli uzaklaşmışlardı. Gün ağarıyordu. Atların sağrılarından ve kalçalarından da sıcak buharlar çıkmağa başlamıştı. Çok yakınlarından geçtikleri halde köylere dokunmadılar. Geçtikleri köylerin zengin köyler olduğunu önceden de biliyorlardı. Yorulmadan yol yakın iken, dönüş kolayken niçin bu köyleri vurmuyorlardı da hâlâ gidiyorlardı? Arkalardan biri dayanamadı:

«Boğaç? Bre Boğaç, bu Kegen Bey bizi nereye götürüyor dersin.»

Boğaç genç irisiydi; gün doğmadan bıraktığı sıcak yatağını, bir de... düşünmek istemiyordu ama düşünmeden edemiyordu, bir de sıcak yatakta uyanık bıraktığı ala gözlü karısını hayalliyordu. Zaten ne zaman ata binse, atının ipekten yelesi ne zaman uçmağa başlasa Boğaç ala gözlü karısını hayallerdi. Yanındakinin bir şey söylediğini duydu ama duymazlığa geldi. Fakat yanındaki Boğaç'ı pek kendi haline bırakacağa benzemiyordu:

«Bre, Boğaç derim, duymaz mısın?»

«Duydum.»

«Duydun da neden sustun? Kegen bizi nere götürür böyle?»

«Çok meraklıysan git de sor. Daha orada bak...»

«Kegen'e?» Boğaç'ın yine sustuğunu görünce kendi kendine söylenir gibi konuştu: «O kadar deliydim sanki. Varıp Kegen'e, bizi nereye götürüyorsun, diye soracağım ha?» Genzini temizleyip tükürdü... «Bacaklarımdan asılmağa niyetim mi var?»

Bir köy daha geçtiler. Köyden çok çiftliğe benziyordu. Domuzlara yem veren bir kadın, bu kadar atlıyı, bu hızla görmenin korkusu içinde samanlığa doğru kaçtı.

Boğaç'ın içi burkuldu. Ala gözlü karısı bir sabah vakti böylesine bir kalabalık görünce, böylesine kaçar mıydı? Bacaklarını atın karnına sıkıca sardı; sanki ala gözlü karısını tutmak istiyordu.

Yanındaki yine konuştu. Delice gülüyordu:

«Tavşana bak bre Boğaç nasıl da kaçıyor...»

Boğaç patladı en sonunda: «Sus be sıçan suratlı Kocalak; seni dinleyecek değilim...»

Kocalak kızacağı yerde keyiflendi. Usuldan bir nâra bile attı. «Konuş be Boğaç Beyimiz haydaa..» Sonra ciddileşti. Kıskançlığa benzer bir ciddilik içinde Boğaç'ı süzdü. «Ne o bre» diye kısık bir sesle çıkıştı: «Kegen Beyimizin oğluna at uşağı oldum diye mi kasılıyorsun?»

Boğaç ters ters baktı. Kegen Bey'in oğluna çavuş oldu olalı bu sıçan suratlı Kocalak fırsat buldukça lâf atar olmuştu. Yine öyle yapıyordu: «Bre Boğaç oğlan; iş Kegen Bey'in oğlu Balçar'a at uşağı olmak değil; Durak Beyimizin oğluna at uşağı olmalısın ki...»

«Durak Beyimizin oğlu mu varmış sıçan suratlı Kocalak.»

«Yook.. Hani olsa diyorum. Durak Beyimizin oğlu olsa da onun at uşağı olsan ne ise...»

«Bir kere at uşağı değil, at çavuşu onun orası. Sonra neyi noksanmış Kegen Beyimin?»

«Hah bak ne güzel soruyorsun?. Söyleyim sana aç kulağını da dinle. Kegen Beyimiz dediğin adam kim? Senin benim gibi bir baldırı çıplak..»

«Ağzını bozma Kocalak, çarparım şimdi.»

«Hele çarpmayı bir yana bırak, beni dinle. Baldırı çıplak dediysem kötülüğüne demedim. Han oğlu olmadığını söyledim. Bir yoksul demircinin oğlu olduğunu söyledim.»

«Bunun kötülük neresindeymiş? Durak Bey gibi Han oğlu olup da korkağın biri olacağıma Kegen Bey gibi yiğit bir demirci oğlu olurum. Sen pek istiyorsan git Durak Beyine yanaş. Bak sıçan suratlı, dinle de sana bir şey deyim; Durak Bey bizim hanımız; Kegen ise Beyimizdir. İkisinin arası açılırsa Peçeneklinin sonu gelir; anladın mı şimdi?»

«Anladım say. Bana kalırsa tilkilik yapıp ikisine de yaranmak istiyorsun ama nafile...»

Boğaç'ın tepesi attı. Sıçan suratlı Kocalak kendini kışkırtıyordu. Sabretti: «Kocalak» dedi; «Kocalak, vazgeçin bu ipe sapa gelmez lâflarınızdan. Bizanslı aramıza ikilik sokmak için yalanlar uyduruyor, siz de inanıyorsunuz bre. Hadi beyniniz yok ya, gözünüz de mi yok it oğulları... Görmez mi oldunuz? Kegen Bey, yoksul bir demircinin oğluymuş, sen de okçu Tutuk'un oğlusun, adam değil misin ha? Bir yerinde noksanlık mı var, yok yoksam baban Han dölünden gelme olsaydı, kellen kulağın başka türlü mü olacaktı? Sen bu Peçenekliyi seviyor musun Durak Han kadar ha? Sen bu Peçenekli için ölür müsün? Peçenekliye lâf söyleyeni bir vuruşta un ufak

eder misin, Peçeneklinin yurdunu elinden almak isteyenin gözünü oyar mısın? Öyleyse ha Durak Han olmuşsun ha Okçu Tutuk'un oğlu ne fark eder? Üstelik ben seni Durak Han'dan daha çok severim o zaman; niye mi dersen, Durak Han mecbur bu benim dediklerimi yapmağa da ondan; çünkü Han soyundan gelmiş, bu Karabudun ona emanet edilmiş? Kiminle sevecek Durak Han yurdunu dersin? Seninle benimle sevecek. Sen ben olmazsak Durak Han ne yapar? Hiç. Öyleyse Kegen Bey'i, yoksul demircinin oğlu diye hor görmem ben... Ne zamana kadar hor görmem. Durak Han'a karşı gelinceye kadar hor görmem. Durak Han Peçenekli için gecesini gündüzüne katıyor da, Kegen Bey ona durup dururken ille ben senin yerini alacağım diye karşı geliyorsa, ben Kegen Bey'i hor görürüm. Anladın mı şimdi sıçan yüzlü Kocalak; öyle pis Bizanslının oyununa gelip ulu orta konuşmayın. Durak Han'la Kegen Bey sırt sırta verirse Bizans'ı biz yok ederiz. Yok eğer Durak Han'la Kegen Bey birbirine düşerse Bizanslı bizi çiğ çiğ yer; ünümüzü tünümüzü bile yok eder...»

Kocalak'ın ağzı bir karış açık kalmıştı. Boğaç'ın böyle konuşacağı aklının ucuna bile gelmezdi; şaşkınlıkla:

«Bre Boğaç sen de benim gibi bir baldırı çıplaksın: bu sözleri Kamlar bilir ancak. Baksılar bilir; nerden bulup buluşturdun da deyiverdin yuh bre.» Ensesini kaşıdı; börkünü eliyle bastırdı tepesinden. Gerçekten aklı karışmıştı. «Bre Boğaç sevdim senin lâflarını» dedi; içten konuşmuştu bu sefer. «Sevdim de, sen bu lâfları, hele böyle at üstünde bulup çıkaramazsın bre. Bugünlerde birileriyle konuşmuş olmalısın...»

«Konuştum. Kiminle konuştum bilir misin desem. Ağzın bir karış açık kalıverir mi bre sıçan suratlı Kocalak? Deyiveriyorum sıkı dur da atından yuvarlanma;

senin, o beğenmediğin adamla konuştum, Kegen Bey'in babası olan demirciyle.»

Kas kas gülmeğe başladı. Kocalağın şaşkınlığı ve bu şaşkınlıkla büsbütün sıçanlaşan çarpık suratı öylesine hoşuna gitmişti ki, kasıl kasıl gülerken bir de uzun nâra atıverdi. Sekiz on sıra ötelerinden dönüp bakanlar oldu. Daha yaşlıların suratı asılmıştı; bu terbiyesizlik, bu sırasız ve görgüsüz nâra atış ancak yeniyetmelerin marifeti idi. Kegen Bey, bu yeniyetmelere hadlerini bildirmeliydi.

Boğaç, bakışlardan anlayacağını anlamıştı. Kızarıp bozardı. «Bir de Kegen Bey duydu ise» diye düşündü.

Ön sıralardaki atlılar yavaşlamıştı. Boğaç da Kocalak da dizginleri çekip atlarının gemlerini kastılar; öndeki atlılar, dörtnaldan tırısa geçmişlerdi. Kocalak, üzengilerinin üstüne ayağa kalkıp ileriye baktı... Büyükçe bir köye yaklaşıyorlardı.

Boğaç'ın yüzündeki kırmızılık geçmemişti; keyiflenip attığı naradan hâlâ utanıyordu. Hâlâ «Ya Kegen Bey duyduysa» diye düşünüyordu. Ön sıralardan adının çağrıldığını duyunca yüreği hop etti. En sonunda önündeki sıradan biri, tırısı bozmadan başını çevirip «Kegen Beyimiz seni istemiş bre Boğaç» deyince korktuğunun başına geldiğini anladı. «Hesap ver bakalım şimdi Boğaç» diye geçirdi içinden; yüksek sesle de «Canı tamuda yanası sıçan suratlı, senin yüzünden oldu» diye Kocalağa küfretti.

Kimseye engel olmadan, usta bir sıyrılışla atını sıradan çıkarmış ve safların dışından düzgün bir dörtnalla öne geçmişti. Kegen Bey'in bir at boyu gerisine gelince de atını tırısa geçirmiş ve yüreği atarak Beyin buyruğunu beklemeğe başlamıştı. Kegen Bey'in sol yanında at süren oğlu Balçar, bir ara dönüp de gülümsemeseydi,

Boğaç türlü endişeler içinde kıvranıp duracaktı.

Ya Balçar'ın yanında kötülerse Boğaç'ı Kegen Bey? Artık başa gelen çekilecekti.

Kegen Bey bu sırada sağ yanındaki atlıya dönüp «Karaman, atlıları köye çek» dedi; «Dağılmasınlar.» Boğaç'ın görebildiği kadarıyla Kegen Bey'in yüzünde hiç bir öfke yoktu. Aksine, rahat bir düşüncenin sükûneti yerleşmişti. Karaman, yanından ayrılır ayrılmaz Kegen Bey bir el işareti ile Boğaç'ı yanına çağırdı. Boğaç, Kegen Bey'in bir at başı kadar gerisine gelip atını, Bey'in atına uydurdu. «Kıyamet şimdi kopacak» diye düşündü; gözünü kaldırıp Beyinin yüzüne bakamıyordu.

Kegen Bey bir süre konuşmadı. Gözlerini kısmış, ince bir kırağı gibi donmuş bir beyazlıkla örtülü ufka bakıyordu. Sonra daha berileri, sonra yakınları süzdü. Çok yakınlarına geldikleri büyücek köyü de, aynı kısık gözlerle kolaçan ettikten sonra:

«Eh..» diye söylendi. «Gel bre Boğaç, hele daha yakınıma gel...»

Boğaç, Kegen Bey'in buyruğuna uydu. Kegen Bey, kısık gözleriyle, epeyce uzakta dar bir boğaza giren yolu gösteriyordu. «Şu boğaza giren yolu gördün mü? Gördüysen he de.»

«Gördük Kegen Beyim.»

«He de dedik sana; uzatma. Boğazı kıvrılır kıvrılmaz bir han var orada, onu da bildin mi?»

«Bildik Kegen Beyimiz.»

Boğaç bir türlü kısa kesip «he» diyemiyordu; diyemezdi. Kegen Bey zorlamadı. «Peki şimdi oraya gideceksin. Gidebilecek misin?»

«Buyurursan Kegen Beyim.»

«Buyurduk belle. Orada hancının yamağı bizdendir. Adı Keleş onu da bildin mi?»

«Onu bilemedik Kegen Beyimiz. Sorarız.»

«Sormak olmaz bre. Sordun mu ne demeye aradığın ne demeye sorduğun belli olmaz mı, akıllım. Peçenekli dediğin birbirine benzer. Çin'i Maçin'de bile görünce tanımalısın!»

«Buyurursan Çin'i Maçin'de de tanırız Beyim.»

«İyi, var git öyleyse. Sana ne söylerse yel gibi uçup bana getireceksin.»

«Getirdik bil Kegen Beyim. Yel ne demek, yel bizden sonra gelir. İzin verdin mi şimdi bize?»

«Vermedik daha. Yalnız gidersen şüphelenen olur. Suratın az buçuk tekin değil. Balçar'ı da al yanına, gören küçük büyük bir kardeş sansın ikinizi. Niye kızardın?»

«Kardeş dedin de Kegen Beyim, ne haddimize bizim.»

«Ne demek ne haddimize bizim. Had ne demek had?. Hangimiz Han oğluyuz ha? Peçenek'te bir de benim soyum mu var sanılır? Balçar'ın dedesi "Demirci Baldur'dur bu böyle biline... Başka düşünce istemem. Duyduk mu kulağımızla?»

«Duyduk Kegen Beyim.»

«Öyleyse daha ne durdunuz? At sürüşünüzü görelim.» Sonra Balçar'a döndü. «Boğaç'ın sözünden çıkayım deme sakın» diye tembih etti. Sesini daha yavaşlatarak başını Boğaç'tan yana çevirdi. «Sen de Balçar'a göz kulak ol. Pişsin ama incinmesin. Bunu da duyduk mu kulaklarımızla?»

«Duyduk Kegen Beyimiz.»

«Olur olmadık yerde bir daha naranı duyarsam kulakların kesilmiş belle öyleyse.»

Eh, bu kadarla atlattıysa Boğaç, Tanrısına bin şükretmeliydi. Yine de ürpermeden kendini alamadı. En keskin kılıcın en soğuk acısı, kulaklarına birden vurmuş-

tu sanki. Utanmasa kulaklarını tutacaktı. Ne ise ki Kegen Bey daha fazla üstelemeden «Şimdi yola düzülün bakalım.» dedi, «At sürüşünüzü görelim dendi size!»

Cümlesi biter bitmez de, Kegen Bey'in iki yanından iki at birden fırladı. Gerilen iki yaydan aynı anda bırakılan iki ok da ancak bu kadar uçabilirdi. Bir göz açıp kapayıncaya kadar Balçar'la Boğaç'ın atları küçülmeğe başladı. Yolun, dar boğaza girdiği yere bir ok atımı kalıncaya kadar dörtnala gittiler. Sonra tırısa geçtiler, daha sonra da yorgaladılar.

O zamana kadar hiç konuşmamışlardı. İlkin Balçar konuştu: «Ucuz kurtuldun babamdan» dedi: «Başka zaman olsaydı.»

Boğaç önce cevap vermedi. «Dokuz yaşında bir çocuğa cevap vermek dokuz yaşında bir çocuk olmak» diye düşünürdü hep. Hele bir de suçlu iken, suçu hatırlatılırken cevap verirse oğlan bütün bütüne dalına basabilirdi. Cevap vermektense atının boynunu sıvazlamayı tercih etti. Atının boynunu sıvazlarken, yelenin kıllarına değen parmakları yine ala gözlü karısını hatırlattı. Fakat bu sefer sıcak yatağı düşünmedi. Ala gözlü karısının ala gözleri yeni bir dünya gibi gülümsüyordu. Boğaç, ala gözlerin bu yeni dünya gülümseyişine iyice dalmak üzereydi ki Balçar: «Hana yaklaştık mı ki?» diye sordu. Cevap vermemek olmazdı artık. Kısaca «Yaklaştık» dedi.

Balçar'ın canı konuşmak istiyordu anlaşılan:

«Keşke daha uzak olsaydı» dedi; «Daha uzak, daha, en uzak olsaydı.»

Çocuk sesi bir garip titriyordu; bir garip özlem içinde yüzüyordu, «Ama hep bu yanda uzak olsaydı» diye devam etti.

Boğaç «Ne olurdu hep bu yanda uzak olsaydı?» diye sormak zorunda kaldı.

«Öyle işte» dedi Balçar; «Niye olduğunu bilmiyorum.»

«Bu yolun nereye gittiğini bildin de mi söyledin?»

«Yoo. Nereye gider?»

«Bizanslının oturduğu en büyük şehre gider.»

«Orda durur mu?»

Boğaç güldü. İşte çocuğa cevap verdin mi böyle sorardı.

«Yol durur mu bre Balçar?»

Balçar daha beter güldü. «Şimdi sen beni çocuk sanıp öyle konuşuyorsun aklınca» dedi; «Ama ben de sana deyim ki işte burda yanılıyorsun Boğaç çavuş.»

Boğaç kızdı:

«Niye yanılıyormuşum? Çocuk değil misin?»

«Çocuk olsam seni benim at çavuşum yapmazlardı.»

«Doğru bu.» diye güldü içinden Boğaç. «Çocuk doğru der bre.» Ondan sonra da topladı kendini; açık verip de utanmamak için. Zaten bu Balçar'ın çarpıcı bir yanı vardı; oldum olası bir çocuk değildi, yaşıtlarından başka çeşitti. «Ben seninle şakalaşmak istedim anladıysan» diye lâfı çevirdi; «Tabii yol dediğin durur mu hiç. Bizanslının oturduğu o büyük şehirden de geçip yine Bizanslıların oturduğu topraklara doğru vurur gider. Ondan sonra bizimkilerin yurduna ulaşırmış...»

«Nasıl bizimkiler yani?»

«Bizimkiler. Yani bizden olanlar.»

«Peçenekler diyeceksin de dilin mi varmıyor?»

«Tam Peçenekli diyemem. Peçenekli diyemem de Peçeneklinin amcası oğlu, halası oğlu, dayısı oğlu diyebilirim sana... Senin anlayacağın kadar kardeş çocukları.»

«İyi kardeş çocukları da niye bu yana doğru gelmiyorlar?.»

«Gelemezler ki... Arada Bizanslı var dedik.»

«İnsan vurup kırıp gelir bre Boğaç. Onlar o yandan gelse biz bu yandan gitsek. Bizanslı sıkışmaz mı şimdi?»

«Sıkışır sıkışır da... İşte o zaman ne olur benim aklım almaz.. Bu sefer de biz birbirimize gireriz.»

«O senin aklına kalırsa öyle... Kardeş dediğin birbirini vurur mu bre?»

«Bakalım; onlar o yandan Bizans'ı kemiriyorlarmış. Biz de bu yandan. Her halde dediğin olur bir gün bir yerde birleşiriz.»

«O senin dediğin olmaz.»

«Hani az önce olur diyordun ya. Bak sana bir şey derim ben. Bunu unutma. Sen Bey oğlusun. Bey oğlu demek bir lâfı bir türlü söylemektir. Bey oğlu bir lâfı iki türlü konuşmaz yahut da hiç konuşmaz. Ne demeğe gelir var sen anla.»

«Benim sözüm ne demek sen anlamadıysan ne derim. O senin dediğin olmaz dediysem niye olmaz? Çünkü onlar o yanda birbirini yer durur biz bu yanda Uzlarla birbirimizi yer dururuz. Öyle mi? Öyle. Öyleyse biz de Bizans'ı zor kıskaca alırız.»

Boğaç ancak anlayabildi. «Bre sen bunları dedenden öğrenmişsin be Balçar. Bana anlattıklarını sana da anlatmış. Benimle eğlendin gitti.»

Balçar gülüyordu. Çocukçaydı ama yine de terbiyeliydi. «Beni çocuk sanır mısın sen?» diyordu bir yandan da «Sana onları anlatan adam torununa anlatmaz mı?» Biraz daha güldükten sonra duruldu. Şimdi düşünüyor gibiydi. Bu düşüncenin sonundan bakalım ne çıkacak diye bekledi Boğaç. Fakat beklediği gibi konuşmadı.

Dokuz yaşındaki bir çocuğun hayranlığı ile Balçar: «Dedem çok akıllı adam bre Boğaç» dedi. Gözlerinde güzel bir öğünüş pırıltısı vardı; gurur vardı.

Dar boğaza giriyorlardı. Yol sola doğru iki yanı ağaç-

lık bir derenin kıyısından kıvrılıyordu. Kıvrılır kıvrılmaz da, az ötede, kalın yontma taştan ama kararmış duvarlarıyla kale bedenlerini andıran hanı gördüler. Boğazın iki yamacına dayanmış gibiydi. Yahut da yamacı iyice oymuşlar, üç yanını yontma taşlarla örmüşlerdi. Han, yamacın altından birden ortaya çıkıyor gibiydi.

Atlarının gemlerini kasarak yavaşladılar. Boğazda nemli bir soğukluk vardı; sanki handan yayılıyordu.

Hanın önünde Boğaç atından indi. İlkin Balçar'ı indirmedi. «Hele dur bakalım kapı açılsın» dedi. Kapıyı belki de Keleş açacaktı. O zaman daha iyiydi; öğreneceklerini hemen öğrenirler, Balçar'ı attan bile indirmeden gerisin geriye dönerlerdi.

«Yemin ederim ki korkuyorsun bre Boğaç.»

Boğaç, Balçar'a öylesine ters baktı ki Balçar, söylediğine pişman oldu. Boğaç'ın gönlünü almak fırsatını bulamadı, hanın kapısı açılmıştı.

Kapıyı açan Boğaç'ın beklediğinin aksine kocaman göbekli, kocaman gerdanlı, görünen her şeyi iriden de kocaman bir kadın oldu. Boğaç'a kötü kötü baktı; konuşmasını bile beklemeden «Han dolu; yerimiz yok. Yoluna devam etsen daha iyi olur.» dedi.

Boğaç bunu hiç düşünmemişti. Aklı karışmıştı; ancak «Biz gecelemeyeceğiz» diyebildi. Sonra da açıldı. Gülerek «Zaten yolumuz uzun, geceye kalmadan varmamız lâzım... Karnımız.» gülüyordu; «Acıktı da.»

Kadın oralı bile değildi. Nerdeyse kapıyı yüzlerine çarpacaktı. Boğaç atik davranmasaydı çarpıyordu da.

«Açız dedik bre, sen insan değil misin?»

Kadının yüzünde tek bir çizgi bile oynamadı:

«Peçenek misiniz siz?»

Boğaç az kalsın sırıtarak «he» diyecekti. Dilinin ucuna kadar gelmişti. Son anda toparlanıp «Uzluyuz» dedi,

«Peçenekliye benzer bir yerimiz mi var?»

«Urbalarınız Peçenekli.»

Boğaç bozulmuştu. «Bakma sen urbalarımıza» dedi, «Ne bulursak giyenlerdeniz.

Demek bu yakınlarda elimize budala bir iki Peçenekli düşmüş.. Anlarsın sen bu işlerden...»

Dişlerini gösteren bir sırıtışla gülüyor, kadına şirin görünmeğe çalışıyordu. Fakat kadın tınmadı. Çok kös dinlemişe benziyordu.

«Ne Uz ne de Peçenek kimseye yer yok... Karnınızı aşağı köyde doyurun!»

Kadın sözünü bitirmemişti. Balçar, önce bir inildedi sonra atın boynundan aşağı doğru baldır küldür yuvarlandı. Çok dikkatli bir göz ancak bu yuvarlanıştaki ustalığı anlayabilirdi. Çaresizlik içinde kadınla cebelleştiği için Boğaç bile farkına varmadı da telâşla yerde kıvranan Balçar'a koştu. Balçar, kadına göstermeden göz kırpıp yuvarlanışının oyun olduğunu anlatmamış olsaydı Boğaç o telâş içinde abuk sabuk konuşacak, belki de kim olduklarını açığa vuracaktı. Balçar'ın işaretini alır almaz oyunu anlayıp feryada başladı:

«Ah kardeşim, ah iki gözüm açlıktan ölecek... Ah sizde hiç merhamet yok mu?»

Boğaç'ın acıklı feryadına hancı geldi. Karısının aksine ince mi ince, cılız mı cılız bir adamdı; püf desen uçacak cinsinden. Bayrama çıkacak gibi allanıp pullanmış bir halde hancının kızı da kapıda belirince mesele halledilmiş oldu. Balçar'la Boğaç'ı içeri almadılar ama karınlarını doyurmak için yiyecek vereceklerini söylediler. Bu arada, Boğaç öğreneceğini öğrenmiş oldu. Hancı karısına: «Git içerden Keleş'e biraz yiyecek ver, buraya getirsin» demişti. Keleş'i aramağa lüzum kalmamıştı, kendiliğinden gelecekti. Hancı Boğaç'a dönüp «Karde-

şini ağacın altına götür» dedi; «Orda doyurun karnınızı. Atlarınız da hanın önünde durmasın; sizin yüzünüzden canımdan olamam.»

Boğaç, «Bir şeyler var bu handa ama dur bakalım» diye düşündü; «Hele Keleş'i görelim.» Hancıyı kızdırmamak için Balçar'ı kucağına alıp gösterilen ağacın altına götürdü.

Götürürken de gayet müşfik, gayet içli bir sesle «Azcık daha dayan kardeşim; azcık daha, şimdi getirecekler.» diye Balçar'ı teselli ediyordu. «Şimdi atları getireyim de. Hancı amcayı kızdırmayalım...»

Keleş, elinde yiyeceklerin bulunduğu tahta bir tepsiyle kapıya çıktığı zaman Boğaç atları ağacın altına getirmişti. Hancı «Çabuk yesinler; başıma bir iş çıkarmadan def olsunlar» dedi. «Başlarında dur!»

«Durmaz olur muyum hiç» diye sırıttı Keleş; «Bunlar yukarı Uzlardan. Yiyeceklerin parasına yanmam kap kacak da elden gider...»

Tahta tepsiyi atar gibi Balçar'la Boğaç'ın önüne bırakırken «Çabuk tıkının, suratıma bakmayın öyle» diye azarladı. Sonra, bağdaş kurup tam karşılarına oturdu. Boğaç «Keleş dedikleri sen misin arkadaş» diye sordu.

Keleş biraz de terbiyesiz «Benim ne olacak?» dedi.

«Hiç bana da Boğaç derler de. Bununki Balçar. Bildin mi? Kegen oğlu Balçar dedikleri budur.»

Keleş, Balçar ve Kegen adlarını duyar duymaz birden tedirgin olmuş, sağa sola bakmıştı. Boğaç güldü:

«Hancı girdi içeriye korkma. Kimse yok.»

Keleş rahatlayarak Balçar'a bakmağa başladı.

Gözlerinde, görünen bir hayranlık vardı. Gözlemini Balçar'dan ayırmadan sordu:

«Ne haber yolladı.»

«Haber sendeymiş? Bizi şu aşağı köyde bekliyor?»

Keleş birden fırladı. «O kadar yakın mı geldiniz?» Sonra yaptığı hareketin farkına vararak tepinerek bağırmağa başladı: «Ne suratıma bakıp duruyorsunuz. Çabuk yeyin bre çabuk yeyin dendi size. Bak, bir daha oturuyorum işte; kalktım mı yemek tamam olacak.»

Oturur oturmaz konuşmağa başladı.

«Bizans'ın Sofya Valisi Nikifor Fokas, ordusunu şu yamacın ardındaki düzlüğe topladı. Yarın sabah Peçenek üstüne baskın var deniliyor.»

«Niye yarın sabah? Gece yapamazlar mı?»

«Yarın sabah denildiyse yarın sabahtır. Bugün kızını İmparator'un Sarayına yolcu edecek. Handaki sıkılık, yolcu almamak bunun için.»

«Vali de gelecek mi?»

«Belli olmaz. Kızı, Sofya'dan buraya genç hassa subayları getiriyor. Başlarında Romanos Diogenes var...»

«Kim, kim, kim var dedin Keleş?»

«Zırlayıp bağırma bre.» Bağırdı: «Çabuk ye yemeğini diyorum salak, seni bekleyecek değilim.» Sesini alçalttı yine: «Romanos Diogenes dedim.»

«Adını ilkin senden duyuyorum.»

«Daha çok duyarsın. Henüz yirmisinde var yok. Ama kendini beğenmişin biri. Gel gelelim gözü pektir ha; yiğit adamdır.» demeğe kalmadı bir şakırtıdır koptu.

Hızlı bir tırısla, hanın solundan dolanan bir yoldan, hemen hepsi genç pırıl pırıl Bizans subayları göründü. Başlarında, kendini en beğenmiş haliyle bıyıkları yeni terlemiş bir subay vardı. Gelenleri sanki daha önce görmüşler gibi hancı, karısı, süslü püslü elbiseleriyle kızları kapıda sökün ettiler.

Keleş, subaylar daha görünür görünmez ayağa kalkmıştı. Hancı, karısıyla kızı gibi iki büklüm olmuş subayları selâmlıyor, bir yandan da Boğaç'la Balçar'a a-

yağa kalkmaları için işaret ediyorlardı.

Boğaç'la Balçar oturmuş, yemeklerini yiyorlar, göz ucuyla genç Bizans subaylarını seyrediyorlardı. Atlarının süslü, zengin koşumları vardı. Subayların elbiseleri de kendileri gibi pırıl pırıldı; göz alıcıydı.

Boğaç, «Bunlar pek uzaktan gelmeseler gerek Balçar» dedi; «Baksana atlarda bir damla ter bile yok.»

Sözünü henüz bitirmişti ki, Keleş'in Romanos Diogenes dediği subayın kamçısı, iki büklüm olup eğilmiş hancının suratında şakladı; «Sana handa kimse olmayacak denilmedi mi? Sersem!»

Hancı, böyle şeylere alışmıştı. Yine de kırbacın izi kalan yüzünü eliyle yoklamadan edemedi. «Han bomboş arslanım, kimseler yok» diye sızlandı. Romanos Diogenes ise, kırbacını Boğaç'la Balçar'a doğru uzatmış «Peki bunlar kim?» diye yeni baştan kükremişti. Altındaki at da sahibi kadar sabırsız, kendini beğenmiş ve mağrurdu; sahibi gibi yerinde duramıyordu. Hancı «Onlar» demeğe kalmadı Romanos Diogenes'in kırbacı bir daha şakladı. «Çabuk, defedin bu it suratlıları çabuk.»

Boğaç, bu son sözün kendilerine söylendiğini ilkin anlamamıştı. Hancının öfkeyle oturdukları yere doğru geldiğini görünce birden fırladı. «Balçar, bize dendi bu lâf, toplan!» Tahta tepsiyi sıkı sıkıya tutmuştu. Genç Bizans subayları, Boğaç'ın haline gülmeğe başladılar; küçümseyen, hor gören alaycı gülüşlerdi.

Fakat bu sırada, az önce genç Bizans subaylarının geldiği yoldan altı atın çektiği, çok süslü her yanı yaldız parıltısında bir kupa arabası sökün etti, ustaca döndü ve Boğaç'la subayların arasına girerek durdu. Atlı subaylar, arabanın çevresinde sıralandılar. Romanos Diogenes kılıcıyla selâm durdu. Arabacı çevik bir hareketle yerinden atlayıp kapıyı açarken yerlere kadar eğilip selâm va-

ziyeti aldı.

Açılan kapıdan önce bir baş göründü. Balçar, gözlerini açılan kapıda görünen başa dikmişti. Bir an öylece kalakaldı. Peçenekler arasında böylesine bir kız görmemişti. Tarif et deseler edemeyecekti. Her şey silindi gözlerinde; Bizanslı subaylar yoktu, atlar yoktu; araba, han, hancı yoktu. Bir ara Balçar kendisinin de yeryüzünde olmadığını sandı. Yalnız bir kapı açıklığında ışıyan bir kız başı, saçları, gözleri ve yüzü vardı. Kımıldadı önce. Balçar'ı görmeden çevresini süzdü; sonra Balçar'a baktı.

Galiba biraz uzun, biraz değişik, biraz, nasıl derler, biraz, biraz öyle baktı işte. Sonra kalktı. Bir ipek hışırtısı içinde kalktı. Balçar'ın bir huyu vardı. Gün doğuşuna bakamazdı, gözlerini kırpardı. Yine öyle yaptı. Kırpık gözlerinde bir başka türlü gün doğuyordu.

Kız eteklerini toplamıştı; arabadan iniyordu. Bir kere daha Balçar'a baktı.

Adımını arabanın basamağına attı. Fakat Balçar, kızın ayağının basamağa değil boşluğa doğru kaydığını görmüştü. Görmesiyle de, kaşla göz arasında sıçraması bir oldu. Kız düşmeden yetişmişti; yere yuvarlandılar.

Ve o anda da ortalık karıştı.

Balçar, kızı yerden kaldırdığı sırada Romanos Diogenes, az önce selâm durduğu kılıcını kaldırmış, nefretle Balçar'a vurmak üzere idi. Boğaç, bir kediden daha çevik hareket edip Romanos Diogenes'in atına sıçramasa ve Diogenes'e sarılıp atından yere yuvarlamasa kılıç çoktan Balçar'ın başını bölmüştü. Şaşırmayan kimse yoktu. Balçar, ne yaptığını kendisi bile anlamamıştı. O şaşkınlık içinde kızın kirlenen eteklerini silkeliyordu. Kız, ayağının boşluğa gittiğini hissetmişti ama düşmesi bu çocuğun yüzünden mi yoksa ayağının kaymasından mı bilemiyordu. Yalnız bildiği bir şey vardı; bir koku, çocuğun

kokusu... Üstüne düştüğü, kendine bir tuhaf sarıldığı zaman duymuştu. Tere benzeyen ama ter olmayan; ıslak yüne benzeyen ama ıslak yün olmayan, o ana kadar Bizanslı akranlarında duymadığı bir kokuydu. Kır çiçeklerine de benziyordu; kurumuş otlara da. Başını döndürmüştü.

Balçar'a gülümsedi.

Balçar'n, kızın kirlenen eteklerini silkeleyen eli titredi kalakaldı. Yüzü kızarmıştı. Boğaç az ötesinden «Balçar, çabuk atına atla» diye bağırmasaydı kız ve Balçar, öylecene, belki de yıllar yılı kalabilirdi. Boğaç'ın bağırması üzerine o yana baktılar.

Romanos Diogenes, boylu boyunca yerde, Boğaç'ın altındaydı. Kılıcı Boğaç'ın eline geçmişti. Hırsından köpürüyor, debeleniyor ama köpürüşü de debelenişi de, süslü ve pırıl pırıl subay elbisesinin karlara bulanmasından başka bir işe yaramıyordu. Kız, çocuğun; kumandanları da Boğaç'ın elinde olduğu için, hiç kimse yerinden kımıldayamıyordu. Hancının iri, kocaman karısının, iri kocaman gözleri alabildiğine açılmıştı; durmadan haç çıkarıyordu; kızı iyice aptallaşmıştı ve hancı, az önce yüzünde şaklayan kamçıların acısını çıkaran Boğaç'a minnetle bakıyor fakat az sonra, yenilişin öfkesini birinden çıkarmak isteyecek olan Romanos'un kırbacını şimdiden sırtında duyduğu için Boğaç'tan nefret ediyordu.

Boğaç: «Balçar, sana atına atla denmedi mi?» diye bağırdı bir daha; «Çabuk. Benim atı da buraya getir. Bu it suratlı doğruluncaya kadar biz uçarız.»

İçi rahatlamıştı Boğaç'ın; diyeceğini demişti, az önce kendileri için sarf edilen «İt suratlı» lâfını, satmıştı. Bu arada kız Balçar'dan önce davranarak Boğaç'ın yanına gelmişti. «Kalkın» dedi; «Bırakın dövüşmeyi. Bu

çocuk beni tutmasaydı düşüp ayağımı kırabilirdim... Size ne oluyor?»

Boğaç şaşkın şaşkın baktı. «Bize ne oluyor ne demek» diye homurdandı. «Bu adam az kalsın Balçar'a vuruyordu.»

Balçar da bir şey yapmalıydı artık; meselâ bir Bey oğlu olduğunu kıza göstermeliydi. Bunun için sesini de kalınlaştırdı: «Boğaç; kalk dendi sana. Kalk dendi mi kalkmalısın!»

Boğaç'ı en çok, Balçar'ın bu değişen sesi şaşırttı. Bir kıza bir Balçar'a baktı; Balçar'ın sesi gibi değişen, sesi gibi kalınlaşan ve sertleşen yüzüne baktı. Kalkmaktan başka çare göremedi. Elinde Romanos'un kılıcıyla Romanos'un yapacağı bir harekete karşı hazır bekledi. «Kalktık bakalım» dedi. «Buyur şimdi ne buyuracaksın.»

Balçar kıza bakamıyordu. «İzin verirlerse gideriz» dedi.

Kız Balçar'a yaklaştı. Elini tuttu. Balçar'ın utanan gözlerine baktı. Teşekkür etti. Teşekkür ederken, avucundaki Balçar'ın elinin birdenbire ısındığını hissetti, bir avuç kor dolmuştu sanki avucunun içine, bir avuç kor, avucunun içinde kıpır kıpır titriyor, belli belirsiz alevleniyordu.

Gülümsediler, ikisi de utangaç, ikisi de çocukça gülümsediler.

Sonra kız, yerden kalkan ve utancından kahrolmuş gibi duran Roraanos Diogenes'e döndü: «Beni hana götürür müsün?» dedi; «Üşüdüm».

Hana girerken, kapıda durup, Balçar'a bir daha baktı. Balçar yine kızdan başkasını görmüyordu; çevresinde yine hiçbir şey, yine kızdan başka hiç kimse yoktu.

Kız, çok uzaklarda, dumanların ötesinde bir yerde gülümsedi. Sarı bir gün ışığı izi gördü. Güneş batarken

sürünüp geçmiş ve sanki o parlak sarı izi bırakmıştı.

Boğaç, Balçar'ın atını getirmişti. Bindiler.

Balçar'ın atını Boğaç kamçıladı. Az sonra, iki atlı, boğazı sağa kıvrılmışlardı.

Yolda bir müddet konuşmadılar. Köye yaklaşırken, ilkin Balçar dizgini çekip atının gemini kastı. Boğaç da yavaşladı. Fakat yine konuşmadılar. Köye iyice yaklaşmışlardı. Balçar, birden; sanki şimdi söylemezse dünya yıkılacakmış gibi: «Boğaç» dedi; sustu. Geveleniyordu. «Şimdi sen» dedi; «Babama.» dedi. Toparladı sözlerini: «Boğaç, şimdi sen babama handa olanları söyleyecek misin?» Ağır bir yük kaldırmış gibi yorulmuştu; yüzü kızarmıştı. Boğaca bakmadan konuşuyordu.

«Söylemeli değil miyim?» diye sordu Boğaç.

Balçar: «Söylemeli değilsin herhal» dedi.

«Nedenmiş o; ,onu da de bakayım.»

«Handa kız var ya. Bizimkiler kızı esir eder.»

«Ederse etsin, sana ne?»

«Öldürürler de...»

Boğaç alay etti: «Haa? Şu mesele. Demek.»

Balçar bir tuhaf baktı Boğaç'a; ağlar gibi. Boğaç alay ettiği için üzüldü:

«Söylemezsem babana hıyanetlik etmiş olmam mı?» diye gönlünü aldı.

Balçar, çabuk çabuk: «Etmiş olmazsın» dedi; «Babama hıyanetlik etmiş olmazsın. Kız küçük daha. Öte yanda koca bir ordu var. Babam orduyla çarpışmasını sever. Hem kız çocuğu işte...»

«Orda başkaları yok mu? Bir sürü subay yok mu? Hem bize it suratlı diyen de var...»

«Varsa var ne olmuş» diye tersledi Boğaç'ı; «Aldın altına işte. Öfkeni çıkardın.» Sonra da pohpohlar gibi: «Hem sen öyle üç beş subayın üstüne varacak yiğit misin

ki» dedi; «Ordunun içine dalmalısın ki.»

Atını durdurup Boğaç'ın yüzüne baktı. «Handakileri söylersen babama» dedi. Aklına başka bir şey gelmiyordu. Boğaç'ı korkutacak bir cümle bulamıyordu. En sonunda «Babama söyler, seni at çavuşluğundan çıkartırım. Bana başkasını ver, derim» dedi. Sesinin sert, yüzünün korkutucu olduğunu sanıyordu. Hâlbuki sert sandığı sesi titriyordu. Başı sağ omzuna doğru hafifçe eğilmişti.

Boğaç gülümsedi: «Peki handakileri söylemeyeceğim babana.» dedi. «Zaten Keleş bize ne söylerse onu getirmemiz buyruldu..»

Balçar delicesine sevindi. Atta olduğu için sarılıp Boğaç'ın yüzünden öpememişti ama atını birden tepikleyip şaha kaldırmış, arkasından da keyifli bir nâra atmıştı: «Haydaa! Haydaa bre Boğaç'ım. Hayda...»

Balçar uçuyordu. Boğaç, bir süre Balçar'ı kendi haline bıraktı. Sonra, uzaktan bile Kegen Bey'in kendisini gözetleyeceğini düşünüp atını sürdü. Balçar'a, ancak köye girerken yetişebilmişti.

Kegen Bey'e ne hanı, ne handaki kızı, ne de handa olanları anlattı; handaki genç Bizans subaylarını da söylemedi. Nasıl olsa Romanos Diogenes denilen o kendini pek beğenmiş genç subayı almıştı ayağının altına; nasıl olsa yüzüne baka baka «it suratlı» demişti. Gün olur bir gün yine karşılaşırlardı; gün olur Romanos Diogenes'in kellesini de alırdı.

Balçar ise Keleş'in yerini bildirdiği Bizans ordusuna yaptıkları baskında bile, hep kızı düşündü. O günden, o baskından sonra da kızı düşündü. Hep gün doğusuna gitmek isterdi; hep gün doğusu onu çekerdi. Atına atladığı zaman, hele gün doğusuna giden bir yoldaysa o yol hiç bitmesin, bitmesin, bitmesin isterdi. Gün doğusunda

sanki birilerinin; kolu, bacağı, yüreği gibi bedeninden olma birilerinin kendisini beklediğini sanırdı.

Gün doğusunda şimdi bir kız vardı.

Sav Tekin günlerdir Sarı Hoca'nın bir sözünü düşünüyordu. O uğursuz baskından az önce, çadırda, kilidi açmağa uğraşıp da açamadığı zaman Sarı Hoca, «Açmasını öğretmediğin kilidi verme» demişti. Ne demek istemişti? Alparslan'ı yetiştirme tarzını mı beğenmiyordu? Yaşına göre Alparslan'a çok şeyler öğretmişti. Yoksa Sarı Hoca, yaşına göre çok şeyler öğrenen Alparslan'ın ezileceğinden, gelişemeyeceğinden mi korkuyordu? Öyle olsa açıkça söyler, lâfı dolandırmazdı.

Bu Bizans kilidi de nerden aklına takılmıştı? «Hay almaz olaydım» diye söylendi; «Almaz olaydım da çocuğa vermez olaydım. Alınacak başka şey mi yoktu sanki?»

Kınık boyunda kilit kullanılmazdı bir defa. Bunun için değişik bir şey diye almış olabilirdi. Belki şekli hoşuna gitmişti. Birbirine kenetlenen demir parçaları, anahtarın üç dişli başı, ayrı bir ustalık isteyen açılışı hoşuna gitmiş olabilirdi. Daha doğrusu şimdi neyine imrenip aldığını kestiremiyordu. Böylesine düşündüreceğini bilseydi tövbeler olsun gözünü çevirip bakmazdı bile. Kim bilir kaç elden geçmiş nereden nereye, hangi niyetle gelmişti. Hele Sarı Hoca'nın baskında kurtarılacak başka hiç bir şey kalmamış gibi iki taş arasında o kilidi alıp getirmesine Sav Tekin bir türlü akıl sır erdiremiyordu. «Bu kilitte bizim görmediğimiz bir şey görmüş olmalı Hoca»

diye düşündü. «Bizans işi olması değil. Yoksa Bizans işi olması mı?» Sav Tekin uzandığı yerden doğruldu; «Sırası gelince kendiliğinden anlatır boşuna kafa patlatmamalı» diye mırıldandı. «Sarı Hoca bu; bakarsın sırası gelmeden anlatır. Anlatır anlatmasına da, eee? Niye sustu bu çocuklar?»

Hafif dönüp baktı. Çocukların yarısı yoktu. Alparslan da yoktu. Şaşırdı. Sormadan gidilemezdi. Çocukların bir kısmı ilerdeki sazlıktan saz kesip getiriyor, küçük çadırlar yapıyorlardı. Biraz dikkat edince Alparslan'ın öteki çocuklarla birlikte sazlığın en sık olduğu yerde saklandığını gördü. Sazlar arasında sinerek görünmemeğe çalışıyor, çocukları üç kısma ayırıyordu. Birinci kısmı Artuk'a vererek sağa, ileriye gönderdi. İkinci kısmı Atsız'a verip sola, geriye yolladı. Üçüncü kısmın başında da kendi kaldı. Artuk ve Atsız, gönderildikleri yerlere varınca onlar da adamlarını yerleştirdiler, bir şeyler söylediler. Sonra içlerinden birer çocuk seçerek Alparslan'a gönderdiler. Herhalde Alparslan'a buyurduğu şekilde yerleşildiğini bildirmek istediler.

Bu arada ortada kalan çocuklar, kesip getirdikleri sazlardan bir hayli çadır yapmışlardı. Çadırların arasında birinin bey çadırı olduğu hemen belli oluyordu. Sav Tekin dikkatle bakınca bey çadırının yan yana iki tane olduğunu gördü. Yalnız ikincisi biraz daha küçüktü. Bir şeyler sezinler gibi olduysa da ummadı. Sazlardan çadır kurma işini bitiren çocukların başında Afşin'le Kavurt vardı. Arada bir Buldacı da yanlarına geliyordu. Buldacı bir ara çocukların arasından üçünü seçip ayrı ayrı yerlere gözcü dikti; kendi de, arada bir gözcüleri gidip yokluyordu. Çadırların çevresindeki çocuklar, kimi bir arada kümelenip konuşmağa, kimi türkü çağırıp oynamağa, kimi çadırdan çadıra dolaşmağa başladı. Çocuklardan

birinin çenesinden aşağıya bir bez parçasının sarktığını ve o çocuğun da hareketleriyle Sarı Hoca'yı taklit etmeğe çalıştığını görünce, Sav Tekin oynanan oyunu anlamakta gecikmedi. Oyun, sezdiği fakat ummadığı oyundu. Gözlerini dört açıp merakla bekledi.

Alparslan'ın bulunduğu yerde küçük bir hareket oldu. Çocuğun biri Alparslan'ın işareti üzerine, sazlar arasına gizlenerek çadırlara doğru yaklaşmağa başladı. Gözcülerden birini ustalıkla geçti; İkincisini de geçti. Buldacı da, belki bir tesadüf, o yana doğru gidiyordu. Sazların sıklaştığı bir yerde, Alparslan'ın yanından gelen çocukla karşılaştı; hiç şaşırmadan; daha önceden tanışıyorlarmış gibi konuşmaya başladılar. İki çocuk oyunlarını öylesine güzel oynuyorlardı ki Sav Tekin gerçeği mi seyrediyor, oyunu mu seyrediyor anlayamamıştı; şaşkın şaşkın bakakalmıştı, düş görüp görmediğinden emin olmak istemişti. Alparslan'ın yanından gelen çocuk kimin kılığındaydı bilmiyordu yalnız Şahmelik'in adamlarına benzemediği belliydi.

Fakat bu yandaki çocuk, bu Gümüş Tekin'in yerini almıştı. «Tıpkı böyleydi, tıpkı böyleydi,» diye düşünüyordu Sav Tekin; böyle oldu.»

Ve o anda da, Buldacı'ya çok yakın bir yerde, sazların dibine çömelmiş bir çocuk daha gördü. Çocuğun oraya niçin konulduğunu yahut orada çömelip ne iş yaptığını düşünürken, Buldacı'yla konuşan, aceleyle eğilip sazların arasından kayboldu; Buldacı da sağına soluna bakınıp geri döndü. Sazların dibinde çömelmiş duran çocuğu görememişti. Belki çocuk da ilkin Buldacı'yı ve ötekini görmemişti. Fakat Buldacı'nın biraz telâşlı hareketi, biraz da sazlıktan çıkar çıkmaz öteki gözcülerin yanına acelesi varmış gibi gitmesi, çömelen çocuğun, çocuğumsu bir meraka düşmesine sebep oldu. Buldacı gi-

der gitmez kalktı, toparlandı ve az önce onun ayrılmış olduğu yere geldi. Sazların yatıklığına baktı, izleri gördü; izlere göre yürüdü. Birkaç adım sonra eğildi. Doğrulduğunda elinde bir börk vardı. Evirdi, çevirdi, kokladı, kendi börkünü çıkartıp bulduğu börkü başına koydu; kafasına tas gibi geçince çıkarıp kendi börkünü giydi. Bir süre daha elindeki börke baktı; bir daha kokladı. Sazlıktan çıkacağı sırada da, Alparslan'ın adamları üç koldan bastırdılar.

Sav Tekin bundan sonrasını görmek istemedi. Olanlar tıpatıp böyle olmuştu, ne eksiği ne fazlası vardı; Gümüş Tekin'i sazlığın arasından yarı saklanmış bir adamla böyle konuşmuştu. Keşke şüphelenseydi o zaman... Şüphelenmesine şüphelenmişti ya, ah keşke «Yanılmışımdır, yanılmışımdır, ben yanılmışımdır» dememiş olsaydı; Gümüş Tekin'in üstüne toz kondursaydı. Çağrı Bey gibi düşünmeseydi. Yolda şüphelerini, hem de iki defa söyleyecekken peki ne demeğe Sarı Hoca söyletmemişti? Ne demeğe manalı cümlelerle Sav Tekin'in yüreğine su serpermiş gibi susturmuştu? Yoksa Sarı Hoca da mı biliyordu? Fakat Sarı Hoca bilemezdi; Sarı Hoca o sırada da, ondan önce de çadırdaydı. Alparslan'a ders okutuyordu. Bir insan hem çadırda olur hem çadırın dışındakileri görebilir miydi? Bilebilir miydi?

Rahmetli anasının sözlerini hatırladı: «Sav Tekin, Sav Tekin, sen bu Sarı Hocanı büsbütün boş belleme. Şamanlardan el almıştır; gizliyi de saklıyı da, görüneni de görünmeyeni de hemi bilir hemi görür Sarı Hoca. Elini eline bağla, geri yanından korkma... Sarı Hoca buuuu.»

Sav Tekin ürperdi. Rahmetli anasının bir «Sarı Hoca buuuu!» deyişi vardı ki şimdi bile ürpermemek elde değildi. «Eski şamanlardan el aldıysa, hem de müslüman; sıkı müslüman... Hem de Selçuklu ki ne Selçuklu.»

«Var var...» diye söylendi Sav Tekin; «Var, Sarı Hoca'da çok iş var... Nasıl da içimden geçenleri, bildi; nasıl da Gümüş Tekin'in meselesini anlatacağımı anladı? Korkmak gerek.»

Ya çocuk anlattıysa gördüklerini? Sarı Hoca'ya bulduğu börkü verdiyse?

Sav Tekin kalkıp çocukların yanına indi. Çocuklar Sav Tekin'i görünce, zaten bitmek üzere olan oyunlarını bıraktılar. Suçlu suçlu hocalarına baktılar. Sormadan, izin almadan bir oyun oynanamazdı. Bu oyunu hocalarına sormadan oynamışlardı. Cezalarını beklediler.

Sav Tekin aklı başka yerlerde olduğu için yüzü asıktı, Alparslan nasıl edip de bu asık suratı güldüreceğini hesaplamağa çalışıyordu. Oyunun oynanmasına kendisi sebep olmuştu; hatta ağabeyi Kavurt «Sav Tekin amcadan izin almadan ben oynayamam» demişken Alparslan onu bile kandırmıştı. Şimdi, bu kendisine gözlerini dikmiş «De bakalım ne deyip de bizi azarlanmaktan kurtaracaksın» dercesine bakan çocukların gözünde kötülenmekten nasıl sıyrılacağım düşünüyordu.

Sav Tekin, yüzü hep böyle asık, kime baktığını belli etmeden: «Söyleyin bakalım» dedi. «Bu oyunun adına ne dediniz şimdi?»

Cevabı Kavurt mu verecekti Alparslan mı? Bunu çocuklar kadar Sav Tekin de merak etti. Bir an kimse konuşmadı. Cevap veren Alparslan oldu sonunda: «Selçuklu üstüne baskın, dedik..» Sesi, hiç de suçlu sesine benzemiyordu. Sav Tekin azarlar gibi: «Ne demeğe geliyormuş o?» diye çıkıştı.

«Ne demeğe geldiği belli işte, adı üstünde ya.»

«Adı üstündeymiş; belli. Ya Selçuklunun Selçuklu üstüne baskın yaptığı nerde görülmüş, hangi kitap yazmış bakalım.»

«Her şeyi kitap mı yazarmış hay Sav Tekin Beyim? Geçen ki baskını kitap mı yazdı? Ceyhun'un buzunda sürünen Kınık Boyunu Sarı Hocamız mı okudu?»

«Ağzının lâf yaptığı kadar bileğin de ok çekebilmeliydi ki Alparslan, kolun yay gelişmeliydi ki o zaman beğenmeliydim ben seni. Sen şimdi bu konuşmalarınla olsan olsan bir Sarı Hoca olursun.»

Alpaslan, bu söze çocukların gülmesini önlemek için hemen cevap verdi:

«Sarı Hocamız da, kolunun yay gerebildiği kadar ağzın lâf yapabilmeli ki o zaman beğenmeliyim ben seni diyor. Ben sade yay germesini bilirsem, olsam olsam bir Sav Tekin Bey olurmuşum Sarı Hoca'ya bakarsan.»

Dimdik duruyordu; sanki meydan okuyordu. Sav Tekin içinden beğendi; pek beğendi hem de ama dışından hiç belli etmedi, suratını daha çok astı.

«Sen şimdi iyi lâf ettiğini sandın he mi?» diye paylarcasına konuştu; «Sorumun cevabından kaçındın ama yakalandın Alparslan, hem de kötü yakalandın. Sana Selçuklu üstüne Selçuklu baskın mı yaparmış dendi.»

«Fırsat bulursa Selçuklu, Selçuklu üstüne de baskın yapar. Her Selçukluyu bir mi sanırız?»

Sav Tekin bu sözün Sarı Hoca'ya ait olduğunu biliyordu. Ne var ki Alparslan öğrendiği cümleyi yerinde kullanmıştı. Gözlerini indirmeden bakıyordu. Ordusunun başındaki bir Bey ancak böylesine bakardı. Sav Tekin, bir daha sınamak istedi:

«Sen hangi Selçukluların başındaydın?»

«Ben Selçuklunun değil Şahmelik'in başındaydım. Selçuklunun aklı başına gelsin diye Şahmeliklinin başına geçtim.»

«Ya sana Selçuklu olmak yaraşmaz mıydı? Selçuklunun başında bulunsaydın...»

«Bulunamazdım.»

«Niyeymiş o?»

«Bulunamazdım da ondan.»

«Ben de niyeymiş o diyorum?»

Alparslan duraksadı. Dese miydi ki?

Sav Tekin zorladı:

«Niyeymiş o dendi mi cevabı verilmeli değil midir?»

Alpaslan bunun üzerine «Günah benden gitti» der gibi «Ben Selçuklunun başında olsaydım Selçukluya baskın yapamazlardı» dedi. Gayri bunun ne demeğe geldiğini bildi de mi söyledi; yoksa «Bu çocuklar bana baskın yapamazlardı» mı demek istedi, açıkça belli değildi. Sav Tekin bir an lâfı fazla ileriye götürdüğünü hissetti.

Alparslan zorlamaya gelmiyordu. Zaten öğrenmek istediğinden uzaklaşmış gibiydi. Hem lâfı toparlamalı hem de öğreneceğini öğrenmeli, Alparslan'ı da yumuşatmalıydı. «İyi söyledin diyelim Alparslan» dedi; «İyi söyledin de, hele bir düşün bakalım, sizin Şahmelikliler arasında yaban adam var mıydı?»

«Bize bakıyordun... Olup olmadığını senin gözün de görmediyse hay Sav Tekin Beyim.»

Demek Alparslan, kendilerini seyrettiğini biliyordu, görmüştü. Yoksa bu oyunla bir şey mi anlatmak istiyordu. Cirit dururken, yarış dururken, güreş, çevgan dururken, Alpaslan niye bir baskın oyunu oynamağı seçmiş hem de Şahmelik'in Selçuk baskınını oynamıştı? Sav Tekin Afşın'a baktı. Afşin'in gözleri başka yerdeydi. «Hele dön bizden yana Afşin oğlum, seni dinlemeliyim bir de!»

Afşin, Sav Tekin'e değil Alparslan'a baktı. Sav Tekin, Afşin'in Alparslan'dan izin almadan başını kesseler konuşmayacağını biliyordu. Alparslan sadece Afşin'in değil bütün çocukların üzerinde gözle görülen bir hâkimiyet kurmuştu. Sav Tekin bunu da biliyordu. Gelgelelim

Afşin'inki hepsinden başkaydı. Alparslan da Afşin'i bütün öteki çocuklardan ayrı tutardı, büyük ağabeyi Yakutlu'dan bile. Sav Tekin de Alpaslan'a baktı. Afşin'le bir an bakışan Alparslan, durdurmadan gözlerini Sav Tekin'e çevirdi. O anda da Afşin «Buyur Sav Tekin Beyimiz; sormalısın ki biz de söylemeliyiz...» dedi.

Sav Tekin gerçekten şaşırdı. Alpaslan ne konuşmuştu ne bir işaret yapmıştı.

Afşin'e bakan gözlerinde de bir değişiklik yoktu. Yoktu da nasıl, nerden anlamıştı Afşin konuşmasına izin verildiğini? Sav Tekin, bu iki çocuğun arasındaki o bakmadan anlayan, anlamadan gören bağı öğrenebilmek için Sav Tekinliğinin yarısını vermeğe çoktan razıydı. «Peki soralım Afşin oğlum» dedi. «Sen bu Buldacı'yı gözcübaşı mı seçtin?»

«He desek Sav Tekin Beyimiz.»

«Peki, gözcübaşının, gözcülerden saklı gelen biriyle konuşması, konuştuğunu da kendine saklaması yeni bir töre midir?»

«Öyle mi yapmış bu Buldacı denilen hayın?»

«Öyle mi yapmış diye bilmezlikten gelemezsin Afşin oğlum. Bu Buldacı şimdi Gümüş Tekin miydi demeğe getirdin?»

Afşin yine Alparslan'a baktı. Alpaslan Sav Tekin'e bakıyordu. Yüzünde belli belirsiz bir çocuk tebessümü vardı. Sav Tekin, gözünü Alparslan'dan ayırmadan «Anladık» dedi. «Şimdi de, de bakalım bana, börkü bulan çocuk neyin nesiydi? O nerden çıktı? Bir yalan varsa gitti sayın kulaklarınızı; kurutup kargalara verildi sayın...»

Bu sefer Alparslan konuştu:

«O çocuk Afşin'di» dedi; «Biz sana anlatacaktık ama korktuk; Sav Tekin Beyimiz bize inanmaz dedik.»

«Sav Tekin Beyiniz size neden inanmazmış bakalım;

nerden çıkar bu lâflar?»

«Sav Tekin Beyimiz bizi çocuk görür, lâflarımıza inanmaz ama işin ağırına, talimin en nefes aldırmayanına geldi mi bunlar çocuk mocuk diye düşünmez. Ordan çıkar.»

Alparslan açıktan açığa Sav Tekin'e savaş açmışa benziyordu. Ya çocukların gözünde daha da büyümek istiyordu veyahut Sav Tekin'e hâlâ anlayamadığı bir şeyi anlatmağa çalışıyordu. Fakat Sav Tekin, baskından çok önce Gümüş Tekin'in, kim olduğunu pek seçemediği bir yabancıyla konuşarak çadırına girdiğini; az sonra çadırından çıkıp sağı solu gözlediğini, kendisini görünce de gülerek yanına geldiğini, konuşmağa başladığını, Sav Tekin'i çadırından uzaklaştırmağa gayret ettiğini düşünüyordu. O yabancıyı bir daha görmemişti; Gümüş Tekin'den ayrıldıktan az sonra Alparslan'la Sarı Hoca'nın bulunduğu çadıra girmişti. Aklı hep o yabancıdaydı; Gümüş Tekin'in tedirginliğindeydi.

Afşin, Sav Tekin'in düşüncelerinin gelişmesine yarayan şeyler söylemeğe başladı:

«Hani sen bizi gelip Alparslan'la Sarı Hoca'nın bulunduğu çadırın önünden kovalamıştın ya Sav Tekin Beyimiz» dedi. «İşte o zaman ben çocuklardan ayrıldım; sazlığın oraya doğru gittim... Şey edecektim de, çömelip oturdum. Bir de baktım ki sazlar hışırdıyor. Aha bu saz hışırtısı ne demeğe geliyor. Yoksa bir yaban hayvan mı nedir diye baktım ki, ne göreyim! Bizim Gümüş Tekin Beyimiz değil miymiş? Birisiyle bir şeyler konuşuyor ama fısır fısır, duyabilene ne deyim. Gel gör ki meraklandım. Meraklanmasına meraklandım ya o zamanaca da Gümüş Tekin diyeceğini demiş olmalı ki, dönüp sazlıktan çıktı; hem de acele çıktı, sanırsın yel yepelek. Kalktım, ne oluyor demeğe baktım; sazlar içeriye doğru

iki yana yatmıştı. O izden azıcık gittim. Az daha gittim... «Hey» diye bağırdım. Bağırmamla da ötede oynaşan sazlar iyice dalgalandı; anlaşılan biri koşuyor dedim; düştüm peşine... Biraz gidince de yerde bir börk buldum. Bizimkilere benzemiyordu...»

«Nerde o börk şimdi?»

Afşin bir daha Alpaslan'a baktı. Alparslan galiba bir kaşını kaldırdı yahut da iki çocuğun arasında bir işaret yakalamağa çalışan Sav Tekin'e öyle geldi, Afşin: «Börkü aldığım yere bıraktım» dedi.

«Gitti kulakların bil.»

Afşin, eğilip başını uzattı «Canın sağ olsun Sav Tekin Beyim; sayende kulaklarımın ne kıymeti var, buyur.»

«Bırak şaklabanlığı. Börk bizimkilere benzemiyordu dedin, nereden bildin?»

«Gördüüm. Benimki de başımdaydı. Aradaki benzemeyişi Isık gollü Deli Karı'nın oğlu bile bilir.»

«Hay senin Isık göllü Deli Karı'na şimdi. De bakalım kokladın mı?»

«Kokladım Sav Tekin Beyim. Bizimki gibi kokmuyordu.»

«Bizim börkler nasıl kokar soyha?»

Afşin bocaladı. Kendi börkünü koklamak aklına bile gelmemişti. O börkü de lâf olsun diye koklamıştı aslında. Sav Tekin Bey soracak başka soru mu bulamamıştı yani? Neyse ki Alparslan Afşin'in cevap veremeyeceğini anlamıştı; başından börkünü çıkarmasıyla Sav Tekin'e uzatması bir oldu:

«Böyle kokar bizim börkler Sav Tekin Beyimiz.»

Sav Tekin bir Alparslan'ın uzattığı börküne bir de gözlerine baktı. Yok, Alparslan'ın gözlerinde alay yoktu, sadece zeki pırıltılar vardı. Zeki, sevimli, ele avuca sığmaz, Sav Tekin'e dost pırıltılar. Buna rağmen Sav Tekin

yumuşadığını belli etmedi. Afşin'e daha sert baktı:

«O börk nasıl koktu burnuna?»

Afşin bu defa rahat cevap verdi:

«Hacı yağı gibi, misk gibi, anber gibi...»

Sav Tekin ister istemez güldü.

«Hay bacaksız soyha, sen ne bildin bakalım hacı yağını, miski, anberi, de hele bakalım...»

«Bildiğimden mi sandın hay Sav Tekin Beyimiz. Hacı yağı da, misk de, anber de öyle kokar herhal dedim...»

Sav Tekin öğreneceğini öğrenmişti. Börk, gerçekten Afşin'in dediği gibi kokuyorsa Gümüş Tekin'in konuştuğu yabancı, Harezmlinin adamıydı. Demek Şahmelik'in adamları arasında Harezm Beyi'nin adamları da vardı. Yahut baskını Harezmli hazırlamış, yükü Şahmelik'in üstüne yüklemişti. «Hayın!» diye geçirdi içinden; «Hayın ki ne hayın hem de bu Gümüş Tekin, yuh olsun!»

Öfkesini çocuklardan aldı: «Yallah» dedi, «Kılıçlarınızı alın, kılıç vuruşması var; kılıç vuruşmasına, hayda herkes eşlerini bulsun. Afşin Kavurt'la vuruşacak... Alparslan sen banasın... Görelim bileğin de diline mi benzer?»

Çocuklar hazırlanıncaya kadar Gümüş Tekin'i bir daha düşündü; Sarı Hoca'yı bulmalıydı hemen. Talimi çabuk bitirip gitmeli, Sarı Hoca ile konuşmalıydı. Bir göz açıp kapayıncaya kadar çocuklar kılıçlarını almışlar, eşlenmişlerdi bile. Geciken, Sav Tekin'in hışmına uğrayacağını bilirdi; en azından kocaman düzlüğü, dili bir karış sarkıncaya kadar dört döndürürdü insana. Ondan sonra da rahat bırakıp dinlendirmezdi, talime sokardı. Kış ise, çalı çırpı, hatta odun taşıttığı; yaz ise bütün çadırların su kaplarını doldurttuğu bile olurdu. Sav Tekin talim için «Hayda»'yı çekti mi gecikmeğe gelinmezdi.

Sav Tekin çocukların duruşlarına baktı; yaşlarına

göre talim için yapılmış kılıçlarını tutuşlarına baktı. Birine bile kızamadı. Hiçbirinde hata yoktu.

«Önce ikili, sonra dörtlü, sonra sekizli. Sırayı kendiniz ayarlayın. Kaytaran kulağını gitmiş bilsin şimdiden; çizgiden çıkan burnunu yok bilsin. Ya bismillah, hayda...» Alparslan bekliyordu. Sav Tekin bir süre çocukları süzdü. «Buldacı oğlum, yumuşa azıcık; bedenini taş gibi verme, kılıcı boynuna yersin sonra Atsız, hay kulağı kopasıca Atsız oğlum, eğil az; eğil bükül, hani omuz, hani kol? Tamam...» diye hatalı gördüklerini uyardı. Sonunda Alparslan'a döndü «Hay maşallah Alparslan oğlumuz da bizi beklermiş... Eh hazır sayılırız, görelim hünerini...» Alparslan ile öteden beri ayrıca meşgul olurdu. Bütün bildiklerini; bunca baskınlardan, bunca akınlardan, irili ufaklı bunca savaşlardan ne öğrenmişse; nasıl kalleşlikler, nasıl arkadan vurmalar, nasıl göğüs göğüse gelmeler görmüşse birini bile bırakmadan hepsini öğretmek isterdi. Çocukla çocuk olmak zordu; çocuğa kıyasıya vurmanın ne demek olduğunu anlatamazdı. Ne var ki Alparslan çoğu defa çocuk olduğunu unutacak kadar Sav Tekin'in gözlerinde büyürdü. O zaman Sav Tekin şevkinin arttığını hisseder, bütün öteki çocukları unutur; koca düzlükte Alparslan'dan ve kendinden başka bir kimse yokmuş sanırdı. Ve bu hal, Alparslan'la karşı karşıya kalınca, daha Alparslan'ın gözlerine bakınca başlardı. Yine öyle oldu. Düzlükten ve Alparslan'dan başka her şey Sav Tekin'in gözlerinden silindi.

«Kılıcın kabzasını tutan elin neyi tuttuğunu bilmeli Alparslan oğlum... Uzunca bir çelik parçasını tutuyorum sanırsan, kendini ölmüşlerine kavuştun belle. Kabzasını tuttuğun şey bil ki senin canındır; senin canın bil ki, avucunun içindedir. Sıkmayacaksın böyle; armut sıkar gibi sıkmayacaksın, dut dalı silker gibi de gevşek tutup

sallamayacaksın. Kabza elinde ne sıkı, ne gevşek; dönmeli böyle... Ya bileğin ne yapmalı bileğin... Hüner elde değil o bilektedir işte, fırıldak olmalı fırıldak... Salla bakalım şimdi... Olmadı! O kol! Alpaslan oğlum, o kol ne yapacak? Hemen omuza bağlanıp birlikte dönmeyecek mi? Bileği fırıldak gibi çevirmeyecek mi? Hadi yeniden... Bir daha... Hızlı... Dur olmadı, bak; böyle düşürürler elinden kılıcı...» Dedi ve düşürmek istedi ama Alparslan öne doğru eğilir gibi görünmüşken birden geri çekip kendini, dönmüştü. Sav Tekin'in lâfı ağzında kalmış, Alparslan'ın kılıcını alamamıştı. Ama bu şaşırış daha doğrusu bu ummayış bir saniyecik sürmüş, Sav Tekin kılıcının tersini Alparslan'ın sırtına dayayıvermişti... «Yaa. Böyle de yaparlarmış Alpaslan yeğenim... Dövüşürken iki gözün önde iki gözün de arkada olmalıymış... Aklında bulunuversin diye yaptık...»

Öteki çocuklar sekizliye dönmüşlerdi. Sekizlilerden birinin başı Ersagun'du. Sav Tekin, Alparslan'ı kılıcının tersiyle tutup hatasını anlatırken, öte yandan da Ersagun'un açığını görmüştü. Alparslan'a gösterdi. «Bak şimdi şu sekizlide Ersagun'un yaptığı, kelleyi vermekten başka bir şey değildir. Niye dersem, ne cevap verir bana Alparslan'ım...»

«Sekizlide, sekizlinin başı, sırtını kendinden sonraki iki adamının arasına vermeli...»

«Ya ne yapmış bu Ersagun arkadaşın senin?»

«Sekizlinin en başındakinin sağına geçmiş... Arkasından bir dolanıldı mı?»

«Öyle de niye dolanamıyor senin Afşin budalası?»

«Dolanamaz; çünkü Afşin kimseyi ardından vurmaz...»

«Düşmanını da mı?»

«Düşmanını da...»

«Düşmanı onu vurur öyleyse...»

Nitekim Ersagun da öyle yapmış, Sav Tekin'in söylediğini duymuş gibi kendi kötü durumundan faydalanmak istemeyen Afşin'i, bir dolanıp kılıcının dersiyle arkasından vurup saf dışı etmişti.

«Aferin bu Ersagun'a» dedi Sav Tekin; «Adam olacak! İyi belle bu çocuğu, şimdiden mim koy... Sav Tekin amcam dediydi dersin...» Alparslan'ın ne düşündüğünü anlamak için gözlerine baktı; baktığı gözlerde bir gülümsemeden başka bir şey göremedi.

Sarı Hoca tam bu sırada talim yerine geldi. Uzak yerden gelmemesine rağmen atını bir hayli tepiklediği belliydi; at uzun yol koşmuş gibi soluyordu. Ancak yanlarına geldiği zaman fark ettiler. Sav Tekin şaşırdı. Sarı Hoca'nın, talim yerine geldiği hemen hiç görülmemişti. «Sen çocuklara göz kulak ol. Alparslan yeğenim; ben hele şu Sarı Hocanla bir konuşayım... Gelişinde bir hikmet olsa gerek» diyerek az ilerde durup atından inmekte olan Sarı Hoca'dan yana doğru gitti.

Alparslan, Sarı Hoca'yı görünce talimi bırakmak isteyen çocuklara, devam etmeleri için işaret etti.

Sarı Hoca'nın ilk sözü «Gidiyoruz» oldu.

Sav Tekin büsbütün şaşırmıştı: «Nereye?» diyebildi.

«Harezm Beyine, Gürganç'a». Fazla sorma artık, der gibi baktı. «Kalanını yolda konuşuruz.»

Dedi ama yolda hiç bir şey konuşmadı. Çocukların kimi talimin yarıda kesilmesinden memnundu; kimi de Sarı Hoca'nın niçin talim yerine gelmiş olabileceğini, talimin yarıda kesilmesine sebep olabilecek hâdisenin ne olduğunu düşünüyordu. Sav Tekin bir kaç kere Sarı Hoca'nın yüzüne, konuşsun diye baktı ise de Sarı Hoca oralı bile olmadı.

Ancak çadırlar görününce atının dizginlerini çekti.

Yavaşça «Çocukları sal gitsin; biz hele iki satır lâf edelim seninle...» dedi.

Yanından geçerken, dönüp kaçamak bir gözle bakan Alparslan'ı durdurdu. Diğer çocuklara duyurmak istemiyormuş gibi «Doğru çadıra var» diye tembihledi; Anan Hatuna söyle seni yola hazırlasın. Anandan başka kimse bilmemeli; Afşin'e bile söylenmeyecek, duymadık deme...» Sonra sesini yükseltti; bu sefer öteki çocukların duymasını istiyordu: «Akşama ders var Alparslan oğlum; bir köşeye saklanayım yok ha... Bir kıyıya kıvrılıp uyuma da yok... Sarı Hoca ne yapar adamı bilen bilir...»

Çocuklar için kötü bir haberdi bu; akşam oyunları Alparslan'sız geçecek demekti. Yalnız Kavurt kıskanır gibi oldu. Kıskanmaktan da kötü bir şey, bir ateş yalazı yüreğinin başında dolandı. Alparslan kendinin küçüğüydü; büyük dururken küçüğün üstüne düşülür müydü? Bu Sarı Hoca, bu Sav Tekin Bey... Bu?, bu babaları Çağrı Bey?.. Sonra amcaları Tuğrul Bey? Ağabeyleri Yakutlu bile? Niye hep Alparslan? Niye hep? Niye hep... Başka bir şey yapamadı, sürüp yanına gelen Alparslan'a gözünü kaldırıp bakamadı da sadece içinden: «Anam Alparslan'dan sonra da çocuk doğurur inşallah» diye geçirdi. Yüksek sesle söyleseydi sesindeki öfke belli olabilirdi.

Sarı Hoca, Sav Tekin'le yalnız kalınca kısaca anlattı:

«Sen çocukları alıp gittikten sonra Tuğrul Bey haber salmış, varıp gittik. Meşveret kurulmuş, danışma var denildi. Söz baskın üstüne. Herkes bir lâf eder. Sarı Hocan da, lâf dendi mi cinleri başına toplar bilirsin. Bu meşveret dediğin şey de ne ola ki? Sap deyip saman gösteriyorlar. Hele bir iki daha dinleyip lâfın sonunun gelmeyeceğini anlayınca Tuğrul Bey'den bile izin almadan desturu bastık. Lâf, lâf, lâf dedik; artık lâftan başka bir şey bilmez hale geldi bu Selçuklu, dedik. Biz bu lâfla, bu

ardı arkası gelmez konuşmalarla Nemek'te daha çok kalırız dedik. Bu Nemek Selçukluya mezar olur, burda yurt yuva kurulmaz daha arkamızdan gelen var bizi sıkıştırıp öte atar, baskın vurur dedik. Öte atılan, sıkıştırılan baskın yiyen Kınık Boyu böyle böyle erir, erir ki hem de ne erir, ünümüz tünümüz kalmaz, nice Türk boylarından beter oluruz. Hâlbuki Selçuklu konuşmamalı iş yapmalı; öyle her önüne gelenin sürüp alacağı yerleri değil dünya yıkılsa bile altında kalmayacak, el vurulup alınmayacak yerleri yurt edinmeli dedik. Baktık ki bir iyi dinliyorlar döndük bu sefer de Çağrı Beyimize bir soru sorduk. Çağrı Bey, Çağrı Bey, hani sen bir zamanlar bir yerlere varmıştın; Hazar'ın ötesinde Urumeli ucunda keşfe çıkmıştın. Ceyhun'u geçerken hatırladın mı Atsız'ın ninesi sana onu sorardı, bakıyorum unutur olduk... Varıp kırıp oraya gitmek gerek. Horasan kaynıyor, Kuhistan kaynıyor; Ceyhun'un o yanı da bu yanı da kaynıyor. Kaynar suda kalan haşlanır bunu böyle bellemeli. Bir de sözüm şu demeğe gelir ki Horasan da, Kuhistan da, Ceyhun'un her iki yanı da Türk Boyları için ekile sürüle yorulmuş toprak olmuş; dölsüz toprak olmuş, aç toprak olmuş, bize sökülmemiş çayır lâzım, biz sökmeliyiz; çayırın altındaki toprağı ilkin biz çıkarmalıyız ki, gün ışığına, bizden başkasını yabancı bilsin...

Çağrı Beyimiz kızacak bu lâflarımın üstüne diye bekledim ama kızmadı. Üstelik gülümsedi de; belli etmeden Tuğrul Beyimize baktı. Onun da gülümsediğini görünce iki kardeş bir müddet öylece bakıştılar. Sana bir şey deyim de inan Sav Tekin yiğidim biz on yıla varmaz Urumeli'ne indik belle. Nerden mi bildi Sarı Hoca bunu diyorsun içinden; Sarı Hoca coştu da düş görmeğe başladı bile diyorsun. Sen öyle belle içinden bellemesi de parayla değil ya... Amma... Meşverette olsan da Tuğrul

ile Çağrı'nın o bakışmalarını görseydin on yıla bile kalmaz derdin. Tuğrul ile Çağrı'yı ben Bilge Kağan ile Kül Tigin'e benzetirim hep; oldum olası bu iki kardeş, o iki kardeşin ölmüş de dirilmişi derim. Daha da deyim sana Sav Tekin oğlum. O Bilge Kağan ile Kül Tigin denilen iki kardeş, bir atın iki kulağı gibi öyle dik, yüzyıl sonra da binyıl sonra da yine gelir... Gelince de Türk Boyları bir olur arkadaş...»

Sarı Hoca sustu. Sanki söyleyecek başka şey kalmamıştı. Sanki talim yerine bunun için gelmiş, sanki Sav Tekin'i alıp çocukları bunun için dağıtmış Alparslan'ı bunun için sıkı sıkıya tembihlemişti; belki de aynı şeyleri akşama Alparslan'a anlatacaktı. Bin yaşında bir Şaman gibi nefes alıyor, bin yıl ötesini gören bir Kam'ın yahut da Baksı'nın gözleriyle bakıyor, bilinmeyeni söyleyen bir sihirbaz gibi karanlıklaşıyordu. Sav Tekin'in, biraz da aptallaşmış bakışlarını neden sonra görebildi. Ancak kendine gelebilmişti yahut da bin yılın ötesinden berisinden ancak bulundukları zamana dönebilmişti. O haliyle: «Haa dedi: «Sarı Hoca'dan başka lâflar bekliyordun. Güldü: «Sarı Hocan böyledir işte, bilmez misin hay Sav Tekin yeğenim? Alparslan'a niye sarılmış dört elle hiç düşünmedin mi?»

Alelade şeylerden bahsetmenin kupkuru sesiyle:

«Senin anlayacağın» diye devam etti; «Birkaç yıl daha buralarda semizlenmemiz gerektiği için sağı solu ürkütmeden baskından önceki yerimizi pekleştirmeyi münasip bulduk. Tuğrul Beyimiz siyaset diyor başka lâf etmiyor. Siyaset, siyaset! Pek âlâ. Tuğrul Bey bu işin ustasıdır... Tıpkı Bilge Kağan gibi. Biz şimdi senin anlayacağın, bu siyaset uğruna Harezm Beyi Hânı'na varıp Tuğrul Bey'in selâmını ileteceğiz.»

«Harezm Beyi, Tuğrul Bey'in selâmını mı bekliyor-

muş şimdi de?»

«Ne demektir Sav Tekin Bey oğlum bu şimdi de lâf mı?»

«Ne demeğime demeği ortada hay Sarı Hocam? Bu baskın işi tek başına Şahmelik'in işi midir? Bir Şahmelik kaç parça olmalı ki, varıp Selçukluyu bastırmalı?»

«Ha şu mesele. Baskından kaçarken de hık mık edişin bundanmış öyle mi Sav Tekinim benim.»

«Bildin, biliyordum.»

«Tam tamına bildim diyemem. Bildim diyemem de, o zaman ortalığı karıştıracak bir lâf etmenden korktum. Gümüş Tekin üstüne konuşuluyordu da hani..»

«Gümüş Tekin?»

«Bak yiğidim, sana demem şu deme olacak. Her bildiğin lâf söylenmez, bu biiir; söylenmez dediyse Sarı Hoca, sırası gelmeden söylenmez dedi. İkincisi, bir insanın bildiği bir yanda durur da, bilmiyormuş gibi davranıp yolunca gider. Tuğrul Beyimizin siyaset dediği de bu bana kalırsa... Şimdi, de bakalım Gümüş Tekin hakkında Sarı Hocana ne diyeceksin...»

Sav Tekin şüphelerini, endişelerini; sonra da çocukların oyunlarını anlattı. Çocukların oyunlarını gördükten sonra, Gümüş Tekin hakkındaki şüphelerinin artık söz götürür tarafı kalmadığını söyledi. Şahmelik'i Selçuklu üstüne asıl kışkırtanın Harezm Beyi Hânı'ndan başkası olmadığına iyice aklının yattığını açıkça belirttikten sonra: «Şimdi, Sarı Hoca senin aklın nasıl yatar bu işe?» diye sordu.

Sarı Hoca cevap vermedi. Bir süre sakalını kaşıdı; sıvazladı, parmaklarıyla taradı. Sonra, bir iş yapmış olmak için sanki atından indi. «İn bakalım atından Sav Tekin oğlum» dedi, «Hiç değilse hayvanları yormayalım» diye mırıldandı.

Bir süre de atı yedeğinde olduğu halde konuşmadan yürüdü. Kendi kendine konuşuyormuş gibi; «Alparslan'ı yanımıza almakla yanlış bir iş yapmış olmayalım sakın?» diye mırıldandı.

Sav Tekin lâf olsun diye değil de gerçek fikri olduğu için: «Niçin alıyoruz?» diye sordu: «Benim anladığım kadar bu iş çocuk işi değil...»

«Ya sen Alpraslan'ı çocuk mı sanıyorsun Sav Tekin?.. Öyleyse karşına alıp neden kılıç talim ettirirsin, ok attırırsın, ciride sürersin?»

Sarı Hoca gerçekten öfkeli konuşmuştu. Sav Tekin, anlamazlığa geldi. «Ne de olsa çocuk» dedi. «Üstelik Çağrı Bey de Tuğrul Bey de gözbebekleri gibi üzerine titrerler... Hele Yakutlu toz kondurmaz.»

«Ya biz titremez miyiz Sav Tekin oğluma da bak; ya sen kendin toz kondurur musun?»

Anlaşılan Sarı Hoca başka bir şeye kızmıştı, bu meseleyi bahane ediyordu. En iyisi üstüne varmamaktı; «Sen bilirsin» demekti. Sav Tekin de öyle yaptı: «Sen bilirsin Sarı Hocam» dedi. «Benim demem..»

«Ben bilirsem, ben bilirim, senin demen sana kalsın...» Az sonra da yumuşadı. «Ben de senin gibi düşünürüm amma velâkin Tuğrul Bey'e lâf anlatmak ne mümkün? Alparslan'ın bu yaşta her fırsattan faydalanması gerekirmiş. Başka yerler, başka insanlar görmeliymiş, tehlikelere alışmalıymış... Yalan da değil hani, doğru söyler Tuğrul Bey; ağaç kalınlaştı mı eğilip bükülemez... Eh, sen de var gayri hazırlanmana bak. Gidip bizim Hatuna hazırlanmasını söyleyeyim ben de...

«İhtiyar kadının ne işi var yanımızda hay Sarı Hoca? Onu ne yorarsın?»

Yumuşayan Sarı Hoca ters ters baktı: «İhtiyar diye ağzını bozma haa, hatunu ihtiyar olan herifin kendi de

ölümcül olur... Sıktı mı Sarı Hoca senin suyunu çıkarırsa, senin o dilin Sarı Hoca'ya nasıl ihtiyar der hay?» Fakat devam etmedi; «Aç şu kepçe kulağını da duy bak ne der Sarı Hocan sana. Yolda giderken, hem de yabancı bir yolda; bir sakallı aha bir de senin gibisi, bir de çocuk görsen ne dersin? Hiç bir şey demesen bile dönüp bakmaz mısın? Hâlbuki yanlarında bir de yaşını başını almış bir kadın görsen? Öyle mi kaz kafalı Sav Tekinim, şüphelenir misin? Selâm verir geçersin. Anladın mı şimdi bizim Hatunun kerametini...» Daha ciddileşti; sesini de kıstı: «Meşverette Gümüş Tekin de vardı» dedi; «İkimizin Gürganç'a gideceğini o da biliyor...»

Ayrıldılar... Ayrılmadan önce Sarı Hoca, Sav Tekin'in kolunu tuttu sıktı: «Kınık Boyu yiğidi sever» dedi; «Hele halkın içinden gelen yiğidi; ola ki boş bulunup Gümüş Tekin'in çevresine toplanan olur; şu sıra Selçuklu ikiliğe gelemez... Kışkırtmayalım!»

İkisi de düşünceli ayrıldı. Yürürken başları önlerindeydi, yedeklerindeki atları unutmuşlardı. Yatsı namazından sonra çıkacakları yolun sonu karanlığa varabilirdi... Alpaslan olmasa, belki de hiç düşünmeyeceklerdi.

Akşam karanlığı çökünce, düşünceler de Sav Tekin'in yüreğinin başında çöreklenmeğe başladı; neden olduğunu anlamadığı bir sıkıntı şakaklarında zonkladı; sıkıntı, sonunda çadır olup Sav Tekin'i içine aldı... Uyumağa çalıştı.

Sarı Hoca karısının döktüğü suyla abdest tazeliyordu. Selçuklu çadırları, akşamlaşmıştı, kendi sessizliğinde. Gençten bir adam çadırların birinden çıktı. Karanlığın içinde tüy gibiydi; kim olduğunu anlamak imkânsızdı. Sessizlikte bir atın kişnediği duyuldu.

Az sonra, adam, Gürganç yolunda dörtnala at sürüyordu. Sarı Hoca ve Sav Tekin'den önce yola çıkmıştı.

Balçar, uzun müddet Bizanslı Sofya valisinin kızını düşündü. Boğaç, handa olup bitenleri Kegen Bey'e anlatmadığı, sadece Keleş'in verdiği bilgiyi getirip ilettiği için baskın sadece kendilerini pusuya düşürüp yok etmek isteyen Sofya Valisi Nikifor'un adamlarına yapılmıştı. Bunun için Balçar, adını bile bilmediği kıza hiç bir şey olmadığından emindi. Belki de handa fazla kalmamışlar, yollarına devam etmişlerdi. Kızı düşünmek Balçar'ı sevince benzer bir hisle dolduruyordu; nefes aldığı zamanki rahatlamayı duyuyordu, uzun zamandır bir gölün dibinde nefessiz kalmış da su yüzüne çıkmış ve birdenbire nefes almağa başlamış gibi oluyordu. Kız, o hep gitmek istediği ama bir türlü gidemediği gün doğusuna gitmişti. Yoksa oldum olası Balçar'ı çeken gün doğusunda hep bu kız mı vardır? Balçar, daha da başka bir şeyin olduğunu biliyordu. Kız, günün doğuşu gibiydi.

Öyle ki, gün gelmiş Balçar kızdan başka bir şey düşünemez olmuştu. Düşlerinde hep kendini büyümüş görüyordu. Yağız bir ata binmiş; kol yenleri nokta gümüş düğmeli, beli sıkma kemerli, uzun etekli üstlüğünü giymiş, börkü yana kaykılı ve kuzu çizmeleri yumuşacık, uçar gibi bir büyük şehre giriyor. Karanlıkça, ışıksız ıldırıksız bulutlu bir şehre giriyor... Yağız atının terkisin-

de pırıl pırıl bir küçük kızla karanlıkça şehirden sıyrılıp çıkıyor... Gökyüzünde uçar gibi hep; kız hiç büyümüyor... Kız hep öyle, ilk gördüğü gibi. Sonra gün doğuyor kızın saçlarından, kız yine büyümüyor, kızın saçları gün doğusu.

Bir defasında, yalnız bir defasında kızı büyümüş gördü; bu sefer de kendisi küçüktü; dokuz yaşındaki Balçar'dı. Zorladı, tepindi, yırtındı yine de büyüyemedi. Ağlayacaktı nerdeyse; büyümüş kızın büyümüş gözlerinde ne olduğunu bilemediği bir ışık vardı. Işık akmağa başladı, Balçar'a kadar geldi. Balçar yanıp tutuşacağını sandı ama kendisine değmediğini, yön değiştirdiğini kızın saçlarının üstünden sıçrayıp gündoğusuna uzandığını gördü. Düşünde büyüyen kızın gözleri gün doğusu. Balçar dokuz yaşında da olsa gün doğusunda kızdan daha başka bir şeyin var olduğunu hissetti. Ne idi? Bilemiyordu. Düşünceleri gibi, kız gibi, düşlerini de Boğaç'a anlatmadı. Gel gelelim Boğaç, Balçar'ın son günlerindeki gidişatından endişeleniyordu. Daha şu yakınlarda bir yerine iki vuran, beş yerine on atan Balçar'ın şimdi on yerine beş atmak içinden gelmiyor, iki yerine bir bile vurmak istemiyordu.

«Biliyor olmalı,» diye düşünüyordu: «İşte Bey çocuğu oldun mu da böyle bu yaşta bile derdin olur...» Hâlbuki Boğaç, Balçar'ı hep kaçırıyordu; uzaklarda yay gerdiriyor, at koşturuyor; uzaklarda at yarıştırıp ikili cirit attırıyordu.

Akşamları anasını gördüğü zaman anasından işitmiyorsa Balçar'ın olanları bilmemesi gerekirdi.

Sonunda Boğaç dayanamadı «Bre Balçar kara kara düşünürken seni gören, oturup ağlamak isteyecek» diye şaklabanlıkla lâfı açtı «Bre sen Bey oğlusun. Bey oğulları güler bre, yere diz üstüne diz vurur, topuk keser de uçar

ki bre uçmak o kadar olur...»

Cevap verecek yerde Balçar üst üste sadağından üç ok çıkardı ve bir göz açımı içinde uçan bir kuşa fırlattı. Vurmasına atmadığı belliydi. Vurmasına atsaydı oklar, uçan kuşa bu kadar yakın varmazdı belki. Boğaç bir övme fırsatı yakalamış olmanın tadını çıkarıyormuş gibi dilini şaklattı ve ardından da «Bu okları atsa atsa Peçenek içinde bir Balçar Beyimiz atar bre bu ne iştir?» dedi.

Balçar bu sözü duymamış gibi hareketsiz baktı. Sanki az önceki okları atan o değildi. Attıysa bile uçan bir kuşa atmamıştı. Aslında süzülüp uçan kuş da değildi.

Kuş uçuşu bile Balçar'ın gözünde gün doğusuna ağan bir kızın saçlarıydı; kızın saçlarının belli belirsiz bir yerde dalgalanıp süzülmesiydi.

Boğaç, övüşünün de karşılıksız kaldığını görünce içini çekti. «Baban için üzülüyorsun, beni bütün bütüne de bilmez mi sandın? Ama üzülme; o senin babansa bizim de Kegen Beyimiz, uğruna can veririz bre; bütün Peçenek yiğitleri bunu böyle bilir...»

Boğaç anlamıştı, Balçar'ı üzen babasının durumuydu. «Bu bizim gibi değil, tıpkı tıpkısına bizim gibi değil bre; ozana benzer gözleri, ozana benzer gözlerinin ozana benzer bakışları var,» diye düşündü Boğaç; «Bunun eline ok değil, kılıç değil, topuz değil kopuz yaraşır...»

Balçar'ın Boğaç'a bakışı gerçekten değişikti; değişik bakışı iyice anlayamadığı için Boğaç, ozan balcısına benzetmişti. İyice baksaydı, gördüğünü derinlemesine düşünebilseydi Balçar'ın bakışlarında ince ışık iplikleri gibi titreyen korkuyu görebilirdi. Boğaç attan, kılıçtan, oktan anlardı; ozanların yanık ezgilerini, kopuzun tıntınını, şöyle böyle duyardı. Onun için Kegen Bey'in Peçenek içinde sevilip sayıldığını anlatmakla Balçar'ı neşelendireceğini umuyordu. «Bakma sen Durak Han'ın af-

rasına tafrasına Balçarcık» diye devam etti. «Durak Han'ı bilmez misin? Korkağın biridir. Han olmasa, han soyundan gelmese kimse yüzüne bakar mı? Ama senin baban bizim Kegen Beyimiz öyle mi ya? Peçenekliye Kegen Beyimiz gibisi gerek. Hani Durak Han da Kegen Beyimiz gibi olsa, yiğit mi yiğit olsa... Durak Han'ı da sever Peçenekli... Sever sevmesine ya yine de Kegen Beyimizi ayrı tutar. Niye mi dersen söylerim sebebini; Kegen Beyimiz bizim içimizden çıkmıştır.»

Balçar'ın gözlerinde ışık iplikleri halinde titreşen korku belirlenmeğe başlamıştı; yanaklarında al bir seyirme yerleşiyordu. Boğaç kaş yapayım derken göz çıkardığını anlamağa başladı: «Bunları sen korkasın diye anlatmadım» dedi. «Korkuyorsan bre korkmayasın diyorum. Biz hepimiz, bütün Peçenek yiğitleri Kegen Beyimizi yalnız mı bırakırız sanıyorsun?»

«Durak Han ne olacak?»

«Ne olacakmış? Durak Han düşünsün onun orasını, sana ne?»

«Peçenek ikiye ayrılır. Durak Hanlı, Kegen Beyli.»

«Hah böyle işte, Kegen Beyimiz de böyle der bize.»

Ancak, cümle ağzından çıktığı zaman düşünebilmişti: Balçar'ın lâfı babasının lâfının tıpkısıydı. Demek ki Kegen Bey oğlunu karşısına alıp konuşmuştu. Başka türlü konuşmuş olamaz mıydı? Boğaç da bütün arkadaşları gibi Kegen Bey'e sonuna kadar inanırdı, inanmasına inanırdı ama yine de kör şeytan ara sıra yoklar «Acaba Kegen Bey çadırına girince bizden başka türlü mü düşünür, başka türlü mü konuşur» diye düşündürtürdü. Sırası gelmişti işte: Balçar'ın ağzından ustalıkla lâf alabilirdi; «Kegen Beyimiz Peçenek'in başına gelse iyi olur...»

«Peçenek'in başı Durak Han değil mi?»

«Görünüşte öyle. Biz görünüşten konuşmuyoruz,

Kegen Beyimiz baş olsa diyoruz...»

«Siz de kemik yalayıcısı olursunuz!»

«O ne biçim lâf? Ha, şimdi Kegen Beyin oğlu olmayacaktın ki...»

Balçar öfkelenmişti; lâfından belliydi. Boğaç daha çok öfkelenmişti:

«Ağzını yırtılmış hileydin...» .

Balçar cevap vermedi; sadece Boğaç'a kötü kötü baktı, okunu yayını topladı. Boğaç'a bakmıyordu artık. Sağa sola düşen okları toplamaya gitti.

Boğaç, öfkesi geçinceye kadar öylece durdu. Şimdiye kadar kimse ona «Kemik yalayıcı» dememişti. Bu Balçar durup dururken konuşmazdı; daha çocuk sayılırdı ama pek çocukça lâf etmez, boş konuşmazdı. Kegen Bey'i, bir olmayacak düşe mi zorluyorlardı yoksa? Peçenek'i güçlendirelim derken zayıflatıyorlar mıydı?

Durak Han? Kegen Han? Han soyu? Halktan gelme? Korkak? Yiğit? Halktan gelen Han? Handan gelen halk. Handan gelen Han? Boğaç'ın beyni bir kavağın en uç tepesine konmuş kocaman bir karga gibiydi. Dal sallanıyor, kavak sallanıyor; kavak sallanıyor, dal sallanıyordu; karga dengesini ha yitirdi, ha yitirecekti. Birden düşer gibi uçtu karga, kavağın en uç dalı çıt! deyip kırıldı. Boğaç'ın beyni bunca sorulara dayanamadı, sallantıdan allak bullak olmuş bir halde bir haykırış gibi gırtlağını yırtarak dışarı fırladı:

«Hayda bre Balçar kim bu kemik yalayıcı, kim bre kim!»

Kara saplanmış bir oku almak için eğilen Balçar dönüp bakmadı bile. Büsbütün deliren Boğaç, Balçar'a doğru fırladı, yakaladığı anda parçalayabilirdi. Fakat dörtnal gelen yedi sekiz atlı Boğaç'ı olduğu yerde durdurdu.

Gelenler Boğaç'ın arkadaşlarıydı. Az ötesinde durdular. Balçar'ı unutan Boğaç, bir süre, arkadaşlarını teker teker süzdü. Niçin gelebileceklerini düşündü.

Soğuktan büsbütün kararmış yüzlerinden bir şey çıkaramayacağını anlayınca ister istemez gülümsedi. Ötekilerden biraz daha ayrı durana döndü:

«Uğru gibi geldiniz bre Muncuk; derdiniz nedir ki?»

Muncuk «Sözleşildi Boğaç» diye cevap verdi; Bu gece artık bitecek bu iş». Gözlerini de dikmiş, Boğaç'ın yüzünde titreyen tek bir kılı bile görmek ister gibi bakmıştı. Boğaç, az önceki öfke ile şimdiki duruluş arasında tedirgin olmuşa benziyordu. Birden anlayamadı; daha doğrusu Muncuk'un anlatmak istediği işi anlayamadı. Yüzündeki o ister istemez beliren gülümsemeyle sordu:

«Muncuk, nedir bu dediğin iş? Bu gece bitecek olan işi anlayamadım gitti...»

Gülünecek bir şey olmuş gibi Muncuk başta olmak üzere öteki arkadaşları da, kas kas gülmeğe başladılar. Muncuk atından inerken «Durak Han işi, Durak Han işi; biz ne iş için konuşurduk aylardır?» dedi. Muncuk'un attan indiğini gören arkadaşları da indiler.

Boğaç, «İyi ama» diye söylendi. «Hani biz bu Durak Han işini pişmeden ortaya koymayacaktık?» Düşüncelerini yavaş yavaş toparlıyordu. «Erken daha... Erken bre. Kegen Beyimiz ne der? Kegen Beyimize danıştık mı?»

Muncuk ve arkadaşları, atlarını bırakmışlar, Boğaç'ın etrafını almışlardı. Gülmüyorlardı artık. Muncuk: «Biz de bunun için sana geldik ya işte.» dedi; «İçimizde Kegen Beyimizle en yakın sen konuşursun; bugüne bugün Balçar'ın at çavuşu olmuşsun. Gidip konuşacaksın?»

Boğaç ilkin itiraz etti:

«Demesi kolay Muncuk; Beyimizin bu iş için gönüllü olmadığını hepimiz biliriz...»

«Biliriz bilmesine de. Kegen Beyimiz de Durak Han'-la bu Peçeneklerin adam olmayacağını bilmeli artık. Dememiz...»

«Hele sizin demeniz şöyle dursun. Kegen Beyimizin demesini bilmeli.»

Muncuk'un konuşmasını da önleyerek Deli Saçlı atıldı:

«Durak Han bu gece ölecek, bundan ötesi yok! Sen git Kegen Bey'i hazır et!»

Boğaç: «Deli Saçlı, Deli Saçlı sen şimdi...» diye itiraz edemedi; Muncuk, Deli Saçlı ve ötekiler cümlesini ağzına, tıkadılar; «Asıl sen şimdi bizi dinle Boğaç. Var Kegen Beyimizi, bul, diyeceklerimizi ona ilet». Herkesin sözleri birbirine karışıyordu.

Boğaç olduğu yere çöküp oturdu.

«Bana Durak Han'ın niye bu gece yok edileceğini, gününü niye değiştirip erkene aldığınızı bildirmezseniz şurdan şuraya gidemem. Ben Boğaç isem, bre kafamı da kesseniz Kegen Bey'e gönderemezsiniz...» diye direndi.

Muncuk, «Hele inat da etmesen deriz biz Boğaç, madem sen de işin içindesin..» diyerek Boğaç'ın gönlünü almak istedi.

Deli Saçlı ise lâfı uzatmak istemiyordu; «Bil bre işte» dedi. «Biz onu yok etmezsek haftaya kalmaz o Kegen Beyimizi yok eder. Bunu anamızdan doğduğumuz gibi biliyoruz!»

Boğaç: «Edemez, korkar» dedi; «Bizden korkar, Peçenekli milletinden korkar. Korkar işte, her şeyden korkar, yok edemez!»

Muncuk: «Sen öyle say» dedi alayla; «Gelecek hafta sürek avına çıkılacak. Kimin attığı belli olmaz; bakarsın bir ok Kegen Beyimizi delip geçer.»

Boğaç, elinde olmadan titredi; aynı anda da terledi,

Kegen Bey'i oklanmış görmek? Gerisini düşünemedi. Düşüncelerini büsbütün durduran bir şey daha oldu. O ana kadar unuttukları Balçar, atına atlamış, sağrısına ok yemiş bir atın hırçınlığı içinde yanlarından kopup gitmişti. Boğaç, Muncuk, Deli Saçlı ve ötekiler ilkin oturdukları yerde donup durmuşlar sadece birbirlerine bakmışlardı. Şaşkınlıkları geçtiği zaman Balçar ilerdeki küçük tepenin dönemecini çoktan dönmüştü.

Boğaç, «Al şimdi başına belâyı ki hem de at kuyruğu belâ bre. Şimdi bu oğlancık varıp Durak Han'ın karşısına dikilir mi dikilir?»

Balçar'ı kendi haline bıraktığı, hiç değilse göz ucuyla olsun arada bir yoklamadığı için hayıflanıyordu.

Muncuk da öyle hayıflandı:

«Tuh bre! Ne yaptık da bu deli oğlancığı akıl etmedik? Durak Han'a varmasına yanmam iş yarım kalacak iş...»

Yine Deli Saçlı aklı başında konuştu:

«Hele durun, kocalmış karılar gibi yanıp ne dövünüyorsunuz? Bakalım Durak Han'a mı gider? Kegen Bey'e gitmeyeceğini ne bilirsiniz?»

O zaman bir tehlike olmazdı. Zaten işin Kegen Bey'e duyurulmasını istiyorlardı. Biraz rahatladılar. Hatta içlerinde iyice ferahlayanlar oldu «Doğru» dediler; «Bu Balçar oğlan bildiğimiz gibi değildir... Gidilecek yeri bilir.»

«Öyleyse varıp ardına düşmeliyiz» dedi Boğaç; «Muncuk ne düşünürsün? Bana şu Deli Saçlı doğru söyler gibi geliyor.»

Muncuk da: «Doğrudur bre» deyince hep birden atlanıp Balçar'ın peşine düştüler.

Ne var ki Balçar, onlardan çok önce varacağı yere varmış, Babası Kegen Bey'i demirci dedesinin yanında

bulmuştu. Balçar soluk soluğaydı; yüzü hayli kızarmıştı, aceleciydi. Demirci ocağı kızıl kor ateş olmuş yanıyordu. İri, kocaman bir demir parçası kızıl kor ateşin içinde ışık verecek kadar kızıllaşmıştı. Korların ve kızıllaşan demirin ışığında, bir yanı karanlıklaşan Balçar'ın dedesinin yüzü, düşlerde bile görülmeyecek bir zamanın insanı gibi sessizdi; hareketsizdi; korkutucuydu. Sırtı, kor ve kızıllaşan demirin ışığından daha büyük ve daha enlileşmiş gibi görünen sırtı Balçar'a dönük olan Kegen Bey kıpırdamadan babasının yüzüne bakıyordu. Balçar babasının yüzünü göremiyordu ama Kegen Bey'in sırtındaki o büyük ve enli hareketsizliğin bir şey beklediğini hissediyordu; o şeyin ne olduğunu bilmiyordu.

Dedesi, Balçar'ın içeri girdiğini görmüştü. Yarı kızıl aydınlıktaki sessiz, hareketsiz, korkutucu yüzünde sadece gözleri, o da göz kapaklarında belli belirsiz kıpırdadı. Aynı anda Kegen Bey de dönüp baktı. O bir andan sonra yine Balçar'ın onların ilk gördüğü durumlarına döndüler.

Balçar konuşmaması gerektiğini anlamıştı. İzin verilmemişti; ne kadar önemli olursa olsun ulu orta konuşamazdı; izin verilene kadar yahut birinden biri bir şey sorana kadar beklemesi gerekti. Balçar'ın içi içini yiyordu, içi içini yiye yiye susuyordu. Kegen Bey, canı sıkılmış gibi: «İyi dersin bre baba» dedi; «iyi dersin de...» İçinden geçenleri olduğu gibi söyleyebilseydi bir; söyleyip kurtulsaydı, söyleyemiyordu. Sesindeki kısılmışlık ondandı.

Kegen Bey'in babası hemen cevap vermedi. Öylece bakıyordu. Sonunda oğlunun lâfın sonunu getiremeyeceğini anlamış gibi konuştu. «İyi dersem oğul iyi dediğim tutulmalı; iyi söylediğim yerine getirilmeli» dedi; sesi de yüzüne benziyordu.

Balçar, dedesinin sesini, ocaktaki kızıl kor ateşle, kı-

zıl ışıklar içinde yanan demirin erimişi sandı; ses sanki ocaktaki kızıl kor ateşle demirin arasından süzülüp geliyordu.

«Ben derim ki Kegen oğlum, beni dinlersen, ben derim ki bu sizin yaptığınız Peçenekli milletinin iyiliğine değildir. Durak Han kötüdür dersiniz; Durak Han korkaktır dersiniz. Siz öyle gördüğünüz öyle düşündüğünüz için de Durak Han'a daha başka kötülükler yakıştırırsınız. Hadi diyelim bu dediğinizin hepsi var bu Durak Hanımızda. Ya bre bu Durak Han Peçeneklilerin başı değil midir? Peçenekliye iki baş mı olsun istersiniz? Peçenekliyi seven, Peçenekliyi düşünen Hanının çevresinde kalkan olur ki millet bölünmesin diye. Han doğru yoldan çıktıysa siz de mi çıkacaksınız?»

«Yok baba, Kegen oğlun böyle düşünmez sen de bilirsin. Gel gelelim beni de millet zorluyor; milletin yiğitleri zorluyor...»

«Milletin yiğitleri zorluyormuş... Bre bu yiğitler de kim olur?.. Yiğit dediğin Peçenekliyi bölmez; sırt sırta, beden bedene bir olur. Han kötüyse yiğit dediğin Han'ı yola getirir. Durak Han'ın yerine seni tutan yiğit dediklerin, onların suyunca gitmezsen, onların ekmeğine yağ sürmezsen bir gün gelip seni de "bırakmaz mı sanırsın? Seni bırakıp başkasını bulmaz mı sanırsın? Bu iş öyle bir iştir ki benim Kegen oğlum, bir yol başlamaya görsün; sonra urgan gibi elini sıyırır adamın. Seni indirip başkasını çıkarır, onu indirip ötekini çıkarır... Bileğine güvenen adam diye çıkar bre ortaya. Peçenek milletine kötü örnek olacaksınız; kötü töre koyacaksınız; Peçenek milleti arıklayacak; birbirine düşecek, birbirini yiyecek, yok olacak sonunda. Düşün bre, düşün bre Kegen oğlum: Peçeneklinin bir yanı Bizans bir yanı Urus Milleti...»

«Peçeneklinin bir yanı Bizans, bir yanı Urus Milleti...

Kegen oğlun da bunu böyle düşünür...»

«Öyle düşünürse neden yiğit dediği o yarım akıllı kaltabanlara uyar peki? Sen beysin Kegen oğlum... Bizim geldiğimiz yurtta, eski yurtta yani Kegen oğlum bizim asıl kendi yurdumuzda senin gibi beylere Tekin denirdi. Bizim Durak Hanımız gibi Göktürklerin de bir Bilge Kağan'ı vardı. Onun da Kül Tigin adında bir kardeşi vardı. Bir kartalın bir çift kanadı gibiydiler... El ele verdiler, sırt sırta verdiler, birbirlerine kılıç sallamadılar bre Kegen oğlum.. Ne oldu? Göktürklü ayağa kalktı. Ne zamanki Hanlarla Beyler birbirine düştü, o zaman millet kırıldı... Ben öyle bilirim, öyle derim...»

İhtiyar Demirci Baldur susmuştu. Sususu da düşlerde bile görülmeyecek bir zamanın sususu gibiydi; ocaktaki kızıl kor ateşle kızıl ışıklar içinde yanan demirin sususu gibiydi.

Kegen Bey: «Gözüm açıldı baba...» diye fısıldadı yavaşça; «göğsümdeki yük kalktı. Ferahım... Durak Han'a karşı gelmeği istemedim hiç...»

Deminden beri konuşulanları, önce içi içini yiyerek sonraları da, daha çok dedesinin sesine kendini kaptırıp her şeyi unutarak dinleyen Balçar, biraz da o düşlü konuşmanın sona ermesinden boş bulunup birden lâfa karıştı: «Bre baba sen karşı gelmezsin de Durak Han sana karşı çıkarsa ne yaparsın?» deyiverdi.

Dedesi, yine kıpırdamadan fakat ayıplar gibi baktı; Kegen Bey ise yavaş yavaş başını Balçar'dan yana çevirdi. Gözleri, kaşları ve yüzü ateşten beterdi. Balçar, izinsiz konuşmanın korkusuyla olduğu yerde büzülmüştü. Gözlerini kaldırıp bakamıyordu. Bunun için de, Kegen Bey'in yüzünün gittikçe yumuşadığını gözlerinin gülümsemeğe başladığını göremedi. Ancak dedesi, az öncekinden tamamen değişik; o her zamanki çok yakın

ve tatlı sesiyle: «Balçar torunumuz söz söyler olmuş bre Kegen oğlum, kem gözlerden ırak...» deyince gözlerini kaldırıp dedesine ve babasına bakabildi.

Kegen Bey, bunun üzerine, Balçar'a cesaret vermek ister gibi: «Hele de bre Balçarım, ne demeğe getireceksin sözünü?» dedi.

Balçar, olanları bir çırpıda anlattı; ne fazla bir söz kattı ne de çıkardı. «Bunun için buraya geldim.» diye sözünü bitirdi; «Bunun için izinsiz lâfa karıştım.» Düşünmek sırası şimdi ihtiyar Demirci Baldur'a gelmişti. Kegen Bey babasına bakıyordu. Ocaktaki kızıl kor ateşten, kızıllaşan bir ışık olup yanan demir de şimdi bir sıkıntıdan başka bir şey değildi. Boğaç, Muncuk, Deli Saçlı ve arkadaşları gelinceye kadar bu böyle devam etti.

Kegen Bey'le babası kimseyi içeri almadılar. Balçar'ı da dışarı çıkardılar. İhtiyar Demirci Baldur ayağa kalkmıştı; oturmayınca Kegen Bey de ayağa kalktı.

Baldur: «Sana ne dediysem, dediklerimin hiçbirini değiştirecek değilim Kegen oğlum.» dedi. Sesi de düşünüyordu gözleri de. «Ola ki Durak Han yanlış düşüne... Ola ki Durak Han'a kötü bir gammazlayan buluna. Durak Han korkaktır, savaşta beceriksizdir, bre doğru bunlar. Ama Durak Han bunun için savaş edemiyorsa Peçenekli de kırılmıyor, arık düşmüyor; dahası, semiriyor. Kötü mü? Kötü diyemeyiz. Diyelim ki bu Durak Han seni kıskanıyor; yiğit adam bu Kegen diye Peçeneklinin seni daha çok sevmesini çekemiyor... Bunun için seni yok edecek... »

İhtiyar Demirci Baldur sustu. Düşünüyor muydu? Tedirgin gibiydi. Dolaşışı bir çıkar yol arayışa benziyordu. «Durak Han seni yok edemez!» dedi güvenerek; «Korkar dedim...»

Yine sustu. Bu sefer düşündüğü, bir çıkmaza girip

düşündüğü apaçık belliydi. Sağ kolunu sinek kovalar gibi silkti: «Hele o zaman gelsin bre...» dedi; «Bazı şeyler vardır ki zaman için düşünürsün... Bazı şeyler vardır ki göz açımı için düşünürsün... Bu seninkisi sonuncusundan Kegen oğlum. Sırası geldiğinde düşünürsün.»

Dönüp Kegen Beyi omuzlarından tuttu; kocaman elleriyle, tuttuğu omuzlarını sıktı. Bağrına basıp kucaklasaydı Kegen Bey ancak bu kadar güven duyabilirdi. Babasının gözlerinde sıcak yaz gecelerinin sıcağını, yıldızlı ışıkların sükûnetini görüp hissetti; gözlerini yumdu, sımsıkı; sanki o sıcağı sonuna kadar tutacaktı.

İhtiyar Demirci Baldur, ilk defa endişe karışmış ve uzak bir titreyişin ilmiklediği bir sesle:

«Bir müddet sürek avlarına katılma Kegen oğlum» dedi; «Kendi yiğitlerini al uzaklaş.. Bizans'ı vur. Urus'u vur. Durak Han'a görünme bakalım...»

Gece yarısı çoktan sabaha dönüyordu. Ceyhun sağ yanlarında, gecenin sabaha dönüşünü derin homurtularla parçalıyordu. Canlı, uyanık, avını bekleyen yahut da avını hazmetmeğe çalışan bir dağ hayvanının homurtusuyla homurdanırken arada bir hırçınlaştığı da oluyordu, sakinleştiği de...

Ceyhun'u geçip yukarıya, Gürganç'a doğru kıvrılmağa başladıklarından bu yana konuşmuyorlardı. Sarı Hoca, gece yarısında birden ayaza çalmağa başlayan havadan üşüyüp kasılmasın diye Alparslan'ı kendi atına almış, yamçısının içinde ayrıca hırkasıyla da iyice sarıp sarmalamıştı. Alparslan'ın atı Sav Tekin'in yedeğindeydi. Sav Tekin hâlâ Gümüş Tekin'i düşünüyordu, aklı takılıp kalmıştı; Gümüş Tekin'in Selçukluyu baskına uğratmaktan, kırdırmaktan ne kazanmış olacağını sökmeğe çalışıyordu. Sökemiyordu. Bir insanın, Tekinliğe yükselmiş bir insanın, hem de arkadan vurmak için uğrularla anlaşma yapması akıl alacak iş değildi. Tuğrul Bey, Sarı Hoca'ya, «Soyunu sopunu öğren bakalım» dediğine göre Tuğrul Bey de bir şey sezinliyordu demek ki? «Sezinlemek ne fayda, adam yapacağını bizi uyuta uyuta yapıyor, hey gidinin imansızı!»

Sav Tekin yüksek sesle söylemişti, fark etmemişti.

Düşündüğünü, içinden konuştuğunu sanmıştı. Sarı Hoca gülmeseydi öyle sanıp duracaktı. Sarı Hoca gülmüş, gülerken de: «Hay Sav Tekinim, ben seni uyur sanırdım ya!» diye takılmıştı. Sav Tekin Sarı Hoca'nın kendini iyice sarakaya almasını önlemek için «Yakın dediğin han az biraz daha uzarsa, o dediğin olur belki Sarı Hocam,» dedi. «Hele bir okuyup üfle de şu han bize yaklaşsın görelim.»

Sarı Hoca fırsatı kaçırmadı: «Okuyup üflemeylen han yaklaşsaydı Sav Tekin yiğidin aklını başına getirmek kolaylaşırdı» dedi. Sav Tekin bu defa «Ya benim aklım başımda değil miymiş ki?» diyemedi; dilinin ucuna kadar gelmişken söyleyemedi. Sarı Hoca'nın diline dolanıp hana varıncaya kadar tartaklanmağa gücü yetmeyecekti.

Sustu; karşılıksız bıraktı. Sarı Hoca'nın «Ya niye sustun yiğidim?.. De konuş hele. Beri gel konuş hele...» diye kışkırtmasına rağmen sustu.

Sarı Hoca Sav Tekin'i konuşturamayacağını anlayınca bu sefer karısına lâf attı:

«Hatun! Hatun! Uyuyam deme ha. Kula at uyuyanı sevmez, atıverir. Karı kısmısın üstelik...»

Ama Sarı Hoca'nın karısı, Sav Tekin gibi lâf altında kalacağa benzemiyordu:

«Erim değil misin tutuverirsin; düşürtmezsin. Asıl sen iyi yapış atına, hoca kısmının at binmek neyine... Bakarsın elimde kalıverirsin.»

Sav Tekin, kasıla kasıla gülmeğe başladı:

«Hay bin yaşayasın Hatun Anam; bu Sarı Hoca'ya bir sen cevap yetiştirirsin, yoksa iflahımızı kesecek sarı sakalına bakmadan...»

Sarı Hoca çıkar yolu, Sav Tekin'i paylamakta buldu:

«Höt! Höt dedik Sav Tekin oğlumuz, seyire gitmiyo-

ruz, gelin alayı da götürmüyoruz. Gece niye yola düzüldük bir düşünsene...»

Bu sırada, San Hoca'nın kucağında Alpaslan kımıldamıştı. Sarı Hoca: «Al, aha Alparslanımı uyandırdın.» diye söylendi. «Pek marifetti sanki kasıla kasıla gülmek...» Aksilenmişti.

Alparslan, Sarı Hoca'nın yamçısını aralamağa çalışıyordu. Sarı Hoca, sesini yumuşatmağa gayret ederek:

«Uyandın mı yavru?» diye sordu. «Ne deyim ben şu Sav Tekin ağana ki seni uyandırdı...»

Alparslan! «Uyumuyordum» diye cevap verdi; «Yamçının içinde bunalıp kaldım.»

Sarı Hoca'nın karısı fırsatı kaçırmadı:

«Keçi gibi kokar mısın?» dedi. «Kokundan bunalmıştır çocuk.»

Sarı Hoca: «Hay sussan ölürsün, karı ölürsün,» diye karısına söylenirken öte yandan da Sav Tekin'e «Ha şimdi yine bir gülesin ki,» dedi; «Yine bir kasıla kasıla yolunu izini belli edesin ki Sarı Hocan ağzını şöyle bir burmalı...» Beklediği olmadı; Sav Tekin'in anlaşılan bu sefer gülmeğe pek niyeti yoktu. Sarı Hoca, yamçısını araladı. Eğilip Alparslan'a baktı. Kasım sonu ayazının ay ışığında Alparslan'ın yüzü zar zor seçiliyordu. «Niye uyumadı acep...» diye düşündü.

Ötekilerin duymasını istemiyormuş gibi Alparslan'ın kulağına eğilerek yavaşça: «Benim Alparslanım, korkuyor musun yoksa?» diye sordu.

Alparslan gerçekten ürperdi. Ses kulağının dibinde o kadar yakın, o kadar sıcak bir nefesle karışık, yavaş olmasına rağmen o kadar derindi ki yankılanır gibiydi; sağır bir yankılanışı andırıyordu. Farkında olmadan ürperdi. «Korkmuyorum,» dedi. «Niye korkayım?»

«Uyuyamamışsın da...»

«Korkunca mı uyuyamaz insan?»

«Yoo. Korku adamı uyutmaz da. »

«Siz üçünüz de korkuyorsunuz Öyleyse.»

Sarı Hoca güldü; cevap vermedi. «Gece yola çıktığımıza göre» diye düşündü; «Oğlanın lâfında az buçuk doğruluk var sayılır.»

Alpaslan niçin sorduğu anlaşılmayan bir sesle: «İnsan niye korkar?» diye sordu.

Sarı Hoca boş bulundu: «Salaklığından» dedi.

«Bunu yeni söyledin Sarı Hocam. Her defasında bir yeni söz söylüyorsun, iyi...»

Bacaksız yine ne demek istemişti? Aklınca zekleniyor olmalıydı. Belki de hiç bir şey düşünmemişti, kötülüğüne söylememişti.

Alparslan'ın doğduğu yılı düşündü bir daha. Son günlerde, hele bacaksızdan, pek çocuk lâfına benzemeyen cevaplar aldıkça doğduğu yılı düşünür olmuştu.

Doğduğu yılı bilmese bedenine bakıp aldanacak, konuşmasına bakıp şaşıracaktı. Doğduğu yılı biliyordu bilmesine ya, gel gör bu beden, bu gelişim ne o yıla göre bir bedendi ne de o yılın gelişimi; hiç yoktan yaşının beş yıl üstünde görünüyordu.

Konuşmalarına bakılırsa en azından on yıl... Yine içi titredi; ister istemez Sarı Hoca'nın içi yine titredi: «Tanrım» diye gözlerini yumdu; «Tanrım bir tek şey istedim senden; ömrü de böyle azken çok görünmesin... Uzun yılların işini dar yıllara sığdırmasın.» Sarı Hoca, hele yamçısıyla, yavrusuna kol kanat geren bir kartala benzediğini hissetti. Yamçısı kocaman gökyüzünün iki yanından açılmış kocaman birer kanat gibi, bütün kötülüklerden ve uğursuzluklardan korumak istercesine Alparslan'ı örtüyordu. Her şeyden; geceden, ayazdan, kasım sonunun ayaza bulanmış alacalı ay ışığından,

kurttan ve kuştan görünenden hem de görünmeyenden korumak istiyordu.

Alparslan: «Sustun ya Sarı Hocam» diye fısıldadı.

Sarı Hoca, hâlâ o kanatlı kartalın koruyuculuğundaydı: «Seni düşünüyorum yavru.» dedi.

«Benim neyimi düşünüyorsun Sarı Hocam?»

«Aklıma bir şey geldi de... Anlatayım mı? Dinler misin?»

«Anlat Sarı Hocam. Ben seni hep dinlerim. Büyüsem bile dinlerim.»

«Büyüsen beni dinlemezsin.»

«Niye? Tuğrul Bey amcamla Çağrı Bey babam dinlemiyorlar mı?»

Alpaslan, söylediği sözün ne demeğe geldiğini bilerek mi konuştu yoksa söylediği sözün ne demeğe geldiğini bilmeden konuştuysa? Sarı Hoca, gökyüzünün her iki yanına doğru açılmış kartalın kanatlarının daha da büyüyüp açıldığını hissetti; daha da daha da; dahadan da daha da... Kocaman kartal kanatları sanki Sarı Hoca'nın omuz başlarında birleşiyordu; kartal kanatlarını kımıldatan güç, kucağındaydı. «Dinle öyleyse» dedi; «Amma velâkin ders dinler gibi dinleyeceksin? Sarı Hoca derslerinde her bir lâfını evirip çevirip ne demeğe getiriyorsa bu meseli de yine öyle bir demeğe getiriyor deyip dinlemelisin... Yok yoksa meselsiz, böyle Ceyhun gibi deli dolu akıp giden bir sürü lâf dizisi anlatıyor diye dinleyeceksen hiç mi hiç dinlememelisin... Şimdi bu deyişimi öncesinden duyduk mu? Duymadık demeyesin sakın ola ki...»

«Duyduk Sarı Hocam.»

«Pek güzel. Sen de duydun mu yiğit Sav Tekin!»

«Duyduk farz et.»

«Farz et olmaz. Duyduk mu duymadık mı?»

«Duyduk hay Sarı Hocam; duyduk dedik.»

«O da pek güzel öyleyse.» Dönüp karısına baktı. «Sen de...» dedi; sonra, duyabilecek şekilde, bıyık altından öte bir gülüşle güldü. «Sen duymasan da olur Hatun.» dedi. Yola çıktığından beri ilk defa keyiflenmişti. Yine de karısının gönlünü almadan edemedi : «Bana kaynatam anlatmıştı; baban baban! Allah rahmet eylesin, sana da anlatmıştır ya... Bakalım onun gibi ballandırabilecek miyim? Hay babam, kara gözlüm, hele sen üveyik bakışlım, uzun saçlım, sen Sav Tekin yiğidim dinleyin bakalım ne der Sarı Hocamız; der ki Türkelinin Çin sınırında adına Kutlu Dağ derler bir dağ varmış. Gayri ben dağ diyorsam siz öyle doruğu göğü yırtan bir dağ sanmazsınız ya, şöyle işte tepeden az kabaca, bildiğimiz dağlardan az yassıca bir kayalık. Ne var ki Kutlu Dağ Türkelinin tılsımıymış, uğuruymuş, hem de kaderiymiş. Bizim şu müslüman olmadan önce yağmur yağdırdığımız, istersek ortalığı toza dumana boğar gibi kara, tipiye boğduğumuz. Ya da taşı var ya, o taş işte o Kutlu Dağ'dan çıkarılmış. Bununla ne demek istiyorum varın anlayın gayri. Adam niye yaşar? Evini ocağını barkını dirlik düzenlik içinde tutmak, yad ele çiğnetmemek için mi? Hemi de vallaha böyledir hemi de billaha böyledir. Peki Bey niye Bey'dir? Niye Beyim diye yaşar? Soyunu sopunu, obasını boyunu dirlik düzenlik içinde tutmak, uğrulardan korumak için değil mi? Öyleyse ona da bir amennâ çekeriz. Eee? Adam onun için yaşar, Bey bunun için yaşar da, ya Han ne için Handır? Ne için yaşar? Ben derim ki Han devlettir; devlet için yaşar. Ben derim ki, ben Sarı Hocanız, derim ki Han da tıpkı adam gibi, Bey gibi yaşar; yurdunu, yurdunun her bir parçasını koruyup gözetmek, bunun için gündüz demeden, gece demeden, dur durak bilmeden yurdunun birliği için, milletinin

düzenliği için yaşar. Ne demiş Uluğ Türük Bey Hocamız? «Hangi Han, töresince töremez milletini korumaz, milletin malı kapanın elinde kalırsa o Hanlığın temeli yıkılır.» demiş, işte bunun gibi, milletin malı olan Kutlu Dağ'ı da, o zamanın boynu vurulası Hanı her kimse, Çinliye satmış. Yaa satmış satmış; kaç paraya mı dediniz? Ne parası, çiyan gözlü sarı bir soylu Çin kızına değişmiş. Çinliler de o Kutlu Dağ'ın bizim için uğur olduğunu biliyorlar ya... Başka türlü baş edemeyince Kutlu Dağ'ı binlerce adam salıp parçalamışlar. O gün bu gün bizim uğurumuz gitmiş. Ekinler kurumuş, sular çekilmiş; hayvanlar açlıktan kırılmış, susuzluktan çatır çatır çatlamış. Toprakta kocaman, büyük, adam yutan çatlaklar açılmış. Bizimkilerin eli böğürlerinde kalakalmış. Ne edelim, nasıl edelim, nerelere gidelim demeğe başlamışlar mı sonra? Bu ne demeğe gelir bileniniz var mı? Bizim Selçuklunun yediği şu son baskın var ya, hani Ceyhun'un buzundan geçişimiz; hani Ceyhun'un buzunda baskın artığı sürümüzün suya gark olması var ya o hiç kalır yanında, demem o deme işte, bildiniz sayılır gayri. İşte o zaman bir gece yarısı böyle, artık ayaza karışmış ay ışığı var mıymış yok muymuş onun orasını iyice bilemiyorum bir Bozkurt peydahlanmış bir dağın doruğunda. Bozkurt da Bozkurtmuş hani, vay ne Bozkurt ki ne Bozkurt... Şimdilerde pek görünmüyorsa bir hikmeti olmalı, bakarsın ummadığın bir zamanda görünüverir.»

Sarı Hoca, bu son cümlesini yeni bitirmişti. Birden bir kurt uluması duyuldu. Uzun, henüz uzak, ay ışığınca gizli, keskin, bir uluma idi. Sarı Hoca gerçekten ürperdi: «Hayırdır inşallah» diye mırıldandı; «Tam da bunun burasında... Hayırdır inşallah.»

Karısı öfkeye yakın bir sitemle, Sarı Hoca'nın biran daldığı büyüyü bozdu:

«Uzattın ki ne uzattın ya Hoca» dedi; «Kurt bile kısa kes diyor da duyduğun anladığın yok.»

Sarı Hoca'nın karısını dinlediği yoktu. Kulakları dikilip yürüyüşleri huysuzlaşan atlara gözleri çakılı; sanki başucundaymış da kaldırıp gözlerini gözlerine bakamıyormuş gibi çakılı, kurdun uzak uluyuşunu dinliyordu. O az önce, gökyüzünün her iki yanına salınıp açılan kartal kanatlarının uçları omuz başlarında kıpırdamağa başlamıştı; kanatlar, kurdun uluyuşunda sessiz ve okşayıcı açılıp kapanıyordu. Gözlerini kaldırıp baksa uzaklarda bir yerde, kurdun uluduğu sessizlikte kurdu değil, Alparslan'ı göreceğini sanıyordu; ürperişi bundandı. Neden sonra derinden derine içini çekti. «İşte böyle bir kurttu herhal o kurt da »dedi; «Bizimkilere sanki uyanın artık demek istiyordu. Bu yurt size yurt olmaz, sizin yurdunuz daha ötelerde, daha ötelerde; günün battığı yerlerde. Şimdi göç vakti, yeni yurt aramak vakti; yarına doğru yarının yurduna doğru göç vakti. Bunları böyle, yani sizin duyduğunuz gibi, yarın diye, yurt diye, günün battığı yer diye söylemiyormuş söylemesine; Sarı Hocamız kendiliğinden katıyor ama böyle demeğe geliyor diye katıyor. Şimdi Sav Tekin oğlum sen bunu Sarı Hoca'nın gevezeliği sanırsın; dışından demesen içinden düşünürsün. Öyle de, ya niye Türkmen durup dinlenmeden o yandan hep bu yana gelir? Yığın yığın gelir; bölük bölük gelir, boy boy gelir? Ya Tuğrul Bey'le Çağrı Beyimizin derdi nedir sanırsınız? Daha önce ulu Selçuk Beyimizin derdi ne idi dersiniz? Böyle bulut gibi ağıp gelen Türkmen boylarına yeni yurt bulup yerleştirmek değil mi? Hele Çağrı Beyimiz neden bir yıl iki yıl gidip Bizans sınırında eğlendi kaldı, sağı solu kolaçan etti hiç düşündünüz mü? Kulağınızı bana verin de size bir lâf edeyim: Bu Kınık Boyu, bu Selçuklu eri, geçi varıp Bizans

sınırına dayanacak; dayansa iyi, vurup daha da öteye gidecek. Hem de kim? Onu da deyim size, aha bu kucağımdaki çocuk.»

Sarı Hoca heyecanlanmıştı; hâlâ az önceki ürperişler içindeydi... Gözlerinin önünde düz yeşil, düz mavi, düz sarı kocaman yuvarlaklar dönüyordu; kulağında uzun bir kurt uluması yankılanıyordu ve omuz başlarında, göğün her iki yanına açılan kartal kanatları hafiften kıpırdanıyordu. Alparslan'ın uyanık olduğunu, kendini dinlediğini çoktan unutmuştu.

Önce Sav Tekin'in atı kulağını dikip kişnedi; sonra yedekteki Alparslan'ın atı. Kişnemelere, yakın mı uzak mı olduğu pek kestirilemeyen bir başka at kişnemesi karşılık verdi. Sav Tekin atının gemini kasarken: «Şurda bir ışık yalazlanır gibi.» dedi. «Bakın hele...»

Sarı Hoca o zaman kendine gelebildi. Gözlerini kısıp Sav Tekin'in gösterdiği yere baktı: Alparslan da yamçının aralığından uzanmış bakıyordu. Sarı Hoca'nın karısı «Kurtlar olmasın sakın?» dedi; «Beşi onu bir aradaysa gözleri yalazlanır gibi görünür...»

Sarı Hoca atını durdurmuştu.

«Kurt gözleri yıldız ışıkları gibi yanar.. Bu?»

Sav Tekin «Hem bu kadar uzaktan sezilmez..» dedi.

Lâf olsun diye söylediği belliydi. Alparslan bir şey görememişti. Sarı Hoca atını sürdü.

«Orada bir kişi var. Ateş yakmış. Kişnemeleri duyunca ya ateşle bizim aramıza girdi ya da söndürdü. Pusu musu olabilir, hazırlıklı bulunalım...»

Alparslan'ı atına bindirdi: «Atını Sav Tekinle benim aramdan ayırmamağa dikkat et» dedi; «Yamçına da iyi sarın!»

Sav Tekin kılıcını yokladı; topuzunu elledi. Atını tepikleyip dizginleri saldı, hemen ardından da gemi kastı.

Atı da, kendi de hazırdı. İçinde, henüz nerede olduğunu bilmediği bir yerinde birdenbire beliren sıkıntıya rağmen hazırdı.

Sarı Hoca yerlerini değiştirdi. Sav Tekin'i öne geçirdi. Karısına «Hatun, sen Alparslan'la bile at sür bakalım.» dedi; «Ben arkanızdan geleceğim. Aklınızda bulunsun; Gürganç'a, Sav Tekin oğlumuza kız görmeğe gidiyoruz... Gürganç'ta kardeşim var...»

Dört atın toynaklarının sesi duyuluyordu sadece; kurdun uluması kesilmişti. Ceyhun, sağda, daha geride kaldığı için homurtusu eskisi kadar duyulmuyordu; ovanın kendi sesi gibi bir şey olmuştu, belki de alıştıkları için duymuyorlardı. İyice yaklaştıkları zaman, yoldan az içerlek bir yerde adamı gördüler. Tek başınaydı. Ateş yakmış, ateşin başına oturmuştu. Atı yanı başında duruyordu. Kişneyip eşinmeğe başladı. Adamın, atını «Höst! Höst!» diye payladığını duydular. Sarı Hoca, selâm verip vermemeği düşünüyordu. Adam daha önce davrandı: «Uğurlar ola kardeşler!» dedi. Sesi yumuşacıktı, tutulabilse, ezilip giderdi yahut avuçtan kayabilirdi.

Sarı Hoca sesi yadırgadı ama artık selâm vermemezlik edemezdi.

«Uğurun hayırlı ola yiğit, Selâmün aleyküm..»

Adam kalkıp yanlarına doğru geldi; bir kolunun, omzundan kesik olduğunu gördüler. Durdular. Belki de yardıma ihtiyacı vardı.

Sav Tekin'in gözleri fırıl fırıldı. Dört bir yanı kolluyordu; kolaçan ediyordu, tarıyordu. Adam bir tuzak olabilirdi. Yanlarına iyice yaklaştığı zaman Sav Tekin adamda bir tuzak kokusu olmadığını hissetti; görünüş bir pusu görünüşüne de benzemiyordu. Ama adam, yine de Sav Tekin'e baktı; adamda bir kılıç ucu hissetti, soğuktu, sevimsizdi.

Adam, Sarı Hoca'nın selâmına, daha da ezilip yumuşamış bir sesle karşılık verdi: «Ve aleykümselam... Adım Ali; Kolu Kesik Ali derler..» Sesi gülüyormuş da hemen ağlamağa başlamış gibi değişti: «Hayının biri budayı-verdi; Karahanlıyla vuruşuyorduk... Fazla görmüş olmalı.. Yolunuz uzuna benzer.»

Sarı Hoca kaçamaklı konuştu. «Hem öyle sayılır, hem sayılmaz. Uzun gördüysen uzundur...»

Kolu Kesik Ali bu sefer gerçekten güldü:

«Şimdi beni uğrunun biri sanmışsınızdır. Atım topallamağa başladı da.»

Sarı Hoca'dan başkası konuşmuyordu.

«Yardım edelim mi?»

«Yok. Yolunuzdan kalmayın. Gece vakti olmasa.»

«Eh; kal sağlıcakla öyleyse, yolcu yolunda gerek.»

Gidiyorlardı. Kolu Kesik Ali birden karar vermiş gibi. «Hay kardeşler beni de yanınıza alsanız.» dedi; «Doğrusunu isterseniz korktum. Atın topallaması mopallaması yok. Hani, bir kolum kesik de. Hana varmadan önceki boğazdan korktum. Belki bilmezsiniz Kanlı Boğaz deriz biz oraya. Ben Harezmbeyliyim. Buraları iyi bilirim...»

Sarı Hoca, Sav Tekin'e baktı. Fakat karanlıkta Sav Tekin'in ne düşündüğünü yüzünden anlamak imkânsızdı, içinde bir ses «Sarı Hoca bu adamı yanına alma» diyordu, öyleyken «Bir kolu kesik adam ne yapar ki?» diye düşünüyordu.

Kolu Kesik Ali: «Ağırlık olurum diye düşünüyorsanız olmam» dedi. «At binmeyi unutmadım ya.» Sonra, çabuk çabuk, sesi yine değişerek devam etti: «Hem işinize yararım sizin. Gece vakti hancı her gelene kapıyı açmaz. Hâlbuki ben açtırırım; beni tanır. Gayri gerisini siz bilirsiniz...»

Sarı Hoca «Eh. Madem öyle diyorsun; gel bakalım.» dedi ama içinden, Sav Tekin'in sesine benzer bir ses: «İyi etmedin Sarı Hoca» diye konuştu. Hemen ardından da, Kolu Kesik Ali ateşi söndürmekle uğraşırken Sav Tekin fırsat bilip «Yolumuza koyulsaydık ya hay Sarı Hocam» dedi yavaşça; «Ha n'olaydı hancı vara kapıyı açmasaydı, uğursuzun birine benzer bu herif.»

Sarı Hoca cevap vermedi. Zaten Kolu Kesik Ali fırsat vermemişti, ateşi söndürür söndürmez, tek kollu bir adamdan beklenmeyecek bir çeviklikle atına binip yanlarına gelmişti. Ama Sav Tekin'e cevap vermeyen Sarı Hoca, o arada, içinden, «Durun hele Sarı Hocanız ne yaptığını bilir.» demişti. «Bu herifi ardımızda bırakmaktansa yanımıza almak iyidir.» Yanlarına gelen Ali'ye de «Buraları iyi bildiğine göre önden gitsen iyi olur yiğit» dedi. Yiğit kelimesini bilhassa seçmiş, üstüne basa basa söylemişti. Adam, zannettikleri gibi uğursuzun biriyse yapacağını yapardı yapmasına ama hiç değilse kesik koluna rağmen yiğit denilmesi, Sarı Hoca'nın gerçek fikrini ne de olsa sezdirmeyebilirdi. Sesini iyice saflaştırdı: «İyi ki sana rastladık Ali yiğidim» dedi. «Buraları iyi bilmen işimize yarar, hancıyı tanıman da. Gece ayaz, üşüdük sayılır. Hancının tersleyeceğini hiç düşünmemiştik.»

Kolu Kesik Ali övünür gibiydi, «Oohooo.. Sen ne diyorsun. Tanıdığım ters heriflerin en tersidir bu hancı. Bana rastladığınız iyi oldu, açıkta komam sizi.» Atını dehleyip öne geçti. «Sorması ayıp olmasın ya hay hoca gece yola çıkmak da nerden aklınıza geldi.»

Sarı Hoca adamın bir maksadı olup olmadığını düşündü. Yine de cevap vermedi; savsakladı:

«Hoca olduğumu nerden bildin ki...»

«Sakalın var ya.» Kolu Kesik Ali'nin sesi gülüyordu gizlice.

Sarı Hoca dikleşti: «Her sakallı hoca mıdır hay benim aklı kısa Ali oğlum?»

«Türkmen'in senin gibi sakallısı az bulunur. Az bulununca da hoca olur. Tuğrul Bey'den kaçarsınız herhal.»

«Niyeymiş o?»

«Selçuklu daha bu yakınlarda esaslı baskın yedi ya. Kınık Boyu dağıldı diyorlar. Tuğrul Bey de Çağrı Bey de zor tutuyormuş Selçukluyu; kaçan kaçanaymış. Doğru mu?»

«Niye baskın yemiş?»

«Ee, Selçuklu buralara bir yayılırsa ne Şahmelik kalır ne Harezmli ne de Karahanlı. Bırakırlar mı adama?»

«Sen şimdi üçü bir oldu da mı Selçukluya yüklendiler demeğe getiriyorsun...»

«Üçünü bilmem. Ya Harezmliyle Şahmelik elele vermiştir derim. Hele içinizde sizi vurmağa çalışanlar varsa...»

Sav Tekin'in yüreği hop etti. Kolu Kesik Ali'yi yakalayıp, boynunu sıkıp «Bildiklerin var senin, de bakayım» demek geldi içinden. Sabredip, konuşmanın sonunu beklemekten başka elinden bir şey gelmedi.

Sarı Hoca'nın da pirelenmeğe başladığı sesinden anlaşılıyordu: «Yaa...» dedi, «Sende epey lâf vara benzer hay Ali yiğidim. De hele bakalım...»

Fakat Kolu Kesik Ali lâfı değiştirdi:

«Şimdi siz Gürganç'a gidere benzersiniz. Üstelik Selçuklusunuz da. Gürgançda Selçukluya çok düşman vardır.»

«Selçuklu olduğumuz alnımızda mı yazar?»

Kolu Kesik Ali ilk defa bocaladı. «Yani siz dediniz de...» Hemen toparladı kendisini. «Oraya varınca da Selçukluyuz demezsiniz herhal...»

Sarı Hoca: «Selçuklu olsak Selçuklu olduğumuzu söylemekten çekinmeyiz» dedi. Ali'yi paylamak mı istiyordu, gözdağı vermeği mi düşünüyordu sesinden pek belli olmuyordu. Ama hiç de düz bir ses değildi. «Harezmli dediğin de kâfir dinli değil ya. Din diyanet sahibi bir hocaya itibar eder herhal... Hem lâfa daldık epeyce, sürün bakalım atları.»

Kolu Kesik Ali susması gerektiğini anlamış olmalı ki cevap vermedi artık; başka bir söz söylemedi. Hana gelinceye kadar bu böyle devam etti.

Hana vardıklarında, tan yeri belli bir alacalığa dönmeğe başlamıştı. Hanın taş duvarları, tan yerinin alacasından gelme silik ışıkta, olduğundan katı görünüyordu.

Ali, hanın kapısına gelince Sav Tekin'i yanına çağırdı:

«Benim kolum yetişmez hay yiğit, hele şuraya uzan; aha o çomağı üç kere çek bakalım» dedi; «Hancı geldiğimizi anlasın.»

Çomak dediği, kabaca yontulmuş meşeden yapılma han kapısının sağ üst köşesinde, ortasında ip bağlı, bilek kalınlığında iki ucu topuzlu bir demirdi. Sav Tekin, Ali'nin tarifine uyarak üç kere çekip bıraktı. Uzaktan, hanın taş duvarlarında boğuk ve sağır bir ses üç kere yankılandı. Sanki keçeye sarılmış bir demir topuz, dövülerek incelmiş bir madene üç kere vurmuştu.

Ali gülerek: «Ben olmasaydım siz bu ipi bulup çekemezdiniz» dedi; «Kapıyı vurup dururdunuz. Bir kimse de oralı olmazdı.»

Sav Tekin, gözlerinin dibinde gülen kesik kollu Ali'nin suratında upuzun morarmış ve ip gibi şişmiş bir kılıç yarasını ancak o zaman görebildi. Ali güldüğünde, kılıç yarası, bir gözünü yukarıdan aşağıya doğru sanki çekiyordu; gözünün beyazı da morarıyordu.

Hancı kapıyı açmasaydı Sav Tekin nerdeyse, kesik kollu Ali'nin yüzünü avuçlayacak, o morarmış ip gibi upuzun kılıç artığı yara izini oradan kopartıncaya kadar sıkacaktı, sıkacaktı. İçinde bir his, kollarını zorluyordu.

Neyse ki hancı kapıyı açmıştı. Ali'nin tarif ettiği gibi ters herifin biriydi. Sav Tekin şaşırdı. Ali'nin sözlerinin hep aksini düşünmek gerektiğini sanıyordu. Ali, ters herifin biri dediyse hancının akıllı uslu olması lâzımdı.

Sav Tekin bir kere daha şaşırdı. Hancı Ali'yi gerçekten tanıyordu. Aralarında Ali'yi görmese daha çok tersliği tutar, en azından koca kapıyı suratlarına kapatırdı; belliydi. Hancı; Sav Tekin'i şaşırtan üçüncü hareketi de yaptı. O uykulu gözlerine, o ters suratına rağmen atından inen Ali'ye sarılıp kucakladı, öptü. Hatta «Demek hâlâ öteki kolunu budamadılar?» diye takılarak Ali'ye karşı olan sevgisini gösterdi.

Ali'nin yol arkadaşları olduğu için ötekilere de — kendine göre— iyi davrandı, hanına buyur etti. Apar topar uyandırdığı yamağını hizmete koştu. Daha da ileriye gitti: «Kusura kalmayın yolcular» dedi, «Hanın odaları dolu, bir odadan başka yerim yok. Olsa bacıyla çocuğu ayrı odaya verirdim. Gayri bir odada sabahlarsınız şunun şurasında sabaha bir şey kalmadı» diye gönüllerini aldı. Ali'yi kendi odasına gönderdikten sonra çarcabuk ocaktaki kütükleri tutuşturdu. «Hadi Allah rahatlık versin» deyip çıktı.

Ocakta kütükler çıtırdamağa başladı. Sav Tekin'le Sarı Hoca, kısa bir süre birbirlerine baktılar. Sarı Hoca sonra karısına, sonra da Alparslan'a baktı. Alparslan'ın gözlerinde uyku vardı. «Sav Tekin'im, çocuğun keçesini ocağa yakın getir hele» dedi; «Yamçısına bir iyi de sarıp sarmalayalım. Uykusu gelmişe benzer.» Karısına döndü: «Keçeni çocuğun yanına getir.»

Alparslan'ın adını söylememeğe gayret ediyordu. Sesini alçalttı: «Sav Tekin oğlum sen de keçeni çocuğun bu yanına çek hele... Ne baktın?»

Sav Tekin «Benim pek uykum yok hay hocam» dedi; «Hele sen uzan; uyku bastırırsa uyurum.»

Sarı Hoca gözlerini belertti: «Bak hele» dedi; «Sav Tekin oğlumuza bakın hele... uyku bastırırsaymış. Benim namaz kılmam lâzım değil miymiş? Okumam? Okuyup üflemem? Ha? Yatsıyı at üstünde kıldık, yenilememiz lâzım değil miymiş?»

Sav Tekin cevap verecekken kapıya vuruldu. Sarı Hoca'nın karısı Alparslan'ı yatırmağa hazırlanıyordu; durup bekledi. Sarı Hoca ile Sav Tekin konuşmayı kesip göz göze geldiler.

Dışardan hancının sesi duyuldu. «Açın hele, hoca, açın dedik canım bakın ne getirdim.» Sarı Hoca o zaman kapının ardındaki tahta sürgüyü fark etti. Oldum olası kapıları sevmezdi, alışmamıştı: oldum olası sürgüleri de sevmezdi, sürgülere de alışmamıştı. Sarı Hoca çadırın, dümdüz toprağın, bir de gökyüzünün adamıydı.

Dört duvar, dört ucuyla yanından demir cendere gibi sıkardı. Göz Sav Tekin'e kapıyı açmasını işaret etti.

Hancı, kocaman, yusyuvarlak, yarı kül dolu bir bakır mangalı tepeleme ateşle doldurmuştu. «Benim odamdaydı da» dedi, «Çocuk üşür diye getirdim. Bacı da var yanınızda.»

Mangalın bir yanında yine bakırdan bir buhurdan vardı. «Aha bu da iyi koku salar dedim de...» diyerek buhurdanı ocağın karşı duvarındaki köşeye, yere koydu. «Bizim buralar kokuyu sever... Serin de havayı tebdil eder.. Eh artık hayırlı uykular...» Çıkarken gülümsüyordu. Kapıyı kapamadan: «Şimdi siz iyice şaşırmışsınızdır» dedi «Bu ters herif niye bize böyle davrandı

demişsinizdir...» İçini çekti: «Hay hoca» dedi, «Herkesin kendine göre bir düşüncesi olmaz mı? Sen okumuş adamsın her şeyi bilirsin. Ali benim kardeşimdir. Baskından önce yiğit mi yiğit yakışıklı mı yakışıklıydı. Ne olduysa baskından sonra oldu. Nasıl deyim; biraz... kaçırdı işte, oynattı. İki gün önce koyup gitti. Size rastlamasa kim bilir nereye giderdi o akılla. Ondan başka kimsem yoktur. Ah o baskın yok mu o baskın.»

Kapıyı kapayıp gitti.

Sarı Hoca da Sav Tekin de aynı şeyi düşündüler: «Hangi baskındı? Neden baskın lâfının üstünde durmuştu, neden tekrar tekrar durmuştu?»

Sarı Hoca hiç sevmediği halde, hiç alışmadığı halde gidip kendi eliyle kapının sürgüsünü çekti. Sürgü tahtadandı; pek zora dayanacak gibi değildi. «Hiç değilse zorlanınca çatırtısı duyulur» diye düşündü.

Odaya hoş bir koku yayılmıştı. Kokuyla birlikte oda ısınıyordu. Ocaktaki kütüklerin çatırtısı artık hoşa gidecek bir haldeydi, mangaldaki ateş odaya sıcaklıkla karışık bir uyku dolduruyordu. Sarı Hoca sıcağı, uykuyu ve kokuyu derin bir solukla içine çekti: «Ohh. Ne olursa olsun ateş iyi şey Sav Tekin oğlum.» dedi; «Hadi bakalım, keçeni çocuğun yanına çek, biz namaza duralım gayri. Sabaha eriyoruz.»

Sav Tekin, Sarı Hoca'ya karşı gelinmeyeceğini bilirdi. Ayrıca, birden, hoşuna gitmeye başlayan bir uyku çökmeğe başlamıştı gözlerine. Keçesini çekerken: «Afşin'in dediği koku böyleydi herhal hocam» dedi; «Misk gibi, anber gibi falan demişti oğlancık da, hay soyha ne bilirsin onları deyip terslemiştim. Neden bu kadar koku sever ki Harezmliler?»

Sarı Hoca: «Koku iyidir» dedi; «Güzel koku iç açar... Peygamber Efendimiz de severmiş. Ama herhalde bu ka-

dar ağırını değildir.»

Alparslan uyumuştu; karısı Alparslan'a sırtını döndüğü için pek belli değildi ama o da uyumuş olmalıydı. Sav Tekin'in başını keçeye koyar koymaz uyuyacağı belliydi; gözleri kayı-kayıveriyordu.

«Kılıcın başucunda bulunsun Sav Tekin oğlum... Kapı tık der demez...»

«Niye? Bir şeyden mi şüphelendin hay Sarı Hoca?.»

«Hişşt. Adımı pek söyleme ne olur ne olmaz... Şüpheye gelince. Hani, biz tedbirimizi alalım dedik.»

Başka bir şey söylemeden namaza durdu. Sarı Hoca namaza durdu mu dünyayı unuturdu. Yine öyle oldu.

Namazı bitirdiği zaman Sav Tekin çoktan horlamağa başlamıştı. Aksilik, hiç olmazken, kendi de müthiş bir uyku ihtiyacı duyuyordu; namazın ortalarında hissetmişti. Gözlerinde, alnının orta yerinde, şakaklarında; güzel, tatlı, hatta düşümsü yorgunlukta bir uyku çöreklenip duruyordu. Bir kaç defa yüzünü yıkayıp açılmak istedi, hancı her şeyi hatırlamıştı da suyu unutmuştu galiba. Kalkıp dışarı çıkmak işine gelmedi; daha doğrusu canı kalkmak istemedi. Oda yumuşak bir sıcaklıkla dolmuştu. «Yâsin-i Şerif okuyum bari» diye düşündü; ne zaman Yasin okusa açılırdı.

İki diz üstüne gelip okumağa başladı. Yâsin güzeldi; Yasin ahenkliydi; Yasin derindi, hoştu. Yasin masmavi bir gök gibi açılıyor, bir gökyüzü gibi genişliyordu. Yasin Alparslan'ın gözlerindeki umuda akıyordu.

«Selâmün kavlen minrabbirrahîym» ayetini üç kere tekrarladı; üç kere tekrarlamasa Yasin'i okumamış sanırdı; huzuru kaçardı. Yine öyle yaptı. Yine öyle yaptı ama sayıyı mı kaçırmıştı ne? Yoksa deminden beri Yasin okumuyor da hep bu ayeti mi tekrarlıyordu? Peki sonraki âyet neydi? Ne bundan önce ne bundan sonra; sadece

bu âyet... Sadece... Bu... Birden kafasının içinde bir mum yanar gibi oldu. Buhurdan? Koku? Koku değildi bu, bu, bir ilâç... Uyku, ot... Sarı Hoca başka bir şey hatırlamaz oldu. Bir sıcak sis beyazlığında bir sıcak bulutun her yanını sarıp sarmaladığını sezebildi.

Kendilerine geldikleri zaman gün ikindiye dönüyor olmalıydı. Tepede tek bir mazgalı olan bir odadaydılar. Mazgal, çaprazlama iki demir çubuğa gerilmiş ince kös derisiyle kapatılmıştı. Sıkıntılı bir deri aydınlığı odayı ağartıyordu. Dışarda bol bir güneş olmasa, belki bu sıkıntılı deri alacalığı da olmayacak, odada gece mi gündüz mü bilinemeyecekti.

Sarı Hoca, bir süre odayı ve mazgalı yadırgayarak süzdükten sonra sakalı avucunda düşünmeğe başlamıştı. Alparslan doğru dürüst kendine gelememişti. Sarı Hoca'nın karısı tedirginliğe varan belli bir şaşkınlık içinde Sav Tekin'le Sarı Hoca'ya bakıp duruyordu. İlk uyanan, kendini toplayan, durumu anladıktan sonra da Sarı Hoca'yı soğukkanlılıkla uyandıran o olmuştu. Odada yine bir mangal vardı, köşede yine bir buhurdan vardı — geceki gibi koku salıyordu— yere keçeler serilmiş, yamçılarına sarılmışlardı. Bir de ocak olsa, bir de kapının sürgüsü bulunsa han odasından farksız olacaktı, karanlıkta gördükleri için o odayı bu odadan ayırt edemeyeceklerdi. Sarı Hoca'nın karısı ilkin, han odasında uyandığını sanmıştı.

Sav Tekin yavaş yavaş bir çıkmazda olduklarını anlıyordu. Demek, gece o birdenbire bastıran pis uyku bunun içindi. Ne istiyorlardı acaba? Yahut ne isteyeceklerdi? Görünüşe göre bu taş duvarlardan, bu mazgaldan kurtulmak umudu yoktu. Kolu kesik Ali'yi hatırladı; hatırlar hatırlamaz öfkelendi. Öfkesi Ali'ye değil de kendineydi. Sarı Hoca'ya idi. «Battıydı uğru» diye söylendi,

«Battıydı...»

Sarı Hoca durumunu bozmadan, sanki düşte konuşuyormuş gibi. «Batan ne Sav Tekin yeğenim?» dedi.

«Ne olacak? Uğru suratlı Rafizî.»

«Şimdi her şey batar adama Sav Tekin oğlum.»

Kısa kesmek, daha fazla konuşmamak niyetinde gibiydi; fakat birden doğruldu, Sav Tekin'e dik dik baktı. Dik dik bakan gözleri düşünmüyordu. Artık bir karara varmış gibiydi: «Rafizî mi dedin hay Sav Tekin?»

«Kötü mü ettim?»

«Yoo. Kötü etmedin, kötü etmedin de... Niye Rafizî dedin?»

«Başka söz bulamadım hay Sarı Hoca? Daha ağırını bulsaydım...»

«Râfizî'yi bildin de mi söyledin?»

Sav Tekin sinirlendi:

«Yok bilmedim de söyledim. Bilmesem söyler miyim? Bizi bütün bütüne bir şey bilmez sandın...»

Sarı Hoca'nın alnında bir karara varmanın rahatlamış çizgileri belirmişti, gözleri belli belirsiz gülüyordu: «Düşüncelerimde yanılmamışım» dedi. Cümlenin sonu gelecek gibiydi; beklediler, fakat konuşmadı. Az önceki gibi sakalı avucunda değildi ama yine de düşünceliydi.

Sav Tekin, tepedeki mazgala bakmağa başladı. Uyku yahut da kendilerini uyuttukları ilâç, Sarı Hoca'yı iyice sersemletmiş olmalıydı... «Sarı Hoca'nın düşünmesini beklersek burada daha çok yatarız» diye geçirdi zihninden. Mazgalın demiri sağlam mıydı acaba? Sarı Hoca omuz verse de bir yoklasa mıydı ki?

Sav Tekin'in demiri zorlayacak kol gücünden başka bir şeyi yoktu. Pazılarında ise aradığı gücü bulamıyordu. «Hele bir iyice toplayalım da kendimizi» diye düşündü.

Yan gözle Sarı Hoca'yı süzdü; Sarı Hoca da ona bakıyordu. Sav Tekin'in aklından geçenleri bilmiş gibi şeytanca güldü:

«Demiri zorlaşan da çıkamayız hay Sav Tekin'im» dedi; «Herifler ne yapacağını biliyor. Burdan bizi çıkarsa çıkarsa akıl çıkarır. O da Sarı Hocanızda var...»

Sarı Hoca'nın karısı en sonunda patladı. Sanki kocasının bu sözünü bekliyordu: «Belli» dedi; «Senin aklın olmasaydı burda olmazdık...»

«Ya nerde olurdun hatun?. Harezm Beyinin sarayında mı?»

Ters ters bakıyordu ama kızmış değildi. «Sen hiç Küpeli Hafız adını duydun mu?»

Sarı Hoca'nın karısı «Duymadım» dedi; «N'olmuş?..»

Sarı Hoca: «Hiç» dedi; «Duydun mu diye sorduk...»

Muzip çocuklara benziyordu. Sav Tekin'e dönüp: «Şimdi nar gibi kızarmış bir et olmalı ki hay Sav Tekin'im» dedi; «Yanında şöyle bolcana kavurga... Kımıza da dayanamazsın bilirim... Bilirim ya bu Râfızîler kımız içmez boşuna bekleme.»

«Kim bu Râfızîler dediğin hay Hoca?»

Sav Tekin lâf olsun diye sormuştu. Sarı Hoca da lâf olsun diye cevap verircesine:

«Sen söyledin ya Sav Tekin'im» dedi. «Başka bir söz bulamayınca.» Sonra Alparslan'ı unutmuş da hatırlamış gibi döndü: «Hele Alparslan'ımız ne yapar bir bakalım.»

Kalkıp Alparslan'ın yanına gitti. Kapı açılıp, Ali yanında iki adamla birlikte, yiyecek getirinceye kadar Alparslan'ın yanından ayrılmadı.

Ali'nin kolları sağlamdı. Yanağındaki kılıç izinden başka, geceki Ali'ye benzeyen hiçbir yeri yoktu. Sesi bile daha erkekti; daha dinçti, daha gençti; yüzünde arsız bir

sırıtış vardı. «Kusura bakmayın beylerim, beyzadelerim» dedi; «Bu işte hile de olur aldatmaca da... Yine de biz sizi misafir sayarız...»

Sav Tekin öfke ile: «Siz kimsiniz?» diye bağırdı. Kolu Kesik Ali'nin oyununa gelişlerini hazmedemediği belliydi. Ali aldırış etmedi; adamlara işaret etti. Adamlar, ellerindeki çanakları, yere bir örtü sererek örtünün üzerine koydular. Çanakların biri tepeleme kavurga doluydu; taze kavrulmuştu. Birinde dört kişiden fazlasına bile yetecek kadar kızarmış et vardı. Ali su çanağını yanlarına koyarken alay mı ciddi mi pek belli olmayan bir sesle: «Sav Tekin yiğidimizin kımız sevdiğini biliriz biz» diye küçük bir çanak kımızı da Sav Tekin'in önüne bıraktı: «Biz içmeyiz diye içene kızmayız; hele misafirimiz olursa.»

Sarı Hoca'nın karısı «Sakın bunlar da geceki kokuya benzemesin» dedi; «Yiğit dediğin adamı uyurken tutsaklamaz; ne töreymiş sizinkisi de böyle.»

Ali'nin yüzündeki o arsız gülüş bir an kasılıp kaldı; sonra kararsız titredi; sonra saygıya döndü... Yapmacıksa bile ustacaydı:

«Sarı Hocamızın kıymetli karısı bize pek kızmışa benzer» dedi; «Ne yapsak da kendimizi bağışlatsak ki...»

Sarı Hoca Ali'yi daha fazla konuşturmak istemiyormuş gibi: «De bir yol bana bak Ali yiğit. Abdest tazelemek için izin var mıdır?» diyerek ayağa kalktı. «Yoksa bu meret yerde...»

«Hele bir karnınızı doyurun canım... Elbet bizde de din iman var; o ihtiyacınızı da düşünürüz.»

Sarı Hoca'nın karısı «Belli...» dedi; öfkesi artmışa benziyordu. Sarı Hoca lâfı uzatmadan: «Önce abdest tazeleyelim» dedi; «Karnımızı nasıl olsa doyururuz.»

Ali adamlardan birine «Hocanın önüne düş, yol gös-

ter» diye işaret etti: «Sakın bir saygısızlık edeyim demeyesin ha. Misafirimiz olduğunu unutma...»

Sarı Hoca, adamla birlikte çıktıktan sonra Ali, Sarı Hoca'nın karısına doğru yaklaştı:

«Şimdi sen bize kızıyorsun hatun ana. Kızıyorsun ya, az biraz haksız sayılmaz mısın? Oyuna pek gözü kapalı geldiniz...»

«Yiğit işi değildi oyununuz. Yiğit kişi yiğit oyun bekler; öyle karı kısmının yapacağı oyunları bilmez de düşünmez de. Anlamışsınızdır ne demeğe geldiğini.»

«Yiğit kişi dediğin sadece bilek gücünü düşünmez hatun ana. Yiğit kişinin aklı da olmalı değil midir?»

Sav Tekin zaten kendini zor tutuyordu; dayanamadı, atıldı:

«Yiğit yiğiti ölçüp biçer; yiğitliği bilmeyen yiğitlik üstüne konuşursa böyle senin gibi lâf eder...»

Ali, Sav Tekin'i duymamış gibi konuşmasına devam etti:

«Biz Sav Tekin'den korkmadık. Sarı Hoca'dan korktuk. Gelgelelim, bilgili olan da bilgisine fazla güvendi mi böyle oluyormuş işte hatun ana.»

Sarı Hoca'nın karısı: «Verilecek çok cevap var ama neyse...» dedi; «Git hele başımdan, bakarsın ağzımdan kötü bir lâf çıkar. Ne de olsa erkek sayılırsın, gücüne gider.»

Ali, kötü kötü sırıttı:

«Diyeceğini dedin, daha ötesine gitme sakın.»

Sesi, belli etmemeğe çalışıyordu ama bir hayli bozuktu. Gırtlağını temizler gibi durdu. Daha düzgün, hattâ sevimli olmağa çalışan bir kurnazlıkla «Çağrı Bey'in oğlu böyle hep susar mı?» diye sordu. Yüzündeki o kötü sırıtış kurnaz bir tebessüme dönüvermişti. Sav Tekin, o kötü sırıtışın bu kurnaz tebessüme dönüvermesini kaçır-

mamıştı. Beklemeden: «Çağrı Bey'in oğlu olsaydı konuşup konuşmadığını hemen anlardın.» dedi.

Ali'nin, Sav Tekin'e dönüşü de ani oldu:

«Yani sen şimdi bu çocuğun Alparslan olmadığını mı söylemek istiyorsun?» Kurnaz gözleri Sav Tekin'in yüzüne doğru fırıl fırıl dönüyordu.

Sav Tekin, gayet rahat: «Çocuk orda,» dedi, «Adını sor bakalım ne diyor.»

Ali, bocalamışa benziyordu. Yavaş yavaş Alparslan'dan yana döndü; çömeldi, zoraki gülümsedi. Alparslan, bütün çocuklar gibi çocuk ve anlamsız bakıyordu. Üstelik bönce bakıyordu. Ali öylece bir müddet Alparslan'a baktı.. «Sen.» dedi; «Senin adın çocuk...» dedi; sonra canı iyice sıkkın ayağa kalktı. Hırsla: «Nasıl olsa öğreneceğiz» dedi; «Haber saldık, yarın geceye kalmaz döner.»

Sav Tekin hiç oralı değilmiş gibi kımız çanağına uzanırken: «Gümüş Tekininizden mi?» diye sordu. Çanağı kaldırıp içmeğe başlamıştı. Ali, ters ters baktı; alay eder gibi: «Onu da senin ferasetine bıraktık Sav Tekin» diye cevap verdi.

Sav Tekin, kol yeniyle ağzını silerken homurdandı:

«Nasıl olsa biz de öğreneceğiz...»

Ali'nin sesi de, yüzü de, gözleri de açıkça alay doluydu. Bir kasıla kasıla gülmediği kalmıştı. «Sağ çıkarsanız burdan» dedi; «Öğrendiğinizi öğreneceğinizi. Yanınıza koymayız...»

Çıkarken kapıda Sarı Hoca ile burun buruna geldiler. Ali, aynı şekilde Sarı Hoca'ya da lâf attı:

«Rahatlamışsınızdır inşallah hocam; abdest tazelemek hocaları rahatlatır derler de, hadi afiyetler olsun...»

Sarı Hoca şaşırır gibi oldu. Ali'nin hem hareketini hem sözlerini değerlendirmeğe çalıştığı belliydi. Hemen

ardından da «Hay Ali yiğit dön bir bak hele» diye bağırdı. Sonra da: «Hiç... Vazgeçtim... Söyleyecek sözüm yokmuş...» deyip kapıyı kapadı. Sofraya oturdu hem düşünceli hem keyifliydi. «Haydi bakalım» dedi; «Önce karnımızı doyuralım. Ya Allah Bismillahirrahmanirrahim.. Çocuk, çocuk mızmızlanıp durma dedenin ocağı değil ki gönlüne göre aş isteyesin; tutsak mısın? Ne bulursan yemelisin.»

Bir yandan da kaş göz işaretleri ile yavaş konuşulması gerektiğini anlatmağa çalışıyordu. Yavaşça, kendinden sonra neler olup bittiğini sordu. Sav Tekin olanları, yine yavaşça kısa kısa anlattı.

Sarı Hoca canı hayli sıkılmış, umutsuzluktan öfkeli bir sesle «Doğru hay Sav Tekin'im» dedi; «Bu Ali doğru söyledi; sağ çıkılacağa benzemez buradan...» Yine sesini yavaşlatıp; «İki umut var» dedi; «Gelgelelim ikisi de bel bağlanacak cinsten değil; şimdi biz abdest tazeleyelim diye çıktık ya... Maksadımız etrafa şöyle bir bakıvermekti. Medrese bozması bir yer burası... Gusülhanenin mazgalından şöyle bir baktım... Ben bu Gürganç'ı az buçuk bilirim ya yerimizi pek çıkaramadım. Bir ip bulursak, çocuğun beline sarıp sarkıtırsak, çocuk da akıl edip varıp Harezm Beyi Hanı'nı bulabilirse, biz buradan kurtulduk say. Çocuktan başkası o mazgaldan sığmaz.»

Sarı Hoca'nın karısı «Böyle ferah haberler sana yaraşır zaten» dedi. «Çocuk Gürganç'ta nereyi bilir nereye gider hey aklı bir karış hoca... Burdan kurtulduk saymış... Burada çürüdük say sen... Ali olacak herif sağ çıkamazsınız dedi mi demedi mi?»

Sav Tekin, duruma rağmen güldü:

«Sen de hatun ana, komazsın ki hoca iki satır doğru dürüst lâf ede...»

Karısı gözlerini belerterek bakarken Sarı Hoca:

«Anla işte Sav Tekin oğlum, bu kadının elinden Sarı Hocan ne çeker, var gayri sen anla» dedi.

Yüksek sesle konuşmuştu; sesini alçaltarak «Ben de bizim hatun gibi düşünüp o umudu çıkar yol bulamadım zaten» dedi. «Çıkar yol bulamadığım için gusülhanede çarçabuk iki satır mektup karaladım.»

Alparslan ilk defa söze karıştı: «Kiminle göndereceksin?» diye sordu. Sarı Hoca'nın karısı ise aynı anda: «Kimin var ki kime yazasın,» diye sormuştu.

Sarı Hoca karısına gerçekten çıkıştı:

«Derim de surat asarsın hay hatun, şu çocuk kadar aklın yok senin; bak, çocuk aklıyla kime? diye sormadı; niye sormadı? Elbet bu Sarı Hoca Gürganç'ta birisini biliyor ki mektup yazıyor diye düşündü. He mi? Hadi önce sana cevap vereyim, mektubu Küpeli Hafız'a yazdım..» Sav Tekin «Bunu bir kere daha söyledin hay hocam, kim bu Küpeli Hafız?» diye öğrenmek istedi. «Onun orasını zamanı gelince anlarsın.»

«Hadi öyle olsun diyelim, ya mektubu gönderecek adamı nasıl bulacaksın?»

«Gönderdim bile...»

Hep bir ağızdan; tutsak olduklarını, üstlerinden kilitli bir odada bulunduklarını unutarak sordular:

«Gönderdin mi? Nasıl? Kiminle?»

Sarı Hoca yaramaz çocuklardan daha yaramazdı. Gözleri öyle yaramaz gülüyor, sakalı alınmış yanakları öyle yaramaz seyriyor, yaramaz parmakları sakalında kıvrılıp bükülüyordu. O halde bir müddet karısını, Sav Tekin'i ve Alparslan'ı süzdü.

Öyle ki karısı dayanamayıp «Sen adamı çatlatırsın herif» diye fırlayıp ayağa kalktı; «Çat der ortasından çatlatırsın alimallah, hem de ne.»

Sarı Hoca, durumunu değiştirmeden «Otur» dedi;

«Otur da lâf nereye varacak sonunu dinle. Mektubu, beni götüren Ali'nin adamıyla gönderdim.»

Sanki kocaman bir taş odanın ortasına birden düştü; soğuk bir taş. Sanki odayı buz gibi dondurdu. Sarı Hoca'nın karısı da, Sav Tekin de, Alparslan bile öylece kalakaldılar. Sarı Hoca, yine öyle bakıp duruyordu. Sonunda karısı: «İyi» dedi; «İkinci umudun da buysa, bizi burada yine çürüyüp kaldı say.» Gidip bir köşeye oturdu; küskün, umutsuz, dermansız oturdu kaldı. «Akıl» diye söylendi; «Akıl işte Allahım. Çocuk desem çocuk değilsin hay hoca. Kocalmış desem şu yaptığın iş kocalmış adam işine benzemez. Uğrunun birine güvenip mektup salmış. Amanın hem de kime? Küpeli Hafız'a. Er adam küpe mi takarmış? Hafız adamın küpelisi nerde görülmüş?» Sesi ağlamaklıydı. Tükenen bir sabrın insanı yeyip bitirişiydi. Biraz sonra bangır bangır ağlayabilirdi.

Sav Tekin «Doğru söyler hay Sarı Hocam» dedi. O da umutsuza benziyordu. «Uğru, mektubu Küpeli Hafız'a mı götürür uğru başına mı?»

«Uğru başına götürür herhal.»

«Uğru başına götürürse? »

«Ya biz öyle istemişsek?»

Sarı Hoca'nın karısı «Hay senin isteğin...» diye başlıyordu ki kapının dış sürgüsü ile oynandığı duyuldu. Sarı Hoca, bunu bekliyormuş gibi ciddileşip toparlandı «Ya uğru başı geliyor, ya Sarı Hoca'nızı çağıracak. Az kalsın boş bulunup Ali olacak uğursuza demin söyleyecektim.»

Gelen Ali'ydi. Az önceki alaycı hali yoktu üstünde, daha derli toplu, daha saygılıydı. «Seni bizim bey ister hoca, zahmet olmazsa götürelim» dedi.

«Ne beyiymiş bu sizinkisi?»

«Aksilenme hoca, bey dedik mi beydir; ne beyi olduğunu bilirsin.»

«O niye buraya gelememiş?»

«Aksilenme dedik hoca!»

Sav Tekin sinirlendi:

«Aksilense ne olur?. Kolu Kesik Ali'ye zor mu gelir?»

Ali güldü. İnandığından mı inanmadığından mı açıkça anlaşılmayan bir sesle: «Hoca bu» dedi; «Aksilenir de aksilenmez de. Karşı gelecek değiliz ya.»

Sarı Hoca'ya döndü:

«Hay Sarı Hoca hoş gönlün olduysa gidelim gayri derim...»

Sarı Hoca kalktı. «Gidelim» dedi; «Bey beydir. Gün olur o da bizim ayağımıza gelmek gerektiğini anlar.»

Sanki oyuna gelip tutsaklanan o değildi. Sanki bir handaydı, hancı ile görüşmeğe gidiyordu. Çıkmadan önce Ali'ye «Adamlarından birini gönderde» dedi; «Çocuğu az biraz gezdirsin. Belki Sav Tekin de, bizim hatun da dışarı çıkmak isterler. Bakarsın yola çıkılır Ali yiğidim; hazırlıklı bulunsunlar. Ne baktın öyle? Yol göster de beyine gidelim; bekletirsek senin kulakların gider; Sarı Hocanınkiler değil...»

Sav Tekin, Sarı Hoca'nın ne yapmak istediğini düşünüyordu? Sarı Hoca: «İnsan gücü, bir yerde zınk der durur» derdi: «Gelgelelim insanın aklı, eğer başında sağlamca duruyorsa, gider de gider. Nereyece mi? Gayri orasını Allah bilir» derdi. Sarı Hoca'nın aklını da bütün Kınık Boyu, bütün Selçuklu bilirdi. Sarı Hoca, sanırsın ki bütün Selçuklunun aklıydı. Sav Tekin, belki de bunun için rahat düşünüyordu; Sarı Hoca'nın yanında bulunduğu zamanlar bunun için aklını bir şeye yormak istemiyordu.

Fakat Sarı Hoca'nın karısı kaygılanmağa başlamıştı. Bir müddet sonra kaygısını açığa da vurdu: «Başına bir iş gelmese bari» diye iç çekti? «Korkum o ki...»

Alpaslan kalkıp kadının yanına gitti; oturdu; «Sarı Hocamdan yana kaygılanma hatun anam.. Onun aklı bende olmalı ki?»

Sav Tekin, «Ne yapardın?» diyecekti; vazgeçti. Sav Tekin, lâf yarışını bile, Alparslan'a faydası dokunacaksa yapardı.

Ali'nin adamlarından biri gelip, dışarı çıkmak isterlerse çıkabileceklerini söyleyinceye kadar üçünün de içinde, kendilerinden bile gizledikleri bir sıkıntı vardı. Fakat adam gelince, Sarı Hoca'nın gitmeden önce Ali'ye söylediklerinin aynını söyleyince içlerindeki o belirsiz sıkıntı kayboldu; ferahladılar. Ama yine de dışarı çıkmadılar. Adam bekledi.

Tepedeki mazgalda, ince kös derisi yavaş yavaş kararmağa başladı. Bir mum alevinde hafiften başlayıp gittikçe koyulaşarak isleniyor gibiydi. Derinin kararması, odayı, erken bastırmış bir kış akşamının soğuk yalnızlığına buruyordu. Bu yalnızlığa biri gelmeliydi; beklenen haberi getirmeliydi, ışık olup aydınlatmalı, sıcaklık olup ısıtmalıydı. Beklenen, karısı için otuz şu kadar yıllık eri, yatağının yumuşaklığıydı;

Sav Tekin için yüreğinin başındaki sıcaklıktı; Alparslan için ise birçok şey idi; ne olduğunu bilemediği, gözünü kapadığı zaman bile beyninin içinde yanıp tutuşan bir ışıktı.

Üçünün de, tepedeki mazgalın ince kös derisinin kararmasıyla, taş odada gittikçe bastıran soğuk kış akşamı yalnızlığında bekledikleri, Sarı Hoca'nın dönüşüydü. Döndüğü zaman söylediği sözdü.

Sarı Hoca döndüğü zaman o sözü söyledi:

«Kalkın... Gidiyoruz...»

«Nereye? Niçin? Nasıl?» diyemediler, «Sakın!» diyemediler, içten içe zorlandıkları halde: «Sakın yine bir o-

yuna gelmeyelim» diyemediler.

Sarı Hoca, «Küpeli Hafız bizi beklermiş» dedi; «Haber salmışlar. Buraya yakın olmalı tekkesi...»

Kaşla göz arasında toplanıp çıktılar. Atlar hazır bekliyordu. Ali'yle iki adam, bir at boyu önden gidiyorlardı; bir at boyu arkalarından iki adam geliyordu. Alparslan Sarı Hoca'nın kucağındaydı; bir yanında Sav Tekin, bir yanında karısı vardı.

Hürrem Bağı'na sapan yola geldiklerinde akşam iyice çökmüştü. Yolda kimseler yoktu. Ceyhun çok yakınlarında çağıldıyordu. Yolun sağında ve solunda dut ağaçları sıklaşmağa başladı. Az ilerde, sağda, kümelenmiş bir dutluk, çıplak dallarıyla akşam karanlığını parçalıyor; kalın, kel sazlıkları hatırlatıyordu. Dalların ve ağaç gövdelerinin arasında, basık, tek kat bir iki bina: bir kümbet, ocağı tüten dört köşe bir başka bina görülüyordu, ölgün ışıklar fark ediliyordu. Yolun ilerisinde ve sağdaki dutluğun daha ötesinde Gürgânç'ın tuğla suru kapkara uzuyor, uzak ve yer yer, arada bir alevlenen neft ışıkları karanlığı ürkütücü bir hale getiriyordu.

Ali, ana yoldan, sağdaki binalara giden dar yola saptı. Küpeli Hafız'ın Tekkesi burası olmalıydı.

Sav Tekin, yanında kendini bile koruyacak hiç bir silâhı olmadığı halde hazırlıklı bulunmağa çalışıyor, belli etmeden sağı solu kolluyordu. Böyle bir yolculuğa Alparslan'ı almalarının çocuğa ne kazandırmış olabileceğini düşünüyordu. Sarı Hoca'nın karısını yanlarına almalarına ise hâlâ bir mana veremiyordu.

Bacası tüten dört köşe binanın önünde durdular; ahşapdı. Tekkedekilerden bir iki kişi atları yedeklerine alıp götürdü. Yaşlı, uzun saçlı ve sakallı bir başkası misafirleri içeri buyur etti: «Efendi hazretleri sizlerle sabah namazından sonra görüşebilecekler» dedi. «Tekkemizin

misafirlerisiniz, dilediğiniz şekilde hareket edin gönlünüz incinmesin.» Sonra Ali'ye döndü: «Sizin için çilehanenin yanındaki sofada yer hazırlandı; oraya buyuracaksınız.» dedi. Ali'nin, pek ayrılmak niyetinde olmadığını anlayınca da: «Efendi Hazretleri Sarı Hoca'yı kendinden bilir, kendileri nasıl bilinirse Sarı Hoca'nın öyle bilinmesini ister» diye ilâve etti. Sesi, bir dervişin sesi gibi yumuşak değildi, kınına sokulmuş bir kılıç durgunluğundaydı. Ali üsteleyemedi; adamlarını alıp çıktı. Çıkarken kimsenin yüzüne bakmamıştı.

Yaşlı, uzun saçlı ve uzun sakallı dervişin yüzünde dut yapraklarını andıran dolgun bir tebessüm belirdi: «Lokma hazırlanıncaya kadar abdest tazelemek istersenız şöyle buyurun hocam» dedi. Sesinde de yüzündeki o dolgun tebessüm vardı. Sarı Hoca'nın kendisine dik dik baktığını görünce yüzündeki tebessüm elle tutulur hale geldi: «Görülecek başka bir hacetiniz varsa...»

Sarı Hoca da gülümsüyordu: «Seni görür görmez tanımalıydım ki Hafız.» dedi. «Bir de kendimizi akıllı bilirdik...»

Derviş başındaki sarık biçimi yeşil ipek dolamalı börkü çıkarıverdi; sessizce gülüyordu: «Hele bir tanımamalıydın ki hay Sarı» dedi; «Hele bir tanımamalıydın ki biz o zaman.» Kucaklaştılar. Sıkı sıkıya, kenetlenmiş gibi; bir kapının iki kanadı gibi kucaklaştılar. Sarı Hoca, sessiz bir coşkunluk içindeydi: «Kaç yıl oldu Küpeli, kaç yıl oldu? On mu? Daha mı çok.»

«Daha çok Sarı, onu çoktan geçti.»

«Yesi ha? Yesi'nin taş medresesi?»

«Yesi ya. Yesi'nin taş medresesi.»

«Yesi'nin Saçlı Hocası? Kendini ona benzetmişsin Hafız?»

«Yesi'nin Saçlı Hocası ki ne hoca!» Birden durgun-

laştı Küpeli Hafız; Sarı Hoca'yı saran kolları gevşedi, yüzündeki gülüş hüzünlendi. «Ölmüş diye duydum.»

«Saçlı Hoca ölür müymüş hiç Küpeli. Sen varken ben varken ölür müymüş? Senin benim yetiştirdiklerim varken ölüm denir mi onunkisine...»

Fakat Sarı Hoca'nın sesi de hüzünlenmişti. Belliydi. «Yeri cennet olsun» dedi;

«Tanrı bizden çok sevdiği için yanına aldı.»

Sav Tekin, Sarı Hoca'nın karısı, Alparslan bön bön bakıyorlardı. Uzun saçları, yeşil ipek dolamalı börkü ile birlikte çıkınca tıraşlı başı upuzun sakalına göre daha küçülen Küpeli Hafız'ın, Sarı Hoca'yı kucaklar kucaklamaz her şeyi unutuşuna; Sarı Hoca'nın, yeryüzünde sanki Küpeli Hafız'dan başka kimsesi yokmuş gibi davranışına, sonra konuşmalarına; konuşmalarındaki kısa, kuru gibi görünen cümlelere, cümlelerin her ikisinin yüzünde şekilden şekle girişine bön bön bakıyorlardı.

Küpeli Hafız yirmi yıl, yirmi beş yıl öncede yaşıyor gibiydi. «Mübarek adamdı Saçlı Hoca hay Sarım» dedi; «Çok mübarek adamdı. Bir memleket nasıl alınır, bir toprak nasıl yurt edinilir ondan iyi kimse bilemezdi. Din adamı mıydı, cenk adamı mıydı, medrese adamı mıydı neydi hâlâ düşünürüm. Seni Kınık Boyu'na saldı, niye? Beni Harezm Beyi'ne, buraya. Saltuk'la Sandıkçı Urum içinde; Oğulcuk Ermeni diyarında. Deli Deryalı Bizans'ta. Gürganç halkı daha şimdiden Selçuklu'yu sever oldu...»

«Baskından sonra da mı?»

«Baskını bize sizin bildiğiniz gibi anlatmadı ki, baskın bile işimize yaradı. Harezm Beyi Harun, şimdi pişmansa o pişmanlığı bu tekke hazırladı.»

«Şahmelik'e neden yardım etmiş?»

«Şahmelik'in, Selçuklu'nun güçlenmesinden kork-

tuğunu bilirsin. Batınî Rafızî dâileri de işi kızıştırınca, hele Harezm Beyinin Rafızî olan kâhyası da işin içine girince...»

«Harezm Beyinin kâhyası Rafızî de sen ne demeğe bizi kurtarırsın hay Küpeli, bu senin başın demektir.»

«Kâhya bu sabah boğduruldu; Harezm Beyi'yle benden başka bilen yok. Onun için Bey, yarın seni çok iyi karşılar. Ne yapıp yapıp Tuğrul Beyimizle Çağrı Beyimizle görüşüp konuşmak istiyor. Sen; görüşme Ceyhun'da, bir gemide yapılsın, de. Bu teklif işine gelecektir; çünkü su üstünde oldu mu kendini güvende sayar.»

Sarı Hoca birden sordu:

«Gümüş Tekin de mi Rafızî?»

«Rafızî de derim Rafızî de diyemem.»

«O ne demekmiş hay Küpeli?»

«Bu şu demektir ki Sarım, Gümüş Tekin'in Râfızîlerle ya bir ilgisi var ya da Râfızîler bir meseleden onu korkutmuş. Belki de Râfızîler Gümüş Tekin'i yarınki günler için yetiştirip hazırlıyorlar. Niye Gümüş Tekin'i soktun lâfa?»

Küpeli Hafız'ın sorusuna Sav Tekin cevap verdi; «Baskından önce, gözcülerden gizlenip sazlıkta bir Harezmliyle görüştü. Görüştüğünü bizden sakladı.

Küpeli Hafız, sakalı avucunda, gözleri Sav Tekin'de olduğu halde bir süre düşündü:

«Gümüş Tekin'i burdaki Râfızîlerden de bana soranlar olduydu. Fakat Çağrı Beyimize şimdilik bir dert olmasın diye söylememeği uygun görmüştük... Demek söylemeliymişiz.»

Sarı Hoca: «Söylemediğiniz iyi oldu.» dedi; «Selçuklunun yiğit diye taş kırığına ihtiyacı var. Gümüş Tekin yiğittir şimdi doğrusu; onu tutanlar da var. Biz de bildiklerimizi söylemeyeceğiz. Göz kulak olacağız amma söy-

lemeyeceğiz. Hele şimdi, hele şu sıra bölünmek iyi değil; Kınık Boyu büsbütün yok olur.» Durup bir an Küpeli Hafız'ı süzdü. «Sen hay Küpeli» dedi; «Sen dedin ki, benim adamlarımı da saldım, dedin, nerelere? Bizden biri habersiz gitse onları nasıl bulur?»

Küpeli Hafız: «Sırası gelince sana yazacaktım Sarım» dedi; «Sordun, söyleyim. Benim adamlarım şimdilik Urfa'ya, Amid'e, Şam'a, Bağdat'a, Haleb'e yerleşiyor; tekkesini, zaviyesini, ribatını kuruyor. Daha sonrakiler daha yukarılara çıkacak. Çağrı Beyimiz Urum sınırından dönerken görüşüp konuşmuştuk; nereye dediyse oraya saldım adamlarımı. İçlerinde hancısı da var, meyhanecisi de, tüccarı da, ırgatı da, yerine göre. Şimdi sizden biri habersiz gidince nasıl bilişecek he mi?»

Kocaman, dopdolu, yıllara dönük bir tebessüm Küpeli Hafız'ın yüzüne yayılıverdi:

«Saçlı Hocamız her dersine başlamadan önce ne derdi Sarı kardeş hatırlasana; besmeleden sonra ne derdi? Her kilit açılır hay oğullarım yeter ki anahtarını bilmeli, demez miydi? İşte öyle bizimkisi de. Giden, kime gidiyorsa «Her kilit açılır mı?» diyecek. «Anahtarını bilmeli» dendi mi işte o bizimkidir, gayri korkmaya.»

«İyi.» dedi Sarı Hoca; başka bir şey demedi. Onun da sakalına doğru yüzünden kocaman, dopdolu, yıllara dönük bir tebessüm inivermişti.

Sav Tekin ancak o zaman Karahanlı'dan aldığı Bizans kilidinin Sarı Hoca'nın gözünde neden öylesine başka bir değer kazandığını anladı. Anladığı anda da, bu ahşap tekke odasında, Sarı Hoca'yla Küpeli Hafız'ın birbiriyle yarışırcasına büyüdüğünü; Tuğrul Bey'le Çağrı Bey kadar büyüdüğünü, Tuğrul Bey'le Çağrı Bey'den de öte büyüdüğünü hissetti.

Oda, odada Küpeli Hafız'la Sarı Hoca'dan gayri her

şey hatta odanın dışındaki Tekke ve Gürganç kenti bile küçülmüş gibiydi, daralmış gibiydi. Sanki bu iki adam bu darlığa sığamıyordu, taşıyordu, Ceyhun'a karışıp akıyordu. Nereye akıyordu?

Sav Tekin belki onu da hissedecekti. Odadaki bir anlık sessizlik, gizlilikleri göz önüne serebilecek kadar kıpırtısızdı. Fakat bütün konuşulanları oturup kaldığı yerden öylece dinleyen Alparslan sessizliği bozdu; Sav Tekin'in gerçeğe dönmesine sebep oldu. Alparslan, Küpeli Hafız'a: «Rafızî dedikleriniz, senden neden şüphelenmez ki?» diye sordu.

Küpeli Hafız, deminden beri odada bakınan Alparslan'ın yeni farkına varmış gibi o derviş tebessümüyle gülümseyen yüzünü çocuğa çevirdi. Alparslan'ı, yüzündeki o derviş tebessümüyle sarıp sarmalıyormuş gibi, hiçbir şey söylemeden bir süre baktı: «Çağrı Beyimizin oğlunu öve öve bitiremezlerdi; duyardık da inanamazdık... Maşallah diyelim, hakları varmış» dedi sonunda; kendi kendisiyle konuşuyormuş gibiydi: «Başı derde giren Râfızî'yi de Harezm Beyi'ne karşı ben korurum hay Alparslan'ım; Râfızîler beni de Rafızî bilir.»

Sustu. Alparslan'a bakıyordu. Bu sefer sadece gözleri gülüyordu; gözleri Alparslan'ın gözlerindeydi. Kimsenin göremediği bir ışık, Alparslan'a öyle geldi, Küpeli Hafız'ın gözlerinden kopmuş kendi gözlerine akıyordu, sıcaktı, bütün bedenini ısıtıyordu, su gibiydi pırıl pırıl; ılık, tertemiz... Alparslan'ın içini yıkıyordu. Bir an geldi, Alparslan, kendini gülen gözlerin aynasında gördü.

Sarı Hoca, kenetlenmiş gibi Küpeli Hafız'a bakıyor, Sav Tekin hâlâ kilidi düşünüyor, Sarı Hoca'nın karısı konuşulanlardan hiçbir şey anlamıyor fakat birçok şeyin bir anda oluşmakta olduğunu seziyordu; yüreğinin başında bir ürpertili tıpırtı kabarıp inmekteydi.

Neden sonra Küpeli Hafız: «Eh Sarım, gitmem gerekli» dedi; «Lokma da hazırlanmıştır.» Hâlâ gözleri Alparslan'ın gözlerindeydi. «Siz yerken ben Ali'ye ve adamlarına bakayım; bizim çocuklar ne yapmışlar?» Gözlerindeki gülüş kayboldu; çakır bir ışıltı kaldı: «İkilik kötü şey Alparslan'ım.» dedi; «Kin kötü şey; insanları birbirine düşürmek kötü şey. Bir olmak birlik olmak; sırt sırta, el ele vermek. Sevmek Alparslan'ım; iyi olanı.» Boynu bükülü, suçlu gibi Sarı Hoca'ya döndü: «Bunları böyle bilirim, böyle derim de hay Sarı kardeş» dedi. «Ben de Râfızîleri sevmem.» Yüzü buruştu; suçlu değildi bu sefer: «Rafızî nefretten başka bir şey bilmiyor, kinden başka bir şey bilmiyor... İkilik tohumu, nefret tohumu ekiyor it dölleri.»

Çıktı. Odanın yarısı birden boşalmıştı sanki hatta daha çoğu. Odadakiler bir süre oldukları gibi kaldılar.

Sofra kuruldu. Yemek yerken pek konuşmadılar. Sadece bir ara Sarı Hoca: «Küpeli Hafız bu işte» dedi; «Medresede, Yesi'de beraber okuduk.»

Başka bir şey söylemedi; Ceyhun üstünde bir beyaz gemi düşünüyordu. Bu, baskından sonra Selçuklunun ilk kendine gelişiydi; ilk derlenip toparlanışıydı. Sonra o beyaz gemi yelken açıyordu. Rüzgârda şişen yelkenleri büyüyor, büyüyordu. Beyaz gemi alabildiğine gidiyordu. Farkında olmadan göğüs geçirdi Sarı Hoca. Yüreğinden kopup gelen bir sesle: «Çok şükür...» dedi. Doymuştu.

O gece Alparslan düşünde kocaman bir kilit gördü ve bir sürü anahtar. Birbirlerine benzeyen birbirlerinin eşi; birbirine gümüş, altın, ipek ipliklerle bağlanmış yüzlerce, binlerce, on binlerce anahtar gördü. Anahtarlar, Ceyhun gibi akıp gidiyordu. Anahtarlar, anahtarlar, dizi dizi anahtarlar gördü Alparslan. Ve kocaman, hiç açılmamış bir kilit gördü.

Peçenekli Demirci Baldur'un ölümü Balçar için bir gün dönümü oldu. Kegen Bey, babasının ölümünü ilkin Balçar kadar bile anlayamamıştı. Nasıl gün doğar, kuşluğa erişir, öğleyi bulur, ikindiye kavuşur ve nasıl gün batarsa insan da tıpkı gün gibi, ölene kadar dolanıp dururdu. Ama biri gökyüzünde dolaşırmış, öteki yeryüzünde dolaşırmış; ama birisi her gün dolaşırmış, ötekinin günü belli olmazmış, sonunda insan da bir gün batarmış ya. Peçenekli Demirci Baldur, Kegen Bey'in babası Baldur, Balçar'ın dedesi Baldur da sırası gelmiş, bir gün gibi batmıştı. Kegen Bey nasıl olsa bu sonu biliyordu; kendisi de sırası gelince öyle olacaktı. Balçar da, Balçar'ın oğlu da öyle olacaktı. Peçenekli Demirci Baldur'dan öncekiler böyle olmamış mıydı? Üzülmek geliyordu içinden, Kegen Bey, üzülemiyordu; günün batışına üzülemediği gibi.

Ama Balçar öyle değildi. Belki de dedesi ölürken Balçar'ın yanında bulunuşu; o birdenbire duruveren, örsün üstündeki korlaşmış demiri dövmek için kaldırdığı kolunu indiremeden olduğu yerde yığılıp kahveren demirciyi, nefes mi aldığı nefes mi verdiği belli olmadan demirciye bir garip iç çekiş gibi «Oh» dedirten ölümü — demircinin iki gözünde birden bakan ölümü— görüşü,

Balçar'ı, Kegen Bey'den başka düşündürtmüştü. On beş yaşındaydı; artık ölümü biliyordu, dedesini de biliyordu. Demirci Baldur, ölümünden hemen az önce, ocağının başında, dörtnal koşan ter içinde köpürmüş bir at gibiydi. Örsün üstündeki korlaşmış demiri durmadan döven çekici dörtnal koşan terden köpürmüş atın toynak sesleriydi. Baskına mı koşuyordu? Baskından mı dönüyordu? Bir yılkının öncülüğünü mü yapıyor, bir yılkıyı bir yere mi götürmek istiyordu? Ne yaparsa yapsın, at birden durmuştu; kıpırdanmadan. Balçar'ı korkutan, dedesini seyrederken kendi yarattığı bu at hayalinin birden, kıpırdanmadan durmuş olmasıydı. Sanki atla birlikte bütün yılkı durup kalmış, bir adım öteye gidememişti yahut da dörtnal koşan ter içindeki öncünün birden duruvereceğini bilemedikleri için öncü duruverince hızını öncekine göre ayarlayan yılkı büyük gürültüler içinde, duran atı da çiğneyip gitmişti, bir yerde hem de en muhtaç oldukları bir yerde öncüyü yitirdiklerini anladıkları zaman ne olacaktı? Başıboş, doludizgin koşan binlerce at toynağı gümbürtülerle Balçar'ın kafasının içinde eşiniyor, tepiniyor, koşuyordu.

Tuna'nın hemen sağ yanında, taştığı zaman sularla örtülecek bir çayırda donmuş toprağı kazarken de; dedesini, bütün demirci aletleriyle birlikte çukura yerleştirip üstünü toprakla örterken de Balçar'ın beyninde hep doludizgin fakat başıboş kalan atlar vardı.

Boğaç, Muncuk, Deli Saçlı daha önce düzgün kalıplar halinde keserek bir köşeye yığdıkları çimeni, mezarın üstüne yine aynı düzgünlük içinde yerleştirmeğe başlamışlardı. Her çimen kalıbı Peçenekli Demirci Baldur'u biraz daha Peçenek'ten uzağa götürüyordu. Her çimen kalıbı, tıpkı âletleri gibi Demirci Baldur'un da izlerini siliyordu.

Yerinden düzgün çıkarılmış son çimen kalıbını Kegen Bey koydu. Boğaç, Muncuk, Deli Saçlı ve Balçar, çimenlerde kalmış toprak döküntülerini de yok ettikten sonra mezar iyice belirsiz hala geldi. Artık kimse burada bir ölünün bulunabileceğine inanmazdı. Demirci Baldur'un düşmanları varsa mezarı bulup hınçlarını ölüden alamazlardı; Durak Han, Kegen Bey'e acı çektirmek istese, babasının ölüsüne kötülük edemezdi. Peçenekli demirci Baldur, dümdüz toprağın herhangi bir yerindeydi. Kegen bile bir müddet sonra yerini bilemezdi.

Dönerken en önde Kegen Bey gidiyordu; Balçar bir at boyu gerisindeydi. Ötekiler daha geriden geliyordu. Muncuk'la Deli Saçlı, Boğaç'ı aralarına, almışlardı. Epeyce konuşmadılar. Boğaç daha şimdiden atının nalını düşünmeye başlamıştı.

Baldur Baba gibi birisini bir daha nerde bulacaktı? Kılıcı kırılırsa bir daha öylesine su verilmişini kime yaptırabilirdi! «Urus üstüne, Bizans üstüne, Bulgar üstüne artık hangisine olursa bir baskın yaptık mı elimize geçer» diye düşündü ya düşüncesinden kendisi de memnun olmadı. «Baldur Baba'nın kılıçları nerde, Urus kılıcı nerde? Bizans kılıcı nerde? Baldur baba ölmeyecekti» diye söylendi; «Ölmeyecekti; yerini tutacak birine el vermeden ölmeyecekti bre.»

Deli Saçlı: «Öğrenmek isteyen oldu da öğretmem mi dedi» diye ölünün ardından, konuşmak istemedi. Gerçekten üzgündü. Peçenek içinde Kegen Bey'den sonra, en çok Baldur'u sevip sayardı «Sen gidip demirci olmak istedin mi?»

Boğaç «Beni bırak bre» diye söylendi; «Ben demirci olmak için yaratılmamışım.»

«Herkes öyle düşünür, öyleyken Baldur suçlanır.»

Muncuk «Ben Baldur Baba'nın ölümüne sevindim»

diye lâfa karıştı. Boğaç ve Deli Saçlı bakakaldılar. Bakışlarıyla Muncuk'u suçladıkları belliydi. Muncuk aldırmadı bile «Niye sevinmeyim? Kegen Beyimizi tutan Baldur Usta değil miydi? Baldur olmasa bre biz bu Durak Han işini çoktan halletmiş değil miydik? Ey ne demeye yanıp yıkılırsınız peki?»

Muncuk doğru söylemesine doğru söylüyordu; Kegen Bey bundan böyle bir başına düşünür, kendinden başka kimseye danışmaz, o zaman Durak Han'ın yerine geçmek isterdi. Kegen Bey'in Peçenekliye, Peçeneklinin Kegen Bey gibi birine ihtiyacı vardı; bu, açın doymak istemesi gibi bir şeydi. Bunun için, bakışlarıyla kınadıkları halde Boğaç da, Deli Saçlı da Muncuk'a pek kızmadılar. Fakat Boğaç «Öyle bile olsa yine de senin söylediğin lâf söylenmez» dedi.

Muncuk kızdı. «Niyeymiş? Niye söylenmezmiş?»

«Söylenmez de onun için...»

«Ben söylerim, Ben sizin gibi dışı ak içi kara bir adam değilim. Kegen Bey de sizin gibi... İster ama istemez görünür; isterim diyemez.»

Boğaç daha çok öfkelendi; atının dizginini çekip durdurdu: «Ha bre şimdi de Kegen Beyimize dil uzatır oldun. Muncuk! Muncuk. Bre Muncuk bak bana!» Öfkeli sesi bir hayli yüksek çıkmıştı. Kegen Bey duydu. Dönüp baktı. Kegen Bey'in baktığını gören Muncuk, Boğaç ve Deli Saçlı toparlandılar.

Kegen Bey, Balçar'ı yanına çağırdı. Baba oğul bir süre at başı beraber gittiler. Balçar, içinden hep dönüp geriye bakmak arzusunu duyuyordu. «Ne düşünürsün Balçar'ım? Deden için çok mu üzülürsün?.»

Balçar, tek bir sözle cevap vermek yerine uzun uzun, o koşarken birdenbire duruveren atı anlatmak istedi. Ama ağzından kısa bir cevap çıktı.

«Üzüldüm ki hem de ne...»

«Gün batarken de üzülür müsün Balçar'ım?»

Babasının ne demek istediğini anlamaya çalışıyordu. Dedesinin ölümü neydi, gün batımı neydi?

«Dedemin batan gün gibi bir daha doğacağına mı inanırsın baba?»

«Ben bir şeye inanmam. Gördüğüm hiç bir şeyin sonu yok bre, sonu olmayan şeye inanılır mı?»

«Seni niye seviyorlar öyleyse?»

«Kim seviyor bre Balçar? Senden başka kim? Anandan başka?»

«Peçenek yiğitlerinin hepsi...»

«Peçenek yiğitleri dediğin de kim bre?» dedi ama Kegen Bey kendi sesinden kendisi de korktu. Ses, sanki kendisinin değildi. Duyduğu anda deli bir demirci ocağı gibi harlı harlı yankılanan sesi tanıdığı zaman ise allak bullak oldu: Babasınındı. Yıllar önce, demirci ocağının başında babasıyla konuşurken; Durak Han'ı, kendisini zorlayan yiğitleri konuşurken Balçar'ın soluk soluğa içeri girişini, babasının ocağın yanı başında dikilişini, harlı ocaktan süzülüp geliyormuş gibi her yanı dolduran o: «Yiğitler dediğin de kim bre?» deyişini hatırladı. O zaman, içinde kocaman bir dağın, sert katı kayalıklar halinde ve birbiri üstüne yıkılır gibi olduğunu hissetti. Birbiri üstüne yığılan kayalardan sesler yükseliyor; sesler, harlı bir demirci ocağında buharlaşıyor, Kegen Bey'in damarlarında zonkluyordu. «Haklısın Balçar'ım» dedi; «Dedenin ölümü, gün batımına benzemez; gün batımı değil.»

Kocaman dağın yıkılan kayaları gelip sanki yüreğinin başına oturmuştu. Soluk aldırmayan, yüreğini keskin kırık dişlerle dişleyen kayalar, yüreğini. Kegen Bey, yüreğinin de babasıyla birlikte çimenlerin altında gittik-

çe topraklaşmakta olduğunu sezinledi. Demirci Baldur, Kegen Bey'in babası birdenbire ölmüştü ama Kegen Bey, az öncesine kadar anlayamadığı bu ölümün, bundan sonra acımağa başlayacağını, bundan sonra «Varım!» diyeceğini anladı. Gözleri sisli bir beyaz boşluğa bakıyordu. Issız, bomboş, sahipsiz kalmış, terkedilmiş bir sisli beyaz boşluk. Bu sisli beyaz boşlukta Kegen Bey çırılçıplak gibiydi; tek başına, yapayalnızdı. Bir zamanlar nasıl da dopdoluydu; bir zamanlar, geçilip giderken her yanı sımsıkı ipekten örülmüş bir sonsuz çevre gibi elini yüzünü dolduran düzlük, şimdi gevşek, çürümüş örümcek ağları kadar bile değildi; yeryüzü ile gökyüzü arasındaki hava, bir delik açılmış da boşalıvermişti, sanki çimenlerin altında kalan bir çukura dolmuştu.

«Haklısın Balçar'ım» dedi bir daha; «Dedenin ölümü hiç mi hiç gün batımına benzemez bre.»

Derster'e varıncaya kadar bir daha da ağzını açmadı. Derster'in yer yer ahşap, yer yer toprak kerpiç, yer yer tuğla ve yontma taştan surları görününce, Kegen Bey, elinde olmadan dizginleri kasıp atını durdurdu. Dizginleri kasan el sanki Kegen Bey'in eli değildi; bir başkasının kolu gelip omzuna takılmıştı, dizginleri o bir başkasının olan kolun damarları başkasına ait bir yüreğe bağlı olarak çekmişti. Kegen Bey durunca ötekiler de durdu. Derster'in eklemeli surları karşılarında, kırılmış da ulanmış hantal zincirler gibi birbiri üstüne yığılmış uzanıyordu.

Kegen Bey surlardan içeri giremeyeceğini anlamıştı. Şimdi Derster, sadece Derster'di; anlamsız, eciş böcüş toprak ve taş yığını; insanla, bunca Peçenekliyle dolu olmasına rağmen insansızdı, Peçeneksizdi.

Balçar'a: «Sen, şunları al da git Balçar» dedi; «Ben hele az biraz dolaşayım, bir yudum nefese bunca bunal-

mamıştım bre.»

Balçar, endişeli gözlerle babasına bakıyordu. Dedesini gömmeden önce hatta keyifli görünen Kegen Bey'e, babasına ne olmuştu da böyle at üstünde bir et yığını gibi kakılıp kalmıştı? Kegen Bey bu mu idi yoksa? Aslında bu mu idi de dedesi, Baldur usta sağken Kegen Bey'e kol kanat oluyor, güç veriyordu?

«Bakma bana öyle... Bakma bana bre Balçar... Hele biraz at süreyim açılırım...» demesiyle beraber kopmuş bir deli çığlığı ile haykırıp atını tepiklemesi bir oldu.

«Hayda! Hayda bre.»

Ancak bir savaş narası bu kadar korkunç haykırırdı; at ancak düşman içine sürülürken böylesine tepiklenirdi... Bir insan, çıldırmadıysa eğer, ancak bir ordunun içine böylesine dalardı... Bir göz açımı içinde Kegen Bey, beş ok atımı uzaktaydı, beş ok atımı uzaklaşıyordu.

Balçar'ın, Boğaç'ın, Muncuk'un ve Deli Saçlı'nın, az sonra görebildikleri küçücük, siyah bir karaltıdan başka bir şey değildi; o da kaçıyordu. Bir süre sonra Kegen Bey'den hiç bir şey kalmamıştı; Kegen Bey yok olmuştu.

Balçar, gözlerini sımsıkı yumdu; eyerin kaşına yapışmış gibi duran elleri nerdeyse kaşı koparacaktı. Zor duyulan bir sesle: «Ben gidiyorum bre.» diyebildi.

Kegen Bey, geride bıraktıklarının gözlerinde yok olmuştu, görünmez olmuştu; o bakışlardan kurtulmuştu. Gel gelelim kendi gözünden, kendi bakışlarından kurtulamamıştı. At sürdükçe; at, ak köpükler içinde köpürdükçe kaçtıkça kurtulacağını sanıyordu.

Kaçtıkça da kurtulamıyordu. Alabildiğine geniş düzlük daraldıkça daralıyor, bir yerde ansızın karşısına duvarlar çıkıyordu; aşılmaz görünen şeffaf duvarlara çarpmamak için atı birden durduruyor, atın ağzını yırtarcasına kastığı gemi, koparır gibi bırakıp geri çeviri-

yor, dönüyor, koşuyor, yine koşuyor, yine koşuyor, yine koşuyordu.

Bir an geldi, at çatlayacaktı. At mı çatlayacaktı Kegen Bey mi çatlayacaktı? Koşan ve ak köpükler içinde köpüren at değil Kegen Bey'di.

Akşam çöküverdi ovaya. Önce, hiç de korkutucu olmayan bir esmerlikle çöküverdi. Esmerliğin ardında koyu ve korkutucu bir karanlığın gelmekte olduğu belliydi. Kegen Bey, soluk soluğayken, atını babasının mezarına doğru sürmekte olduğunu hissetti. Hâlâ doluydu; hâlâ yüreğinin başında koca dağlar yıkılı, hâlâ yüreğinin başında koca dağların yıkılan kayaları, keskin, kırık dişler gibiydi.

Babasının mezarına gelir gelmez bırakıverdi kendini, gözleri delicesine açılmıştı, yüzü kaskatıydı, yüzünde ve delicesine açılmış gözlerinde kıpırdayan tek bir çizgi yoktu. Attan, kaskatı bir tahta heykel gibi bırakıvermişti kendini. Korkunç bir demirci körüğü gibi soluyordu.

Babasının üstünü örten çimenlere, çimenlerin donmuş toprağına upuzun, yüzükoyun uzandı. Parmakları kısacık çimenleri yoluyordu; tırnaklarında toprağın donmuşluğu sancıyordu. Tuna'nın akşam horultusu duyulmuyordu da, ovada duyulan sadece Kegen Bey'in o korkunç demirci körüğünü andıran solumalarıydı.

Kegen Bey kasılıyor, bütün bedenini, toprak yarılacakmış da toprağa verecekmiş gibi bir araya toplamak istiyor, toprağın yarılıp açılmadığını anlayınca da bir garip çırpınıyor, avuçlarıyla toprağı dövüyor, dövüyordu. Ve soluyordu. Yaban atları gibi, şu az önce nerdeyse çatlamak üzere olan kendi atı gibi soluyordu. Solumaları hırıltı oluyor, homurtu oluyor, iniltiye benzer bir sese dönüyordu.

Ovaya çöken esmerlik kararıyordu.

Uzak yıldızlar, bahar başı ışıltılarıyla uzakta par par yanıyordu. Soğuktu. Kegen Bey'in soğuğu da duyduğu yoktu. Ter içinde yapış yapıştı. Terledikçe toprağa, şimdi babasından başka bir şey olmadığına iyice inandığı toprağa karıştığını, topraklaştığını hissediyordu. «Baba…» diye inledi; «Baba... Babam...» İncecik, bıçak ağzı keskinliğinde incecik bir iniltiydi; kupkuru yapışmış bir boğazın zar yırtılışında çıkardığı bir sesti. Başka bir şey duyulmadı. Solumalar gittikçe hafifledi. Ay ışığı, toprağı alacalamağa başladığı zaman Kegen Bey, bir başka çimen gibi üzerinde yapışıp kaldığı toprağın bir parçası olmuştu; kıpırtısız, sessiz, sakin bir parçası...

Kalktığında ne duyuyor ne de düşünüyordu. Topraksı bir rahatlama, etiyle kemiği arasına yerleşmişti. Ilık bir üşüme yahut da sıcak bir uyku kas etlerinden beynine çıkıyor, beyninden kas etlerine iniyordu. Yalnız gözlerinde bir acı ışık çakılıp kalmıştı. Kegen Bey'i yürüten, hareket ettiren, atına bindiren, Derster'e götüren, Derster'de Han Evi'ne ulaştıran, Han Evi'nde Durak Han'ın katına çıkaran gözlerindeki bu acı ışık oldu.

Han Evi'nin önünde atından indiğinde bile ne yapacağını, Durak Han'a ne söyleyeceğini bilmiyordu. Han Evinde yeme-içme vardı; çalgı çağrışım vardı, oyun oynayanlar vardı. Kegen Bey birdenbire garipsedi; kötü bir yalnızlık dizlerine çöktü.

Han Evi, uzak, duygusuz, yabancı ve buz soğukluğunda kasılıyordu. Kegen Bey, bu kasıntının içine girmek girmemek arasında bir an bocaladı. Dizlerine çöreklenen o kötü yalnızlık Kegen Bey'in adımlarını tutuyordu; gözlerinden beynini zorlayan o acı ışık ise, Kegen Bey'i Han Evinin içine itiyordu. Girdi.

Durak Han'ın katına vardığında artık garipsemiyordu; dizlerindeki o kötü yalnızlık da gitmişti. Han'ı selâm-

larken Han Evi'ne niçin geldiğini, Durak Han'a ne söyleyeceğini biliyordu. Hele Durak Han'ın, korku ürpertili çipil gözlerini görünce, Kegen Bey'in katılaşıp kalan yüzünde uçuk bir tebessüm bile belirmeğe hazırlandı.

Kegen Bey Durak Han'ı selâmlarken çalgı çağrışım susmuştu; oyunlar durmuştu. Yeme-içmeye gelen beyler hep Durak Han'ın yakınlarıydı, adamlarıydı; Kegen Bey'i sevmeseler de yiğitliğinden çekinirlerdi. Durak Han'da ve Beylerde belli belirsiz bir utanç kıvrandı. Beyler başlarını önlerine eğmişlerdi, başlarını önlerine eğmeyenler yanındakilerle meşgul oluyorlardı. Durak Han'ın çipil gözleri, Kegen Bey'in gözlerinden hep kaçıyordu. Kollarını iki yana açıp bıraktı; kadehini alıp içti, elindeki kadehi birden yere çaldı:

«Acımızdan bre Kegen. Bu yeme içme neden sanırsın?» Sesi de çipil gözleri gibi hep kaçıyordu. «Bre suç sende Kegen, suç sende. Baldur Ustamız ölür de bize haber salmazsın; götürüp yalnız gömersin, bre kaçırır gibi gömersin... Baldur Babamıza yuğ yaraşmaz mıydı şimdi? Durak Han yaraşmaz mıydı? Bre Peçenek töresi bu mudur Kegen?»

Kegen'in katılaşıp kalan yüzünde, az önce belirmeğe hazırlanan o uçuk tebessüm yerleşmişti; genişleyeceğe benziyordu.

«Bre Durak Hânım, Baldur Babam yok artık. Ben senin katındaysam Baldur Babam da Tanrı katında. Tanrı, Baldur Babamı sevip katına aldıysa...»

«İyi, sen şimdi bre. Bre sen şimdi, Durak Han. Kegen'i sevmez demeye getirirsin sanırım.»,

«Kegen, Durak Han'ın buyruğundadır. Durak Han, Kegen'i sevse de buyruğundadır sevmese de Hânım. Peçenek töresi de böyle der.» Sesi titredi: «Demirci Baldur Baba'nın töresi de...»

«Öyleyse Durak Han da Kegen Beyine sevgisinin eksilmediğini göstermelidir. Gel kucaklaşalım Kegen. Gel Durak Han'ın yanına otur, Durak Han'la birlikte iç bre; Demirci Baldur Babamız için içelim.»

Durak Han kollarını açmıştı. Durak Han'ın kolları Kegen Bey'i kucaklamak için açılmışa benziyordu. Kegen Bey'i boğmak için açılmışa da. Kegen Bey yerinden kıpırdamadı, Durak Han'ın kolları öylece kaldı. Çipil gözleri titriyordu.

Kegen Bey olduğu yerde kımıldamadan: «Durak Hânım izin verirse bir dileğim var, söylemek isterim» dedi.

«Bre söyle; söyle!» Öylecene açılmış duran kollarının güçsüzlüğünü örtmek için öfkelenmişti. «Söyle!»

«İzin verirsen Bizans'a gitmek isterim Durak Han.»

Kegen'in dileği, Beylerin ve Durak Han'ın kulaklarına bir davul tokmağı donukluğuyla vurdu.

«Ne dedin bre Kegen?»

«Ne dediğimi duydun Durak Han. İzin verirsen Bizans'a gitmek dilerim, dedim.»

«Nasıl? Bre neden? Bre kaç kişiyle? Bre bana daha şıra verin çabuk!»

Durak Han sevinmiş miydi, şaşırmış mıydı yoksa öfkelenmiş miydi, belli değildi. Belki de hepsi bir aradaydı. Sundukları kadehi bir dikişte içti, avucunun içiyle ağzını sildi; çipil gözlerini bütün kurnazlığıyla, korku karışık kurnazlığıyla Kegen'in gözlerine dikti.

«Bre sen delirmişsin Kegen. Baldur'un ölümü başına vurmuş. Bilmez misin ki Peçenekli Bizanslıyla barıştı; Bizans'ı vurmayacak artık.»

«Bizans'ı vurmak için gitmeyeceğim Durak Han, Bizans'ta oturmak için gideceğim.»

«Ha?» dedi durdu Durak Han. Sevinmişti; devam ederse sevindiğini belli edeceğini anlamıştı. Korkak çipil

gözleri yavaş yavaş yiğitleşiyordu, Han gözlerine benzemeğe başlıyordu. Sesini daha iyi ayarlamak için fırsat kazanmak ister gibi: «İsteyen istediği yere gider bre, kim ne karışır.» dedi. Göz ucuyla Kegen Bey'in art düşüncelerini yakalamağa çalışıyordu.

«Hansın. Handan izinsiz bir şey yapılmaz. Handan izinsiz iş yapan Hana karşı gelmiş demektir. Hana karşı geleni de Peçenek töresi bağışlamaz.»

Durak Han'ın sesi de kurnazlaşmıştı:

«Durup dururken neden istedin?»

Kegen Bey ne cevap vereceğini düşündü. Durak Han'ın, inceliklerden anlamadığını bilirdi. Kuru bir sesle:

«Baldur Babam istedi desek, Durak Han?» diye cevap verdi.

«Baldur baban ölürken söylemiş olmalı.»

«Baldur babam öldükten sonra söyledi, Durak Han.»

Kegen Bey'in sesinde öylesine bir inanış ve güveniş vardı ki Durak Han titremeden edemedi. Demirci Baldur'un ölümü Kegen Bey'in aklını almıştı, belliydi. Demirci Baldur'un ölümü işe yaramıştı demek; aklı başında olmayan adamın ardından Peçenekli gitmezdi artık. Keşke daha önce ölseydi Baldur... Kegen mahsus mu yapıyordu yoksa? Kendisini, aklı başından alınmış gibi görünüp kandırmak mı istiyordu? Denemek için bir daha sordu:

«Kimler gelecek seninle?»

«Yalnız gitmek isterim Durak Han. Babam öyle buyurdu.»

«Bre yalnız gitmek ne demek? Balçar ne olacak? Hatunun ne olacak?» yine durdu. Sorup sormamakta tereddüt etti. Sonunda sordu. «Adamların bre?»

Kegen Bey'in yüzü yumuşuyordu. Gözleri uzaklarda bir yerde çoktan yumuşamıştı:

«Balçar sana emanet Durak Han. Yiğit delikanlıdır; gözü pektir, iyi bakarsan iyi olur. Hatunum da sana emanet; Hansın, görüp gözetmek zorundasın, Balçar korur onu zaten. Adamlarım.»

Yutkunacakmış gibi sustu. Boğazında katı olmayan, yumuşak da olmayan bir yumak bağlanmıştı birden; boğazını değil gözlerini yaktı Kegen Bey'in. Yutkundu.

«Adamlarım...» dedi; «Benim adamlarım yoktur... Olmadı da. Peçenekli yiğitler vardır sadece... Buyruğuma verdiysen, senin adına görüp gözeteyim diye verdin. Gidişimi Balçar bile bilmeyecek. İzin verdiysen hemen yola çıkmak isterim Durak Han.»

Durak Han'ın içi içine sığmıyordu. Nerdeyse Kegen Bey'in boynuna sarılacak, kendisini Kegen yükünden, Kegen korkusundan kurtardığı için şapur şupur öpecekti. Böyle olduğu halde yine de ikircikli durdu. «Sen istedin diye izin verdim bre» dedi sonunda; «Var dilediğin yere git. Balçar için de korkma; emanetimdir...»

«Han sözü mü bu söz, Durak Han?»

«Ya ne sandın bre. Han sözüdür.»

«Sağ ol.»

Kegen Bey, Durak Han'ı bir daha selâmladı. Dimdikti. Durak Han'ın katından dimdik çıktı.

Durak Han ardından baka kaldı. Bir ara «Durak Han'ı dilersen, bir gün dönebilirsin.» demek istedi; gönlünü almak için söyleyecekti. Kegen Bey'in ardına bile bakmadan dimdik çıktığını görünce öfkeleniverdi. «Canın tamuya varsın Bizans'a değil bre.» diye söylendi. Kegen Bey çıkar çıkmaz da keyfi yerine geldi. Bir kuş gibi hafiflemişti, kollarını açıp uçabilirdi. «Şıra!» diye bağırdı. «Bre nerde benim şıram?»

Şıra kadehini beylerden biri sunarken: «Buyur Durak Han. Buyurmasına buyur da iyi etmedin» dedi.

«Nedir iyi etmediğim bre Tamgaç? Kegen mi?»

«Kegen, Durak Han!»

Şıra kadehi Durak Han'ın dudaklarında kaldı. Korkulu bir ürperme yapışmıştı dudaklarına, gözlerine de:

«Nedenmiş bre Tamgaç? Deyiver?»

«Kegen'i bilmez miyiz Durak Hanım. Bizans'a gidişi boşuna mıdır? Bizans'a yalnız gidişi, adamlarını burada bırakışı, Balçar'ı bile yanına almayışı boşuna mıdır?»

«Duydun işte, babası olacak Baldur öyle buyurmuş. Baldur'un ölümü aklını almış.»

«Bize öyle görünmek ister bu Kegen. İstedi mi de istediği gibi görünmesini bilir...»

«Balçar elimizde değil mi Tamgaç; süslü hatunu elimizde değil mi?»

«Elimizde olsa ne yaparız Durak Hanım? Emanetindir; Han sözü verdin.»

«Han sözü verdiysek bre? Han sözü burda verildi. Han Evinde verildi. Han Evinin dışı için verilmedi Tamgaç. Bize karşı geldi mi Balçar'ı da süslü hatunu da gider, bilir Kegen.»

«Gidemez Durak Hanım. Sözünde durmasan bile burda adamları var. Çoktur. Başımıza iş çıkarırlar. Balçar'la Kegen'in hatununu şimdiden saklamışlardır bile.»

Durak Han'ın kadehi tutan elleri titremeye başlamıştı. Kadehi tutmakta ısrar ederse elinden düşürebileceğini yahut da içindekini dökebileceğini anladı. Kaldırıp içemedi de... Bıraktı. Çipil gözlerini, korku buğuları sarmıştı. Buğuların ardından yüzlerine baktığı bütün beyler, Tamgaç gibi bakıyordu.

«Kegen bize karşı gelmek için mi gitti dersin bre?»

«İzin verirsen öyle derim Durak Hanım. Kegen Bizans'a gidince anlaşma yapacak. Bizans ordusunun başına geçecek; burda da adamlarıyla bizi bölecek. Peçenek-

li Hanını...»

«Yeter Tamgaç. Çabuk! Çok çabuk. Hemen çabuk bre Tamgaç! Al yiğitlerini ardına; Kegen'in peşine düş! Kegen'i yoldan çevir! Kegen'i...»

«İzin verirsen işini bitireyim...»

«Hayır. Sakın ha. Yalnız, Han, Bizans içinde yalnız kalmana dayanamadı, de. Bunun için beni gönderip geri çağırttı, de bre.»

Kadehi alıp içti; birden susamıştı. Her yanı yanıyordu. Sayıklar gibi:

«Şimdi bir şey yapılmaz. Şimdi bir şey yapamayız» diye söylendi. «Sırası gelince... Kegen işi de biter bre.»

Tamgaç, Durak Han'ı selâmlayarak çarçabuk çıktı.

Alparslan, çoktandır Sarı Hoca'yı görmemişti. Sav Tekin'i son görüşü de iki ay kadar önceydi. O da ayaküstü beş-on cümleyi geçmeyen kısa bir konuşmadan ibaret olmuştu. Selçuklu, kaynar bir kazanın içinde nohut tanelerine dönmüştü. Harezm Beyi Harun ile Tuğrul ve Çağrı Beyler'in Ceyhun üstünde bir gemide buluşmalarından bu yana, bu altı yıl içinde neler olmamıştı ki?

Alparslan'dan çok, Sarı Hoca'nın karısı köpürüp duruyordu. «Zaten dört duvar bizim herifi sıkardı» diye söyleniyordu; «Hocalık senin neyine hay sakalı dökülesice, bileğine güveniyorduysan yiğit olup ortaya çıksaydın ya» diye verip veriştiriyor; «Dur yok durak yok, ev yok bark yok, bunca yaştan sonra yiğitliğe özenenin, hay bu yaştan sonra er meydanına soyunanın» diye demediğini bırakmıyor, «Yataktan korkar oldu herif, bu yaştan sonra eve ocağa sığamaz oldu; yüzünü unuttum, görsem tanır mıyım ki, hay görsem tanır mıyım ki?» diye dertleniyordu. Gerçekten de Sarı Hoca duramıyordu. Bir Tuğrul Bey'in yanındaydı: Merv'de, Nişabur'da; bir Çağrı Bey'le dolaşıyordu: Talekan'da, Fâryâb'da, Spurgan'da. Çağrı Bey'le dolaşıyor sanılırken bakıyordunuz Gürganç'tan, Harezm Beyi'nin yanından haberi geliyordu. Derken Gazne'ye, Tuğrul Bey'in elçisi olarak gittiği du-

yuluyordu. Döndüğü zamanlar doğru Alparslan'ı arıyor, yapıp ettiklerini duyup işittiklerini, görüp düşündüklerini bir bir anlatıyordu.

«Artık çocuk sayılmazsın Alparslanım» diye sözlerini bağlıyordu. «Yavaş yavaş kendin düşünüp kendin yapmağa alışacaksın. Sarı Hocan yok belle... Sav Tekin'i gördüğün oluyor mu?»

Alparslan'ın cevabını bile beklemiyordu: «Sav Tekin'i de yok belle. Bir gün bakarsın ki Çağrı Beyimiz de bırakmış seni; Tuğrul Beyimiz de bırakmış? Ne yapacaksın?» Yorgun, uykusuz ama hiç o günlerdeki kadar genç olmamış gözlerini Alparslan'ın gözlerinden ayırmadan devam ediyordu: «Şimdiden düşüneceksin. Şimdiden yalnız bileceksin kendini. Bak, Yakutlu ağabeyin çerileriyle neler yapıyor. Bugünlerde, sana da epey işler düşer ha. Çocukların hazır mı? Şimdiden Yakutlu'yu geçmelisin!»

«Çocukların» dediği Afşin, Kavurt, Buldacı, Yağmur, Ersagun ve ötekilerdi; yüzden fazlaydı. Alparslan, çocukları onar onar bölmüş ve her birinin başına güvendiklerini, hepsinin başına da Kavurt'la Afşin'i vermişti. Kavurt, Yakutlu'dan sonra ağabeyi idi ama Alparslan, Afşin'le yalnız başına konuşup «Asıl baş sensin bunu iyi belle» demişti. «Senden sonra Ersagun, Kavurt beni kıskanır onu da iyi belle.»

«Benden yana korkun olmasın Sarı Hocam.»

«Senden yana ne korkum olacakmış ki. Yakutlu'yu seversin de Kavurt'u neden sevmezsin?»

«Kavurt beni sever mi ki?» diyecekti. Fakat Sarı Hoca yine konuşmuştu: «Bu bir sel hay Alparslan şahım, bu bir sel. Selçuklu durmaz gayri, bendini yıkar gayri. Gazneli Mesud boşuna yırtınıyor; dedim kendisine de... Sarı Hoca'nın kafası kızdı, yolu yordamı unuttu, Tuğrul

Bey'in elçisi olduğunu, tatlı dil gümüş söz söylemesi gerektiğini unuttu da; Sultan! Sultan! diye bağırıverdi; ben senin yerinde olsam Tuğrul Bey'le dostluk güderim, Tuğrul Bey bir küheylandır, Çağrı Bey ise ondan öte bir küheylandır. Şaha kalkmışlar bir yol, gayri durduramazsın, el atıp dizgini çekemezsin; onun kanı senin kanın, senin soyun onun soyu... Var git Hindistan'ı vur sen, daha öteye git, bırak Tuğrul'un yolunu kesmeyi onun batıya ulaşması lâzım, demişim.»

Sarı Hoca, Gazne Sultanı Mesud'un karşısındaymış gibiydi. «Bir afallayış afalladı ki bu sözümün üstüne hay Alparslanım, sanırsın dili tutuldu. Allah'tan ki bugünlerde Tuğrul Bey'le Çağrı Bey'in elçilerine kimse dokunamıyor yoksa yanmıştı ki senin Sarı Hocan ne yanma; çıra sanırdın. Eh ben gideyim artık Alparslan oğlum; çok bile kaldım. Bizim hatuna varır gidersin gayri, he mi? Sarı Hocam geldi ama yine yola düştü; dersin; Tuğrul'u görecekmiş Çağrı'yı görecekmiş dersin.»

Sesi titrer gibi oldu. «Bir anan da onu bil Alparslanım. Sarı Hocana bir şey olursa? Yaşlı kadındır; kimi kimsesi yoktur, sana emanettir ha. Sarı Hocandan.»

Sesinin titrediğini anlamış olmalı ki «Höt!» diye bağırdı; kendi kendini azarlıyor olmalıydı: «Sarı Hocana bir şey olmaz daha; senin Urum içine girdiğini görmeden Sarı Hocan Azrail'e canını teslim mi edermiş haa? Sarı Hocana bir şey olur dediysek söz gelimi dediğimizdendir. Tuğrul amcana bir şey diyecek misin şimdi? Ya Çağrı Babana? Sarı Hocan gider şimdi.»

Atına atlıyordu. Durdu. «Sav Tekin'i gördüğün var mı?» diye sordu bir daha. Yine cevabı beklemedi. «Özledik soyhayı. Ama bir aya varmaz görüşürüz gibime geliyor. Yolum Gürganç'tan geçecek. Küpeli Hafız'ı bildin mi?»

Sarı Hoca'nın gidişi o gidişti. En son Sav Tekin getirmişti haberini; iki ay önce. Harezm Beyi İsmail'e, Ceyhun bentlerini açtırmış; Oğuz'dan bu yana Horasan'a durmadan Türkmen göçmenleri gönderiyormuş. Horasan, Türkmen göçmenleriyle, Oğuzlarla dolup taşmaktaymış. Sav Tekin: «Hay Alparslan, sen bu Sarı Hoca'dan epey şeyler öğrendin mi bari?» demişti; «Adam kitabı diviti bir yana attı; ok yay taşıdığı da yok; kılıç topuz taşıdığı da yok. Gelgelelim bir çene, bir laf. Hem de ne laf ki ne laf. Başını uçurmak için kalkan kolun, kılıcı götürür teslim eder; boynunu uzatırsın önüne, al vur helâl olsun hay hoca, dersin. Ne demektir bu ondaki laf gücü anlamadım gitti. Eğer neyi var neyi yok kaptıysan Sarı Hoca'dan, onu geçersin, hemi de...»

Alparslan gülmüş: «Senden öğrendiklerimi de hesaba katmadın mı?» demişti. Sav Tekin gururlanmıştı; bütün ömründe ilk defa gururlanmıştı. Sarı Hoca'nın yanında anılmak gururlandırmıştı. «Eh.» demişti; «Bizden de öğrendin say.»

Sonra kalkmıştı. «Gitmeliyim hay Alparslan, çok bile kaldım. Şimdi Selçuklu için dur durak yoktur. Tuğrul Beyimiz aylardır zırhıyla çizmesiyle yatar; Çağrı Bey baban dersen, ordunun başında mekik dokur. Beni de gördün işte yiğit yeğenim, toz toprak içindeyim, aylardır bedenim su yüzü görmedi, uyuz oldum sanırsın.»

Alparslan'ı süzüyordu. Bu gelişen omuz başlarına, çocukluktan çoktan kurtulmuş yüze, sert mi yumuşak mı baktığı belli olmayan gözlere ve iki kaşın birleştiği yerdeki düz bir ayna gibi parlak, kırışıksız; fazla bakıldığı zaman belli belirsiz ürperti veren kabarcığa bakıyordu; yaşına sığmayıp taşan, belki ancak yirmi yılın işi olan pazılara, iri kemikleri sımsıkı sarıp sarmalamış, etsiz gibi zannedilen bedene bakıyordu:

«Sen olmuşsun da olmuşsun Alparslanım, ben görmeyeli hay maşallah ki ne maşallah demeli ya...»

Birden kızı aklına gelmişti. Sav Tekin'in gözlerinde sabah pembeliğinde umutlar uçuşmuştu. Yıllardır uçuşmakta olan umutlar. Dayanamamış: «Selcen kızımı da gördüğün var mı bu yakınlarda?» deyivermişti.

Alpaslan, belki de Sav Tekin'in sesindeki gizlilikten, bir kış günü soğuğunda kalmış çocuklar gibi üşümüştü. Baskını, baskından önceki çadırı, çadırın dışındaki çocukların sesini, çocukların seslerinin arasında daha değişik, daha nazlı gelen bir kızın sesini üşüyerek hatırlamıştı; karmakarışık hatırlamıştı. Hemen ardından da bütün sesler silinmiş, o küçük kızın değişik, canlı, nazlı sesi tek ve yalnız kalmıştı, uzaklardan, çok uzaklardan geliyordu; adını çağırıyordu. Uzaklığı kadar sıcaktı, ısıtıyordu. Alparslan başını önüne eğmişti; yüzü kızarmış olmalıydı.

Sav Tekin lâfı değiştirir gibi: «Çocuklardan bir çeri düzdüğünü duydum aslan yeğenim, neyin nesidir bu?»

Alparslan beş yıl önceki gibi değildi; her söze cevap yetiştirmeği, bir lâfın altında kalmamağa çalışmağı, laf oyunlarıyla bilgisini gösterip üste çıkmağı şimdi çocukluk sayıyordu. Konuşmaları, cevapları kısaydı; kestirmeydi. Sav Tekin cevap alamayınca bir daha sordu:

«Herat'ta Gazne Subaşısını yendiğimiz savaştan dönerken duyduk. Neyin nesidir denildi sana aslan yeğenim?»

«Boş durmaktansa... Öğrendiklerimizi deneyelim, dedik.»

«Tuğrul Bey amcanla Çağrı Bey babana biz duyurduk. Savaş sevincindeyken senin işi duymaları ikisini de sarhoş etti. Çağrı Bey baban «Hay benim Alparslan oğlum, çeri düzmüş, subaşı olmuş» dedi de başka bir şey

demedi yol boyunca, Tuğrul Bey amcan ne yaptı dersin ya. Onu da söyleyeyim: «Çağrı, Çağrı.» dedi; «Bu bizim Alparslanımız seni de beni de geçecek, o yaştayken ikimiz de hatun anamızın eteğinden ayrılmazdık... Yakutlu'yla sırt sırta verdiler mi bir, seninle benim gibi, ha, dedi de bir hoş baktı ki sorma gayri...»

Alparslan yine başını önüne eğmişti. Sav Tekin'in içinden Alparslan'ı kucaklamak geldi. Eskiden olsa kucaklardı; üç beş yıl önce olsa. Şimdi cesaret edemedi. Sav Tekin, bu cesaretsizliği bir Sarı Hoca'nın karşısında duyduğunu hissetti, bir de... Bir insan, galiba kendi kendisini kucaklayamazdı.

«Hadi bakalım» dedi, derin bir özlem içinde; «Elbet bir gün beraber vuruşacağız. Alparslan oğlum omuz omuza, yan yana vuruşacağız. Beni utandırırsan...» İmkânsız bir söz söylemiş olmanın korkusuyla duraksadı. Bir tuhaf gülümsedi: «Lâf benimkisi de» dedi, «Hay Alparslanım lâf benimkisi de.»

Alparslan, Sav Tekin'in gözlerine o sert mi yumuşak mı baktığı belli olmayan gözlerini dikti. Bakışlarından farksız bir sesle: «Seni de Sarı Hocamı da utandırırsam, Tanrı'ya karşı gelmiş olmaktan korkarım Sav Tekin Beyim» dedi. Sav Tekin, bu cevabı bekliyor olmalıydı ki rahatladı. Ellerini Alparslan'ın omuzlarına koydu; yavaş yavaş okşadı. Altı yıldır durmadan savaşlarda yay geren, kılıç sallayan, topuz vuran eller, bütün savaş yorgunluğunu, Alparslan'ın omuzlarını yavaş yavaş okşamakla gideriyordu; Alparslan'ın omuzlarına, altı yıldan beri durup dinlenmeden savaşan Selçuklu'nun ağırlığı, derdi, yorgunluğu oturuyordu. Birden durdu Sav Tekin'in elleri; omuzları avuçlayıp sıktı. Alparslan omuz başlarına bir çift kartal pençesinin tırnaklarını geçirdiğini sandı. Sav Tekin, pençelerindeki güç kadar umutlu:

«Utandırmayacaksın yiğit oğlum.» dedi; «Tanrı da biliyor...» Alparslan'ın omuzlarını tutan elleri, omuzlara yapışmış gibiydi. Parmaklar yavaşça açıldı, gevşedi; Sav Tekin ellerini çekti. Az önceki gibi sakinleşti. Gözleri de sakindi: «Gazneli'nin sonu geldi aslan oğlum» dedi; «Bu yakınlarda her şey bitecek. Artık Selçukluyu kimse durduramaz. Haberin olsun, bir aya kalmaz sana da iş düşer, gerilerine de, duymadık demeyesin.»

Gizlice gülümsedi gözleri: «Şimdi gidip Selcen kızımı da görmeliyim. Uzun zaman görmek fırsatım bulamayız...»

Gözlerindeki gizli gülümseme yüzüne yayıldı; «Selcen kızım sana emanettir bilesin. Anası aban sayılır; aban sayılır demek o da sana emanet demektir. Böyle olduğunu bilesin ki, içimiz rahat savaşalım. Sen varken artık gözümüz arkada kalırsa ayıp sayılmaz mı?»

Alparslan'ın Sarı Hoca'dan da Sav Tekin'den de hatırladıkları bunlardı. Nisan ortalarıydı. Bahar, Serahs'ta biraz geç başlıyordu. Henüz kışın kötü artıkları, son artıkları orada burada görünüyordu. Ama yine de kış bulutları gidiyordu, kış rüzgârları gidiyordu, kış soğuğu gidiyordu. Gökyüzü uçuk kül renginden de olsa maviye dönüyordu, yeryüzü delicesine yeşillenmek için toprağın görünmeyen derinliklerinde kıpırdıyor, toprağın görünmeyen derinliklerinde çırpınıyordu. Bahar kuşları, tek tük, sağda solda uçuşuyor, kış soğuğu yerini hoş bir bahar üşümesine bırakıyordu.

Bütün bunlar böyleydi de niye ürkeklik vardı baharda? Tek tük de olsa sağda solda uçuşan bahar kuşları niye ürkek ürkek, bir görünüp bir kaçarak konup uçuyordu, uçuyor konuyordu? Niçin bu kül rengi gökyüzü birden masmavileşmiyor, niçin deli bir mavilikle par par yanmıyordu?

Bahar ürkekti, evet, bahar sıkıntılı geliyordu. Hemen doğuracak bir geline benziyordu. Alpaslan, Selcen'i düşündü. Düşünür düşünmez yüzü kızardı; gizliden, yapılmaması gereken bir iş yapmış gibiydi. Gizliden heyecanlanmıştı, yüreği bir inip bir kalkmıştı. Yüreği Selcen'e doğru gidiyordu. Ayakları yüreğine uydu. Ama oyalanıyordu. Bir ara «Selcen belki Serahs Çayı'nın kıyısına inmiştir, esvap yuyordur» diye düşündü. Selcen'in Serahs Çayı'nın kıyısında olmadığını, esvap yumadığını bile bile çay kıyısına inmeğe başladı. Selcen esvabı dün yumuştu; onu şuradan, şu kaya çıkıntısına saklanarak seyretmişti. Selcen'in eğilip doğruluşu, suya giren al topuklu beyazlığı; doğrulduğunda hafifçe kızaran terlemiş yüzü bir kınalı keklik palazının tazeliğini hatırlatıyordu. Selcen, Alparslan'ın kendisini seyrettiğini bilmiyor olmalıydı. Bir kınalı keklik palazının uçan rahatlığı içindeydi.

Kaya çıkıntısının öbür yanında biri öksürdü. Baktı; Kavurt'tu. Bağdaş kurup oturmuştu. Sırtını kayaya dayamıştı. Suyun akıp gidişine bakıyordu. Alparslan «Sen burda mıydın?» dedi «Gitmedin mi? Neden?»

Kavurt bir daha öksürdü. Yüzünde birden beliriveren sinsi tebessümü saklar gibiydi: «Afşin'le Ersagun gitti ben gitmedim.»

«Neden dedim?»

«Ben de Çağrı Bey'in oğluyum. Hemi de senden büyüğüm.»

«Benden büyük de olsan, Çağrı Bey'in oğlu da olsan gitmemeli misin?»

«Sen niye gitmedin?»

«İş sana verildi, bilmez gibi konuşma.»

«Ben de Afşin'le Ersagun'a verdiysem ne diyeceksin buna?»

«Töreyi bozdun derim. Beş gün cezalısın; bizden uzak duracaksın. Beş gün aramızda yerin olmayacak...»

«Sen bana ceza veremezsin; ben senden büyüğüm.»

«Yüz çocuğun doksan dokuzu beni seçti; seni seçmedi. Seni seçseydi ben de senin buyruğuna girerdim.»

Kavurt sapsarı oldu. Öfkeden gözlerinin içi titriyordu; dişlerini sıkıyordu. Suratını buruşturarak yere tükürdü. Ayağıyla tükürüğü ezdi, ezdi: «Öyle olsun» dedi; «Cezalandırdın diyelim... Ama bir gün gelir»

Tükrüğü ezen ayağını hızla toprağa vurdu. Gözleri, sapsarı; Alparslan'ın gözlerinde titredi bir an. «Neden gitmedin dedin? Selcen'i beklediğimi söylesem!» Alparslan sarsıldı. «Selcen'i.» diyebildi. İnip kalkan yüreği göğüs boşluğunda birden asılı kalmış gibiydi; boşta sallanıyordu. Sesini güçlükle düzeltebildi: «Sen burda Selcen'i mi beklerdin Kavurt? Selcen şimdi buraya mı gelecekti? Sana mı gelecekti Kavurt?»

«Selcen şimdi buraya gelecekti... Selcen şimdi bana gelecekti; yaa!»

Serahs Çayı tersine dönmüş de akmağa başlamıştı; gökyüzü yeryüzü ile yer değiştirmişti; Alparslan'ın kulaklarında öyle bir sarsıntı uğultusu başladı. Konuşamayacaktı; konuşursa sesi de öyle uğultulu abuk sabuk çıkacaktı. Hiç bir şey söylemeden döndü. Önce yavaş, sonra biraz hızlı, sonra daha hızlı yürümeğe başladı; sonra da koştu. Neden olduğunu bilmiyordu ama kaçıyordu. Göğüs boşluğunda birden askıda kalıp boşta sallanan yüreği, kaçmazsa eğer, düşüp bin parça olabilirdi. Kavurt'un ardından baktığını, Kavurt'un ardından kas kas gülmekte olduğunu düşünmüyordu bile. Zaten ardında Kavurt yoktu; ardında çirkinleşmiş, suratı cadıdan beter cadılaşmış, saçları dikensi kabarmış bir kız vardı; al topuklu beyazlığı suya vurmuyordu, kınalı kek-

lik palazı tazeliğinde değildi, öyle bir Selcen vardı, öyle bir Selcen'den kaçıyordu.

Kaçarken kaçarken durakladı. Biri adını çağırmıştı. Yıllarca önce baskın sıralarında, dışı soğuk bir çadır içi sıcaklığında bir kız sesinin çağırışıydı. Bir kız, adını çağırmıştı; çağırıyordu.

Adını çağıranın Selcen olduğunu anlayınca umutlandı; ağlamaklı bir umut boğazını tıkamıştı yutkunamıyordu. Elinde olmadan Kavurt'tan yana döndü. Kavurt, kaya çıkıntısının bu yanına geçmiş Selcen'e doğru bakıyordu, Selcen'in yönü Kavurt'tan yanaydı; yüzünü Alparslan'a döndürmüştü. Az önce kaçtığı cadı hayali, eğilip bükülmüş, yarı çarpılmış, kurumuş bir ağaç kütüğü olmuş gelip Selcen'in şimdi bulunduğu yere dikilmişti.

Alparslan ondan da kaçtı. Bu sefer yön değiştirmiş, Serahs'ı doğrulamıştı. Ardından Selcen'in bağırdığını; «Dur...» dediğini; «Alpaslan dur...» diye diye ardından koştuğunu bilerek kaçıyordu.

Şehrin hemen kıyısındaki, kerpiçten yapılan mescide gelince durdu. Sokaklarda deli gibi koşmağı kendine yakıştıramadı; Çağrı Bey'in oğlu oluşuna yediremedi, Alparslanhğını ayıpladı.

Mescidin önündeki yalağa dökülen taş olukta elini yüzünü yıkadı; yetmedi, başını taş oluğun altına uzatıp soğuk suda başı çatlayıncaya, göğüs boşluğunda askıda kalan yüreği yerine gelinceye kadar öylece bıraktı. Kızgın sular omuzlarından sırtına, boynundan göğsüne doğru soğuk ve ürpertili iniyordu; kızıl kor ateş üstünde kalmış bir toprak çanağın üstünden iniyordu.

Başını kaldırdığı zaman Selcen'le karşılaştı; soluk soluğaydı, fırtına gibi bakıyordu.

«Ne kaçtın? Alparslan diye bağırdık, duymadın?»

Alparslan cevap vermedi. Bir müddet Selcen'e, saçlarından alnına, gözlerinin üstünden yanaklarına düşen su damlalarının ardından baktı. Her su damlasının ardında Selcen, daha başka gölgelenip bakıyordu, su bulanışında pırıldıyor, su saydamlığında güzelleşiyordu.

Selcen öfkeyle: «Şimdi de durmuş bakıyor» diye hırçınlaştı; «Ne varsa yüzümde. Hiç görmemiş gibi. Alparslan diye yırtındık ardından, ne kaçtın?»

«Kaçmadık.»

«Kaçmadıkmış... Kaçmadın da benim derdim neydi? Baksana dilim bir karış sarktı.»

«Sana gel diyen mi oldu?» Selcen ağlayacaktı galiba, «Öyle işte.» dedi; «Suç bende. Hem de ne suç.» Döndü; gidiyordu. Mescidin köşesini kıvrılıyordu.

«Hey kız. Hey. Dur hay Selcen, dur dendi sana...»

Selcen mescidin köşesini kıvrılmıştı bile. Alpaslan, Selcen'i ancak mescidin öte yanındaki sayvanın altında yakalayabildi. «Hay kız sana dur denmedi mi?»

Selcen büsbütün hırçınlaştı: «Hıh... Biz sana çok dur dedik; ardından çok dur diye bağırdık.»

«Sen bizim ardımızdan bağırırsın ama Kavurt bekler seni; Kavurt'a gidersin.» demeyecekti; Alparslan'sa dememesi gerekti, deyiverdi.

Ama Selcen'in öfkesi de bir anda şaşkınlığa dönmüştü: «Kavurt'a mı gidermiş?»

«Kavurt'a.»

«Selcen mi Kavurt'a gidesiymiş?»

«Hay kız uzatma artık, geveleme. Biz sana karışmayız...»

«Kim çıkarmış bu lâfı?»

«Kimi mimi yok. Kavurt orda, kayanın dibinde, kendi ağzından duyduk. Sen de o yana gitmiyor muydun?»

«Ne yanı Alparslan? O yanda sen. Sen oradasın di-

ye...» Lâfın sonun getiremiyordu; gözleri ürkekleşiyordu, ürkekleşirken güzelleşiyordu, güzelleşirken Alparslan'dan utanıyordu. Birden Selcen'in gözleri yine öfkelendi, yine fırtınalaştı: «Şimdi gösteririm ben ona; Selcen nasıl beklenirmiş gösteririm.»

Selcen'i Alparslan durdurdu; bir kolunu tutmuştu. Tutmasıyla da bırakması bir oldu. Bir ipek yumuşaklığını tuttuğunu sanmıştı, parmakları bu ipek yumuşaklığının sıcağında birden ısınmıştı. O kadarcık tutma Selcen'i durdurmağa yetmişti.

Selcen'in, Alparslan'ın tutup bıraktığı kolu, farkında olmadan Alparslan'a doğru uzanıp kalmıştı. Sanki: «Tut; «Bırakma.» diyordu, «Al.» diyordu. Alpaslan önce bu eli tuttu; sonra ötekini. Selcen yine o al topuklu beyazlığı dünkü gibi suya vuran Selcen'di; kınalı keklik palazının tazeliğiyle uysal ve uçarı kız idi.

Alpaslan: «Anladım Selcen... Git artık.» dedi.

Selcen, gözleri bir düş esmerliğinde gülerken, bir düş esmerliğiyle hafif: «Anladıysan?» diye fısıldadı.

Alparslan'ın sesi de öyleydi: «Anladıysam Selcen?»

Selcen cevap vermedi. Gözlerindeki düş esmerliği gülüşü derinleşti, ışıldadı, yıldız dolu bir yaz gecesine döndü. Selcen'in gözlerinin içinde, ta içinde, yaz gecelerinin koyu, sıcak karanlığındaki yıldızlar yanıp söndü, yanıp söndü; sonra, bir an geldi, yaz gecelerinin koyu sıcak karanlığındaki o yıldızlar Selcen'in gözlerinin ta içinde ağır ağır yağmağa başladı.

Alparslan, Selcen'in gözlerinin içinde yağan yıldızların arasına bıraktı kendini; yıldızlarla birlikte yağdı.

Afşin o sırada geldi yanlarına; Ersagun az ötede bekliyordu. Alparslan, bütün hayatında Afşin'e bir kızdı; bir defa, bu zamansız, bu uğursuz, bu ters gelişine kızdı.

Hele öksürüğüne; Afşin'in o çakal hırıltısından fark-

sız öksürüğüne içerlediği kadar başka, hiç bir şeye içerlemedi. Selcen'in gözlerinin ta içinde o ağır ağır yağan yaz yıldızları sanki birer taş parçası olup Alpaslan'ın kafasına inmişti. Ters, öfkeli, paylayan bir sesle: «Ne var Afşin?» dedi. «Sana gel mi denildi?»

Afşin de şaşırdı. Alparslan, kocaman, sahici orduların başındaki adam gibi konuşmuştu; sesinde öyle bir paylayış vardı. «Sana anlatacaklarımız vardı da» diyebildi.

Selcen ellerini çekmişti yavaşça: «Ben gitsem» dedi; «Afşin'i dinlesen...» Alparslan'ın ne diyeceğini beklemeden de, sesi kadar yavaşça uzaklaştı. Sanki bir Sultanla bir Ordu Beyini baş başa bırakmak isteyen Hanım Sultanın gidişiydi. Ardından ipekli hışırtılar, hoş kokular bırakmamıştı ama Alparslan, bir yanının sessizce kendinden uzaklaştığını hissetti. O acıyla Afşin'e döndü: «De bakalım Afşin, ne demelerin var?» Yavaş yavaş kendine geliyordu. Afşin'e bir iş vermişti, sonucunu almak gerektiğini anlıyordu. «De hadi, ne durdun »

Afşin özür dileyen bir sesle: «Düşünemedim» dedi; «Burada olduğunu söylediler de Selcen kızla bile olduğunu söylemediler. Selcen kızla bile olduğunu duysaydım yanınıza gelir miydim hiç! Biz de genciz...»

«Uzatma hay Afşin. Saklımız gizlimiz yok bizim. Babama söyleyeceğim. Selcen kızı Sav Tekin Bey'den isteteceğim. Bunun ötesi bu işte.»

Afşin gerçekten sevindi. «Uğurlusu olsun hay Alparslan» dedi. Ersagun da yanlarına gelmişti. Afşin «Şöyle uygun güne rastlasa da şanlı şerefli bir toy düğün yapsak... Ama beni o gün kimse tutmamalı, kimse karışmamalı bana, keyfimden bir delirmeliyim bir delirmeliyim ki bütün Oğuz'a ün şan olmalı... Ne baktın hay Alparslan, olmamalı mı? Bu Afşin'in canı sağ olur da Al-

parslan'ın düğününü görürse delirmek ne demek, daha öteye varmaz mı sanırsın. Heyt bre Ersagun... Sen delirmez misin?»

Alparslan, Afşin'e kızdığını çoktan unutmuştu; Afşin toy düğün lâfını eder etmez unutmuştu. Keyifle: «İyi iyi» dedi; «Hele o gün gelsin, istediğinden de fazla delirmen için izin vereceğim sana. Hadi sana bir söz daha veriyorum; sağdıcım sen olacaksın.»

Afşin, şimdiden sağdıç olmuş sandı kendisini, şimdiden düğün başlamış sandı. Ersagun'a ters bir elense attı; o kadar keyifli o kadar birdenbire attı ki Ersagun şaşkınlığından sarsılıp sırtını sayvanın direğine vurdu. Kendini toparlayıp Afşin'in üstüne varacağı sırada Alparslan: «Bırakın dalaşmayı şimdi» diye engel oldu; «Düğüne saklayın. Şimdi, de bakalım Afşin. Gaznelilerin atlarını basıp almak nasıl iş olacak.»

Afşin: «Hem kolay hem zor» dedi; «Kolaylığı şurda ki, atlara pek bakan yok. Tus'taki Gazneliler gitmek hazırlığında. Zorluğu da şu derim; atları basıp almak ancak gece işi olur... Gece işi için ise Serahs'tan ayrılmamız göze batar; bunca yeni yetmeyi gece götürürsek...»

Ersagun: «Gece talimine gidiyoruz, deriz» dedi.

Afşin: «Ya atlarla döndüğümüz görülünce yalanımız çıkmaz mı?» diye itiraz etti, «Doğrusunu demek daha iyi olur.»

«Doğrusunu deyince de kimse izin vermez. Çağrı Beyimizin kulağına giderse.»

«Ne demeğe gitsin? O zamana kadar atları aldık mı alkışlanırız bile.»

«Alkışlanırız da! Göndermezler diyorum; Gazneliyle başımız derde girer diyen olur.»

«Gazneliyle başımız dertte değil de ne? Bana sorarsan, haber vermeden vurup gitmeliyiz.»

Alparslan bir yanda Selcen'i düşünüyor bir yandan da Afşin'le Ersagun'un konuşmalarına kulak veriyordu. Başlangıçta Selcen ağır basmışken, yavaş yavaş Afşin'le Ersagun'un konuşmaları Selcen'i unutturdu. Alparslan sonunda: «Onun orasını bana bırakın.» diye son sözü söyledi. «Siz, şimdi varıp gidin, balaları toplayın, yatsı namazından sonra burada toplanılsın. Duyduk mu?»

Afşin'le Ersagun'a «Duyduk» demekten başka yapacak bir şey kalmamıştı. Beylerini, diz yere vurup selâmladıktan sonra ayrıldılar. Alparslan daha bir müddet sayvanın altında oturup kaldı. Çerilerinin çoğu yayaydı. Sarı Hoca da, Sav Tekin de giderlerken «Bu yakınlarda her şey olup bitecek; bu yakınlarda sana da epeyce iş düşecek» demişlerdi. Dedikleri gün, birdenbire, habersiz geliverirse hazırlıksız yakalanmamalıydı. Yaya çerilerle, verilen iş yarım yapılırsa gülünç olur, elalem maskarası görünürdü. Çerinin her birine bir at şarttı; en iyi at şarttı. Bu atlar da şimdilik Gaznelideydi. Gaznelinin atlarını almakla çerilerini yayalıktan kurtaracağı gibi bir o kadar Gazneliye zarar vermiş olacaktı. Ucu biraz uğruluğa varıyor bu işin; soygun kokuyordu. «Yapmasak.» diye mırıldandı. «Yapılmak gerek.» diye düşündü sonunda da: «Bu atları bir kimseden isteyemeyiz. Gazneliyle savaşta olduğumuza göre baskın haktır; ganimet de haktır.»

Fakat Alpaslan baskını yapamadı. Daha akşam ezanı okunurken, Sav Tekin adamlarıyla Serahs'a geldi. Ordusunun yakınlarda bir yerde konakladığı hemen duyuldu. Yatsı namazından çıkılmadan da Sarı Hoca'nın sessiz sedasız şehre döndüğü, hiçbir yere uğramadan doğrulayıp evine vardığı haberi yayıldı. Haberi ilk duyan Afşin olmuş gelgelelim doğruluğunu öğrenememişti.

Yatsı namazından sonra Afşin'le Ersagun, yeni yet-

meleri sayvanın altında toplamıştı. Kavurt'la Alparslan'ı bekliyorlardı. Kavurt yalnız geldi. Afşin'i köşeye çekip çocukları dağıtmasını söyledi. Afşin'in inanmaz gözlerle baktığını görünce de: «Alparslan'ın buyruğu böyle» dedi; «Sav Tekin Bey birçok at getirmiş. Çağrı Bey babam diyesiymiş ki, bu atlar atı olmayan çocuklara dağıtılsın diyesiymiş. Alparslan bu kadarını söyledi.»

Afşin, atlardan çok atların Çağrı Bey tarafından gönderilmiş olmasına sevinmişti. «Demek Çağrı Beyimiz bizi düşünürmüş; ne demektir Çağrı Beyimizin bizi düşünmesi anam anam.»

Ve koşup çocuklara haber verdi. Bir curcunadır koptu ki duyan bir mana veremedi; çocuklar da Afşin gibiydi; attan çok, atları Çağrı Bey'in göndermiş olmasına seviniyorlardı. O sevinç içinde şehre dağıldılar. Gece yarısına kadar evlerine gitmediler uyumadılar. Ersagun, gece yarısından sonra evine dönerken birtakım adamların sokaklardan sessizce geçip gittiklerini gördü. Adamlardan biri Sarı Hoca'nın evine girmişti. Gidip hemen Alparslan'a haber vermeği düşündü; sabaha bıraktı.

Sabah, gün ışırken Gümüş Tekin de Serahs'a geldi.

Serahs birdenbire canlanmıştı; birden bire kalabalıklaşmıştı. Mühim şeyler olacağı belliydi; Serahshlılar, bu mühim şeylerin neler olabileceğini düşünüyor, öğrenmeğe çalışıyor; gizlice duymuş da gizlice anlatıyormuş gibi her Serahslı bir üstün insan, bir gizliyi bilen insan havasına bürünüyordu; o havanın içinde, öyle bir insan olduğunu sanıyor, öyle bir insan olduğuna inanıyordu. Baharın o delirmiş gibi fışkıran alıyla moru, o delice, ortalığı delice dolduran mavisiyle yeşili de Serahs'ın havasına doluveren gizliliği körüklüyordu. Serahs, toprak bir kaptan taşmağa hazır su gibi kabarıyordu yahut da dörtnal koşan bir atın toynakları gibi sinirliydi.

Mayıs başlarına doğru bahar Serahs'a iyice yerleşmiş hatta havalar sıcağa dönmüştü bile. Geç gelen bahar, erken gideceğe benziyordu.

Mayıs başlarında, Çağrı Bey'le Tuğrul Bey'in de Serahs'a doğru gelmekte olduğu söylentisi dolaştı. Gelen giden olmayınca söylentiler tavsadı. Ramazan ayı gelip çatmıştı. Bir yandan ramazan, öte yandan sıcakların artması, bir kısım söylentilerin doğrulanmaması Serahs halkını işine gücüne, ibadetine döndürmüştü. Sav Tekin ordusunun başından pek az ayrılıyor; ayrıldığı zaman da evinden dışarı çıkmıyordu. Çağrı Bey'in gönderdiği atları henüz çocuklara dağıtmamış, dağıtması için Alparslan'a teslim etmemişti. Alparslan fırsatını bulup soramıyordu.

Gümüş Tekin zaten halkın arasında dolaşmaz, halkın arasında görünmezdi. İlk günlerde, ordusuyla gelişi bir şeyler bekleyen halkı heyecanlandırmış, sonra sonra alışılıp gitmişti.

Sarı Hoca ise hiç görünmüyor, evinden dışarı adımını atmıyordu. Evine gece gündüz demeden birtakım adamlar girip çıkmasa, o birtakım adamlar aynı zamanda kuzeydeki düzlükte konaklayan Gümüş Tekin'in ordusuyla güneydeki Sav Tekin ordusu içine karışıp, gerilerle görüşüp konuşmasalar Sarı Hoca'yı düşünen olmayacaktı. Ne var ki Sarı Hoca'nın evine birtakım insanlar girip çıkıyordu; bu birtakım insanları o güne kadar kimse Serahs'ta görmemişti; bu birtakım kimselerin müneccim oldukları kulaktan kulağa fısıldanıyordu. Ersagun, yemini billâh ederek bu birtakım insanları bir gece yarısı ilkin kendisinin gördüğünü, başlarında, şöyle saçlı sakallı, deli dervişler gibi bir adamın bulunduğunu söylüyordu. O gece yarısı, sadece deli derviş kılıklı adam Sarı Hoca'nın evinden çıkmıştı; bir daha o adamı Ersa-

gun da görmemişti.

Mayısın ikinci haftası biterken Çağrı Bey'le Tuğrul Bey'in ansızın ve artık hiç beklemezken Serahs'a gelişi, ramazanın ve sıcağın durgunlaştırdığı havanın yine birden dalgalanmasına sebep oldu. Ersagun, bir gece yarısı Sarı Hoca'nın evine giderken bir kere görüp de bir daha görmediği deli derviş kılıklı adamın Tuğrul ve Çağrı Beylerle gelenlerin arasında, hem de ilk sırada Beylerin hemen ardında geldiğini yine yemini billâh söyler oldu.

Söylentiler, haberleşmeler, fısıldaşmalar iftar vaktine kadar devam etti. İftarda unutulur gibi olduysa da teravih namazına kadar yeniden ve daha çok artmış olarak sürüp gitti. Teravih namazından az sonra da Tuğrul ve Çağrı Beylerin, bütün Ordu Beylerini, savaş görmüş ihtiyarları ve Sarı Hoca'yı meşveret üzere çağırdığını herkes duydu. Artık her kafadan bir ses çıkıyordu: «Meşverete, filân çağrılmış, falan çağrılmamış» lafları köşede bucakta sık söyleniyordu. Tuğrul ve Çağrı Beylerin meşveret kurduğu evin dört bir yanı bir sıra nöbetçi ve gözcü ile korunduğu, evin yüz adım uzağından bile kimse geçirilmediği için her söylenti ayrı bir önem kazanıyordu. Fakat kimse kötü düşünemiyordu; korku değil merak vardı. Tuğrul ve Çağrı Beyler, meşveret için gerçekten bütün ordu beyleri ile yaşlı savaşçıları, ordunun öteki ileri gelenlerini çağırmışlardı. Sarı Hoca, Alparslan'ı da alıp gelmiş, Sav Tekin ile kendi arasına oturtmuştu. Alparslan, Tuğrul Bey'in sol beri yanında, boynu yarı bükük oturan deli derviş kılıklı adamın, Ersagun'un bahsettiği adam olduğunu daha ilk bakışta anlamıştı. Uzun zamandır görmediği Çağrı Bey babasına, elinde olmadan dalıp gitmemiş olsaydı, gözlerini o adamdan ayıramayacaktı. Fakat babası; Çağrı Bey babası, Çağrı Bey babasının sert, düzgün yüzü, sert, çakır

gözleri, oğluna bakarken, oğlunu uzaktan severek süzerken yumuşayan sert, çakır gözlerinde beliren savaş artığı yorgun gülümseme, sonra o savaşlar artığı yorgun gülümsemenin sert yüzüne de yayılışı. Çağrı Bey babasının bir an yumuşayışı; bir an, oğlu ile, Alparslan'ı ile göz göze gelince bütün bedeniyle yumuşaması. Sonra dönüp Yakutlu'yu süzüşü...

En sonra Çağrı Bey gözlerini Tuğrul Bey'e çevirmişti. Tuğrul Bey'e dönen Çağrı Bey'in çakır gözleri yine sertleşmişti; savaşa dönmüştü.

Alparslan ancak o zaman yüzünde göz ağırlıkları hissetti. Dönüp baktığında, deli derviş kılıklı adamın gözlerini gördü. Alparslan'a dönüktü. Uzak, yıllarca uzak bir gecenin içinden bakıyorlardı; uzak, yıllarca uzak bir gecenin içinden birçok şeyler söylüyorlardı. Alparslan bu gözleri tanımak üzereydi; söylemek istediklerini hatırlamak üzereydi fakat o sırada Tuğrul Bey konuşmağa başlamıştı: «Beylerim.» dedi; «Selçuklu'nun ya sonu ya kurtuluş günü geldi çattı. Ne olacaksa, şimdi burada varacağımız karardan sonra olacak. Ben derim ki Gazneli kudurmuş kurda döndü derim; kudurmuş kurdun dişleri sivri, nereyi ısıracağı, nereden vurup et koparacağı belli olmaz derim. Yine ben derim ki, bu Gazneli, Selçuklu'nun kökü kurumazsa kendi kökünün kuruyacağını bildiğinden, azgın bir at olmuştur derim. Azgın bir atın da ne önünde durulur ne ardında durulur. Bunun için, bana sorarsanız Beylerim biz şimdilik Dihistan ve Gürganç'a doğru çekilmeliyiz der, çekilmeliyiz düşünürüm. Daha daha derseniz, henüz Selçuklu arıktır, tam tamına Gazneli'ye karşı duramaz, karşı dursa da Gazneli'yi vurup süremez derim;

Gazne ordusu Rey ve Cibâl taraflarına gelemez, biz Rey ve Cibâl taraflarına sürüp varalım der, böyle düşü-

nürüm. Oralar taze Türkmen doludur, taze Türkmen arasında güçleniriz diye tasarlarım. Ya siz ne dersiniz, ne düşünürsünüz? Beylerim, beni iyi dinleyin, dinlediniz. Uygun mudur bu dediklerim.»

Meşverettekiler susuyordu. Taraf taraf birbirlerine baktılar. Ne düşüneceklerini, ne diyeceklerini tartarak baktılar. Kötü, sinsi bir yel, belli olmadan havada dolandı. Tuğrul Bey, az önceki kararlı ve hâkim sesine benzemeyen bir sesle:

«Susarsınız?» dedi; «Konuşmak bu kadar zor mudur sanırsınız. Hele Çağrı Beyimiz, sen ne dersin?»

Alparslan, farkında olmadan Sarı Hoca'nın elini tuttu; Sarı Hoca, belli etmemeğe çalışarak elini çekmek istedi; kurtaramadı. Alparslan'ın parmakları Sarı Hoca'nın eline yapışmış gibiydi.

Çağrı Bey: «Hele bir Beyleri dinleyelim Tuğrul Beyim, ben de konuşurum.» dedi.

Alparslan rahatlamıştı; Sarı Hoca'nın eline yapışan parmakları gevşedi bıraktı; birden yüzünün çekilen kanı geri gelmişti. Sarı Hoca ile deli derviş kılıklı adam, sonra da Sav Tekin bakıştılar. Tuğrul Bey öteki Beyleri ve ordu ileri gelenlerini süzdü.

Gümüş Tekin «Tuğrul Beyimiz doğru söyler» dedi; «Rey de, Cibâl de bizim için iyidir, orada gücümüzü artırırız.»

Yaşlı bir savaşçı Gümüş Tekin'i destekledi. Onu gören öteki savaşçılarla birlikte Anasıoğlu, Bukağılı Bey, İnanç Bey ve İbrahim Yınal da Tuğrul Bey gibi düşündüklerini açık açık söylediler. Nasıl bir karara varılacağı artık belli olmuştu.

Çağrı Bey birden: «İyi» dedi; «Nasıl düşünüldüğü belli oldu. Ben öyle düşünmüyorum!» Susup bekledi. Gözleri daha çok Tuğrul Bey'in üzerinde durmuştu: «Ne-

den bizim gibi düşünmüyorsun hay Çağrı diyene de derim ki: Bu Gazneli dediğiniz sizin sandığınız kadar güçlü değildir, derim. Bunca yıldır Gazneli'yle savaşır durur muyuz? Dururuz. En çok kim hırpalanır bu savaşlarda; Gazneli mi, yoksa biz mi? Biz hırpalandıysak Gazneli böyle bizim üstümüze üstümüze gelmezdi. Gazneli'nin niye üstümüze geldiğini düşünün derim ben... Korkuyor, güçlenmemizden korkuyor; biz vurmadan o vurmak istiyor, daha çok hırpalanmaktan kurtulmak istiyor. Tuğrul Beyimiz Gazneli için kudurmuş kurdun nereden ısıracağı belli olmaz dedi. Biz ona ısırılacak bir yer gösterirsek, kudurmuş kurdun önüne ısırılacak bir but çıkarırsak kudurmuş kurt ne yapar? Bunu düşünün, derim. Yine Tuğrul Beyimiz ne dedi? Gazneli azgın bir attır, azgın atın önünde de ardında da durulmaz, dedi... Eyi, öyleyse nerede duracağımızı düşünelim, derim. Kaçarsak kovalar mı, kovalar. Kaçanı kovalamak kolaydır, yetişip ezersin.. Ya üstüne üstüne geleni ne yaparsın? Bunu ben değil, Gazneli düşünsün derim. Bana soran olursa Gazneli yorgun geldi, derim; çölden geldi derim. Çölden gelen umduğunu değil ummadığını bulmalı derim.»

Çağrı Bey de susup bekledi. Çağrı Bey de meşveret-tekilerin hepsini teker teker süzdü. Sonunda: «Kaçana kimse yardım etmez. Rey'e varırsak, Cibâl'e varırsak oradaki Türkmen bizi korkak bilecek, Gazneli'nin önünden kaçmış bilecek. Kaçan mı güçlüdür kovalayan mı? Sığınmak istediğin kimse ya güçlüden korkup seni barındırmazsa ne yaparsın? Benim demem bu kadardır.» Sustu.

Sav Tekin, Çağrı Bey susar susmaz söz aldı. «Çağrı Beyimiz yine doğru söyler» dedi; «Gazneli ordusunu kim iyi bilir derlerse, verecek cevabım, varın Çağrı Bey'-

den öğrenin demek olur. Selçuklu ordusunu yine kim bilir derlerse Tuğrul Bey de bilir Çağrı Bey de derim; amma Çağrı Bey Gazneli'yi de bilir, derim... Çağrı Bey'in dediğine uyulmalı.»

Sarı Hoca düşündüklerini daha kısa söyledi: «Tuğrul Beyimiz de Çağrı Beyimiz de doğru düşünür. Gelgelelim aramızda bir de müneccimbaşı var; üstelik Gazneli'den kaçıp gelmiş. O ne derse ben ona uyula derim.»

Alparslan, Sarı Hoca'ya bir tuhaf baktı; sanki «Ne zamandan beri müneccimlere inanır oldun?» dercesine bakıyordu. Sarı Hoca görmezliğe gelip gözlerini deli derviş kılıklı adama dikti.

O zamana kadar, meşverettekilerden çoğunun pek ilgilenmediği, bir kısmının da «Bu yoksul burada ne arar?» diye küçümseyici baktığı deli derviş kılıklı adam Sarı Hoca'nın kimliğini açıkladığı Gazneli müneccimbaşı, yarı bükülü duran boynunu düzeltip gözlerini ağır ağır kaldırdı. Uzak, yıllarca uzak bir yere, zifiri karanlıklara bakıyor gibiydi. Sesi uzak, yıllarca uzak bir yerden, zifiri karanlıklardan geliyordu: «Bizim ne hükmümüz olur? diye düşünülmesin; biz, bize bildirileni gördük de geldik. Bize bildirilen şey ne idi? Selçuklu Beylerine, hem de Selçuklu çerilerine bize bildirilen şeyi muştulamağa geldik. Ben buradaysam benim çıraklarım şimdi çeri içinde dağılmış, benim şimdi burada söyleyeceğim şeyi, bize bildirileni bize gösterileni çeriye bir bir anlatıyor. Yine bizim yâranlarımızdan bir kısmı Gazneli içindedir; onlara denildi ki siz Gazneli'yi terk etmeyiniz, Gazneli'nin başına gelecekleri doğru doğru dosdoğru söyleyiniz. Bize bildirip gösterilen şey Selçuklunun zaferiydi; Gazneli üstüne varınca onu yeneceğiydi. Bu yıldızlarda yazılıdır; yıldızları okumak gerek.» Müneccimbaşının uzak, yıllarca uzak bir yerden, göz görmez karan-

lıklardan gelen sesi sustu. Gözleri ağır ağır kendi üstüne, göz görmez karanlıklara kapandı. Bir müddet, taş gibi kaldı. Boynu yine yarı eğikti, başı omuzlarından ha kaydı ha kayacaktı. O haldeyken birden konuştu: «Selçuklu yıldızlarda okuduğumuz yazıya uymazsa bir daha toplanamaz. Rey'e de gitse, Cibâl'e de gitse toplanamaz. Ramazanın sekizinci cuma günü sakın ola ki kaçırılmaya.. Yerin göğün ulusu Muhammed Mustafa'nın hicretinin 431'nci yılıdır kaçırılmaya ha, kaçırılmaya.» Yine sustu.

Meşveretteki sessizliği gizli bir yıldız yağmuru ürpertiyordu.

Alparslan'ın gözleri birden aydınlandı. Sarı Hoca'ya yavaşça «Bu Küpeli Hafız değil mi hay Sarı Hocam» diye sordu; sesinde açık bir heyecan vardı.

Sarı Hoca dirseğiyle Alparslan'ı dürterken dişlerinin arasından: «Sırasıydı sanki, sırasıydı» diye söylendi; «Şunu dışarı çıktığımızda soramaz mısın ha?»

Küpeli Hafız bir yanına eğik başında, yarı kapalı göz kapaklarının arasından gülümsüyor muydu, yoksa Alparslan'la Sarı Hoca'nın sessiz anlaşmasını mı seyrediyordu, belli değildi.

Beyler birbirine bakıyordu. Çağrı Bey'in gözleri Tuğrul Bey'e dönmüştü. Tuğrul Bey düşünceliydi. Bir müddet öylece durdu. Sonra: «Eyi» dedi; «Çağrı doğru söyler. Biz onun kadar savaştan anlamayız. Gaznelilerle savaş bitinceye kadar ben de Çağrı'nın buyruğuna giriyorum. Çağrı ne derse o yapılacak, duyduk mu? Dönmek var mı? Dönecek olan şimdiden yolunu seçip gitmeli mi?» Karar alınmıştı.

Tuğrul Bey, Çağrı Bey'i kucakladı. «Kutlu olsun.» dedi. Sonra müneccimbaşıya dönüp: «Sen Gümüş Tekin'in ordusunda kalacaksın» dedi.

Sarı Hoca'ya bakmıştı. Gözleri Sarı Hoca'da olduğu halde: «Gümüş Tekin'in çerilerine de burda konuştuğun gibi konuşmamalısın ki» dedi; «Gümüş Tekin seni gözden uzak etmeyecek. Yanlış konuştun mu başını yok bil. Onun için Gümüş Tekin'den uzaklaşmamağa bak. Doğru mu derim hay Sarı Hoca?»

Sarı Hoca kapalı bir sesle: «Tuğrul Beyimin yanlış düşündüğü görülmüş müdür ki» diye cevap verdi.

Başka bir şey konuşmadan meşveret dağıldı. Tuğrul Bey'le Çağrı Bey içerde baş başa, sahura kadar kaldılar.

Sarı Hoca, Sav Tekin ve Alparslan bir ara hiç konuşmadılar. Dar bir sokağa girince Sarı Hoca: «Hay Alparslan'ım, hay benim yiğit oğlum, aslan yeğenim, ben sana her aklına geleni her aklına geldiği zaman sor mu, söyle mi dedim» diye çıkışmağa başladı. «Hay Sarı Hocam bu Küpeli Hafız, değil miymiş? Küpeli Hafız'mış pekiyi ne olacak bilince? Küpeli Hafız, o deli derviş kılığında, o müneccimbaşı durumunda işe yarar; kılık kıyafeti sana bana benzerse, sıradan bir Küpeli Hafız diye bilinirse, işe yarar mı sanırsın? Sanırsan aldanırsın. İnsanları anlamamışsın demektir, ben de işte buna yanarım. Neyse, geçti gitti saydık o işi biz. Alparslan Alparslan olacaksa neyi nerde soracağını bilmeli değil midir?»

Sav Tekin hiç lâfa karışmıyordu.

Sarı Hoca, kerpiç mescide gelince durdu. «Eh, ben şu taş olukta bir abdest tazeleyim.» dedi; «Sahura kadar kendimize dönelim; bugünlerde dünya işlerine çok dalar olduk.» Derken, bir an durakladı. Gökyüzüne, par par yanan yıldızlara baktı, taş oluktan yalağa dökülen suyu dinledi. Kerpiç mescit, su sesi ile yıldız ışığı arasında yumuşamışa benziyordu. Sarı Hoca'nın sesi de öylesine nemlendi «Çok daldık; dünya işine çok daldık. Vaktimiz mi doldu ne?»

Yıldız ışığı ile su sesi arasında kollarını dirseklerine kadar sıvamağa başladı; yavaş, usuldan, sessizdi. «Hadi gidin siz. Sav Tekin'in sana söyleyecekleri olmalı. Benim ise söyleyeceklerimi söylemişe benzerim.»

Taş oluğa doğru gitti. Taş oluktan dökülen suyun şırıltısını, Sarı Hoca'nın avuçları böldü. Abdest alıyordu. Yıldız ışıkları, Sarı Hoca'nın avuçlarına dökülen suda inceden parıldıyordu. Alparslan, ilk defa Sarı Hoca'yı düşünmek istemedi; içinde garip bir yalnızlık büyüyordu.

Sav Tekin, Alparslan'dan ayrılacağı yere kadar sustu. Alparslan'ın aksine hep Sarı Hoca'yı düşünmüştü. O güne kadar düşünmediği bir şekilde; etsiz kemiksiz, suya karışmış yıldız ışıkları halinde par par yanar düşünmüştü. Alparslan yanı başında durmasa, bu düşünce, Sav Tekin'i daha da ötelere götürebilirdi.

Alparslan, evlerine dönen köşede durup «Bana ne söyleyeceklerin vardı ki Sav Tekin Beyim?» deyince Sav Tekin ister istemez konuştu. Bir bakıma da rahatlamış oldu. «Atı olmayan kaç kişin varsa Afşin'le Ersagun'u gönder de yarın tavladan o kadar at çıkarttır. Herkes atına alışmış olsun.»

«Bize vereceğin iş nedir Sav Tekin Beyim?»

«Ben değil Çağrı Bey baban verdi; Merv ile Serahs arasındaki hem çöle doğru hem geriye Dandanakan'a doğru bütün suları içilmez, kuyuları da kullanılmaz hale getirmeniz istenildi. Ne düşündün, zor mu gelir iş?»

«Zor gelmez de. Ne zaman yapılmalı derim?»

«Yarın. Öğleden sonra?»

«Öyleyse savaş çok yakın.»

«Nerden bildin?»

«Çöle doğru ve Dandanakan'a kadar, hem de Merv ile Serahs arasındaki sular içilmez hale getirilirse bizimkiler ne yapar? Savaş yakın olmalı ve de kısa sürmeli ki.»

«Savaş, ramazanın sekizinci günü bitecek ya, duymadın mı?»

«Demek Küpeli Hafız hesaplı konuştu?»

«Hesaplı konuştu ki bu kadar olur. Çağrı Bey baban Sarı Hoca'ya şu kadarcık akıl verdi; Sarı Hoca o kadarcığı ne yapar? Deve hörgücü kadar büyütmez mi? Büyütür. Bir de Küpeli Hafız'ı kat ara yere. Vay ki vay? Küpeli Hafız'ın yetiştirmelerinin yarısı bizde yarısı Gazneliler'de. Bizdekiler iman tazeliyor, Gaznelidekiler de çökertiyor, he der misin bu işe, he ya. Hadi şimdi sağlıcaklı uyu, yarın seni de göreceğiz şu ünlü çerilerini de he mi?»

O gece Alpaslan sahura kadar yatmadı. Bir ara adam salıp Afşin'le Ersagun'u bile çağırmayı düşündü, vazgeçti. Merv, Serahs, çöl, Dandanakan derken sahuru etti. Sahurdan sonra kararını vermişti; ne yapacağını biliyordu artık. Rahat uyudu.

Uyandığı zaman yüreğinde, güneşin kendisi için doğduğu kendisi için gökyüzünde yükselip dolaşacağı, yine kendisi için batacağına inanmış bir tıpırtı vardı. Yıllardır göre göre alıştığı güneş bu değildi, başka bir biçimde yenilenmişti; başka bir ışıkla tazelenmişti. Ne olduğunu pek bilemediği, ne getireceğini pek kestiremediği; pek yüklü ama ne olduğunu anlayamadığı bir gün başlamıştı. Gün, hiç sona ermeyecekmiş kadar uzuna benziyordu; yine gün, hemen sona eriverecekmiş gibi kısa görünüyordu.

Afşin'le Ersagun, Alparslan'ın haber salmasını beklemeden geldiler. Sabırsız oldukları, geceki meşverette neler konuşulduğunu merak ettikleri belliydi. Alparslan, Afşin'i tavladaki atları getirmek için gönderdi. Ersagun'a, çocukları kerpiç mescidin yanındaki sayvanda toplamasını buyurdu. «Atsız'la Buldacı'ya da söyle bulabildikleri kadar nacak, bel, kazma, kürek toplasınlar»

dedi. «Buldacı, yelerinden fazla ok temin etsin... Dediklerim tamam olmazsa, işin yarısında öteberiniz noksanlanmış görürsem gözümden düşmüş bilin kendinizi, duyduk mu?»

Ersagun: «Duyduk Alparslanım» dedi; «Duymamak ne mümkün.»

Ersagun'dan sonra Alparslan atına atlayıp Sav Tekin'i görmeğe gitti. Sav Tekin'in ordusu karınca yuvasından beter kaynıyordu. Herkes hazırlık içindeydi; at kişnemeleri, gidip gelmelerden hâsıl olma hafif sisli bir toz arada bir duyulan kısa, kesin ve sert buyruklar karınca yuvasından beter kaynayan ordugâha korkulu bir düş havası veriyordu. Fakat düşlerdeki gibi intizamsız değildi.

Alparslan, Sav Tekin'in çadırına girdiği zaman Çağrı Bey'i orada buldu. Yanlarında ordu ileri gelenlerinden bir kaç kişi daha vardı. Alparslan bir an tereddüt etti. Bir anlık tereddüt Çağrı Bey'in gözünden kaçmadı; cesaret vermek için gülümseyecekti, fakat Alparslan doğrulayıp karşısına gelmiş ve babasını selâmlamıştı.

Çağrı Bey yine de gülümsedi. Cesaret vermeden öte bir gülümsemeydi: «Yeni yetmelerden çeri düzdüğünü duyduk» dedi; «Ne yapmışsın görelim bakalım.»

«Yeni yetmelerim buyruğunu bekler Çağrı Beyim. Buyurursan seni utandırmazlar.»

«Buyurduk ya, buyurmadık mı?»

«Sağol Çağrı Beyim. Buyruğunu yerine getirmek için, yeni yetmelerin bir kısmını Afşin'e verip Gazneli'nin burnunun ucuna kadar göndermeği düşündük. Afşin, Gazneli'ye en yakın kuyuları körletip suları içilmez hale getirirken daha gerilerdekini de Ersagun'un buyruğundaki çocuklar köreltecek. Afşin işini bitirince Ersagun'un gerisine, Ersagun işini bitirince Afşin'in geri-

sine çekilecek. Böyle böyle Merv ile Serahs'ın arasından Dandanakan'a kadar Gazneli suya hasret kalacak. Üçüncü grup oku en iyi atanlarımızdan seçildi; bunlar Kavurt'un buyruğunda olacaklar, iki yanlarından hem Afşin'i hem Ersagun'u koruyacaklar.»

Çağrı Bey, oğlundan beklemediği bir savaş düzenini dinlemenin şaşkınlığı içindeydi.

«Eyi» dedi; «Çok eyi, hepsi eyi de. Sen? Senin yerin nerede?»

«İzin verirsen ben de bunun için geldim Çağrı Beyim. Sav Tekin Beyimizden bir bölük çeri isteyecektim. Neden denirse, Gazneli de budala olmasa gerek; kuyuları yeniden açmak isteyecek; hele hele Serahs Çayı'na yüklenecek. O zaman Kavurt'un işi müşkülleşir. İznin olur Sav Tekin Beyimiz bana bir bölük verirse ben de bu bölükle Gazneli'nin ummadığı anlarda ummadığı yerlerden vururum. Yıpratırım; korkuturum. Sanırım Çağrı Beyim de böyle düşünür, meydan savaşından önce Gazneli'yi vurup vurup yıpratmayı düşünür.»

«Bunun böyle olduğunu nerden bildin?»

«Böyle olmasaydı, Sav Tekin Beyimizin ordusu Serahs'ın güneyinde, Gümüş Tekin'inki kuzeyde konaklamazdı. Çağrı Beyimizle Tuğrul Beyimizin orduları da ayrı ayrı yerdeler. Gazneli'yi çevgan topuna döndürmek dilenir. Sonunda dördü birden vuracak.»

Çağrı Bey, Sav Tekin'in yüzüne baktı. Sav Tekin de şaşkın, iri iri açılmış gözlerle dinlemişti. Çağrı Bey'e verecek bir cevap bulamadı da Alparslan'a «Sana bunları Sarı Hoca mı söyledi?» diye sordu.

Alparslan birden kızardı; Alparslan'ın birden kızarması öfkeye gelirdi, öfkeye gelmezse bile gücenikliğe gelirdi, Sav Tekin bunu bildiği için sorup soracağına pişman olmuştu. Gönlünü alacak bir cümle tasarlıyordu.

Alparslan, yüzü daha çok kızararak sesi çatallaşmış bir halde: «Bunu bilmek için Sarı Hoca'yla konuşmak gerekmez Sav Tekin Beyim» dedi «Sarı Hocamız olsa bile!»

Çağrı Bey, şimdiye kadar kazandığı savaşların hiç birinde duymadığı bir heyecan içindeydi; damarlarında tatlı bir genişleme karıncalanıyordu, kanı sanki tazeleniyordu. Az daha dursa, ordu beylerinin önünde Çağrı Beyliğine yakışmaz bir iş yapacak oğlunu kucaklayıp öpecekti. Bunu yapamamanın üzüntüsü yalabuklanan bir sesle: «Alparslan'a iki bölük ver Sav Tekin» dedi. Sonra Alparslan'ın gözlerinin içine baka baka: «Savaşın sonunda seni diri olarak görmek isterim Alparslan!» dedi; «Duyduk mu bunu da?»

Alparslan'ın gözlerinde siyah kadifemsi nemli bir ışık dolaştı. «Duyduk Çağrı Beyim; savaşın sonunda katına varıp elini öpmek dilerim. İzin verirsen şimdi de öpeyim.» Babasının elini öperken bu elin belli belirsiz titrediğini hissetmişti, hele Alparslan'ın dudakları babasının eline değdiğinde el iyice titredi. Alparslan'ın dudakları da titredi.

Babasının elini öptükten sonra dönüp Sav Tekin'inkini de öptü; bunun için izin istememişti. İşi bitmişti; diz yere vurup Çağrı Bey'i selâmladı. İzin alıp çadırdan çıktı. Kerpiç mescidin yanındaki sayvana geldiğinde buyruğunun eksiksiz yerine getirildiğini gördü. Afşin en iyi atları seçmişti; Ersagun, umduğundan çok âlet toplamıştı. Herkes atının yanında idi; bir buyruk yüz yeni yetmeyi birden ata bindirmeğe ve hemen dörtnala kaldırmağa kâfi gelecekti.

Alparslan, Afşin'i, Ersagun'u, Kavurt'u ve Atsız'ı mescide toplayıp tasarladıklarını söyledikten ve her birinin neler yapması gerektiğini anlattıktan sonra beklenen buyruğu verdi. Yüz yeni yetme, Serahs sokakla-

rından bir kaynak suyu gibi bir anda aktı. Serahs'tan çıkıp güneye doğru vurup giden yolda gözden kayboldu. Alparslan, Sarı Hoca'nın evinden geçerken durmuş, yerini Kavurt'a bırakmıştı. Sarı Hoca'yı görmek istiyordu. Dün geceden beri, mescitte Sarı Hoca'dan ayrıldığında içinde ansızın büyümeğe başlayan o garip yalnızlık, bütün gece durup durup sancımıştı. Hele sesi, şimdi biraz da geceye ve uykuya karışmış sesi, su şırıltılarına karışıp karışıp kulaklarına dolmuştu. Sabah uyanır uyanmaz gidip Sarı Hoca'yı görmeyi bunun için istemişti. Sarı Hoca'yı görünce sanki doğan güneşin güneş olduğuna daha çok inanacaktı. Fakat gidememişti; gün, kendisi için doğmuş gibiydi, kendisi için doğmuş gibi görünen günün hakkını vermesi gerekmişti.

Eve girdiğinde, Sarı Hoca'yı bulamadı. Karısı oruç keyfi erken başlamış bir tatlı aksilikle: «Bilir miyim ben senin Sarı Hoca'nın nerde olduğunu?» diye başlamıştı. «Ben ben olalı bildim mi ki şimdi sorarsın oğlum sen de. Bir sürü adam yetmiyordu, şimdi de bir Küpeli Hafız çıkardı orta yere.»

«Küpeli Hafız mı dedin hay kadın ana?»

«Küpeli Hafız dedim, he; ne olmuş Küpeli Hafız dediysek günah mı işlemişiz ki?»

«Küpeli Hafız'la mı gittiler?»

«Küpeli Hafız'la gittiler he ya. Küpeli Hafız aşağı, Küpeli Hafız yukarı, şimdi de ona itibar; yere göğe kondurmaz oldu.»

«Eh öyleyse, Sarı Hocamızın bir bildiği vardır elbette ki. Ver elini öpeyim de gideyim gayri.»

«O da niyeymiş öyle. Bu el öpmeler yeni mi törelendi?»

«Yoğ. Savaşa gidiyoruz da hani. Tuz ekmek hakkın geçti bize. Helâllik dileyelim dedik.»

«O ne biçim lâf hay oğlum, Alparslan oğlum; Selçuklu bir bugün mü savaşır oldu? Hele dur bakalım, o lafı ben Çağrı Bey babanın ağzına yakıştırmam daha nerde kaldı ki sen... Çıkar aklından o helâllikleri melallikleri; sırası geldi mi biz kendiliğimizden ederiz bil. Sarı Hocan giderken bir laf dedi. Alparslan'a söyle ramazanın sekizinde Dandanakan'da bulsun beni, dedi. Ne demeğe gelir bu laf bu sene.»

«Sarı Hoca öyle mi dedi?»

«He ya böyle dedi. Dandanakan'a kadar ne yapıp yapıp dişimi sıkacağım. Alparslan iki taşın arasında da kalsa gelip beni bulsun dedi; ne demeğe geliyorsa gayri orasını sen anlarsın?»

Hiç yoktan gözleri buğulandı. Konuşurken hep Alparslan'ın gözlerine bakıyordu; o anda gözlerini göğe kaldırdı, sonra yere indirdi, sonra da Alparslan'ın gözlerinden başka taraflara bakmağa başladı. İki de bir gözlerini kırpıştırır oldu.

«Sen elimi melimi öpmeği bırak hay oğul» dedi; «Sarı Hocana göz kulak ol az biraz. Hiç yaşına göre mi şu yaptıkları? Hele bu son günlerde bir oldu ki ne olma ya. Sanki dünyayı bir iki güne sığdıracak sanırsın. Sarı Hocanı bir daha göremem diye korkarım hay oğul senin anlayacağın.»

Sonra yanıp yakınmasından kendisi de utanmış gibi sesini dikleştirdi. Yine Alparslan'ın gözlerinin içine bakmağa başladı.

«Siz de bitirin bu savaşlarınızı artık. Bilin ki Selçuklunun kadın kısmı başkalarının kadın kısmından ayrık değildir; Selçuklunun kadın kısmı da artık durulacak bir ev ocak, şöyle göğüs bağır sere serpe gezecek bir yurt yuva ister anladın mı? Ne bu göçebelik böyle? Köpek enciğini taşır gibi olduk yıllar yılı. Çağrı'yı da görsem, Tuğ-

rul'u da görsem bunu böyle söyledim belle. Var git şimdi nereye gidiyorsan. Bu lâflarımı unuttun mu, kadın anan sana elini öptürmemiş bil; eğer öptürmemesi senin için dert olacaksa.»

Alparslan, bütün savaş boyunca Sarı Hoca'nın karısının sesinden kurtulamadı. Susuz kaldıkça daha ilerdeki kuyulara doğru koşan, daha ilerdeki kuyulara doğru koştukça yorulan, yoruldukça kırılan Gazneli ordusu da; Gazneli ordusunu vurdukça kıran, kırdıkça geri çekilip yeni baskınlara hazırlanan Selçuklular da Sarı Hoca'nın karısının sesini bastıramadı. Mayıs sıcağı Merv ile Serahs arasındaki kumlara çöktükçe susuzluk ölümden beter yakıyordu; Selçuklu okları ölümden beter vuruyordu. Ölümün gün ışığı kadar bollaştığı yerde Alparslan, Sarı Hoca'nın karısının sesini unutamamaktan ürperiyordu.

Ancak beşinci gün unutabildi. Gazne Sultanı Mesut, son bir çaresizlik içinde, Serahs Çayı'nın kıyılarını tutmak için bütün kuvvetiyle birden yüklenmişti. Fakat Serahs Çayı ipince, kıpkırmızı topraklaşmış bir çamur halinde akıyordu; kan ılıklığındaydı, içilemiyordu. İçen kusmağa başlıyordu.

Alparslan, Serahs Çayı'nı bu hale getirmek için bütün çerilerini, kendisi de başta olmak üzere güney boğazlarına toplamıştı; bir yandan kum, kırmızı toprak, zehirli ot köklerini çaya doldurtuyor, öte yandan suyun akışını değiştirmeğe çalışıyordu. Aklında Serahs Çayı'ndan başka bir şey yoktu. Bir tek şey düşünüyordu o da Gazneli'yi Serahs Çayı'nın kıyılarında tutundurmamak; tutunurlarsa Dandanakan'a sürmek zorlaşırdı ve Selçuklu kendi kurduğu tuzağın içinde mahvolurdu.

Sarı Hoca'nın karısını da, sesini de bir o gün unuttu.

Fakat Gazne Sultanı Mesud'un tutunacak bir dalı kalmamıştı. Çağrı Bey'in düşündüğü gibi zaten çölü geçerken hayli yorulan Gazneli ordusu, susuzluktan ve beş gündür gece gündüz sürüp gelen Selçuklu baskınları yüzünden neredeyse dağılmağa yüz tutmuştu. Ayaklar bey, beyler ayak olmuştu. Kimse kimseyi dinlemiyordu, tanımıyordu, tanıyorsa da hiçe sayıyordu. O haldeyken Gazne ordusundaki müneccimlerin; taze su dolu kuyuların, hiç kimsenin hele Selçuklu'nun bile bilmediği kuyuların yerini keşfettiği haberi Gazneli ordusunda yayıldı. Haber bir umut ışığı gibiydi, yeni bir dirilme muştusu, bir yeniden doğuştu. Mayıs sıcağı, o ölüm susuzluğu, o günlerdir süren yorgunluk unutuluvermişti; savaş unutulmuştu.

Sultan Mesud bile, Dandanakan'daki su kuyularını bildiği, bu birdenbire ortaya çıkan müneccimlerden şüphelendiği halde umutlanmaktan kendini alamadı. Sav Tekin'le Gümüş Tekin'in orduları bu sırada iki yandan Gazneli'yi akıl almaz bir ok yağmuru ile sıkıştırmıştı. Gazne ordusu Dandanakan yoluna dökülmekten başka çare bulamadı. Yayalar ve atlılar bir aradaydı.

Alparslan daha haberi alır almaz Afşin'le Ersagun'u yola çıkarmıştı bile. Sonra Kavurt'u yolladı. Gazne ordusunun son döküntülerinin de Serahs Çayı kıyısından ayrıldığı haberini alıncaya kadar kendisi bulunduğu yerde kaldı. Emrindekiler, Sav Tekin Bey'den aldığı iki bölüktü.

Bentleri çarçabuk yıktırıp suyu eski akışına bıraktıktan sonra kestirmeden Dandanakan yolunu tuttular. Ve o zaman Alparslan'ın kulaklarında yine Sarı Hoca'nın karısının sesi uğuldamağa başladı. Sarı Hoca'nın karısının sesine Küpeli Hafız'ın, Küpeli Hafız'ın sesine Sarı Hoca'nın sesi karıştı. Bütün sesler, uğultular, ya bir sona

doğru uğuldayıp fırdolayı dönüyordu; ya bir başlangıçta toplanmak için yarış ediyordu. Alparslan son mu, başlangıç mı kestiremiyordu. Şu beş günü, beş yüz günden daha dolu, yorgun, daha yüklüydü. Niye Dandanakan'dı? Dandanakan'da ne vardı? Ne başlayacaktı. Yahut ne sona erecekti? Bilmiyordu; yalnız bu beş yüz gün yorgunluğundaki beş günün orada yumaklanacağı yüzde yüzdü. Bu yumağı Çağrı Bey hazırlamıştı, Küpeli Hafız sarmıştı, Sarı Hoca bağlamıştı. Sav Tekin, Gümüş Tekin, Alparslan'a gelinceye kadar bütün beyler bu yumağın gevşek sarılmaması için koşuyorlardı? Ya Tuğrul Bey ne yapacaktı? Yumağı avuçlamak ona mı düşecekti?

Sorular? Sorular? Sorular? Sorular körletilmiş, kurutulmuş kuyulardan farksızdı; sorular ya kötü bir kader ya parlak bir alın yazısı olabilirdi.

«İnsanların en yücesi Muhammed Mustafa'nın hicretinin 431'nci yılı» Küpeli Hafız böyle dediyse böyleydi. Ramazanın sekizinci günü cumaya rastladı. Belki başka bir cuma olabilirdi. «Başka bir cuma da olsa bu gibi mi olur?» diye düşünüyordu Alparslan. Gün yine dünkü gibi doğmuştu, yine sıcak erken bastırmıştı; güneş doğarken törlü doğmuş olmalıydı. Fakat bir şey vardı ki bu cuma sabahında gizliydi.

Tek bir kuş sesi duyulmuyordu; gizliliği dinliyor olmalıydılar. Yel esmiyordu, tek bir yaprak kımıldamıyordu; gizliliği açığa çıkarmamak içinmiş gibiydi. Isınan hava yavaştan çıtırdıyordu. Aşağıdaki düzlükte Gazne ordusu, sıcaktan sislenmiş incecik bir beyaz tülbentin altında kıpırdamıyordu. İki gündür ölesiye vuruşmuşlardı.

Alparslan habercilerini bekliyordu. İlkin Afşin geldi. «Bütün ordular Çağrı Bey'in buyruğuna girdi» dedi. «Çağrı Beyimiz seni de istermiş.»

«Sarı Hoca'yı gördün mü? Gören olmuş mu? Gören olmuşsa onu gördün mü?»

«Görmedim.»

Afşin sözünü bitirmişti ki Ersagun da yetişti. «Çağrı Beyim Gazneli'yi dört bir yandan sarıp vuracakmış» dedi; «Çağrı Beyim seni istermiş.»

«Sarı Hoca'yı gördün mü? Gören olmuş mu? Gören olmuşsa göreni gördün mü?»

«Görmedim Alparslan Beyim.»

Alparslan sıkıntılı bir soluk aldı. «Gidelim» dedi.

Atını içindeki sıkıntıya sürüyordu. Sanki savaştan çok Sarı Hoca'yı düşünüyordu.

«Ne yapıp yapıp dişimi sıkacağım! Dandanakan'da diyeceklerim var.» Sarı Hoca'nın Dandanakan'a sakladığı diyecekleri, Sarı Hoca'nın Dandanakan'a kadar dişini sıkması? Ne yapıp yapıp dişini sıkması? Serahs'tan ayrılmadan önce söyleyemez miydi? Vakit mi bulamazdı? Sarı Hoca'yı, diyeceklerini söylemeden Serahs'tan ayıran nedir?

Alparslan her şeyi soruyordu da bir tek şeyi, Sarı Hoca'nın anlatmak istediği şeyi soramıyordu. Gizli bir korku, ne olduğunu bilip de bilmezlikten geldiği bir ürperti dudaklarının ucuna geliyordu; Alparslan dudaklarının ucunu ısırdı.

Çağrı Bey'in yanına vardığında gün iyice aydınlanmış, sıcak daha da artmıştı. Çağrı Bey, Tuğrul Bey'le ayaküstü konuşuyordu. Alparslan'a yeni yetmelerini alıp Gümüş Tekin'in yanına gitmesini buyurdu. Tuğrul Bey sadece gözleriyle sevmiş; bakışları, severek gülümsemişti. Çağrı Bey'in bakışlarında savaşın sonundan başka bir şey yoktu. Alparslan'ın Gümüş Tekin'e kavuşması ile birlikte, bir haberci Çağrı Bey'in son buyruğunu da getirdi: Hücum aynı anda yapılacaktı; davullar çal-

mağa başladığında her ordu beyi, daha önceden verilen buyruklara göre savaşa girecekti.

Sağ kanadı tutan Gümüş Tekin'in ordusu, bir kısım kuvvetleriyle beraber daha sağa yayılmağa başladı. Kayaların ve ağaçların arasından tilki adımlarıyla kayıyor, eteklere doğru inip, Gazneli ordusunun sol gerilerini vuracak şekilde yerleşiyordu.

O sırada Sarı Hoca'yı gördü, yanındaki Küpeli Hafız'la, Küpeli Hafız'ın yetiştirmeleri olacaktı. Sarı Hoca'nın kendisini görüp görmediğini bilmiyordu, herhalde görmemişti; sağına soluna bakındığı yoktu. Bir kere gökyüzüne bakıp durmuş, sakalını sıvazlamıştı o kadar, ondan sonra hep aşağılara gözlerini dikip yürümüştü; yayaydı.

Alparslan, bulunduğu yeri bırakıp Sarı Hoca'nın yanına gidememekten bunaldığını hissetti; yüreği kabarıyordu, terliyordu. Afşin'i yanına çağırdı «Ersagun'u, Atsız'ı, Yağmur'u al Sarı Hoca'nın yanına var» diye buyurdu. «Şu kayalıkların ardına doğru gittiler. Çerilerinizi Buldacı'yla Kavurt'a bırakın.»

«Sarı Hoca'nın buyruğuna mı giriyoruz Alparslanım?»

«Ne Sarı Hoca'nın buyruğu Afşin, Sarı Hoca kafasına ne taktıysa takmış çevresini gördüğü yok. Sanır ki savaş korunmaksızın yapılır. Varın gidin göz kulak olun... Kızdırmaya da gelmez ha; korunduğunu belli etmeyin.»

Sıkıntısı biraz hafiflemişti. Afşin'e güveniyordu. Afşin'e mi güveniyordu Sarı Hoca'nın aklına mı emniyet ediyordu, bilemedi. Bildiği bir şey varsa, sıkıntısının azaldığı, yerini gizli bir sinirliliğe bıraktığı idi. Ciride çıkmadan önceki soylu atların tüyleri böyle yalabuklanır, böyle titrerdi; soylu atların sinirlenişi, huysuzluğu; soylu atların toynaklarındaki cila, gözlerindeki gizli

yanıp sönmeler, soylu atların kulaklarının dimdik ipildeyişi. Soylu at?

Davullar vuruldu. İlk davul sesiyle birlikte bir çığrışım, gulguleli bir tekbir; kayalardan sıçrayan savaş naraları, dolu sıklığı ve hızında oklar bir anda Gazneli'nin üstüne indi. Kaşla göz arasında, birden belirip boşanan fırtına bulutlarından ani çöken bu hışım, daha ilk anda sonucu almağa başlamıştı. Sanki dünyanın sonu gelmişti; sanki kıyamet kopuyordu, kopmuştu.

Alparslan zamanın durduğunu hissetti; olanlar, duran zamanın dışında oluyordu. Ne vurduğundan, ne attığından, ne çerilerini boş gördüğü gediklere sürdüğünden haberi vardı. Olanlar duran zamanın dışında olduğu kadar Alparslan'ın da dışındaydı. Aslında Alparslan ne yaptığını biliyordu, yaptıklarından haberliydi ve hiç bir şey kendinin dışında olmuyordu. Zamanın durmuş olduğunu hissetmesi Alparslan'ı altındaki soylu attan farksız yapmıştı.

Gazneliler'de savaşacak güç kalmamıştı; Selçuklu okundan, kılıcından kurtulanlar kaçmağa çalışıyor fakat beceremiyorlardı. Gazneli ordusunda şimdilik dayanan, Sultan Mesud'un buyruğunda orta hücum hattı idi. Gümüş Tekin, dişlerinin arasından tükürür gibi «Beğ Togdı bizi yoracağa benzer» dedi; «Ortadaki çerilerin başında o var Alparslan Bey.»

Alparslan'la Gümüş Tekin bir ara savaşmağı bırakmışlar duruma bakıyorlardı. Yanlardan Çağrı Bey'le Sav Tekin'in çerileri vurduğu halde Beg Togdı rahat dayanıyordu ve bu gidişle Sultan Mesud'u kurtaracağa benziyordu. Alparslan vuracak bir gedik aradı, fakat Beg Togdı çok güzel kapanmıştı. Gümüş Tekin: «Sarı Hoca da bir şey yapacağa benzemez» diye umutsuzlandı; «Sarı Hoca da Beg Toğdı'yı kandırırım sandı ama; kandırsaydı?»

«Sarı Hoca Beg Toğdı'yı bizim tarafa çekmek için mi kandıracak?»

«He ya! Öyle yapacaktı sözüm ona.»

«Sarı Hoca şimdi Gazneli ordusunun içinde mi demek istersin?»

«He ya. İçinde. Niye heyecanlandın Alparslan Bey?»

İçinden Sarı Hoca'ya kızıp köpürmeğe başladığı halde Gümüş Tekin'e belli etmemek istedi:

«Heyecanlanmış mıyım? Yanlış görmüşsün.»

Sarı Hoca'nın bu yaptığı delilikti; delilikten de öte tedbirsizlikti; kendine fazla güvenmekti. Niçin söylememişti? Günlerdir bunun için görünmemişti demek. Görünseydi Alparslan'ın caydırmasından çekinmiş olabilirdi. Belki Çağrı Bey'den de gizlemişti yapacaklarını, Alparslan duyarsa Çağrı Bey'e haber verir de işine engel olurlar diye düşünmüştü herhalde. «Ne olursa olsun yapmamalıydı bu işi, Sarı Hoca yapmamalıydı...»

Gümüş Tekin: «Ne dedin Alparslan Bey?» diye sorunca boş bulunduğunu anladı.

«Hiç» dedi; «Sarı Hoca Beg Toğdı'yı kandırırım dediyse kandırır dedim de.»

Gümüş Tekin bıyık altından anlamsız bir şekilde gülümsedi. Aynı anda da suratı asıldı. Konuşurken gözleri hep Gazneliler'deydi. Beg Togdı'nın bir Selçuklu akınını daha geri püskürttüğünü görmüştü.

«Uğraştıracak bizi bu Beg Togdı; akşama kadar uğraştıracak Alparslan Bey. Akşam olunca da Sultan Mesud'u karanlıktan faydalanıp kaçıracak. Sultan Mesud yakalanmazsa Gazneli'yle savaşın sonu gelmez say.»

Alparslan Gümüş Tekin'in içten konuştuğunu anlamıştı. Belki de Gazneli'nin yenilmesi Gümüş Tekin'in işine yarayacaktı.

«Öyleyse bana üç bölük ver Gümüş Tekin Bey. Doğ-

ruca Sultan'ı hedef alalım.»

«Nasıl kolay iş mi ki?»

«Bilmem. Bir gedik bulurum herhalde. Beg Togdı'nın aklına şimdi kestirmeden vuracağımız gelemez. Düzgün savaşa kaptırmıştır kendini. Kestirmeden gitmek en iyisidir. Aklın yatar mı?»

«Yatar da Çağrı Bey baban ne der peki?»

«Çağrı Bey babamın buyruğu neydi? Davullar vurduktan sonra her ordu beyi bir başınadır değil miydi? Sen de ordu beyisin!»

Gümüş Tekin kararsızdı. Alparslan sabırsızlanıyordu. Fakat ikisinin de ummadığı bir şey oldu. Sağ ve sol kanatları iyice çökmüş olan, sadece ortadan Beg Togdı ile sağlam bir şekilde dayanan Gazne ordusunun orta kanadı birden karıştı. Beş yüze yakın atlı, birden koptu; kılıçlarının ucunda bezler uçuşuyordu. Bir an Selçuklu tarafında da Gazneli tarafında da hiçbir kıpırdanma görülmedi. O bir an için Beg Togdı'nın adamları Gazneli ordusundan hayli uzaklaşmıştı. Ardından ikinci bir kopma oldu. Ne çeriye ne başıbozuğa benzemeyen sekiz dokuz atlı Selçuklu tarafına doğru at sürmeğe başladı.

Fakat o ana kadar her iki tarafın da şaşkınlığı geçer gibi olmuştu. Gazneliler sekiz dokuz atlının üzerine yağmur misali ok yağdırmağa başladılar. Birden içi titredi Alparslan'ın; gözlerinde acı bir yanma; yüreğinin başında korkunç bir burkulma duydu. Sanki bir kartal, kılıç ucu keskinliğindeki pençesiyle Alparslan'ın yüreğini pençelemiş, yüreği çekip koparıyordu. Sekiz dokuz atlının en önünde at süreni tanımıştı. «Eyvah!» diyebildi, «Eyvah Sarı Hoca!»

Sarı Hoca, Alparslan'ın tanıdığı esnada atından düşmüştü. Yağmur misali yağan oklardan biri, belki de üçü beşi birden, Sarı Hoca'ya saplanmıştı.

Alparslan her şeyi unuttu. Gözlerinden her şey silindi. Sarı Hoca'dan başka bir şey göremez oldu. Yerinde kasılıp kalan bir at, atın altında öylecene yıkılmış Sarı Hoca. Atını tepiklemesi, «Sür Gümüş Tekin, Sarı Hoca Sultan'dan daha kıymetli!» diye haykırması bir oldu. Sesi ses değildi; at sürüşü at sürüş değildi. Kopan koca bir kaya, nereye düşeceği belli olmadan vınlayarak uçuyordu. «Sık dişini Sarı Hocam! Dayan Sarı Hocam dayan yettim! Alparslan'ın yetti bil.»

Bu kendinden geçmiş nâra, bu kendinden geçmiş uçuş aynı kendinden geçmişlik içinde bütün Selçuklu ordusunu sardı.

Alparslan Sarı Hoca'nın yanına vardığında, Selçuklu ordusu da Gazneli Sultanın otağına yüklenmiş bulunuyordu. Sultan Mesud can derdine düşmüştü.

Sarı Hoca'nın yanı başında Küpeli Hafız'la bir iki yetiştirmesi; az daha geride Afşin, Ersagun ve Atsız vardı. Üstüne yıkılan atı çekmişlerdi; Sarı Hoca'nın sol omuz küreğine iki ok yan yana, yan yerinden saplanmıştı; bir ok boynunu delmişti. Boynundaki ok kanıyordu. Yüzü iyice sararmıştı, kül rengine dönüyordu, yok Sarı Hoca'nın yüzündeki renk uçuyordu, yüzü renksizleşiyordu. Alparslan'ı görünce gülümsemeğe başladı. Alparslan diz çöküp başucuna geldiğinde Sarı Hoca'nın yüzündeki gülümseme iyice belirdi, bütün yüzünü, içinde uzak ışıklar yanmağa başlayan gözlerini doldurdu. Yüzüne, tomurcuğunu yırtan sarı bir gül tazeliği geldi.

Alparslan koynundan yağlığını çıkarıp Sarı Hoca'nın kanayan boynunu silmek istedi; Sarı Hoca durdurdu. Kolu birden zayıflamıştı; birden halsizleşmişti. Küpeli Hafız'a ve ötekilere güçlükle, yalnız bırakmalarını işaret etti. Biraz bekledi. Güç mü topluyordu, ötekilerin iyice gitmiş olmalarından emin mi olmak istiyordu belli de-

ğildi. «Yalnız mıyız?» dedi. «Yalnız kaldık mı Alparslanım?»

«Yalnızız Sarı Hocam. Yalnız kaldık.»

Elini kuşağına soktu. «Kadın Ananı gördün. Söylediklerimi iletti mi Alparslanım?»

«Gördüm Sarı Hocam. Söylediklerini iletti eksik olmasın.»

«Eyi. Ne demeğe geldiği, şimdi anlaşıldı mı? Biz onu, o gece var ya kerpiç mescid taş olukta abdest tazelemek istedik. O zaman bilmiştik. Sahurdan sonra, Sarı Hocana bir gaflet çöktü hay Alparslan, uykusunda iyice bildirdiler. Dandanakan'ı gösterdiler, burayı, bu düştüğümüz yeri. Sarı Hocanın da bir babası vardı hay Alparslan; mübarekti.»

Nefes alışı zorlaşıyordu. Alparslan:

«Zorlama kendini Sarı Hocam. İzin ver gidip otacı cerrah getireyim.»

Sarı Hoca imkânsız görünüşüne rağmen dikleşti:

«Otacı cerrah bana ne yaparmış? Otacı cerrahla işimiz mi kaldı ki? Bizim işimiz... Bir sende birde Tanrımızda gayri; gerisi yalan.»

Soluklandı. Daha iyi gülümsedi. Yüzü yeniden renklenmeğe başladı.

«Senden kaçtık hay Alparslanım, sana görünmemeğe çalıştık, niye? Seninle olsaydı Sarı Hoca dünyaya yeniden sarılırdı, dünyadan daha biraz ayrılmak istemezdi. Dünya işi bitti hay Alparslan, kendimize dönmek vaktidir şimdi. Elimizi sana verdik, ilmimizi, bilgimizi sana verdik.»

Kuşağına soktuğu elini çıkardı; Bizans kilidini tutuyordu: «Bunu tanıdın mı?»

«Tanıdım Sarı Hocam.»

«Bu kilit bil ki burada... Bu Dandanakan'da bil ki, ya-

rım açıldı. Al artık. Yarısını nerde açarsın orasını, sen bil gayri. Bana sorarsan, bu Sarı Hocana son nefesinde sorarsan, derim ki. Oğuzluyu denize ulaştır derim. Oğuzlunun göğsü bağrı açık olmalı. Oğuzlu göğsü bağrı açık düşünmeli derim.. Ne demeğe gelir? Dur Alparslanım ben derim. Bu şu demeğe gelir ki deniz sonsuzdur. Buraları gibi kapalı kutu değildir. Kapalı kutuda boğma Selçukluyu. Kapalı kutuda ne yetişir ki? Üstüne kilidi vurdun mu hapissin, denize kilit vur bakalım hadi, göğe kilit vur.»

Sarı Hoca'nın gözleri? Alparslan hiç deniz görmemişti görmesine, gördüğü en büyük su, Aral Gölüydü. Deniz, herhalde Sarı Hoca'nın şimdi bir tuhaf açılan gözleri gibi olmalıydı: derin, hep derin; güzel, hep güzel; insanı birden sarıveren, ılık... Alparslan'ın gözleri Sarı Hoca'nın öylesine bakan gözlerindeydi, uzanıp kilidi alamıyordu. Sarı Hoca uzattı; «Al.» dedi bir daha; «Bu kilidi unutma. Sıkıldığın zaman bak. Ne dediysem onu okursun. Gazneli'nin işi tamam mı?»

«Tamam Sarı Hocam; için rahat olsun. Gazneli diye bir millet yok gayri.»

«Mübarek olsun.»

Gözlerini yumdu; yüreğinin üstünü tuttu, sıktı. Gözlerini açtığında, gözlerinde özleme benzer bir ışık seyirdiyordu:

«Bir tek şey istedim Alparslanım; Sarı Hocanın bir tek dileği oldu ömründe. Senin, Selçuklu'yu denize ulaştırdığını görmek. Selçuklu'ya bin yıl on bin yıl kalacağı bir yurt verdiğini görmek. Ama görmüş gibiyim, gözlerim o yurdu görüyor, şimdi sen gülersin, Sarı Hoca sayıklıyor, son nefesinde ne dediğini bilmiyor dersin. Ölüm gözlerine çökünce her şeyi görebiliyorsun derse Sarı Hoca, görebiliyorsun demektir. Gözlerimin önünde

Selçuklular, Selçuklular, Selçuklular. Mahşere kadar Alparslanım. Deniz kıyısında, denizlerin ötesinde, gökyüzünde bile var.»

Sarı Hoca yine gözlerini yumdu., gördüklerinin gözlerinden uçup gitmesini istemiyormuş gibi sımsıkı sıktı. Alparslan «Acı çekiyor» diye düşündü; «Tanrım acı çektirme Sarı Hocama. Sarı Hocam acı çekecek bir suç işlemedi.»

Alparslan'ın içinden geçenleri duymuş gibi Sarı Hoca; «Acı çekmiyorum Alparslanım» dedi. Sesi, gözleri uzaklaşıyordu. «Acı çektiğimi sanma. Göreceğimi gördüm gayri, diyeceğini de, dedi. Sarı Hocan ölünce, beni buraya, olduğum yere Alparslanım. Gömün, hadi şimdi sen de git, beni Tanrı'ya bırak, yanımda O'ndan başkası kalmasın.»

Bıraktı kendini. Yavaş, yumuşamış, dut ağaçlarının yaprağındaki yel gibi rahatlamış bıraktı. Yüzünde dut ağaçlarının yeni yeşeren yapraklarındaki o dolgun parıltı vardı; ipek böceğine, ipeğe dönmeğe hazır parıltı.

Alparslan Sarı Hoca'nın sözünü dinleyip kalktı? Hafız'la Afşin'in, Ersagun'un, Atsız'ın, yanına gitti. Afşin'e bakan gözleri kırmızı bakır halkalarla çevrilmişti. «Bu mu sizin Sarı Hoca'yı korumanız Afşin!» diye boşandı; «Bu mu Alparslan'ın buyruğuna uymak; bu mu size güvenilmek, bu mu sizden beklenen, bu mu, bu mu Afşin bu mu? Ne sustun konuşsana.»

Küpeli Hafız yavaşça Alparslan'ı tuttu. «Sarı Hocan Tanrı'nın katına varırken senin kızman mı gerek Alparslan Beyim?» dedi; «Yoksa onun seferini kolaylaştırmak için dua etmen mi?»

Alpaslan Küpeli Hafıza döndü. Baktı, öylecene baktı; buruk, çarpılmış bir tebessümle baktı. Küpeli Hafız, yarı dünyanın birden boşalıverdiğini biliyor muydu acaba?

Balçar, Boğaç'ın çağrısına uyarak akşamın bu saatinde Derster'den çıkıp yollara düşmesine iyi mi ettiğini kötü mü ettiğini bir türlü kestiremiyordu. Babası Kegen Bey, iki obanın başına geçip de Durak Han'a karşı çıkalı, Durak Han'a yenilip ardında Boğaç, Muncuk ve Deli Saçlı'dan başka bir takip eden olmadığı halde, yalnız ve perişan, —Balçar hep böyle düşünüyordu; yalnız ve perişan— Bizans'a sığınalı beri Balçar'ın Peçenek içinde rahatı kaçmıştı. Durak Han'ın gözlerinin kendi üstüne dikildiğini hissediyordu. Nereye gitse bu gözlerden kurtulamıyordu.

Kimsenin yüzüne bakamıyordu. Bir zamanlar, babasının adı anılınca bile coşan yoksul Peçenekli, Derster'in sur duvarlarından farksız olmuştu; belki zannettiği gibi bakmıyorlardı ama Balçar'a hep kara, hep ulamalı hep kerpiç ve taş karışımı bir soğukluk içinde bakıyorlarmış gibi geliyordu.

O günden sonra Balçar her gün kaçıp gitmeği düşünmüştü. Çocukluğundan beri neden olduğunu, niçin olduğunu bilmediği; içinde ağır ağır yanan bir neft ışığı gibi kendini çeken gün doğusu yeniden depreşmeğe başlamıştı. Gelgelelim anasını ve Peçenekliyi bırakamıyordu; Peçenekli ilinde doğmuştu, onu da bırakamıyordu.

Boğaç'ın haber salıp kendisini çağırdığını, Tuna'yı geçince kıvrılan yolun dönemecindeki handa beklediğini anasına söylememişti. Kegen Bey'in Bizans'ta hıristiyan olduğu, Bizans sarayında kaldığı, Bizans sarayında Bizanslı kadınlarla kızlarla oynaştığı söylenir olmuştu. Hatun Anasını, Balçar çok iyi biliyordu, en çok bu Bizanslı kadınlarla kızlar meselesi üzüyordu; Kegen Bey'in hıristiyan olması da üzüyordu Hatun Anasını; üzüyordu ya ille bu Bizanslı kadınlarla kızlar. Hatun Anası belli etmiyordu ya, Balçar evde olmadığı zamanlar muhakkak ağlıyordu; uğuna uğuna, dizlerini döverek. Bir keresinde görmüştü; Balçar'dan saklamak istemişti de birden içeri girdiği için saklayamamıştı.

«Hatun Anama çok haksızlık ediyor Kegen Bey babam» diye söylendi; «Çok. Peçeneklinin içine çıkamaz oldu yoksul. Bre bundan öte ölüm mü olur?»

Ya bir de, Hatun Anasına «Boğaç'ı görmeğe gidiyorum» deseydi hali ne olurdu kuşcağızın? «Demediğime iyi ettim.» diye geçirdi aklından; «Babam.» Ne yapsa babasını düşünmeden edemiyordu. Özlemiş miydi? Bilemiyordu. Ah dedesi ölmeyecekti ki dedesi. Demirci Baldur ölmeyecekti? Kegen Bey'e olanlar o günden sonra olmuştu. Dizgininden kurtulmuş bir azgın ata benzemişti; haylayanlar, alkış tutanlar, türlü yem uzatanlar çevresini almıştı? «Bre Peçenekli'de iki baş nerde görülmüş, bu hangi töredir?» diye bağıracak Demirci Baldur bir daha geriye gelmemişti ki.

Balçar'ın yüreğini, gün doğusunun o susmaz çağrısından da, babasını düşünürken duyduğu eziklikten de öte bir şey sarmıştı. Dedesini hatırlamış olmaktan sandı; değildi. Dedesi her zaman, şimdi olduğu gibi, bir serinletici su idi; uzak mağaraların önünde yeşermiş çimenler gibiydi. Oysaki yüreğini saran şey ne serinletici suyu,

ne de o uzak mağaranın önünde yeşeren çimenleri andırıyordu. Birden, bir zamanlar, yıllarca önce bu yoldan geçtiğini hatırladı, bir sabaha karşıydı; yanında Boğaç vardı. Şimdi de Boğaç'a gidiyordu, hana gidiyordu, çizmelerinin topuklarını iki yandan atının karnına birden yapıştırdı; haydaladı. Kızı hatırlamıştı; kızın saçlarını, kızın gözlerini, kızın? Balçar'ın çizmelerinin topukları durmadan atın karnını dövüyordu; at, durmadan dörtnal tazeliyordu. Balçar'ı handa sanki Boğaç değil yıllarca önceki kız bekliyordu.

Balçar gibi o da büyümüştü. Balçar gibi o da gelişmişti; Balçar gibi o da... «Nerden hatırlayacak bre.» diye hüzünlendi; atının gemini kastı, gem, atın ağzını yırtacak gibi kasılmıştı. At olduğu yere çakılıp kaldı, burun deliklerinden kocaman açılmış soluklar su damlacıklarıyla karışmış bir halde fırladı. Kişnedi. Hafif ay aydınlığında kişneme kılıç keskinliğindeydi.

Balçar dizginleri saldı. Ay ışığı hüzünlüydü; atın yürüyüşü hüzünlüydü. Tuna'nın uyuz gibi akan suları, gerilerde kalan düzlüğü iniltiden farksız dolduruyordu. İnilti, hana varıncaya kadar Balçar'ın peşini bırakmadı.

Boğaç, hanın kapısında bekliyordu. Balçar'ı görür görmez koptu olduğu yerden; uçtu. Balçar daha attan inmeden kucakladı. Kucağında indirdi. Yere bıraktığında şöyle bir gerileyip süzdü; sonra yine uçtu, yine kucakladı: «Balçar. Bre Balçar seni severmişim ben, severmişim bre Balçar. Derster nasıl? Peçenekli nasıl, Balçar konuşsana karım nasıl? Bre? Ha? Yine gözleri keklik sürmesinde mi Balçar? Gördün mü al topuklu karımı? Bre Balçar, saçları alnında çatma mı? Gördün mü al kınalı keklik parmaklımı? Balçar, kaşları yay mı? Yoksa kırıldı mı? Konuşsana, susmasana bre: Gördün mü derim sülün boylumu derim bre Balçar?»

Soluk soluğaydı sanki Balçar, «Ya benim yerime karısı gelseydi?» diye düşündü.

Boğaç yutkunup duruyordu; boncuk mavisi gözleri durulanmış, yorgun argın bakakalmıştı. Boynu bükülü duruyordu. Utanmış gibi «Anan nasıl Balçar?» diye sordu titrek bir sesle, «Kegen Bey baban sorar da...»

Balçar'ın sesi kısıktı, yavandı, tatsızdı: «İyi» dedi sadece. Boğaç aç kalmış çocuklara dönmüştü, öyle bakıyordu: «İyi mi?» diyebildi; «Bre Balçar iyi mi dedin? O kadarcık mı? Bunca aydan sonra.>

Balçar, «Bunca aydan sonra ne olsun isterdin?» diye çıkıştı. Sonra sesi yumuşadı: «Senin karın daha iyi» dedi; «Sen Bizanslı kadınlarla kızlarla oynaşmamışsın.» Atını yedekledi.

Boğaç lâfın kötü gideceğini sezmişti: «Keleş!» diye bağırdı; «Boyu devrilesi keleş oğlan kop dedik. Kop da gel bre.»

Bir yandan da Balçar'ın elinden dizginleri alıyordu: «Bana ver Balçar. Ben senin at çavuşun değil miyim? Ver bre.»

Dizginleri gelen Keleş'e uzattı: Al da soluklandır hayvanı» dedi; «Sakın suyu erken içirme, kulaklarını yerinde bulamazsın sonra. Yiyecek hazırlandı mı bre? Balçar Beyimiz açtır.»

Balçar'ı gerginlikten kurtarmağa çalıştığı belliydi; yoksa Balçar kopuvereceğe benzerdi. Sesi öylesine gerilmişti. «Bu Keleş'i tanıdın mı Balçar, hani seninle.» Balçar durdu. Kızı soracaktı; Keleş'ten açılmışken söz, eskiye dönülmüşken. «Bre neden durdun Balçar? Yok, sende bir hal var, hasta mısın bre? Haa, ha anladım; sen âşıksın, âşıksın!»

Balçar, kızı soramadı da «Şaklabanlığı bırak!» diye Boğaç'ı payladı. «Şaklabanlık için çağırdıysan beni...»

Boğaç şaklabanlıktan birden dönemedi: «Aman Balçar Beyimiz biz görmeyeli ne olmuş ki ne demeli, bilenmiş kılıç senden az keser.» Sustu. Bir kere daha Balçar'ı süzdü. Gülümsemeğe gayret etti: «Seni bekledim bre Balçar, sensiz yiyemedim, hele bir karnımızı doyuralım da...»

Hanın içinde isli bir aydınlık vardı; dışarıdaki ay aydınlığı içerde birden boğuluyor, islenip can çekişiyordu.

Kaba meşeden oyma masanın bir ucuna iliştiler; ikisi de rahat oturamadı. Kendilerinden başka hemen hiç kimse yoktu. Ocağın yanında sırtını taş duvara dayamış, dizleri karnına çekik, sıska bir ihtiyar pineklemekteydi. Balçar'ın, ihtiyara bakmakta olduğunu görünce Boğaç «Hancı» dedi; «Tanımadın mı? İnme mi inmiş çarpılmış mı ne? Geçenlerde olmuş. Sen gelene kadar hancının karısıyla konuştuk da.»

Yiyecekleri getiren hancının karısı da çökmüştü; görünen her yerinden löpür löpür, ihtiyarlamış etler sarkıyordu. Balçar kadına bakamadı. Han bile eskisi gibi değildi.

Bir Boğaç eskisinden iyiydi; evet ancak o zaman fark etmişti bunu; Boğaç'ın üstündeki her şey yeniydi, hem yeniydi hem de Boğaç'ın üstündeki her şey Bizanslıydı. «Değişmişsin bre Boğaç» dedi; «Süslenip püslenmişsin. Bizanslı mı olmuşsun ne?»

Boğaç, Balçar'ın sesindeki suçlamaya aldırmadı. «Bizans İmparatoru Kegen Bey babanı, Peçenekli'nin Hanı olarak tanıdı bre. Eh, Hanın yakınları çul giyecek değil ya.»

«Ya Durak Han'a ne olmuş?»

«Durak Han? Durak Han'a ne olacak, hiç. Durak Han yok artık Kegen Han var.»

«Kim seçmiş?»

«Bizans İmparatoru dedik ya bre, duymadık mı?»

«Ne zamandır Peçenek Hanını Bizanslı seçer olmuş? Kegen Bey babamız yeni töre çıkarmış da haberimiz mi olmamış?»

«Balçar... Bre Balçar ben buraya seninle dalaşmağa mı geldim sanırsın? Ben buraya babanın diyeceklerini demeğe geldim; Kegen Bey baban gönderdi bre.»

«Ne istermiş?»

Boğaç, maşrapadaki şarabı içti; içti; içti; sonuna kadar içti. Gırtlağındaki âdem elması şişlik durmadan inip çıktı. Maşrapayı masaya bıraktığında boncuk mavisi gözleri şarap buğusuna bürünüvermişti; gözlerinden solumağa başlamıştı sanki. Ağzını avucunun içiyle burka burka silip, şarapsı gözlerini Balçar'a dikti: «Dinle!» dedi; «Dinle bre Balçar, bak Kegen Bey ne der sana. Benim ala at bakışlı oğlum, der sana Kegen Bey baban; böyle başlar. Ben burada Han oldum. Peçenek'in şimdi benden başka bir Hanı yoktur bunu böyle bilip böyle belleyesin. Ya Durak Han neyin necisi oluyor diyeceksin... Onu önümüzdeki iki üç gün içinde görürsün. Sen benim oğlumsun bre Balçarım, hem de benden sonra Peçeneklinin başısın. Diledim ki Peçenekli milletini ele güne karşı dirilteyim, vurulup alınmaz bir yurt sahibi edeyim; yenilmez, bileği bükülmez bir millet yapıp yeryüzüne salayım istedim. Bunun için burada Bizans İmparatorundan yardım aldım; çeri düzdüm, başlarına geçtim; Durak Han'ı fena vurup yerinden edeceğim bunu da böyle belle. İki gözlerinden, has gözlerinden, alaca at bakışlı gözlerinden öperim. Boğaç'la haber saldım. Boğaç'ın dedikleri benim dediklerimdir, bundan sonrasını senin has aklına bırakıyorum; gayri üst yanını sen tamamlarsın.»

Sözünü bitiren Boğaç yayık bir gülümsemeyle baktı.

İrice bir et koparıp ağzına attı; yaban öküzleri misali gevelemeye başladı.

Balçar, başını ocağın yanındaki inmeli hancıya çevirdi: «Saldığı haber neymiş?»

Boğaç, ağzındaki eti diliyle bir dolandırıp iki çiğnemeden sonra yuttu; çabuk çabuk: «Şimdi sen Derster'e dönmelisin her şeyi bilmez görünmelisin, unutmuş görünmelisin. Muncuk'un adamları var onları bulmalısın; Deli Saçlı'nın yoldaşları var onlarla görüşmelisin; bir bir gidip at çavuşun Boğaç'ın arkadaşlarını görmelisin. Kegen Han üçüncü gün akşam olmadan Derster'i vuracak biz de içerden yardım edelim demelisin. Onları hazır bulacaksın meraklanma.»

«Peçenekli'ye yazık olacak bre.. Peçenekli'ye kıyacaksınız, rezil edeceksiniz.»

Şarap Boğaç'ı tutmağa başlamıştı. Yüzü de gözleri de yayvanlaşmıştı. Yayvan ağzını açmak üzereydi ki hanın kapısı güm güm vuruldu; kapı ayrıca tekmelendi.

Keleş'le hancı kadın koşuştular. Kadın koşmuyor yuvarlanıyordu sanki. Boğaç irkildi; ürkmüş bir hali vardı. İnmeli hancı belli belirsiz kımıldadı.

Keleş'in açtığı kapıdan Bizanslı subaylar girdi; isli aydınlık biran pırıltılarla yanıp söndü; kılıç, çizme ökçesi, kamçı ıslığı sesleriyle açılıp kapandı.

Boğaç garip bir ürkeklikle kalktı, ürkek bir sesle yavaşça «Romanos Diogenes bu. Sofya valiliğine tayin olundu. Kalksana bre.»

Balçar oralı bile olmadı; başını eğmiş, yemeğini yiyordu. İsli aydınlıkta bir el sanki büyüdü; görünmez güzelliğiyle büyüdü. Balçar'ın önündeki yemeğe sindi. Balçar'ın lokmasına giriverdi. El şimdi Balçar'ın ağzındaydı; gırtlağına giderken açılıverdi; lokma gırtlağında kaldı. Birden kalktı; Boğaç'ı tuttu. Zor konuşuyordu:

«Bre Boğaç,» dedi; «Bre Boğaç söyle bana kızı hatırladın mı? Kızı tanıdın mı? Bizans'ta gördün mü? Yine öyle miydi Boğaç? Güzel miydi?»

Boğaç ne yapacağını şaşırmıştı. Yanlarından geçmek üzere olan Romanos Diogenes'i mi selâmlasın, Balçar'a mı cevap versin bilemiyordu. Bir yandan yarı bükülüp Diogenes'i selâmlıyor, öte yandan Balçar'ı paylıyordu: «Sus bre. Balçar sus bre, hangi kız?»

Balçar'ın gözü hiç bir şey görmüyordu; hiç bir şeyin farkında değildi. Hanı gizliden, gizliden olduğu için daha güzel bir el, daha güzel döklüm döklüm saçlar doldurmuştu. Boğaç'ın yakasına sarıldı: «Kız? Boğaç kız dedim; gördün mü?» Boğaç'ı iter gibi bıraktı. «Keleş!» diye bağırdı; «Keleş atımı!»

Keleş'le şişman hancı kadın Romanos Diogenes'i ağırlamakla meşgul idiler; Boğaç, Balçar'a susması için yalvarır gibi bakıyordu.

«Balçarım. Balçarım. Balçarım hele sus.»

Balçar'ın sesi daha parladı:

«Keleş atımı dedim, atımı!»

Romanos Diogenes'le adamları durmuş bakıyorlardı; Keleş, Romanos Diogenes'i sinirlendirmemek için türlü eğilip bükülmelerle dipteki masaya götürmek isterken Boğaç da Balçar'ı kaptığı gibi dışarıya sürüklemişti.

Dışarıya çıkardığında derin bir soluk aldı: «Oh bre Balçar, sen bu Romanos Diogenes'i bilmezsin, kıl aldırmaz burnundan kıl. Kelleyi ucuz kurtardık bil. Oh bre..»

Dışarı çıkınca Balçar kendine gelmişti, taze hava daha da açıyordu. El, içerde o gizliden büyüyen, gırtlağında açılan el, şimdi yumuşak, serin, hoş bir at tüyü hafifliğiyle bütün bedenini sarıyordu. Boğaca baktı, kararlı gözleri deliceydi:

«Kegen Bey babam, Derster'de Durak Han'ı basarsa Durak Han karını öldürtemez mi senin?»

«Öldürtemez. Sen varsın ya.»

«Beni yok bil bre.»

«Ne demek yok bil, konuştuk ya.»

«Konuştuk konuşmasına ya. Seninle Bizans'a dönemem mi?»

Boğaç güldü: «Bey oğullarına güvenilmez diye düşündüğümden tedbirimi aldım ben» dedi; «Muncuk'un sütkardeşine haber saldım. Karımı emniyete alacak.»

Balçar'ın yüzü de gözleri de rahatladı, gülümsedi; «İyi bre» dedi; «Buna sevindim.»

Sözünü bitirir bitirmez ahıra doğru koştu. Boğaç ardından yetiştiğinde Balçar atını eyerlemiş ahırdan çıkıyordu. Olup bitenden bir şey anlamayan Boğaç, Balçar'la atına yol vermekten başka bir şey yapamadı. Balçar'ın atını çıkarmasını, kolanları bir daha yoklayıp gevşek bulduğunu sıkmasını, atlayıp binmesini de öylece seyretti. Atına bindikten sonra Balçar, huysuzlanan atın gemini kasmış, gelip Boğaç'ın önünde durmuştu. Ay ışığında yüzü seçilmiyordu, gözleri seçilmiyordu. Yalnız sesi bir tuhaftı: «Muncuk'un sütkardeşine haber sal bre Boğaç» dedi; «Karınla beraber benim anamı da güvenilir bir yere yerleştirsin.»

Dizginleri birden sağa çekti; atını tepikledi. At bir şaha kalktı, kişnedi. Ok gibi fırladı. Boğaç ardından «Nereye bre.?» diye bağırdı; «Balçar delirdin mi nereye?»

Ay ışığında Boğaç'ın sesi ağır yankılarla uzadı. Kayboldu. Balçar duymamıştı bile. Bizans yolunda, yayından bırakılmış bir ok fırlamıştı. Okun ucunda gizliliğinden güzel bir el, hoş bir at tüyü hafifliğiyle Balçar'ı çağırıyordu.

Serahs'tan Merv'e taşınalı beri, Alparslan'ı en çok düşündüren şey Merv suyu olmuştu. Aşağılardan ta güneyden, bir kolunu Herat'tan bir kolunu Gur'dan alan su, iki ayrı yoldan gelip de bir yerde güçlenen Türkmen akınları gibi, yine güneyde, Merv'de birleşir; daha bir coşkun, uslu ve uysal, düşünceli ve ürkek gelen köklerinden daha bir deli akar, köpürür, öfkelenir ve o öfkeyle Merv'e girerken durgunlaşırdı. Baharları da durgunlaşırdı, yazları da, kışları da. Merv halkını korkutmamak için midir nedir, yoksa az sonra yok olup gideceğinin ürküntüsünden mi, utancından mı nedense sessiz soluksuz kesilip tembelleşirdi; yayılıverirdi. Merv'i çıkar çıkmaz da birden yok olurdu; balçıklar, batak sazları, dikensi öten yaban ördekleriyle yaban kazlarının arasında usul usul, utançlı, çapaklı bir gizlilikle ana toprağa baş verip sızardı. Ötelerden öylesine deli gelen suyun Merv'den hemen sonra böylesine yok olması hüzün vericiydi; bu hedefine varamayış, bu güçsüzlük, bu im diye ortaya çıkmışken, çırpına çırpına yolu yarılamışken birden silinmek korkunçtu. Adım adım nehrin kuruması, bir ok atımı sonra namı nişanı salmaması hüzün verici olmaktan da, korkunçluktan beter bir cehennem azabıydı.

Onun için, Alparslan Merv suyunu bir türlü seveme-

mişti. Oldum olası su severdi; hele akan suyu görünce, kol kadarcık da olsa yeşil ipil ipil çayırları bir yana yatırıp akarken, işi yoksa durup bakmadan edemez; işi varsa durup da bakmış gibi dinlendiğini, gönlünün ferahladığını hissederdi.

Ama Merv suyunu sevemiyordu; sevmek istiyordu, ısınamıyordu. Onun için fırsat buldukça Merv'in güneyine inen ana yoldan şehrin dışına çıkar, eski tuğla kümbetleri geçer, dutlukların arasından kıvrılıp küçük tümseğin Merv suyuna bakan yamacında çok yaşlı, gövdesi kurtlanmış dut ağacına sırtını dayayıp otururdu. Merv suyu burada biraz daha güzel görünürdü. Alparslan burada rahat düşünürdü. Düşünceleri uzar gider, düşünceleri uzayıp gittikçe dinlenir, dinlendikçe Sarı Hoca'yı hatırlardı. Sarı Hoca'yı hatırlamak ilk günlerdeki kadar ağır, kolunu kanadını kırarcasına, halsiz bırakırcasına hırpalayıcı gelmiyordu; Sarı Hoca ölümüyle Alparslan'ı yalnız bırakmamış, aksine Alparslan'da daha çok yerleşip kalmıştı.

Yaz sıcakları güze dönüyordu. Merv, Çağrı Bey'in oturduğu şehir olmanın zevkine varıyormuş gibi güze dönen yaz sıcaklarında gerinip duruyordu. Hamamlar yapılıyor, mescitler yapılıyor; camiler, konaklar yapılıyordu. Selçuklu'nun o eski, o bir zamanlar çoluğunu çocuğunu büyüttüğü çadır mahrutiliği, sivri kemerlerle; tonozlar üstünde çadırımsı kabartılarla taşa, tuğlaya dönüyordu. Çağrı Bey'in Merv'i, çarşısından pazarına, dut yapraklarından ipek tezgâhlarına kadar değişiyor, kaynıyor, gelişiyor ve büyüyordu. Merv'in doğusundan batısına varan ana yoldan dizi dizi, zırhlı zırhsız çeriler, sülün atlar üstünde daha genç gidiyor; Merv'in kuzeyinden güneyine ulaşan ana yoldan dizi dizi, zırhlı zırhsız çeriler, yüğrük atlarında daha dinç dönüyorlardı.

Merv uykuya varamıyordu; uyanıklıktan uyanmak yoktu ki... Fakat yaz sıcaklarının güze dönüşünde gizli bir hüzün vardı; bunu Alparslan'dan başka kimse hissedemiyordu. Çağrı Bey babası kararsızlaşmıştı; bütün hazırlıklarını bitirdiği halde bir karar veremiyordu. Çeriler, günlerdir hazırdı; oklar, yaylar, kılıçlar, topuzlar, günlerdir hazırdı. Erzak yüklü arabaların bir kısmı çoktan ilk konağa varmış, ocağını bucağını kurmuş; bir kısmı öteki konağa doğru yola çıkmıştı. Bir Çağrı Bey kalmıştı; Çağrı Bey'in zırhını giymesi kalmıştı.

Bu gidişle Çağrı Bey'in zırhını giyeceği de yoktu. Alparslan'a bile sebebini söylemiyordu. Bir beklediği mi vardı? Çağrı Bey kimseden çekinmez bilinirdi, Çağrı Bey'in çekindiği mi vardı? Çağrı Bey'in düşündüğü?

Alparslan, Bey Evi'nde duramayacağını, durup oturdukça daha çok sıkılacağını, sıkıldıkça bir densizlik yapıp giderek Çağrı Bey babasından sorularına cevap isteyeceğini sezinledi. Sarı Hoca yoktu ki varıp gitsin de....

Merv Suyu'na tepeden bakan gövdesi kurtlu dut ağacı her günkünden çok dinlendirici bir gölgelikle, içinde büyüdü. Bey Evi'nden çıkıp, Afşin'e bile haber salmadan atına atladı, iki ana yolun birleştiği dört yol kavşağında, meydanın sağ köşesine yapılmakta olan yeni Bey Konağını bir müddet kolaçan etti; oyalanmak istiyordu. İçinde serin gölgesiyle gittikçe dal budak salan dut ağacına bir an önce gitmek istemesine rağmen yine de Bey Evi neden olduğunu bilmeden zihninde yanıp kararıyordu, dikenli gül dalları halinde ardında kıpırdıyor; atının kuyruğuna, kaftanının eteklerine takılıyordu. Yeni Bey Konağında sivri kemerler, soğuk bir kış gününün çadırını hatırlatıyor, sivri kemerlerin tuğla örgülerinde sarımsı bir sakal, sarıca bir yüz, sarı ela gözler şekilleniyordu. Sarı Hoca'nın, tuğla donukluğunun cilasında görünüp

kaybolan yüzü Çağrı Bey'in yüzünü andırıyordu. Alparslan sıtmalı bir kanın damarlarında üşüdüğünü hissediyordu. Bey Evine mi dönmeliydi ki? Yine de yaşlı dut ağacına ulaşmak için at sürdü. Merv'de ölüleşen Merv Suyu'nun ölü yüzünü yaşamak istemiyordu.

Çağrı Bey babası hastaydı. Bunu bir Alparslan sezmişti. Bir gün önce konuşurken Çağrı Bey bir an sarıca bakmıştı; az sonra bakışları yine düzelmişti.

Dandanakan'dan bu yana, beş yıldır yanından ayrılmadığı Çağrı Bey babasının şimdiye kadar hiç böylesine, bir an da olsa böylesine baktığını, o çakır gözlerdeki bakışın böylesine sarılıklar içinde dönüverdiğini hiç görmemişti. Ölüme o kadar uzak olan bu gözler, ölüme hiç bu kadar yakın bakmamıştı.

Neden Sarı Hoca'yı hatırlamıştı o zaman? Alparslan'ın beyninde kötü bir ışık zonklayarak yanmıştı.

Dut ağacının altına geldiği zaman Alparslan, belli belirsiz ferahlamakta olduğunu hissettiği halde gönlünce oturamadı. Atı yanı başında, kıpırdanmadan oturuyordu; gürültüsüzce gemini geviyor, arada bir üst dudağını uzatıp kıvırarak Alparslan'ın bir omzunu kokluyordu. At da mı anlamıştı yoksa? Anladığını anlatmak mı istiyordu? «Eh, hadi öyle olsun hay Karaoğlan» diye kalktı; «Gidelim diyorsan gidelim.» Atının yıldız akıtmalı alnını okşadı; haylaz savrulmuş perçemini düzeltti. Üç ayağı ak sekili, alnı yıldız akıtmalı atında, başka tek bir beyazlık yoktu; upuzun püskül kuyruğundan haylaz perçemine kadar her yanı sıvama demir yağızlığında pırıl pırıl yanıyordu; dipdiri, genç sertliğinde, duru.

Alparslan içindeki sıkıntının erimekte olduğunu fark etti. Atının tepsi karasında yanan göğsü; atının tepsi karasında yanan göğsünde ışıldayan gümüş savatlı göğüslüğü. Atının yumak sıkılığındaki dizleri, ceylan bilek-

leri, altın tura cilasında toynakları.

Atı sevildiğini mi anlamıştı, yoksa sahibinin yüreğindeki yükten kurtulmakta olduğunu mu hissetmişti nedir kişnedi; yetmedi bir daha kişnedi, sonra bir daha.

Alparslan iyice rahatladı. Yüzü de gülüyordu. «Tamam gidiyoruz.» Fakat dutluğu çıkıp kümbetlere geldiğinde yüreği küt etti. Afşin, dörtnala at sürüyordu. Afşin olduğu muhakkaktı, bu at sürüş Afşın'a hastı. Alparslan'ın sol gözü seyirmeğe başladı.

Afşin, Alparslan'la karşılaşınca atından inmek istedi.

«İnme Afşin, hayır mı şer mi? Sakın?»

«Çağrı Beyim seni ister.»

Fakat Alparslan tedirginlikten kurtulmuş değildi. Az önceki gibi olmasa da sol gözü seyirmekte devam ediyordu. Atını hayladı: «Birlikte gidelim Afşin.»

Surdan girinceye kadar, dörtnalda, konuşmadan at sürdüler. Ne olursa olsun şehirde dörtnal gitmeyi Alparslan kendine yakıştıramadı. Yavaşladı. Dönüp Afşin'e baktı; Afşin'in yüz çizgileri düzgündü; «Afşin Çağrı Bey babamı gördün de mi geldin, yoksa birisiyle haber mi yolladı sana?» diye sordu.

Afşin: «Çağrı Beyimiz beni çağırtmış; gittim, seni istermiş onu söyledi Alparslan Beyim.» dedi. Bir iki yıldan beri «Alpaslan Beyim» diyordu.

«Çağrı Bey babam iyi miydi? Hoşnutsuzluğu var mıydı?»

«İyiydi Alparslan Beyim. Hoşnutsuz bir yanını görmedim.»

«Olsa da göstermez Çağrı Bey babam, dayanıklıdır. En çok sevdiğim yanı da bu ya.»

«Çağrı Beyimiz hasta mı demek istedin sen de Alparslan Beyim?»

«Sen de, dedin? Ne demeğe getirdin?»

«Orduda söylenti çıkmış da.»

«Niye bana duyurmadın?»

«Seni bilir sandım Alparslan Beyim... Bir şey sorulmayınca söylentinin üstüne pek varmak istemedim.. Üstüne varırsak, böyle söylentileri artırmaktan başka işe yaramaz diye düşündüm.»

«Kim çıkarmıştır? Neden çıkarmıştır dersin?»

«Ordu, Çağrı Bey'i hep başında görmeğe alıştı ya. Bir kaç gün görmeyince. Bir de her zaman yürümeğe hazır beklerken...»

«Öyledir herhal.»

Dedi ama aklı başka yerdeydi. Afşin yan gözle Alparslan'ı süzüyordu. Alparslan'ın kaşları çatılmış, iki kaşının arasındaki küçücük beyaz kabartı kavislenmişti.

Dört yol ağzını o halde geçtiler. Bey Evi'ne geldiklerinde Alparslan «Afşin» dedi; «Sen şimdi Atsız'ı, Yağmur'u, Buldacı'yı, Çavlı'yı artık kimi görürsen yahut da hepsini orduya sal, Çağrı Beyimizin hasta olmadığını söylet... Günü geldiğinde ordu yürüyecek dedirt.» Atını seyise verip Bey Evine girdi. Üst katta, divanhanenin sağındaki babasının odasına giden merdiveni çıkarken «Günü geldiğinde ordu yürüyecek» deyişinde, kendisinin de fark ettiği ses değişikliğini düşünüyordu.

Çağrı Bey, Alparslan içeri girdiğinde, köşe divanında yastıklara dayanmış uzanmaktaydı. Ceviz kabuğu rengi hırkasına sıkı sıkıya sarılmıştı! Boynu çapraz, gümüş düğmeli gömleğinin bir sıra düğmesi açıktı. Diz yere vurup babasını selâmlarken Alparslan, Çağrı Bey'in kendini zorlayarak doğrulduğunu yastık ve hırka hışırtısından, bir de parmak çıtırdamasından anlamıştı; demek ki Çağrı Bey, uzandığı yerden kalkabilmek için ellerine dayanmak zorunda kalmıştı; başını kaldırdığında,

babasının halsizliğini iyice fark etti; dün böyle değildi, hatta bu sabah, öğleden önce bile böyle değildi.

Çağrı Bey gülümsemeğe çalışıyordu: «Gel bakalım Alparslanım; hele şöyle yanımıza gel. Artık yanımıza oturacak çağa erdin. Hele bundan sonra.» Alparslan'ın çekingen durduğunu, daha bir ayakucunda oturmak için gözleriyle yer kararlaştırmakta olduğunu görünce gülümsemesi ayrıca sevgi yüklendi: «Gel dedik hay oğlum; gel denildi mi gelineceğini Sarı Hocan öğretmiş olmalı... Rahmeti bol olası.» Yanında yer açmış, yere minder atmıştı. Hareketleri eski çevikliğinden hayli uzaktı: «Sarı Hoca dedim de... Ah benim de öyle bir hocam olmalıydı ki... Sen bunun için çok iş yapacaksın. Çağrı'nın oğlusun. Deden de yaman adamdı ha! Sarı Hocandan el aldıysan hay ki hay...»

Alparslan: «Bir de Sav Tekin...» dedi, «Sav Tekin'i de unutmak olmaz.»

Çağrı Bey, bütün halsizliğine rağmen dinçleşir gibi oldu: «Alkış sana hay Alparslanım» dedi; «Bin alkış hem de. Emeği geçeni unutmamak büyük iştir, hele bey oldun mu? Beğendim bunu da...» Sustu, o bir anlık dinçleşme Çağrı Bey'i yormuş olmalıydı: «De bakalım seni neden çağırttım?»

«Varıp katına çıkmağı düşünürdüm Çağrı Bey babam... Katına çıkmak için izin almağı düşünürdüm...»

«Eyi öyle düşünürdün de ne demeğe dutluğun tümseğine varıp ozanlar gibi düş kurardın ya Alparslan oğlum?»

«Seni düşünürdüm... Senin için üzülürdüm.»

«Ya neyimi düşünürdün, neyime üzülürdün?»

Nasıl demeliydi? Dili varmıyordu; üstüne yakıştıramıyordu. Ama Çağrı Bey babası da ışığı zayıflamış gözlerini dikmiş kendisinden cevap bekliyordu. Sonunda yine

Çağrı Bey cevap verdi:

«Hastalığımı mı? Başka düşünenler de var? Hastalığıma sevinenler de var hay oğlum.»

Çağrı Bey'in gözlerinde sitem yahut da kötü bir art düşünce yoktu. Alparslan için babasının gözlerine bakmak, hâlâ bir cesaret işiydi ama baktı; baktığı zaman da sesinden göreceğini zannettiği sitemi yahut o kötü art düşünceyi göremedi. Aksine halsiz gülüşler vardı.

«Şimdi sen Çağrı babam da Sarı Hoca gibi meselli konuşuyor olmuş diyeceksin ya, var de gayri» dedi; «Hastalıktan, bir de hastalıktan önceki savaşlara durmadan at sürmelerden oturup iki lâf edemedik... Alparslan oğlumuz maşallah boyumuzca oldu. Selçuklu içinde göz kamaştırır babayiğit oldu, Çağrı'yı gönendirdi de Çağrı babası Alparslanını yanına alıp savaş dışı iki lâf edemedi. Hastalık? Hastalık kötü Alparslan. Bizim gibi nerdeyse at üstünde doğmuş bilinen adamların dört duvar arasına çakılıp kalması, yatağa bağlanması ölüm değil de ne? Attan indik mi öldü bil bizi... Millet de ata benzer; soylu, yürük, sülün atlara. Binicisi sağlıklı olmalı...»

Güldü; hastalıklı olmasına rağmen güçsüz bir gülme değildi. «Şimdi dersin ki sen, orduyu hazırladın, bu hastalık nerden çıktı dersin... Hastaydın da niye iyi olmağı beklemedin dersin. Eyi. Sen demesen bile diyen doğru der. On gün oluyor başıma bir ağrı yapıştı. Biz Asena oğluyuz, Asena soyundan inmişiz, öyle baş ağrılarına maş ağrılarına bakmayız dedik; daha aşağılara inip şu bulunduğumuz yeri iyice sağlama bağlayalım ki ondan sonra Batı'ya rahat vuralım diye düşündük. Sen daha çocukken Çağrı babanın Urum kıyısına kadar varıp geldiğini, oraları kolaçan ettiğini Sarı Hocan anlatmıştır. Biz hem gittik oralara hem işaretlerimizi koyduk; vurup alır yurt yapardık. Niye yapmadık? Çünkü o zaman Sel-

çuklu arıktı; orada, oradakilerin arasında eriyip giderdi; törelerini kaybederdi... Geldiği yollar sağlamlaştırılmadığı için geriye de dönemezdi, döndüğünde çürük yollarda ayağı kayardı... Lâfı uzatıra benzeriz. Ne dedik? Buraları sağlamlaşmalıdır dedik. Şimdi sağlam sayılır. Oğuzlu Türkmen akını sel gibi buralara dolar, törelerimiz güçlenir. Urum Eli'ne doğru bellisizce akar gideriz, yollarımız sağlamlaşır. Bir şu aşağılarda Gazneli Sultan Mesud'un Mevdud kalmıştır. Çıbanbaşıdır; pıtırak dikendir, ısırgandır. Zan yok bilinir ya patlar mı patlar? Batar mı batar? Isırmazsa dalayıverir, elin yüzün kabarır. Öyleyse ne yapmalı? İşini bitirmeli... Sana az önce dedik ki, biz Asena Oğullarından indik, Bey soyuyuz dedik mi? Ya Gazneli? Onlar karabudun soyundandır. Asena'dan gelen, bir savaşır. Ya vurur ya vurulur. Vurulursa orda biter iş. Ta ki başka bir yerde başka bir Asena soyu türeye de bayrağı ele ala. Gelgelelim Gazneli karabudun soyu öyle değildir. Yedi canlı dövüşür. Altı canını vursan da bir canı kalsa yine doğrulur, yine vurur. Demem o deme ki Mevdud'u da arkamızda bırakmamak dileriz. Baş ağrımıza bakmayıp orduya hazır ol buyruğunu bunun için verdik... Gel gör ki...»

Çağrı Bey yorulmuştu. Yüzü hafiften sararıyordu. Bir elini göğsüne, yüreğinin üstüne doğru götürdü, sıvazladı. Sesi yorgun çıkıyordu:

«Gel gör ki zihnimize bir bulanık bulut gelip yerleşti, yüreğimiz sıkılır oldu, kolumuz titredi... Karar veremedik. Geçer dedik geçmedi; bugün yarın dedik, bugün yarın gelmedi. Bir de, duyduk ki hastalığımız hem de kararsızlığımız Mevdud'un kulağına varmış. Hastalığımızdan sevinenler var dediyse Çağrı baban bunun için söyledi. Şimdi Mevdud bizi burada yakalamağı diler bildiğimce... Tuğrul'la Yakutlu Ağabeyinin Rey'den ötede ol-

masını fırsat bilir. Ama yakalayabilir mi, yakalayamaz mı gayri onun orasını bilemem. Onun orasını sen bileceksin Alparslan oğlum.»

Durup soluk aldı. Gözlerinde yeniden ışık pırıltıları çakırlaştı. Öyle baktı.

Alparslan koca bir hamamın içinde yapayalnız kalmış gibiydi. Sesler uzak yakın yankılar halinde nemli taşlarda yassılanıyor, sıcağa karışıyor, buğulanıyordu. Sesler, beyaz mermer çıplaklığında su buğusunu kocaman iri yumaklar gibi sarıyordu. Alparslan'ın gözleri yün yumakların sıcak tüylü ipliklerinde kabarıyordu; nutku tutulmuştu, cevap veremiyordu.

Çağrı Bey «Ne baktın öyle oğul?» dedi; sesi endişelenmişti. «Sana bir şey soruldu. Çağrı baban sordu?»

Alparslan, yavaş yavaş, kirini pasını kocaman hamamın çıplak, sıcacık mermerlerine bırakmış da kuru, ipek peştemallara sarınmış olmanın rahatlığını duymağa başladı. Gözlerini yumdu; kuru ipek peştemallarda rahatlamanın huzurunu duyarcasına gözlerini yumdu. Açtığında, odada gördüğü her şey hamamdan yeni çıkmış gibiydi: «Bilebileceğim Çağrı Bey babam» dedi; «İzin verirsen...»

«Elli bin atlının başında Mevdud'un üstüne gideceksin. Benim yerime.»

«Tanrı izin verirse yüzünü ak çıkarırım Çağrı Beyim!»

«Tanrı, ne yapmak istediğini bilenlerle birlik değil midir Alparslan oğlum?»

«Ne zaman yola çıkmamı buyurursun?»

«Bana sorarsan devresi gün akşamüstü derim. Haberler doğru ise Mevdud da o sıralarda Belh'e girmiş olur.»

«Mevdud'un sabah keyfi bizim işimize yaramalı...»

Çağrı Bey, belki de hastalığından, ağzı açık kalakaldı. Bir süre sonra «Eyi» dedi: «Eyi olur. Öyle daha eyi olur. Ordunun başı sensin ya... Çağrı ne karışır.»

Öylesine yumuşak, güzel, tatlı ve hasta söylenmişti ki, Alparslan «Estağfurullah» dese babasının gücenebileceğinden korktu. Babasının önünde diz çöküp elini öptü «İzin verirsen bir dileğim daha var?» dedi, «Birine bu haberi iletmem gerek.»

Çağrı Bey'in yüzü karıştı; çizgiler dönüp dolaştı. Sonra çözüldü. Selçuklular'ın ünlü Beyi Çağrı'nın yüzü değil de, karabudundan ipek kozasıyla geçimini sağlayan herhangi bir babanın yüz güzelliğiyle gözlerini aydınlattı. Alparslan, babasının yüzünü ilkin böyle görüyordu. Yağsız, etsiz yüzünde sevgi kozaları ipeklenmişti.

Daha da sürse, renkli kelebekler uçuşacaktı. Çağrı Bey'in dudakları da öyleydi, birden uçan delikanlı dudağı, birden güngörmüş, halden anlar bir aksakallı dudağı oluvermişti: «Selcen'e mi?» dedi; «Hay oğul o kadar mı?»

Alparslan kıpkırmızı oldu; yüzü ateş kesmişti. Gözlerini doğrultup babasına bakamadı. Demek biliyordu. Savaşların, kılıçların, okların, topuzların adamı. Çağrı Bey babası ne zaman, nerde fırsatını bulmuştu da öğrenmişti? Dese miydi, hazır sırası gelmişken, lâfı kendi açmışken? Belki de konuşması için lâf açıyordu? Diyemedi. Yüzündeki kıpkırmızı, ateş gönlüne düşmüştü. Boğazında bir yeri yaktı. Yutkundu: «Merv'in dışına çıkacaktık da. Dileğimiz vardı...»

Artık babasının yüzüne bakabilirdi. Babasının yüzündeki kelebekler, sevgi kozaları silinmişti, yağsız ve etsiz yüz her zamanki yüzdü. Çağrı Bey «Ordunun başı sensin Alparslan oğlum.» dedi kuru bir sesle: «Ordunun başı ne düşünür, ne söyler gayri orasına çeri kısmı ka-

rışmaz. Biz ancak zafer bekleriz. Bitti say konuştuklarımızı.»

Çağrı Bey yalnız kalmak istediğini duyuruyordu. Alparslan kalkıp selâmladı... Sırtını babasına dönmeden odadan çıkmağa davrandı. Tam kapıdayken Çağrı Bey: «Hay Alparslanım» dedi; «İki lâfım daha kalmış onu da deyivereyim hele. Bu hastalık. Bu benim hastalığımı Tanrı'nın bir işareti bil. Zafer muştusunu gönderdiğinde iyi olurum. Merv'in dışından karşılarım oğlumuzu...»

Dışarı çıktığında Alparslan ister istemez gözlerini yumup sırtını duvara dayamak zorunda kaldı. Aşağı inen merdivenler, taşlığa değil bir başka dünyaya, uzun, sonsuz, bilinmeyen, anahtarı sadece kendinde olan bir dünyaya iniyor gibiydi. Merdivenlerin indiği dünya ığıl ığıl ışık dolu kaynıyordu. Merdivenlerden telâşsız, soğukkanlı indi; temkinliydi. Yüreğinde hemen taşacak bir süt kabarıyordu; göğüs boşluğu yüreğinde kabaran sütü ısıttıkça ısıtıyor, gönlünde deli yeller esiyordu; bir boşluk bulup taşarsa süt de yel de bütün Merv'i doldurur, önüne çıkanı silip süpürebilirdi. Bey Evi'nin kapısında, seyise hemen atını getirmesini buyurdu. Bir başkası ile Afşin'e, Batı kapısında Merv'i çıkmadan kendisine yetişmesi haberini saldı.

Gün ikindiye dönüyordu. Batı kapısına giden yol günün öteki saatlerinden daha tenhaydı. Alparslan'ın yüreğinden taşmak üzere olan süt Karaoğlan'ın yüreğine dolmuş olmalıydı ki at yerinde duramıyor, dörtnala geçmesine izin verilmediği için huysuzlanıyordu. Alparslan, Batı kapısından çıkacağı sırada Afşin yetişti. Afşin'e bir an hiç bir şey söylemeden baktı; ağzını açsa yüreğindeki sütün kabarmasına engel olamayacaktı; önce sütün kabarmasının bastırılması gerekti. Kendinden emin olduktan sonra Alparslan:

«Şimdi söyleyeceklerimi iyi dinle Afşin Bey!» dedi.

Afşin bir afalladı, gözleri kararır gibi bir baktı. Toparlandı. «Neden Bey dedin Alparslan Beyim? Eğlenmek içinse...»

Alparslan Afşin'i konuşturtmadı:

«Biz ne dediğimizi düşünürüz de deriz Afşin Bey. Bey dediysek Bey demişizdir... Niçin dediğimizi gün gelir anlarsın. Şimdi, hemen adamlarını topla. Sen, Merv'den Belh'e varan dağ yolunu tutup hiçbir haberci geçirtmeyeceksin. Ersagun Merv İrud üstünden Belh'e ulaşan yoldaki menzillerden haber uçurtmayacak. Atsız'la Çavlı adamlarını alsın Talekan üstünden Belh'e giden yoldaki konak yerlerini tutsun. Devresi güne kadar, hele o gece sabaha kadar, şüphelendiklerinizi tutsaklayın. Devresi gelen yolun Talekan'dan gelen yolla birleştiği yerde bana kavuşursunuz. Duyduk mu?»

Afşin birçok şeyleri bir anda anlamıştı:

«Duyduk Alpaslan Beyim...»

«Var yoluna öyleyse Afşin Bey. Tanrı yardımcınız olsun.»

«Senin de Alparslan Beyimiz...» Demesiyle de atını haydalaması bir oldu.

Alparslan: «Afşin bu» diye düşündü; «Afşin demişler. Anladı yiğit oğlan.»

Gülümsedi. Fakat yüreğinde ılık ılık kabaran süt, gülümsemesini kesiverdi. Atını batıya giden yola sürdü; dizginleri gevşetti: «Haydi bakalım Karaoğlan.» diye fısıldadı; o kadar.

Karaoğlan sanki bu fısıltıyı bekliyordu. Koştukça açıldı. Gün sarısına dönüp esmerleşti, esmer ipekler kararardı, bürümcük koyuluğunda çevreyi sarmağa başladı. Erken yıldızlar haylazlandı, onları ötekiler takip etti. Karaoğlan yıldızlarla yarışır oldu. Ay geceye kalmıştı.

Doğduğunda Karaoğlan Serahs'ı çoktan geride bırakmış, Dandanakan yolunu dörtnal çiğniyordu.

Alparslan Sarı Hoca'nın mezarına geldiğinde gece yeni bir güne dönüyordu. Bir büyük sessizlik, ay sessizliği, Karaoğlan'ın soluğunda fısırdıyordu. Ay ışığında Sarı Hoca'nın mezarı, bu fısırtıyı da yavaş yavaş sessizliğin içinde eritiyordu.

O zaman Alparslan'ın yüreğinde kabaran süt birden taşıverdi: «Sarı Hoca! Sarı Hoca. Hay Sarı Hoca, benim ben! Alparslan! Elli bin kişilik bir ordunun başında gidiyorum. Duydun mu? Gördün mü? Sarı Hocam, sana gelmeden gidemezdim.»

Atından indi. Yavaş yavaş, sakin, yıllarca öncesinin Alparslan'ı olarak mezarın başında diz çöktü. Sesi de diz çöküyor gibiydi. «İzin verdin mi bana?» Daha konuşamadı. Sabah gün ışıyana kadar da kalkamadı. Yer ve gök susmuştu; yıldızlar çoktan susmuştu; Alparslan, Alparslan'ın Karaoğlan'ı susmuştu. «Sarı Hoca konuşuyor muydu ne?»

Gün ışırken kalktığında, Alparslan, yüreğinde kabaran sütten, bir damlasının bile kalmadığını hissetti. «Çağrı Bey babam zafer haberimi bekler hay Sarı Hocam» diye mırıldandı; «Gönderdiğimde ayağa kalkacakmış. Sağlık bulacakmış.»

Atına bindi. Bir daha baktı mezara: «Çağrı Bey babama zafer muştusunu Afşin'le göndereceğim Sarı Hocam. Aklın yatar mı senin de?»

Balçar, bir türlü alışamadığı Bizans şarabının daha ikinci maşrapasında sapıtmağa başlamıştı. Son günlerde şaraba vermişti kendini; sevmeye sevmeye, tiksine tiksine içmiş, böyleyken şarap, yine de her yanını uyuşturduğu; beyninde yanan çıraları usul usul söndürdüğü, yüreğini unutturduğu için Balçar'ı, meyhanelerin gedikli müşterisi yapmıştı. İlk yudum, her zaman, ağzının içini ılık bir buruklukla dalardı; ardından kocaman bir yudum gırtlağını asma yapraklarının tüylü hışırtısıyla geçer, maşrapayı üçüncü yudumda bitirirdi. Ondan sonra ayak parmaklarının ucundan börkünün sivri tepesine kadar bütün Peçenek İli kıpırdanmağa başlardı. Boğaç, Demirci Baldur, anası, Boğaç'ın karısı, Muncuk, Deli Saçlı hepsi bir arada, şarap uyuşukluğunda dönüp dururdu. Uzak yıldızlar gibi; Peçenek İli'nin, Derster'in süt koyuluğunda durulmuş geceleri gibi —ay ışığı gibi— Balçar'ın beyninden gözlerine inerdi. Balçar'ın anası. Balçar'ın?

Babası Kegen Bey'i hatırladığında ikinci maşrapayı içmiş olur ve o zaman sapıtmağa başlardı; kalın, hantal masayı yumruklardı, hasır sekilerden birini tekmelerdi, yüreği sıkıntılardan boğuluyormuş da yüreğini çıkarıp atacakmış gibi göğsünü sıkıp dururdu. «Babam!» diye inilderdi; «Bre benim Kegen Bey babam...»

Sonra bütün acısını sesinden alarak meyhaneciye bağırırdı.

«Vasili... Bre Vasili hele şarap... Tez bre dedik ya!»

Vasili ne biçim adamdı böyle? Balçar'a aldırış bile etmezdi. Yamru, yumru mu, yoksa birden doğruluverse korkunç çatırtılarla kemikleri dimdik yerine gelip oturacak da eni boyu, sağlam yapısı görünüverecek bir yiğit dalyanlığında mı olduğu kestirilmeyen şekilsiz bedenini peykede kımıldatmadan oturur; çok çok, o da meyhanede Balçar'dan başka kimse yoksa yine Bizanslı mı, Urus mu, yoksa?

Yoksa gün doğusundan gelme bir adamın sesi mi olduğu pek anlaşılmayan çatlak sesiyle yarı Peçenek yarı Bizans dilinde, «Hadi ordan vire pis Peçenek!» diye diliyle dişi arasında cevap verirdi; «Küp orada maşrapa orada... Vire git kendin doldur kendin iç.»

Balçar en çok bu «Pis Peçenek» lâfını duyunca kudurur, fırlayıp az önce tekmelediği hasır sekinin bir bacağını kaptığı gibi Vasili'nin üstüne yürürdü. Vasili peykesinden yine kımıldamazdı. Üstelik gözünde ve yüzünde tembel, çirkin, alaycı tebessümler uçura uçura bakardı. Balçar'ın, «Pis Peçenek,» dediği için Vasili'nin hangi milletten olduğu belirsiz çıkıntılı suratını dümdüz etmek üzere kalkan eli kalktığı kadarıyla kalırdı; inemezdi. Şarapsı uyuşuk soluğu ne kadar öfkelenebilirse öfkelenir, sonunda: «Bre elbet kalkıp Balçar'a karşı koymak istersin Vasili» diye haykırırdı; «O zaman suratını dümdüz olmuş bil. Şimdi vuramam. Şimdi kendini korumuyorsun.» Sonra Vasili'ye vurmak için kaldırdığı hasır sekiyi Vasili'ye vuramadığı için kaldırıp yere çalar, şarap küpünün başına gider, maşrapasını doldururdu. Üçüncü maşrapayı içerken Balçar başka şeylere dalardı, o başka şeyleri korka korka, kendinden de saklardı.

Bu meyhaneyi babası Kegen Bey'in Peçenekliler tarafından parçalandığını duyduğu gün bulmuştu. «Babam... Bre Kegen Bey babam.» diye inledi yine. Forum Bovis'e doğru inmiş; meydanın ortasındaki kocaman tunçtan öküz başı heykelini neye baktığını bilmeden seyretmiş, öküzün gözlerine dalmış, boynuzlarını yapayalnız bir gökyüzünde yitecek sanmıştı. Gelen giden umurunda bile değildi; deli hızında koşup tıkırdayan iki tekerlekli zengin arabalarını da duyduğu yoktu, öküz başı heykelinde yalnızlıktan başka katılık, kendini beğenmişlik, bir kendini her şey sanış da vardı. Belki de onun için öyle yapayalnızdı.

Öküz başı heykeline bakarken, çocukluğundan beri gönlünü deli urganlar gibi bağlayıp çeken gün doğusu özlemi depreşmişti. Dönmek; hazır atın üstündeyken gerisin geriye Forum Tauri'ye, Meşe sokağından Aya Barbara'ya, oradan da vurup Boğaz'ı geçmek, Krisopolis'ten, Damatrui üstünden gün doğusuna varan yola kavuşmak arzusu damarlarında neft yağı misali yanıvermişti. Atının dizginlerini çekmiş, dönmüştü de.

Nasıl olduysa orasını artık Balçar da bilemiyordu; Forum Tauri yerine, Bovis'ten Teodosyüs Limanına inen yola sapmış, Vlanga Mezarlığının kıyısından uykudaymış gibi geçmiş, yolun mezarlığa kıvrılan köşesine sıkışmış olan bu tozlu, bu basık, yukarı meydandaki öküz başı heykelinden yalnızlığı daha sevimli görünen bu koltuk meyhanesinin önünde —belki de kendisi değil atı— duruvermişti. Vasili'yi ilk gördüğünde, koltuk meyhanesinin önündeydi.

Balçar, yukarı meydandayken içinde depreşiveren o eski gün doğusu özleminin sustuğunu fark etmişti; sanki Vasili gün doğuşuydu.

O günden beri Balçar Vasili'nin bir yanı mezarlığa

yaslı koltuk meyhanesine her gün gelmişti.

Vasili de Peçenekliyi sevmiş olmalı ki iş bile bulmuştu; zengin çocuklarına at bindiriyor, ok attırıyor, kılıç vuruşturuyordu. Vasili'nin tanıdıkları çoktu.

Böyleydi böylesine ya Balçar, yine de ikinci maşrapada sapıtmağa başlıyordu; yaz da olsa, kış da olsa... Bahar başlarının deli lodoslarında bile...

Lodos, Teodosyüs Limanını dövüp duruyordu. Hafif yelkenliler değil, ağır kocaman çektiriler bile Kontoskalion Limanının mendireğine sığınmak için kaçıyordu.

Balçar, Vasili'nin «Pis Peçenek» lâfına limandaki lodostan çok köpürmüş, az önce tekmelediği hasır sekinin bir bacağını kaptığı gibi gelip, peykede umursamadan yan gelen Vasili'nin tepesine dikilmişti: «Bre kalk. Bre karşı gel, kalkıp karşı gel ki, suratını dümdüz edeyim!»

Her günkü oyun yine tekrarlanacak, Vasili yine öyle bakacak, Balçar elindeki hasır sekiyi yere çarpıp şarap küpünün başına gidecekti. Ama öyle olmadı. Vasili şeytan gibi yan gelip yattığı peykeden fırladı: «Vire pis Peçenek yetti kırdığın sekiler...» diye bağırdı. Aynı anda da Balçar'ın kolunu yakalayıp büktüğü için Balçar şaşkın, aptallaştı; beceriksiz kalakaldı. «Bre bu, bre sen.» diye sayıklıyordu sanki; «Bre sen ne yaptın Vasili? Sen misin bre?»

Vasili, Balçar'ın elindeki hasır sekiyi alırken; «Yetti oyun artık hay Balçar...» dedi.

Dili Bizans dili değildi; Peçenekliye çok benziyordu, Peçenekçe de değildi. «Her gün sana seki alacak değil Vasili. Otur oraya bre. Seninle içeceğim.»

Balçar büyülenmişe benziyordu. Gözlerini, Vasili'nin yüzünden, gözlerinden ayıramıyordu. Geri geri gidip yerine oturdu. Azarlanmış, paylanmış, dövülmüş bir çocuğu andırıyordu. Oturduğu yerde maşrapaları doldu-

rurken Balçar tutamadı kendini artık, ağlayıverdi. Omuzları bir çocuk gibi sarsılıyordu; yüzü de. Balçar yürekten, dağımsı, bulutumsu ağlıyordu.

Vasili, maşrapaları masanın üstüne koyduğu halde, bir müddet hiç bir hareket yapmadı, konuşmadı da. Oturup Balçar'ı seyretti. Balçar, yine çocuklar gibi iç çekip, içli hıçkırmalara başlayınca, dolu maşrapanın birini önüne sürdü: «Ağla Balçar» dedi; «Ağla hay yiğit. İçini dök. Hele şunu da iç bakalım. Konuşmak zamanı geldi.» Balçar'ın hıçkırıkları kesildi. Bakışları yine şaşırmıştı, şaşkındı ama bu sefer rahatlık içindeydi.

Vasili: «İyi bakalım» dedi; «Anlat. Bunca ağıttan sonra diyeceklerin olmalı.»

Balçar: «Sen.» dedi; «Sen bre.»

Vasili sözünü kesti: «Beni bırak Balçar kardaş.» Sesi lodosu, lodostan daha güçlü fırtınaları yatıştıracak kadar sıcaktı. «Ben de konuşurum elbet» diye devam etti. «Ben de anlatırım. Hele sen konuş.»

Balçar ağzını açamadı. Maşrapadaki şarabı bir dikişte içti; boş maşrapayı masaya bıraktı. Şarap artıkları bıyığının iki ucundan çenesine sızıyordu; çenesinde toplanıp damlıyordu.

Vasili: «Eyi. Öyle olsun» dedi; «Vasili konuşsun öyleyse. Dik kulağını da bak ne der bu Vasili? Derster yörelerini bilir misin diye sorar sana. Bilirsin bilmesine, hem de pekiyi bilirsin. Derster'in dört bir yanını da öyle bilirsin. Burada oturan hep Peçenek milleti nerden gelmiştir. Selçuklu'nun geldiği yerden mi?»

Balçar: «Selçuklu kim bre?» diye zar zor sorabildi.

«Selçuklu, Peçeneklinin tut ki ağababa karındaşıdır. Tee bu yanda, bize göre gün doğusunda oturur.»

Balçar: «Gün doğusunda mı? » diye sıçradı.

«Gün doğusu deyince neden sıçradın hay Balçar?»

«Hiç.» Yavaşça yerine oturmuştu; sevinmiş miydi, yoksa yine hemen ağlayıverecek miydi? «Hiç bre Vasili» dedi; «Yüreğim sancıdı say.»

«Eyi öyle sayalım. Ne dediydik? Ha bu Peçenek milleti... Eyi yapmış, has yapmış, kalktığı yerden şöyle bir yay çizip şimdiki yerine gelip kurulmuş; ben milletim, ben güçlüyüm, beni dinlemelisiniz bura yerlileri demiş mi? Demiş ki hem de ne deme... Bizanslıya da kan kusturmuş Urus'a da. Ha n'olaydı, deli Tuna gibi Peçenekli başını bir o yana bir bu yana vuracağına batıdan vurup geleydi. Selçuklu doğuda vururken. Bir Kegen Bey çıkmış. Eyi, Kegen Bey, deyince niye sararıp morardın Balçar? Neyse, lâfı başka yere götürmeyim. Bu Kegen Bey, Durak Han'a karşı çıkmış mı? Peçenekliyi bölmüş mü sana? Üstelik yenilip Bizans oyununa gelmiş, Bizanslının elinde hıristiyan olmuş, Bizans ordusunun başında Peçenekliyi yenip dağıtmış mı? Aldığı esir Peçenekliyi, beylerini, karılarını öldürmüş mü?»

Balçar yüzü sarı bir morluk içinde: «Yeter bre Vasili yeter, kes!» diye haykırdı; «Yoksa öldüreceğim seni!»

Vasili, soğukkanlı Vasili; vurdumduymaz, taş yürekli Vasili susmadı; «Neden korkarsın hay Balçar? Senin acın sade senin acın mı? Senin utancın yalnız kendi utancın mı bellersin? Benim de utancımdır; her kendini bilenin acısıdır...»

«Sen, bre sen Vasili. Kimsin? Bre necisin? Bre neden üstüme varır yaralarımı açar deşersin, merhametsiz Vasili'sin sen bre.»

«Sen bizi bırak dedik Balçar. Kızdıysan soyluluğundan kızdın; Kegen Bey'in yaptığını sen yapmazdın da ondan kızdın. Kegen Bey.»

«Tanrın varsa bre Vasili, Tanrın için Kegen Bey'i ağzına alma.»

«Almasam olmaz. Hele dayan, Kegen Bey'in sonunu diyeceğim. Peçenekliyi, Peçenekli bir Bey tutsak yapmış Bizans'a, he mi? Gelgelelim on yıl da geçse Peçenekli yırtmış kefeni. Kıpırdanmış, Bizanslının başına yeniden dert olmuş. Bizanslı da Kegen'i göndermiş ki yola gelsinler diye. Kusura kalma hay Balçar, bu Kegen aptalın da aptalıymış ki, varmış gitmiş. Bizanslıya tutsak yaptığı, Beyini, çerisini tutsak demeyip öldürdüğü Peçenekliye gitmiş. Bir Bey, nasıl bey olur milletini bilmeden hay Balçar; halkın çocuğuyum der de, halkının ne düşündüğünü, neye kinlendiğini; üstüne varılırsa o milletin nerde, ne zaman, ne yapacağını hesaplayıp bilmezse, Beyim diye nasıl gezer; sizi gözetip yöneteceğim diye nasıl ortaya çıkar Balçar kardaş? Cevap verebildin mi? Veremedin. Neden? Sen Kegen'in oğlusun da ondan. Baban, daha Derster'in suruna varır varmaz, Peçenekli onu paramparça etti. Bunun için Peçenekliye kinlenirsin de ondan. »

Balçar, lodos suyunu andırır bir çalkantılı sesle «Peçenekliye kinim yok» dedi. «Biri çıkmış da içimden annacıma geçip oturmuş gibisin. Benim ağzımdan konuşursun. Sen Vasili bre sen. Umay mısın? Ayıt mısın? Yoksa Baksılardan mısın Kamlardan mısın? Nesin sen?»

Isıtmalı bir titreme içinde Balçar kıvranıyordu. Sayıklarcasına: «Nesin bre Vasili, nesin bre?» deyip duruyordu.

Vasili dostça Balçar'ın omuzlarını tuttu. Dostluk dolu gülümsedi: «Boğaç derler birini tanırsın hay yiğit Balçar'ım. Çoğunu o anlattı.»

«Boğaç buraya geldi mi? Boğaç'ı gördün demek ki, nerdedir?»

«Nerde olduğunu biliyorum... Seni de onun yanına gönderirim istersen.»

«Nasıl istemem bre Vasili, bu yıkılası yerde başka kimim var?»

Vasili daha dost, daha sıcak, daha yakın gülümsüyordu. Balçar'ın gözleri öylesine güzel bir yalnızlıkla ıslak bakmıştı ki: «Şimdi birçok kimsen olacak Balçar karındaşım» dedi; «Hele diyeceklerimi elinle de. Bu Bizans, Peçenekliden ordu kurarmış; on beş-yirmi bin kişilikmiş. Niyetleri Selçuklu'yu varıp vurmak. Selçuklu şimdi vurulacak gibi değil ya bildikleri mi var. Tuğrul Bey Büyük Sultan olmuş; Çağrı Bey ordusunu, Sultan Mevdud'u mağlup eden oğlu Alparslan'a bırakmış. Alparslan da kim bildin mi? On bin Kegen babanı sıralasan Alparslan'ı tutturamazsın. Sultan Mevdud'u yendiğinde on dördündeydi; hem de elli bin kişinin başındaydı. Bugün yarın babası öldü ölecekmiş. O zaman kim tuta Alparslan'ı? Hele bir de Tuğrul Bey'in yerine Büyük Sultanlığı hak etti mi gayri, bitti Bizans. Ucun ucun kemirildi bil; bel kemiği kırıldı bil. Vasili böyle işte, Alparslan'a bir başka tutkun... Adı geçti mi, lâf derya deniz gibi gelir. Ne diyorduk? Peçenekli'den kurduğu orduyu Bizanslı, işte bu Selçuklu'ya saldırasıymış. Bak, bak, bak hele şu akla sen. Hay sen kimi kime vurduracaksın dangalak, demez misin? Şimdi sen olsan dersin. Eyi öyleyse, Boğaç, bu Peçenekli içine girip geri döndürecek; döndüremezse Selçuklu ordusuna katılmalarını sağlayacak. Sen niye kalktın eyi? Ne sapır sapır titrersin?»

«Çabuk Vasili. Çabuk söyle Boğaç'ı nerde bulurum? Çocukken gün doğusu düşlerime girerdi, yüreğimde sancırdı. Aha böyle koca bir el olup çekerdi. Şimdi anladım ne demektir o? Çabuk söyle!»

Vasili, Balçar'ın acelesiyle eğlenir gibi durgun: «Senin hiç Küpeli Hafız adını duymuşluğun var mıydı?» diye sordu.

«Yoktu, n'olmuş bre? Ne demekmiş o?»

«Hiç, kulağında bulunsun dedik de. Şimdi sen, şu deniz kıyısı sıra git. Kontoskalion Limanını kıvrıl. Sofiyanos Kapısından Bukeleon Kapısını tut. Orada Jüstiniyanus'un sarayını bildin mi? He mi? Eyi. Orada sarayın kilisesi vardır. Kilisede de papazlardan birinin adı Akaleptos'dur. Ona git beni Vasili gönderdi de. Sana «Hangi Vasili» diye soracak olursa «Her kilit açılır mı?» diye soran Vasili de. Akaleptos Baba anlar, ötesi senin bileceğine kalmış gayri. Eyi. Ne baktın kaz gibi öyle?»

Balçar, Vasili'nin zannettiği kadar aptal bakmıyordu.. Yeni doğmasına yeni doğmuş gibi bakıyordu ama aslında bir şey daha soracaktı. Sorarsa ayıp mı olurdu? Utanılır bir iş mi yapmış olurdu? Onu düşünüyordu. Sormazsa? Yıllar önce kız, saçlarını, uzak ve tel tel taralı saçlarını omuzlarına dökmüş; gözlerini, geceler dolusu yanardöner gözlerini süzmüş «Bu Vasili beni bilir; benim nerde olduğumu bilir» der gibi lodosun açtığı kapıdan girmiş orada öylece Balçar'a bakmıştı; uçuk, lodossu tülbentler içindeydi.

Balçar dayanamadı, sordu:

«Vasili bre. Bir şey soracağım da. Çok zaman oldu; Sofya Valisi Nikifor'un kızı büyümüştür ya. Bildin mi?»

«Eyi. N'olmuş Nikifor denilen teresin kızına?»

«Hiç.»

«Hiç de ne sordun?»

«Sorduk işte. Görmüşlüğün var mı?»

«Akaleptos Babaya Bukeleon sarayının karıları günah çıkarmağa gelir hay Balçar... Bu Bizans karıları her haltı yerler, gelirler Allah Baba'ya aracı olsun deyi Akaleptos'a işledikleri haltı anlatırlar; ne biçim iştir bilemem. Seninki de Bizanslı olduğuna göre ya Akaleptos'a gelir ya başkasına. Akaleptos'a gelmemişse bile papaz-

lar birbirini bildiği gibi Bizans'ın içini dışını da bilirler.»

Balçar'ın yüreğinde bir tel kopar gibi olmuştu: «O kızı bilemez kimse Vasili» dedi; «O kız senin dediğin işleri yapmaz ki bilsinler.»

«Eyi eyi anladık. Sen yine de Akaleptos'a git; Akaleptos o işleri yapmayanları da bilir. Gelgelelim vaktin olmayacak. Üç güne kalmaz Peçenekliler buraya gelir.»

Balçar, Bukeleon kapısına varıncaya kadar hep Vasili'nin, eski Sofya Valisi'nin kızı için söylediklerini düşündü. Sağda denizi lodos allak bullak ediyor. Teodosyüs Limanı'nın rıhtım taşlarına, Kontoskalion mendireğine, bütün kıyıya delice vurup çarpıyor; solda bir şey yokmuş gibi incecik giyinmiş ayakları çıplak Bizans kızları, surun dibinde âşıklarıyla oynaşıyor, kimi boş kayıklarda, kimi balıkçı ağlarının yığınında lodosu umursamadan yatıyordu. Bizans kadınları buysa? Bizans kadınları, her haltı karıştırıyorsa? Vasili «Seninki.» demişti. «Oh, benimki ya. Bre benimki de Bizans kadını, benimki de öyleyse?»

Çiviler, kalın demirden sur çivileri kızıl kor ateş olmuş, yüreğine saplanıyordu. Atını; çivilerin acısından kurtulmak için tepikledi. Akaleptos'u, Jüstiniyanus Sarayı'nın kilisesinde buldu. Anlaşmaları kolay oldu; Vasili'nin kilitli cümlesi işi halledivermişti. Balçar, kızdan başka bir şey düşünmediği için ne Vasili'nin kim olduğunu ne de Akaleptos denilen bu papazın Vasili ile ne alışverişi bulunduğunu, yapmak istedikleri işin nereye varacağını ince eleyip sık dokumamıştı. Zaten Balçar için, Peçenek'e de dönemeyeceğine göre, ömrünün kalan kısmında yapılacak hiç bir şey yoktu. Bizans'a bir ağaç kadar bile bağlı olmadığını hissediyordu; Bizans'ta değil sadece, toprağın üstünde ve bomboş gökyüzünün altında bir bulut yahut da bir parça nem bile olamaya-

caktı. Vasili ile Akaleptos, çocukluğundan beri içinde pençe pençe büyüyen gün doğusu özlemine uzanan bir yol olduğu için Balçar'ı büyülemişti. Boğaç'la kavuşması da, şimdi şu serin, saray kilisesinin yarı ışıklı karanlığında daha iyi hissediyordu ki, burada olduğunu Vasili'den duyduğu zamanki kadar sevindirmeyecekti. Kızı bulabilirse belki, belki değil muhakkak Bizans —yahut da yeryüzü ile gökyüzü— güneşin gerçekten doğup battığına Balçar'ı inandıracaktı.

Fakat Akaleptos'a kızı soramadı. Ertesi gün de soramadı. Akşama kadar kiliseden ayrılmadığı, hatta şarap içmek için Vasili'nin meyhanesine bile gitmediği halde soramadı. Akaleptos, göze batmaması için Balçar'ı Papaz kılığına sokmuştu. Papaz kılığının yakıştığını görünce de! «Eyi» diye gülümsemişti; «Selçuklu üstüne gidecek Peçeneklilerin arasına sen bu kılıkla karış; hem Kegen'in oğlu olduğunu kimse bilmez hem de bir Bizans papazının sözleri daha çok tesir eder. Yarın sana bir bir öğretirim, sakın ola ki dediklerimin dışında bir lâf etmeğe kalkmayasın. Kelle daha orda gider ha.»

Balçar'ın ne kelleyi düşündüğü, ne de Akaleptos'un sözlerini dinlediği vardı. Gözleri kapıdaydı; ne gelen vardı ne giden.

Üçüncü gün akşama doğru Boğaç geldi; yorgun görünüyordu. Balçar, Akaleptos'la beraber dua eder gibi durmuş konuşuyorlardı: Boğaç, önce Balçar'ı tanıyamadı. Tanıdığı zaman yüzü al al açıldı; gözlerinde ağaçlar, vadiler, koca bir Tuna, Derster surları sıra sıra dizildi; gelgelelim kocaman kollarını açıp, Balçar'ı bağrına basamadı, kiliseye biri gelebilirdi.

Balçar, Boğaç'ı gördüğünde ilkin kılı bile kıpırdamamıştı. Sonra sonra, hele Boğaç'ın al al açılan yüzüyle gözlerinin durmadan genişlediğini görünce boğazının ka-

rıncalandığını hissetti; karıncalanma bütün bedenine yayıldı, gözlerinde buğulandı durdu.

Boğaç «Peçenekli bu akşam burada oluyor» dedi; «Şu sırada San Stefano yakınlarına gelmişlerdir. Her hal bu gece Krisopolis'e geçirilirler.»

Akaleptos: «Öyle olacak» dedi. «Sen şimdi var git Büyük Saray'daki Peçenekli imparator muhafızlarının reisini gör. Bu sabah onların katılmayacakları söyleniyordu.»

Akaleptos daha sözünü bitirmemişti. Balçar'ı bir titremedir aldı. Sanki birden, Bizans'ın bütün kışı, karı, ayazı kiliseye dolmuştu. Büyülenmiş gibi kapıya dikti gözlerini. Kapı açıldı; ipek hışırtıları içinde bir kadın girdi. Balçar'ın titremesi durmuş, bütün bedenini kavurucu bir ateş basmıştı; Belki de titriyordu, kendini kaynar sular içinde hissetti. Farkında olmadan Boğaç'ın bir kolunu yakalamıştı; sıkıyordu.

«Boğaç bre, tanıdın mı? O mu?»

Akaleptos kadını karşılamak için yanlarından ayrılmıştı; kadına karşı aşırı derecede saygılıydı. Günah çıkarma hücresine götürüyordu.

Boğaç kolunu çekerken: «Bre ne oldun Balçar? O dediğin de kim?» derken dönüp kadına bakmıştı: «Sen bu kadını tanır mısın? Bre bu saraylı baksana. Boğaç kim, saraylı kadını tanımak kim?»

«Boğaç; han, han, hani bir kupa arabası, hani sen, atından aşağı aldığın Bizanslı subay, of bre Boğaç ne odun kafalısın, hani ben henüz toramanken...»

«Ne olmuş toramanken, ha, ha şuu. Şu kız. Bre Balçar benim aklım çetele mi, durmuş da bilmem kaç yıl öncesinin bilmem nesini sorarsın, gel hele, gel şu sıralardan birine oturalım, seni burada bulacağımı düşte görsem deliyim sanırdım...»

Balçar'ı çekip götürdü. Balçar'ın gözü yaldızlı günah çıkarma hücresindeydi.

Boğaç: «Sen mi anlatacaksın ben mi başlayayım?» diye sordu. Balçar'dan bir cevap alamayınca son görüştükleri geceden bu yana neler oldu, neler bitti; Boğaç neler düşünürken neler buldu başladı anlatmağa. Belliydi ki Boğaç da birine, bir zamanlar günlerini birlikte geçirdiği birine içini dökmek ihtiyacındaydı; Balçar gibi kendisini dinler gözükse de, hatta dinlemese de, Forum Konstantin'deki o taş heykel gibi kakılıp kalsa da —yeter ki kendinden biri olsun— içini döküp ferahlamak ihtiyacındaydı.

«İşte böyle bre Balçar'ım» diye iç çekti sözünü bitirirken; «Kegen Bey babandan sonra boynumuz bükülü utançlı bir göçebe olup çıktık. Söz aramızda, Kegen Bey babanı da biraz biz yoldan çıkarmadık değil hani. Demirci Baldur deden ölünce meydanı boş bulduk. Akıl işte, akıl.» Kafasına vuruyordu. «Bize yiğitlikten önce akıl gerekirmiş; akılsız yiğitlik, eşeklikten betermiş, anladık ama geç anladık, geç bre. Ne kalktın?»

Hücredeki kadın işini bitirmiş olmalıydı; bir dua kitabı alıp başköşede, pırıl pırıl mumlar içinde donup kalmış olan bir çocuklu kadın resmi vardı oraya gitti. Sanki giden o değil Balçar'dı; Balçar o halde kalkmıştı. Boğaç eteğinden çekince oturdu. Boğaç: «Sen delirmişsin oğlum» diye fısıldadı; «Sen kendini hâlâ toramanlık düşünde sanıyorsun bre. Hadi bu kadın o dediğin kız diyelim, ee. Sonra bre? Nesin sen?»

Akaleptos o sırada yanlarına gelmemiş olsaydı Balçar, kötü bir hareket yapacak, belki de sıktığı yumruğunu Boğaç'ın suratına yapıştıracaktı. Ne ise ki Akaleptos kadına duyurmuş olmak için yüksek sesle «Peçenekli oğlum iyi bir Hıristiyan olmağa karar verdin mi artık?»

diye sordu; «Bu saray kilisesine İsa nazar eylemiştir, cennetin anahtarı burdan verilir oğlum.»

Yanlarına geldiğinde kıs kıs güldü: «Resme tapılır mı hay Balçar; tapıyorlar ki hem de ne. Şu kadın, İmparatoriçenin nedimesidir; üstelik de Nikifor'un kızı, anlattıklarını dinlerken yüzüm kızardı be. Kepazelik o kadar olur. Sıraya girmedik kalmamış.»

Kilise de saray da Balçar'ın beyninde taş üstünde taş kalmamacasına yıkılıyordu. «Akaleptos baba sus ne olur bre.» diyebildi; dişleri kenetlenmişti.

Duasını bitiren kadın kalkıyordu. Dua kitabını aldığı yere koymuştu. Boğaç'la Akaleptos'un: «Hey, nereye? Ne yapıyorsun?» demelerine fırsat kalmadan Balçar fırlayıp tam günah çıkartma hücresinin yanında kadının önüne dikiliverdi; yıllar önce, arabadan düşecek bir kıza koştuğu gibi. Bir an şaşıran kadın bir Balçar'a, bir Akaleptos'un bulunduğu yana baktı. Balçar, şaşkınlığın böylesine güzelleştiğini hiç bu kadar yakından görmemişti. Eli ayağı kesiliverdi. Ne diyecekti?

Kadının şaşkınlığı da geçmiş, üstelik gülümsemişti; kuşkulu da olsa gülümsemişti.

Balçar, gözleri o gülümsemeye takılmış; «Beni tanıdın mı bre?» diye sordu. Taş duvarlar konuşsa, taş taş yıkılıp «Beni tanıdın mı bre?» dese, sesi ancak böyle çıkardı. Fakat Balçar sesinin farkında değildi. «Ben» dedi; durmadan «bre...» dedi. «Han, araba, kırbaç» dedi; sonunda, yıllar önceki hanın önünde geçenleri, yıllardır içini kavuran şeyi anlatabildiğini sandı.

Kadın, bu çakıl taşlarını andıran kelimelerden zar zor bir şeyler çıkarabilmişti. Daha doğrusu, yıllar önce, Bizanslı akranlarında duymamış olduğu bir erkek çocuğunun, at, çayır, toprak karışmış ter kokusunu uzaktan, yılların ardından koklamağa başlamıştı. Şimdi yanı

başında iri yarı, papaz kılığında bile olsa yine at, çayır ve toprak kokuyordu; yine değişikti, bildiği bütün Bizans delikanlılarından ayrılıyordu. Kokunun değişikliği kadını dalgınlaştırdı: «Demek sen osun? Çok güzel.» dedi.

Balçar'dan başkası olsa neler söylemezdi. Kadının saçlarını, kadının gözlerini, kadının saçlarına yakışan dalgınlığını, gözlerine uyan gülüşünü, sesindeki o su kıpırtılarını nasıl bir bir övmez, diz çöküp, elini göğsüne koyup saray adamlarının inceliğiyle nasıl eğilmez nasıl derdini dile getirmezdi. Balçar bunların hiç birini yapamıyordu. Yalnız yüreğinden kocaman bir ateş kopmuş, gelmiş de gözlerinde birden alevlenmişti. Kadına o alevle bakıyordu.

Kadın o zaman daha başka şeyleri de anladı. Fakat o başka şeyler, hele böyle papaz kılığında bir Peçenekli'den? İşine gelmezdi. At, çayır, toprak kokan Peçenekli'yi bütün bütün bir köşeye atmak da işine gelmedi. Şaka mı, arzu mu, vaad mı olduğu açıkça anlaşılmayan bir sesle: «Ay bu papaz kılığı da pek yaraşmış sana.» dedi. Çapkın bir göz kırpışla sözünü tamamladı: «Bir dahaki gelişimde sana günah çıkartırım.» dedi. Sesi bir garip kıvrandı, bir garip boğuldu: «Hoşuna gidecek belki senin de güzel Peçenekli.»

Geldiği gibi gitti, bir ipek hışırtısı içinde.

On bin Peçenekli birden kiliseye dolsa da Balçar'ı Kegen Bey gibi paramparça etselerdi bu kadar acı duymazdı. Koşup atına atlamak, deli bir süratle Romanos Kapısına varıp gelen Peçenek ordusunu karşılamak ve bağırmak: «Ben Kegen'in oğluyum; beni de bre, babam gibi parçalamalısınız!» diye bağırmak geliyordu içinden.

Boğaç'ın bir yanına gelip koluna girdiğini, Akaleptos Baba'nın bir elini omzuna koyup gözlerinin içine içine baktığını fark etmiyordu bile. Hâlâ binlerce Peçenekli,

vücudunu binlerce parçaya ayırıyordu. Hâlâ binlerce Peçenekli, Porto Romanos'ta, Balçar'ı bin parçaya bölmek için kum gibi kaynaşıyordu. Sonra yavaş yavaş bu kum gibi kaynaşma durulur oldu; sessiz, sakin, yersiz bir geniş göl duruluğunda sustu. Göl kıpırtısız, kırışıksızdı, göl huzur doluydu. Huzur doluluğu, kıpırtısız ve kırışıksız genişliğinden eksilmeden göl küçüldü, küçüldükçe derinleşti, göl bir çift göz oldu.

Akoleptos geniş, dolu, derin bir su huzuruyla konuşuyordu:

«Balçar, Balçar, yeğenim senin işin mi he? Kegen Bey babanın akılsızlığı sende de mi var? Bak bir yanından Bulgar Türkü öte yanından Uz Türkü Peçenek'i kıskaca almış, vurur da vurur hay yeğenim. Siz oturmuş Bizans'ın ekmeğine yağ sürersiniz? Ya Selçuklu ne yapar? Selçuklu bir sağlam yurt kurmak ister ki artık bitsin bu Türk'ü Türk'e vurdurmak, bu göçebelik bitsin. Bak şimdi de Peçenek'i Selçuklu üstüne salar Bizanslı. Uzlu'yu Selçuklu üstüne salar. Niye? Çünkü Tuğrul Beyimiz Büyük Sultan oldu. Alparslan gibi bir cihan yetişiyor; böyle giderse Bizans, Bulgar Türkü gibi sahipsiz kalan göçebeye kim olduğunu unutturamayacak. Kim olduğunu unutturamazsa yakında Büyük Yurt kurulacak bu topraklarda. Bu topraklar Bizans'ı da, Urus'u da yutacak. Duydun mu Kegen Bey'in oğlu? Kegen Bey Peçenek'e baş olacağına, Peçenek'in beceriksiz bir çerisi olsaydı daha kutlu olurdu. Peçenek'i bölemezdi. Şimdi sen babanın suçunu bağışlatmalısın. Biz oraları iyice pekiştirmeden son savaşı yapamayız, o vakte kadar her şey oyalanacak. Biz dedik. Biz kimsek onu da deyim sana? Bir gün gelir bir Küpeli Hafız adını duyarsın. Vasili dediyse demiştir. Küpeli Hafız'ı bildin mi, Sarı Hoca'yı bilirsin. Sarı Hoca'yı bilen Alparslanımıza varır. Bu öyle bir iştir ki

ötesi Tanrı yazgısıdır, desem de anlatamam; anlatsam da anlayamazsın. Sarı Hocamız aklımızdı; Alparslan'a verdi. Alparslan'da akıl, yiğitlikle birleşti. Demem ne demektir, Peçenekli aklın bilebildi mi hay oğlum Balçar?»

Balçar, Krisopolis'e gece karanlığında geçerken hep Akaleptos'un sözlerini düşündü. Erken vuran ay ışığı lodos yorgunu denizi yuyup yıkıyor, dinlendiriyor, tıpkı Akaleptos'un konuşurken huzur parıltıları taşıyan gözlerini hatırlatıyordu. Şimdi içinde sadece gün doğusu özlemi vardı; özlemin ne olduğunu artık anlamıştı.

Bir gün bu özlem dinecekti, inanıyordu. Bir gün bu özlemde bütün yorgunlukları, yalnızlıkları; yüreğinde boynu bükük oturan öksüz çocuk ağlamaklığı dinlenecekti. Akaleptos, «Zaman var» demişti; «Ham yemiş boğazında kalır. Meyve olgunlaşmazsa tadını alamazsın.» demişti. Dedesi Demirci Baldur aklına gelmişti o zaman: Bu Küpeli Hafız dedikleri de Demirci Baldur gibiydi herhalde. Sarı Hoca, Alparslan, Büyük Sultan? Vasili de Alparslan demişti. Alparslan kendi yaşında olmalıydı, yahut daha küçük, içindeki özlem, o gündoğusu özlemi Alparslan olamaz mıydı? Tanrı yazgısı? Ha bir de böyle demişti Akaleptos. Balçar, Tanrı yazgısı nedir duymamıştı? Demirci Baldur söylemiş miydi yoksa? Söylediğini hatırlayamadı. Balçar: «Şimdiye kadar hep ham yemiş çiğnemişim ki hepsi boğazımda kaldı zıkkımın» diye söylendi.

Krisopolis'e varınca yatıp uyumadı. Zaten gece yarısına doğru Peçenekliler gelmeğe başladı, dev gibi çektiriler birbiri ardınca hepsi de atlı binlerce Peçenekli'yi Boğazın bu yanına taşımıştı. Balçar, gelenlerin çoğunu tanıdı. Fakat Balçar'ı tanıyan çıkmadı. Papaz kılığındaydı; gözleri yarı kapalıydı; suratını tıraş ettirmiş, çenesin-

de bir top sakal bırakmıştı, önce Boğaç'la buluştular. O kaynaşma içinde kimse dikkat de etmedi aldırış da.

Boğaç: «İşimiz zora benzer bre Balçar» dedi «Bu Peçenek milleti lâf anlamaz olmuş. Kafalarına bu seferi Bizanslı öyle bir sokmuş ki çıkarabilene aşkolsun bre. Sanki düğüne giderler.»

«O zaman bir papazı hiç dinlemezler. Bu kılıktan da çıkamam. Kegen'in oğlunu tanırlar, hiç inanmazlar. Başları kim?»

«Kataleym ile Karaman Beyler. Karaman Bey, Kegen Beyimizi hem sever hem de sayardı.»

«Kataleym Bey de iyidir ya. Bre ben ikisiyle de konuşsam? Bir bir anlatsam?»

«Tanırlarsa kötülük yapar, bu kılığınla eğlenirler.»

«Ben gideceğim Boğaç... Karaman Bey'e güvenirim.»

Dediği gibi de yaptı. Karaman Bey, bir papazın kendisinden ne isteyeceğini merak ettiğinden hemen çağırttı. Balçar, lâfı uzatmadan önce kendini tanıttı; «Babama kızarsan kız, ama bana kızmağa hakkın yoktur bre Karaman Beyim» diye lâfa girdi; «Ben bu kılığa girdiysem yine Peçenekli için girdim sayılır. Bizans'ta duyup işittiklerimi sana iletmek isterim; Bizans'ın içinde değil de burada, Krisopolis'te. Neden dersen bre Karaman Beyim, Bizanslı beni gözetleyebilir de ondan derim. Habere gelince, kilisede kulağımla duydum ki, bu Bizans Peçenekli'yi böyle on bin on bin ayırıp hemi bölmek hemi parçalatmak istermiş. Üstüne saldığı Selçuklu ordusu yüz binden fazlaymış, hemi de aylarca yol yürüyeceğiniz için hemi yorgun, hemi de yiyeceksiz içeceksiz bırakılmak istenirmişsiniz.»

«Bre ya biz de Selçuklu olup döner onlarla Bizans'a yüklenirsek?»

«Yüklenemezsiniz Karaman Beyim. Çünkü Selçuk-

lu'ya da haber iletilmiş ki, gelen Peçenekli'yi yok ederseniz filân kaleler sizindir denilmiş.»

Balçar o kadar düşünmeden o kadar rahat konuşuyordu ki Karaman Bey hemen inandı. Kataleym Bey'i yanına çağırıp Balçar'ı bir daha konuşturdu. Kataleym Bey zaten bu sefere katılmayı hiç mi hiç istemiyordu.

Tepeyi çıkıp Damatriu düzlüğüne gelmişlerdi. Karaman ve Kataleym Beyler burada konaklama kararı verip, çeri içinde söz sahibi olanları çağırdılar. Bizanslı subaylardan gizli bir toplantı yapıp ertesi gün geri dönmeği kararlaştırdılar. Bizanslılar engel olmak isterse dövüşeceklerdi.

Balçar, Boğaç'ın yanına sevinçle döndü. Bunca yıldan beri, ilk defa yaptığı bir işten seviniyordu; uykusuzdu, yorgundu, ne olursa olsun yüreğinin bir yanı kırıktı, belli belirsiz de olsa sancıyordu ama bu güne kadar böylesine hiç bir gün sevinmemişti.

Farkında olmadan Boğaç'a tepeden bakıyordu.

Gün ışırken bütün Peçenekli uyanmış atını hazırlamış, buyruk bekliyordu. Karaman Bey beklenen buyruğu verdi. On bini aşkın Peçenek atlısı, Damatriu'dan aşağıya doğru Krisopolis'e inen yolda sel gibi aktı. Boğazın Krisopolis kıyısına rüzgâr hızında indiler. Fakat karşıya geçecek ne gemi, ne bir çektiri, ne de kayık vardı. Sanki Bizanslı, Peçenekli'nin geri dönmesinden korkmuştu. Boğaz bir yanda öte yana kıpırtısız, dalgasız, mavi bir sabah pembeliğinde kabarmış akıp gidiyordu. Bütün iyilikleri, güzellikleri, yalansızlıkları alıp götürüyor da Bizans'a pislikleri; kirleri, yalanları bırakıyor gibiydi.

Karaman ve Kataleym Beyler, bir an bakıştılar, sonra Karaman Bey atını sürüp öne geçti; atının yüzünü şaşkın bekleşen Peçenekliler'e çevirdi: «Kendisinin ve bü-

tün Peçenek milletinin kurtuluşunu isteyen ardımdan gelsin.» diye haykırdı. Masmavi Boğaz sabahının pembeliğinde Karaman Bey'in sesi sert inanmış ve güçlü dolaştı. Aynı anda da atını denize sürdü.

Kataleym Bey, kısa bir süre Peçenekli ne yapacak diye merakla baktı. Peçenek ordusunda çıt çıkmıyordu. Karaman Bey'in atı Boğaz'ın suyunu göğüslüyordu. Birden deli bir ses: «Hayda bre yettim!» diye haykırdı; Boğaç'tı. Onu papaz kılıklı Balçar takip etti. Kataleym Bey de atını sürdü.

Bir anda Boğaz suyunun pembeliği deli bir at ve insan yığınıyla doldu; yırtıldı. Dağınık atlar bir an sonra çift sıra, üç sıra, beş sıra olup sıralandı. Boğazın sabah tülü, Boğazın parıldayan sabah güneşi, Boğazın masmavi pembeliği donup kalmış gibiydi. Boğaz hışır hışır hışırdıyordu. Boğaz'da on bini aşkın at, on bini aşkın insanı yüzdürüyordu.

San Taraş Manastırının az aşağısına ilkin Karaman Bey çıktı; sonra ötekiler, hemen toplandılar ve o deli sarhoşluk içinde Keras'ın üstünde, Barbissus Deresini atlayıp Bizans'tan çıktılar, Atira yoluna vurup gittiler.

Boğaç'la Balçar, giden Peçenek atlılarının içinde olmayı hiç bu kadar, hiç böylesine istememiştiler. Bizans'ta kaldılar.

Akaleptos «Ham yemiş boğazında kalır», demişti bir kere. Balçar meyvenin olgunlaşmasını bekleyecekti, yüreğindeki o gündoğusu özlemi ateş alev yansa da bekleyecekti.

Merv'de yer yerinden oynuyordu. İki ana yolun kesiştiği dört yol ağzındaki geniş meydanda davullar döğüyor, çifte naralar vuruyor, zurnalar meydandan taşıp Merv'in en uzak sokaklarında dolaşıyor, bahçelerden, dut ağaçlarından geri dönüyor, Merv Suyunun tembel akışıyla eğlenircesine suda dalgalanıp meydanda yeniden başlıyordu. Çifte diz yere vurup topuk elleyen delikanlılar ayaklarını yerden kesip uçuyor, havada fırdolayı dönüyor, yere konmadan bir daha, bir daha uçuyordu. Türküler inceydi. Kızlar, dokudukları ipeklilerden daha hafif, dut yapraklarından daha narin oynuyordu.

Köprünün öte yanındaki meydanda ise cirit çevgana, çevgan gûya, guy poloya karışıyordu.

Çarşı pazar kapalıydı. Mervliler, Merv'in dışından Rey'den, Halep'ten, Belh'ten, Gazne'den, daha ötelerden gelenler doğudan batıya, güneyden kuzeye ulaşan iki büyük ana yolda karınca misali kaynıyor, meydanlarda bir kendinden geçmiş neşe Eylül sıkıntısına karışan hüznü silip süpürüyordu.

Merv kendini kaybetmişti; türkülerde, oyunlarda, eğlencede, geçmiş ve çok uzun sürmüş savaş yıllarının son izleri de siliniyordu.

Merv geceleri, donanmıştı; pırıltılar içinde yanıp sönen, kandil ışıklarındaydı. Alparslan'ın oğlu Melikşah

evleniyordu. Karahanlı Tamgaç Han'ın kızı Terken Hatun gelin geliyordu.

Üç düğün bir aradaydı. Gazne Sultanı İbrahim'in kızı Alparslan'ın öteki oğlu Arslan Şah'a nikâhlanmıştı. Alparslan'ın kızı, Sultan İbrahim'in oğluna gelin gidiyordu. Alparslan'ın ya bitirilecek bir işi vardı, üç düğünü bir araya onun için getirmişti yahut da bir daha vakit bulamayacaktı. Arada bir, üç düğünün bir araya gelmesindeki hikmeti düşünenler, oyunlardan yoruldukça bir köşeye çekilip dinlenirken düşüncelerine cevap arayanlar yok değildi. «Alparslan büyük seferine çıkacak da gözümle göreyim diyesiymiş.» diyenler… «Merv'den taşınmayı düşünüyormuş, Rey'e yerleşecekmiş; Mervlilerin gönlü kalmasın diye üç düğünü mahsus bir araya getirip Merv'de yapmış» diyenler… «Merv'de, baba yurdunda düğün yapıyor ki baba yurdu bir daha şenlene.» diyenler… «Baba yurdu şenlensin şenlenmesine ya, Kavurt neden gelmezmiş düğüne?» diye soranlar…

Fakat bütün bu söylenenler, fısıldananlar yine de Merv'i yerinden söküp oynatan şenliğin içinde kaynayıp gidiyordu.

Geniş meydanın sağ köşesine yan gelip kurulan yeni Bey Konağı büyük oymalı kapısı, su işlemeli taş duvarlarıyla bütün bu kaynayışa gizliden gülüyor gibiydi. Aslında bütün bu kaynayışa gizlice gülen yeni Bey Konağı değil içindeki iki kişiydi; Alparslan ve Selcen.

Bey Konağının Merv suyuna bakan büyük odasının şahnişininde oturmuşlardı. Selcen, Alparslan'ın dizi dibindeydi. Merv suyu, tembelliğini güzelleştiren, ay ışığının ve karşı yaka kandillerinin titreyişlerine doyuyordu. Düğün eğlenceleri, davul zurnalarla çifte naralar uzak düş sisinde eriyordu. Alparslan da Selcen de yıllardır bitip tükenmeyen savaş yorgunluklarını, ayrılıkların özle-

mini, kavuşulmama korkusundan doğmuş acıları dinlendiriyor, unutuyordu. Bu anda, çerilerden veya beylerden biri Alparslan'ı görse tanıyamazdı; yüzünde, o vaktinden çok önce sertleşen çizgiler yoktu. Gözlerindeki keskin kılıç bakışını kadifemsi bir ışık örtmüştü. «Sevindin mi Selcen?» dedi, «Bu kadar erken kaynana olmak hoşuna gitmemiştir.»

Sesi, ham toprakta yol arayan suya benziyordu; yıllar öncesine hemen dönebilirdi. Selcen: «Senin kaynatalığın geç mi sayılır? Otuz beş yaş ne ki?» dedi. Başka bir şey söyleyemeyecekti Alparslan: «Eh, bizim de düğünümüz sayılır öyleyse Selcen, sayılmaz mı?» deyince Selcen güldü.. «Benim demem de o demeğe gelecekti; çekindiğimden, hay Alparslanım. Azıcık da korktum.»

«Neden?»

«Ne bileyim işte. Er kişisin, Sultansın. Er kişiler bir de Sultan oldu mu, ulu orta lâf edilmemeli. Erin bile olsa sözünü tartıp konuşmalı.»

«Sana hiç kızdım mı Selcen? Benden korkarsan beni sevemezsin ki. Sultan olduk diye sevmedin mi yoksa? Sustun hay Selcen, öyleyse Sultanlık çok pahalıya mal olmuş bize, yazık!»

«Hayıflanma Alparslanım. Selcen'i bilirsin sen. Sustuysam, bizim de düğünümüz sayılır dedin de, onu düşündüğüm içindir. Her şey bir gün içinde olup bittiydi. Karabudundan Çağrı'nın oğlu ile Karabudundan Sav Tekin'in kızı evlense, düğünleri daha çok uzardı, daha çok şenlenirdi, işte öyle.»

«Çok dertlenmişsin?»

«Yoo. Alparslan'ın karısı olmak yetti bana, bin toy düğüne bedel sayarım, az bile sayarım.»

«Al işte. Yer yerinden yıkılıyor keyfinden. Halifenin hediyelerini gördün mü? Ya Bizans elçilerinin getirdik-

lerini hay Selcen? Bu ne demektir? Bu seninle benim çocuklarımızın düğünü, hem gökyüzünde hem yeryüzünde yapılıyor demek midir? Öyleyse seninle benim sayılır Selcen. Sana bir şey desem inanmazsın ki.»

«Neden? Sana inanmamak Tanrı'ya inanmamak olur benim için; olmaz mı?»

«Benim için bu yeter Selcen; benim için, herkes gibi bir Alparslan için Selcen, dünya malı demektir. Bunu böyle belle.»

«Bir şey diyecektin, hani desem inanmazsın ki dedin de.»

«Kalsın. Söylemezsem ben daha dolu olacağım. Su testisi gibi. Bırak da dolu durayım!»

Ay ışığı Merv suyunda yalazlanıyordu. Merv Suyu, sessizce yatağından kabarmış, bütün Merv'e taşmış. Merv de yetmemiş bütün yeryüzüne sine sine, bütün yeryüzüne doyura doyura yayılmıştı. Alparslan, dizi dibinde uysal bir ipek bürümcek sessizliğinde oturan Selcen'le suyun ve ay ışığının arasında bir yerde gibiydi. «Çağrı Bey babam görmeliydi ki.» dedi; «Sarı Hoca olmalıydı ki.»

Selcen, Alparslan'ın yaslandığı dizinde bir kasılma hissetti, öfkeyi andırır bir şekilde belirsizce titremişti. Yavaşça elini Alparslan'ın dizine koydu; katılık daha belirliydi. Sorup sormamağı düşündü; bekledi.

Alparslan: «Kavurt niçin gelmedi?» diye söylendi. Dizindeki öfke, sesinde daha çok belli oluyordu.

«Gelmezse gelmesin. Sanki Kavurt'un gelmesi...»

«Bizim düğünümüzde de bulunmamıştı. Çağrı Bey babamın öfkesinden bile çekinmemişti.»

«Kavurt'u ne düşünürsün hay Alparslanım. Kavurt'u düşünmen en sonraki iş.»

«Kavurt bizim için iyi şeyler düşünmüyor.»

«Düşünmezse kendi bilir. Dert mi hay Alparslanım, o da bir dert mi?»

Alparslan, Selcen'in dizine yaslandığını, bir eliyle yatıştırır gibi, yaslandığı dizi okşadığını da unutarak fırlayıp kalktı. Selcen neredeyse düşecekti, son anda elini dayanak yapabildi. Şaşkın ve kuşkulu baktı.

«Dert ki dert Selcen... Dert ki ne dert hem de.»

Geniş odada dolaşıyordu. Selcen: «Ne dertmiş ki?» diyerek kalktı; «Kavurt içindir. Dert varsa, kendisi düşünmelidir.»

Alparslan'a yaklaştı; Alparslan, Selcen'in yaklaştığını fark etmemiş gibi dolaşmasına devam etti:

«Kardeşlerimin, hısımlarımın üstüne gitmekten bıktım, başkaldırılarından utanır oldum. Neden, neyi, niçin istiyorlar? Bildiklerinden mi istiyorlar, bilmediklerinden mi? Sanırlar ki Sultan olmak hoştur, kolaydır, keyiflidir. Sanırlar ki bunca insanın vebali, bunca insanın, bunca gelecek insanın, hem de bunca yaşayan insanın günahı Sultanın omuzlarına yüklenmiş değildir. Sultan dediğin sultanlığınca soluk bile alamaz hay Selcen, bildikleri yok ki...»

«Öyleyse ne dertlenirsin hay yiğidim? Neden böyle bir günde kendini yorarsın yazık değil midir canına? Yakutlu Ağabeyin yanında ya, yeter!»

«Yakutlu Ağabeyim yeter yetmesine de. Kavurt niye böyle, niye böyleler?» Bunalır gibiydi. «Neden görmüyorlar? Çok değil Selcen, o kadar uzağı değil, elli yıl öteyi bile değil, yarınki gün ne yapacaklarını bugünden hesaplamamışlardır. Kavurt'u bilirim ben, ötekileri de; çok iyi bilirim; bilsem ki yarın ne yapacaklarını hesaplamışlar, hiç düşünmem hemen buyruklarına girerim. Sanırlar ki Sultanlık Bey Konağında yan gelip yatmaktır, sağa sola buyruk yollamaktır. Şurda, şu Bey Konağının

içinde atacağın bir adım, bin yıl sonra ses verir hay Selcen. Bin yıl sonra alkışlanır mısın, kötülenir misin, suçlanır mısın; bin yıl sonra hay yaşamaz olaydı diye lanetlenir misin diye düşünmezsen Sultanlığına Sultanlık mı denir?»

Gelip Selcen'in önünde durdu. Gözleri, Selcen'in gözlerine takılıp kaldı bir süre.

«Gün olur ki hay Selcen, Sultanlık yükünden korkarım. Karabudundan bir Selcen'in kocası olmak isterim, iki ipekli dokuma tezgâhım olsun isterim. Koza yetiştireyim dilerim. Karabudundan Selcen'in kocası olmak yeter de artar bana, dedim işte en sonunda, su testisi boşaldı. Sarı Hoca sağ olmalı da duymalıydı ki; gözlerini şöyle bir belertip bakmalıydı ki...»

Selcen: «Şöyle mi belertmeliydi?» diye Sarı Hoca'nın öfkeli bakışlarını taklit etti. Alparslan çocuklaşıverdi; güldü ama çabuk topladı kendini: «Sarı Hoca'yı incittin say. Düşüne girip hesap sorarsa senden şaşma» dedi. Öfkesi, kuşkuları, dertlenmesi az önce çocuklaşıverip gülmesiyle birlikte yok olmuştu. Yine de yüz çizgilerinde ve bakışlarında bir tortu yardı. «Kavurt'un üstüne yürümek olmaz inşallah» diye mırıldandı; «Beceriksizdir, düşüncesizdir. Kardeşimdir, bıktım hısım üstüne yürümekten, utançlı bir iş. Yapacak o kadar çok şey varken, o kadar çok şey varken hem de zamanım o kadar azken, yakınken. Allah'tan ki Yakutlu benden yana çıktı; onun üstüne hiç gidemezdim!»

Selcen ürperdi. Saçlarının dibinde ter taneleri tomurcuklandı. Yüreğine kötü bir korku yapıştı.

«Ne demeğe getirdin Alparslanım. Demen ne demendir. Tanrı aşkına söyle, bir tuhaf söyledin, bir tuhaf baktın, neden?»

Alparslan: «Zaman Selcen» diye sayıklar gibi konuş-

tu; «Zaman işte, hem çok uzun hem çok kısa. Onu demek istemişimdir. Lâf işte; insan bilmeden neler konuşur ne bilirim.»

Selcen ağlayacak gibiydi. Düğünü düşünmek istedi. Uzaktan dövülen davulları. Davullar bin yıl öteden dövülür gibiydi; düğün bin yıl gerilerde; düşünemedi. Ellerinin titrediğini Alparslan'a göstermemek için saklamağa çalıştı.

«Konukların yanına gitsek mi ki?» diyebildi: «Epey oldu. Ayıplayan çıkar belki.»

Alparslan şahnişinden Merv suyunda genişleyen ay ışığına bakıyordu. «Hele sen git de Selcen» dedi; «Sen görün de. Ordu beyleri gelecekti; onlarla bir konuşmam olacak. Konuşmayı bitirince ben de gelirim. Gelinlere diyeceklerin vardır. Melik Şahımızın Terken'ini nasıl buldun?»

«Soylu güzel. Karahanlı'da böylesi az bulunur. Huyu da yüzü gibiyse...»

«İnşallah.» Durdu. Öylece Merv suyuna baktı. «Yarın Melik Şahımızı Veliahdım olarak bildireceğim Selcen.»

«Neden?» Selcen'in sesi açıkça titremişti; feryada hazırlanan bir titreyişti.

«Öyle düşünürüm.»

«Neden? Hay Alparslanım neden? Yüreğimi dağlaman neden?»

«Niye üzüldün hay Selcen, sevinmeli değil misin? Daha biz yaşarken gözümüz görür, elimiz tutarken bu işi yapmazsak yarın ne olur? Kardeş kardeşe düşmez mi? Amca yeğenin üstüne yürümez mi? Millet bölünürse devlet yok olur hay Selcen, Melik Şahımız da benim çektiklerimi mi çekmelidir?»

Selcen'in yanına geldi, omuzlarını tuttu. Saçlarını ağır ağır, yavaş, yumuşak okşadı; parmaklarıyla taradı.

«Benim yarım bıraktığımı Melik Şah'tan başkası tamamlayamaz. Biz bir başlangıcız, iyi başlayıp doğru adım atmazsak. Hadi git artık. Ordu Beyleri geldiğinde beni yalnız bulmalılar. Sav Tekin Bey baban da gelecek.» Eğilip Selcen'in alnından usulca öptü. Öpüş tatlılığıyla: «Sen yaşadıkça ben de yaşarım hay Selcen» dedi; «Ömrünü uzatmağa bak.»

«Elimde olsa, elimde olsa Alparslanım. Ölmem bile.»

«Git Selcen. Tanrı her şeyin en iyisini bilir.»

Selcen gittikten sonra Alparslan, daha o oradaymış gibi, odadan çıkmamış gibi bir süre Selcen'i avuçlarında hissetti. Selcen'in çıktığı kapı sanki hiç açılıp kapanmamıştı. Yavaş yavaş oda soğudu, odada taş duvarlar taşlığını belli etti; oda yalnızlaştı. Selcen'in yokluğu, odada bağırmağa başladı. Alparslan, Serahs Çayı'nın kıyısındaki kayadan, Kavurt'un söylediklerinden kaçarken ne duyduysa şimdi de onu duyuyordu.

Ordu Beyleri içeri girdiğinde Alparslan şahnişinden Merv suyuna bakmaktaydı.

Alpaslan'ın kölesi Sadi, odada sönük duran kandilleri yaktı. Efendisine baktı, gitmesi lâzım geldiğini anladı, çıktı.

Ordu Beyleri bir sıra karşısında idi; Sav Tekin, Gümüş Tekin, Alparslan'ın en büyük kardeşi Yakutlu Bey, sonra Porsuk Bey, Sanduk Bey, sonra Alparslan'ın çocukluk arkadaşları Afşin, Ersagun, Çavlı, Buldacı, Artuk ve Yağmur Beyler, sonra ötekiler... Gümüş Tekin'den başka herkes sakindi. Bir Gümüş Tekin'in çiçek bozuğu yüzü gergin, fazla düşünceli, bakışları huysuzdu. Alparslan'ın gözleri en çok Gümüş Tekin'in huysuz bakışlarını tuttu bir müddet bırakmadı.

Alparslan'ın yüz çizgileri yine savaş sertliğiyle bölünmüştü, gözlerine çifte kartal yuvalanmıştı.

«Sizi eğlentinizden ettim.», dedi: «Toy düğün vakti, toy düğün vakti olmalıdır. Toy düğünde savaş düşünülmemelidir. Gelgelelim biz devlet idare ederiz. Vaktimiz daralmışsa toy düğünde de savaş düşünürüz.»

Beyler irkilir gibi oldu. Bakıştılar. Ne denecekti şimdi? Sav Tekin'e yan gözle döndüler, Sav Tekin, Sultan'ın kaynatasıydı; kılıç hocasıydı. Sultanla senli benli herkesin içinde konuşabilirdi; konuştuğunda konuşmasını da bilirdi. Sav Tekin bunun böyle olduğunu, konuşması gerektiğini anladı:

«Alparslan Sultanım, izin verirsen diyeceğim ki, ordunun beyleri sözlerinden şaşırmış olmalılar; Sultanın sözleri ne demeğe gelirmiş benden öğrenmek isterler. Onun için bana bakarlar... Lâkin ben de onlardan ayrık değilim. Aydınlanmak istesek Alparslan Sultanımız ne buyurur?»

«Şöyle desek Sav Tekin Bey, yeryüzü çok büyük, yeryüzünde yapılacak işler ondan da çok. Gel gelelim insan ömrü yeryüzünün üstünde döner, yeryüzünden küçüktür, hem de yapılacak işlerin yarını da azdır. Öyleyse, az ömrün değerini bilmek gerek. Demem, budur işte. Bu mesele anlaşıldı saydık. Öyleyse ikinciye gelelim. Yarın, gün kuşluğa ererken Melik Şah veliahdım diye biline. Böyle düşündük, böyle uygun gördük, böyle buyuracağız. Gün akşamlıdır, hem de Sultanın bile sonu ne olacaktır bilinmez. Babamızdan ve amcamızdan aldığımız bayrağı götürdüğümüz yere dek götürürüz; götüremediğimiz burca birinin dikmesi gerek. O biri de kim olacaksa şimdiden bilinmeli. Ben, hükümdarınız olarak Melik Şah'ı uygun gördüm. Bu akşamdan, burada, bana düşündüklerinizi söyleyin. Yarın, merasimde ben veliahdın atının dizginlerini tutup yedekledikten sonra itiraz edenin iki elim yakasında olur; ölmüş olsam bile.»

Susup teker teker beyleri süzdü. Gümüş Tekin'in çiçek bozuğu yüzü daha da gerilmişti. Huysuz bakan gözleri, aptallaşmış düşüncelere doğruydu.

Herkesten önce Yakutlu Bey söz aldı. «Senin düşüncelerin benim düşüncelerimdir, Alparslan Sultanım,» dedi; «Senden sonra yaşamak gibi bir bahtsızlığa uğrarsam yeğenimin buyruğunu senin buyruğun belleyeceğim. Çağrı Bey babamızın ruhu şahidimiz olsun. Devlet iki başlı olmaz.»

Sav Tekin en sonra yemin etti. Ne yüzünde, ne de bakışlarında hiç bir şey değişmemişti. Alparslan, gözlerinde yuvalanan çifte kartal bakışlarını ancak o zaman yumuşattı. Hatta ferahladı; göz kapaklarını yorulmuş gibi kapayıp açtı. Hafifçe gülümsedi. «Öyleyse.» deyip kısa bir süre sustu; sonra «Öyleyse.» diye tekrarladı; «Kilit meselesine gelelim.»

Sav Tekin bir garip ürperdi; üşür gibi, birden ısınıp yanar gibi, binlerce kişinin ortasında yalnız bırakılmış gibi ürperdi. Yahut da, uzak, tenha, kimsesiz bir dağ başı yalnızlığındayken yüz binlerce kişinin soluğunu aynı anda duydu. Bir soğuk ekim günü, bir soğuk Türkmen çadırı, bir soğuk baskın. Buzlar, soğuk sular, kaçan atlar. Şimdi hemen çoğu ölmüş yüzlerce insanın korkusu.

Hele üç kişinin; sarımsı titreyen bir sakalın, çakır bakan bir çift gözün ve Tuğrul Bey'in hep düşünceli alnının bir yanıp bir sönen pırıltıları bir arada Sav Tekin'i sarıverdi. Alparslan, şahnişinin pervazına çakılı bir çivide asılı duran kilidi alıp geldi.

Beylere gösterdi: «Bu kilit.» dedi; «Meselesini konuşmak istediğim kilit bu kilit. Sav Tekin'in Sarı Hoca'ya emaneti, onun da bana mirasıdır. Bu kilidi Sarı Hoca, Şahmelik'in baskın yaptığı gün vermişti.»

Son cümlesinde Alpaslan Gümüş Tekin'e baktı. Göz-

lerini ayırmadan: «Beylerim!» dedi. «O baskını bir daha yaşamamamız gerek. O bozgunu Selçuklu bir daha görmemeli. Onun için de kilidin açılması gerek. Sarı Hocam, bu kilit sağından solundan dövülmeli, iyice dövüldüğüne kanaat getirilince de besmeleyi çekip anahtarı kilidin içinde çevirmeli demişti. Bizim de öyle yapmamız gerektir.»

Gümüş Tekin gözlerini yere eğdi.

Alparslan, beyleri teker teker bir daha süzdü.

«Bu kilidi Bizans sayın siz. Bizans'ı da, bu kilit gibi yıllar yılı toprak altında kalmış, paslanmış bilin. Doğrudan anahtarı vurup kilidi açamayacağımıza göre her biriniz bir yanından gevşetmeğe bakmalısınız. Yakutlu Beyimiz, ordusunu alıp Vasparapung Bölgesinin kuzeyinde kalan kaleleri vuracak; Ani kalesinde üslenecek. Gümüş Tekin; güney bölgeleri sana aittir. Üslendiğin yeri biz bileceğiz. Güneyden Urumeli içlerine doğru istediğin yönde akabilirsin. Sav Tekin ise Gümüş Tekin ile Yakutlu Beyimizin sağ geri yanlarında kalan güney doğuyu tutacak. Buldacı ile Çavlı Beyler Sav Tekin'in buyruğuna girmelidir. Atsız ve Yağmur Beyler Gümüş Tekin'in geri yan güneyinde, Sanduk ve Artuk Beyler Yakutlu Beyimizin ileri karakolları durumunda bulunacaklardır. Yan kuvvetler Ordu Beylerinin, Ordu Beyleri veliahdımız Melik Şah'ın buyruğundadır. Haberleşmeler bu yollardan olacaktır; benim buyruğum bu yollardan gelecektir. Sakın ola ki, vurulan bir kale, basılan bir ülke teslim alınmaya, yerleşilmeye. Hareketleriniz eşkıya hareketleri gibi olmalıdır, vurup kırıp, talan edip, yağmalayıp geri çekilmek, üssümüze dönmek. Her ordu kendi başınaymış gibi, hatta her Bey kendi başına buyrukmuş gibi gözükecektir. Bir şey söylemek istersin Gümüş Tekin. Söyle bakalım işitelim.»

Gümüş Tekin, ilk sözlerinde güvensizdi, «Beylerin, bir başına buyruk olması.» dedi, tereddüt etti, Yakutlu'ya baktı, Sav Tekin'den destek aradı gözleriyle, sonra daha güvendi. «Bu ordu içinde parçalanmak demektir. Kimsenin kimseyi dinlememesi demektir.»

«Nedenmiş o? Nasıl sözmüş?»

«Ben Beyime buyruk verirsem, Beyim de buyruğumu dinlemezse ne yapmalıyım?»

«Selçuklu ordusunda ne yapılıyorsa onu yaparsın?»

«Sultanın buyruğu bu yolda deyip de direnirse?»

«Gümüş Tekin sözümüzü yanlış anlamış. Demem şu demedir, açıklıyorum. Buyruğu iyi dinlemelisiniz. Selçuklu ordu nizamı bozulamaz. Çeriden beye, beyden bana kadar, töre ne diyorsa kıl payı ayrılamaz. Yakutlu Bey'in Ani Kalesinden ileteceği buyruğum, Urumelinin en uç noktasında bir tek çerimiz bile varsa, o çeri tarafından yerine getirilecektir. Bu böyle biline. Gelgelelim o en uç noktadaki çeri, başına buyruk olarak hareket ediyormuş gibi görünecektir. Bu ne işe yarayacaktır? Bu şu işe yarayacaktır ki; Bizans Kralı, karşısında düzenli bir ordu olduğunu anlamaya. Sultan'dan kopmuş, hattâ Sultan'a başkaldırmış bir alay Türkmen eşkıyası sana; bunun için de tedbirini almaya. Böyle böyle halkı, asayişsizlikten, malından canından emin olmaktan, korkudan bizar hale gele ve sonunda krallarından umudu kese. İşte kilidin açılacak hale gelmesi budur. Halk anahtarı bekler, anahtarı... O zaman! Duyuldu mu söylemek istediğimiz?»

Gümüş Tekin bir kere itiraz etmişti; ince işlere de aklı pek yatmazdı, sonuna varmak istedi; «Her başına buyruk Beyin sonu nereye varır bilinmez; ben olsam düzenli bir ordunun töresini sakatlamam...»

«Benim hükümdarım siz değilsiniz Gümüş Tekin; si-

zin hükümdarınız benim.» Alparslan, sesindeki öfkeyi belli etmemeğe gayret ediyordu; «Hükümdar olsaydınız ne düşündüğünüze karışmak istemezdim.»

Geniş odada soğuk bir yel dolaştı. Gümüş Tekin'den başka herkes Alparslan'a bakıyordu. Yakutlu Bey, odada hâlâ esen soğuk yeli dağıtmak ister gibi: «İzin verirsen Alparslan Sultanım bir çift sözüm de benim vardır, söylemek isterim...» Alparslan ağabeyine «Senin için izine lüzum yok» der gibi baktı. Yakutlu rahat, art düşünceden uzak, yatıştırıcı: «Gümüş Tekin belki de araya kötü düşünceli kimseler karışır diye düşünür Alparslan Sultanım» dedi. «Selçuklu'ya güveni vardır, bilirsiniz.»

Alparslan, Yakutlu Bey'in maksatsız yatıştırıcı sözlerinden hemen faydalandı. Sav Tekin'e bakarak:

«Kötü düşünceli kimseler, dedin Yakutlu Bey... Kimlerdir? Selçuklu içinde midir?»

Sav Tekin, Yakutlu Bey'in düşünmesinden, Alparslan'ın da kendisine bakmasından istifade etti:

«Selçuklu içinde olmamak gerek...» dedi; «Herhal Râfızîleri kastetti.»

Daha çok genç beyler sözün nereye vardığını anlamışlardı. Afşin ve arkadaşları daha dikkatli oldular. Yakutlu Bey, Sav Tekin'e «Bunu da nerden çıkardın?» diyormuş gibi baktı.

Alparslan'ın kaşları çatıldı: «Eyi.» dedi. «Söz buraya vardıysa, ne düşünürüm anlamanızı isterim. Ben derim ki, biz Selçukluyuz; Selçuklu, Oğuzlunun hasıdır derim. Devlet kuruyoruz, devlet! Çobanlık yapmıyoruz, sürü gütmüyoruz. Devlet birlikle olur; birliğimiz dinimiz olmalıdır, varacağımız yerdekiler bizim soyumuzdan gelmediğine göre başka şekil düşünür müsünüz? Öyleyse İslâm'ız! Rafızîlik, Bâtınîlik bilmem nelik yok; bölücülük tanımıyorum. Kim ki İslâm Selçuklu'yu bölmek için mez-

hep çıkarır, helak oluna. Bu böyle biline, dışına çıkılmaya. Gelgelelim gittiğiniz yerlerdeki din adamlarına, ilim adamlarına iyi davranın; her Râfizî'yi hemen yok etmeyin. Küpeli Hafız'ın adamları hangi kılıkta karşınıza çıkar bilinmez; her gittiğiniz yerde Küpeli Hafız'ın bir adamı vardır bakarsın, Rafızî kılığına da girmiş olur. Şimdi, dediklerimi dedim sizlere. Varın gidin. Yarın toy düğün bitmeden her biriniz ordunuzu alıp gidin. Öyle bir gidin ki Bizans elçisi gideni Sultan'a gücenmiş de gitmiş bilsin... Afşın'la Ersagun'a gelince... Onlar da...»

Alparslan sözünü bitirmedi. Alparslan'ın hizmetine bakan cılız Sadi içeri giriverdi. Hele böyle, Sultan, Ordu Beylerini toplamış meşveretteyken içeriye kimsenin giremeyeceğini bildiğine göre girmesi ya birden aklını kaybetmiş olmasındandı yahut da buyruğu unutacak kadar önemli bir haberi vardı.

Alparslan ayağa kalktı.

Sadi, Alparslan'ın önünde yere kapandı. «Bağışla beni Sultanım; haber, bekleyemeyecek gibiydi, bekletilemeyecek gibiydi...» diye mırıldandı.

Alparslan «Kalk da söyle, nedir?» diye sordu. Sakindi. Ordu Beyleri, endişeyle beklediler; Sadi'nin kalkıp konuşması bir yıl boyu uzamış gibiydi.

«Kavurt Bey Sultanım... Biraderiniz Kavurt Bey, başkaldırmış. Rey üzerine yürürmüş...»

Alparslan farkında olmadan gözlerini yumdu. Sımsıkı kapadı. Dişleri de kenetlenmişti.

Yakutlu Bey, Sultanın huzurunda olduğunu unutup: «Namert!» diye öfkelendi. Tükürürcesine konuştu: «Bahtsız budala!»

Alparslan: «Biz ne düşünürüz, Beyimiz neyin peşinde hay Yakutlum... Duydun ya.» dedi; sesi, yüreğinde birden başlayan acıyla dolmuştu.

Yakutlu Bey: «Iznin olursa varıp haddini bildireyim.» dedi; «Küçüğümdür. Cezasını veririm.» Hemen gidecek gibiydi.

Alparslan: «Bu benim işim ağabey.» diye durdurdu. Sesi birden ihtiyarlamıştı, üzgündü: «Beni tanımaz, bana baş kaldırır.»

Yaklaşıp ağabeyinin omzunu tuttu: «Seni daha büyük işler bekler Yakutlu Beyim, çetin işler bekler. Göreyim seni...»

Sonra dönüp bütün Beylerine baktı: «Hiç bir maksadı yokmuş gibi görünen akınlarınız kaç yıl sürecek şimdiden söyleyemem. Fakat uzun sürmeyecek. Benim de o kadar vaktim yok. Beş altı yıl sonra nerede birleşeceğimizi, kilidi nerede açacağımızı kesin olarak bildiririm. Şimdi varın dinlenin. Yarın Melik Şah'ın merasiminden sonra ilkin Yakutlu Bey Merv'i terk edecek, sonra Gümüş Tekin, sonra ötekiler... Afşın'la Ersagun şimdi benimle gelsinler, Kavurt'a gideceğiz bu gece yarılanmadan.» Helâllaştılar.

Yakutlu Bey'le Alparslan kucaklaşırken Beyler, bir an her ikisinin de birbirinden ayrılamayacağını sandılar. İki kardeş, et ve kemik olup yapışmış gibiydi.

Alparslan, Gümüş Tekin'i kucaklarken: «Kuşkun yersiz Gümüş Tekin» dedi. Sakin, güven verici, dosttu. «Selçuklu çeri nizamı bizim yüreğimizde değil midir? Nizamın bozulması için yüreğimizin bozulmuş olması gerekmez mi? Rafizî yüreği mi sanırsın Selçuklu yüreğini?»

Beyler çıkıncaya kadar da konuşmadı bir daha.

Afşin ve Ersagun'la yalnız kaldığında, yüreği gizliden tedirginleşmişti. Bir süre odayı bir uçtan bir uca arşınladı. Bir ara: «Afşin» dedi; «Afşin. Sen de Ersagun!» Susup yine baktı. Birkaç şeyi bir arada düşünüyor ol-

malıydı. Afşın'la Ersagun'un ikisi ortasında durdu. «İkiniz de iyi dinleyin. Asıl iş ikinizdedir. Biriniz bin yıl sonra yiğitler yiğidi, biriniz bin yıl sonra hayınlar hayını diye bilineceksiniz. Hanginiz hayın olmak ister? Kendiniz seçin.»

Afşin da Ersagun da susup kaldılar. Kendilerinden çok Alparslan'a inanmış olmasalar susmayacaklardı. Cevap veremediler. Alparslan:

«Biriniz bir fırsatını bulup Gümüş Tekin'i öldüreceksiniz. Gümüş Tekin öyle bir yerde ki, Bâtınîlere kendisini kolayca kaptırıp Sultanlık davasına düşer; Selçuklu'yu yarı yolda bırakır... Onu telef etmek zorunda kalacağız. Gümüş Tekin'i telef eden yerine Ordu Beyi olacak. Biriniz bu işi beğenmeyip ötekine baş kaldıracak, dövüşüp yenilecek, kaçıp Bizans'a sığınacak. Bizans'ın güvenilir adamı haline gelip orada hem Bizans'ı ordu için hazırlayacak. Gelgelelim bu yiğitliği kimse bilip anlamadan hayattayken de, öldükten sonra da onu hayın bilip hayın çağıracak, lanetleyecekler. Hanginiz bu yiğit hayınlığa talip?»

Cevap yoktu; konuşmadan ikisi de bu işe talip imişler gibi bakıyordu; ikisi de bu işi istemiyor gibi bakıyordu.

Alpaslan: «Pekâlâ» dedi. «Şimdi biz bizeyiz. Eskisi gibi, yıllar öncesi gibi bir oyun oynayalım haa. Hani oynardık. Çöp çekelim. Çöpü ben tutacağım. Çöpü bulan hayın olsun?»

Çöpü Ersagun buldu.

Alparslan, «Sen benim amca yeğenimsin hay Ersagun, hayınlık sana yakışırdı» diye takıldı. Sonra «Alnına yazılmış, ben de seni münasip görürdüm.» dedi. «Hem dilin lâf yapar, hem suya benzersin, hem de tek başına kendini görür gözetirsin. Afşin, Gümüş Tekin'i telef edip

Ordu Beyi olunca ona karşı gel, çerini çekip kaç... Gayri gerisini sen hesaplarsın. Bizans'a varınca Küpeli Hafız'ın adamları da seni bulur zaten. Arta kalanını yolda konuşuruz. Kavurt şimdi bizi beklemez, sabah olmadan karşısına çıkmalıyız. Ben bir abdest tazeleyinceye kadar siz çeriyi hazır hale getirin bakalım. Durmayın!»

Merv Suyunda ay ışığı yavaş yavaş kararıyordu. Merv Suyu geniş yatağından dar yatağına çekiliyor, karşı yaka kandilleri ölgün pırıltılarını daralan suyun titreyişine bırakıyordu.

Merv de gökyüzü de daralıyordu.

Alparslan haberi duyduğundan bu yana yerini yadırgamakta olan yüreğini ferahlatacakmış gibi iç çekti: «Kardeşkanı dökmem inşallah» diye mırıldandı. Ellerine baktı, ay ışığı beyazındaydı.

Balçar, Vasili'nin meyhanesine geldiğinde kimseyi bulamadı; soluk soluğaydı. Denizin de karıştığı boğucu sonbahar havası kötü bir ter halinde bedenine yapışıyordu. Basık meyhanenin şarap sızan havası daha da kötüydü.

Vasili'yi aramak için çıktı: «Denize çimmeğe mi gitti, yoksa servilerin altına mı uzanıp yattı domuz Vasili nedir?» diye söylendi. Vlanga Mezarlığının yanı sıra Forum Bovis'e çıkan tozlu yolda kimse yoktu; ayak takımından birisi duvarın çıkıntısına yaslanıp uyuklamaktaydı. Duvara çıkıp mezarlığa baktı, ne haçların gölgesinde, ne de servilerin altında Vasili'yi göremedi.

Börkünü çıkarıp bir koluna hırsla vurdu: «Tuh be domuz Vasili, tamuya mı vardın nedir?»

Uzun saçlarının uçları soğuk soğuk, çıplak boynuna yapıştı; börküyle sildi. «Bu Selçuklular da lâfmış bre. Boşuna şişirmiş Vasili domuzu.» Çocuksu bir öfke içinde söyleniyordu. «Boşuna umudumuzu bağladı. Ya bizim içimizdeki gün doğusu deliliği neydi bre? Çocukluktan beri. Tuh ki Tuh! Yalanmış. Aldatmacaymış. Tuh bre... Gayri gün doğusu da öldü belle Balçar sıçanı.»

Paramparça güldü. «Sıçan ki ne sıçan ya. Bizans kedisinin dişlerine kısılmış parmak boyu sıçan. Yoksulmuş hepten Balçar.»

Kendi kendine kızamıyordu da, acınıyordu. Umutsuz, yetim, eli ayağı bağlanıp kalmış; kanı donmuştu. «Balçar ne beklerdi bre. Selçukluymuş. Sana, aha bu mezarlık gibiymiş ne bilelim, gösterişli taşlar, altında da cansız küller, pöh!»

Dedesi Demirci Baldur'un, şimdi gitse yerini bulamayacağı, belki Tuna'nın deli suyu basmış; belki üstünde koyunların yayıldığı çimen mezarını hatırladı...

«Bunların hiç değilse yeri belli bre. Selçuklu mezarları da Peçenek gibidir. Kes umudu bütün bütün budala Balçar, kes!»

Umutsuz, yetim çırpınışlar vardı yüreğinde.

«Kegen babamızdan bir parça bile kalmadı ya. Toprak ana hiç bir parçasını almadı ya, bre Balçar sen yaşar mı sandın kendini ki; hepten ölmüşsün.»

Balçar bırakıp gitmişti kendini. Ne Bizans vardı çevresinde ne gözlerinin önünde Vlanga Mezarlığının mermer haçları... Ne de sol gerisinde Teodosyüs Limanı. Tuzlu bir deniz kalıntısı, her aldığı solukta biraz daha kuruyor, biraz daha tuzlanıyordu; gün doğusu olmayan bir kuruyuştu bu.

«Balçar... Bre Balçar, ordaki sen misin?»

Balçar ilk önce duymadı. İkinci sesleniş daha yakından gelince, düş hareketleriyle döndü: Boğaç'tı. Gözlerinin önünde mermer haçlar, silik pırıltılarla karmakarışık oynaştığından, Boğaç'ı önceleri pek seçemedi. Boğaç olduğunu bildiği halde, mermer haçlara karşı ne duyduysa onu hissetti. Gözlerinin önünde mermer haçlar silinip de Boğaç olduğu gibi görününce bile, ne bakışlarında bir değişiklik oldu, ne de bakışları sevindi.

Boğaç yaklaşıp gözlerini iyice kısarak Balçar'ı süzdü. Kısık gözleri açıkça kuşkuluydu. «Neyin var senin? Nasıl baktığını bilir misin? Bre sen hastasın Balçarcık...

Ürkek leylekler gibi bakarsın.»

Balçar hiç bir şey söylemeden duvardan yola atladı. Sarsıntıdan kendine gelir gibi oldu. Hasta bir gülümseyişle Boğaç'a döndü: «Vasili Şeytanını aradım.»

«Vasili'nin mezarlıkta ne işi varmış?»

«Ne bileyim, baktım işte. Serinliyordur dediysek suç mu?»

«Hele meyhaneye girelim de, gelir belki. Ne işin vardı Vasili'yle?»

Balçar bir tuhaf durdu. Yüzü kıpkırmızı kesildi, gözleri iri iri açıldı: «Tükürecektim bre! Yalan söylermiş hep, budala yerine koymuş bizi. Seni de. Tuh suratına!»

Boğaç şaşırmıştı. Vasili'nin, Balçar'ı böylesine öfkelendiren yalanının ne olabileceğini düşündü. Bulamadı. Yoksa Balçar'ın Bizanslı yosmaya karşı sevgisi mi depreşmişti? Vasili, aracılık yapmağa söz vermişti de yerine mi getirememişti? Küpten iki maşrapayı silme doldurup getirdi.

«Al hele iç şunu; içelim... Seninki sağlamsa bile benim zihnim açılmalı. Yoksa kendin söyler kendin dinlersin.» Maşrapayı yarım içip bıraktı. «Eee. İç dedik bre... Suratını görsen maşrapayı değil küpü başına dikerde içersin, iç dedik!»

Balçar, canı istemediği halde, Boğaç'ın buyruğu andıran sert sesi üzerine maşrapayı dikip içmek zorunda kaldı. Midesi bulandı; öğürdü, tuttu kendini. «Anladık bre...» dedi; «İmparatorun Peçenek muhafızlarının başı oldum diye, bana da bağıramazsın. Senden de buyruk alırsak. Bu Balçar sıçanı gidip kendini denize boğmalı. Boğmalı ki bre bu yok olası taş dünyadan kurtulmalı!»

Boğaç gözlerini dikmiş Balçar'a bakıyordu. Uzanıp, Balçar'ın maşrapayı tutan elini okşamak istedi. Balçar engel oldu.

«Çocuk mu sanırsın beni? O kadar da değil artık.»

Boğaç güldü: «İyi, sen olma istersen. Kolayı varsa söyle, ben çocuk olmak isterim. Hep çocuk kalayım bre, ne iştir bilen bilir.»

Balçar maşrapayı da devirerek, birden kalktı. «Hah geliyor! Vasili domuzu bu, geliyor...» Boğaç'ın yerinden kıpırdamasına fırsat bırakmadan, koşup Vasili'nin yolunu kesti.

Vasili denizden geliyordu; deniz suyu yüzünde pul puldu. Balçar'ın koşup geldiğini görünce gülmüş «Küplerin hepsini mi içtin pis Peçenek!» diye keyifle bağırmıştı. Fakat Balçar'ın yüzünde öksüz bir taşlaşma vardı; durup öylece bakmıştı.

Sonunda birden: «Tuh bre!» deyip Vasili'nin yüzüne gerçekten tükürdü: «Yalancı Vasili domuzu, tuh sana!»

Vasili'nin eli, yüzündeki Balçar'ın tükürüğünün üstünde kalakaldı. Boğaç yetişip Balçar'ı yakalamasaydı Vasili'nin yüzüne Balçar'ın yumrukları da inecekti.

Boğaç: «Balçar, kendine gel bre çocuk!» diye bağırıp Balçar'ı sarstı; «Delirdiysen eğer deliliğin de sınırı vardır heyyy. Kendine gel!»

Vasili ne olduğunu anlamadan olup bitene bakıyordu. Neden sonra. «Bırak bakalım Boğaç» dedi, yavaşça; «Bir derdi vara benzer. Anlayalım, yoksa kudurur bu. Kendi kendini yer bitirir.»

Balçar yumuşuyordu. Boğaç kollarının arasında tuttuğu Balçar'ın öfkeli seyriyişlerinin azaldığını hissedince: «Gel», dedi; «Vasili'ye kötü davrandın, üzdün adamı. Vasili kötü değildir... Gel gönlünü alalım...»

Vasili hiç bir şey olmamış gibi göğsünü bağrını açmış, sırtını meyhanenin duvarına dayamış, uzatıp ayağını oturmuştu. Balçar'la ilgilenmezmiş gibi davrandı; o yana bakmadı bile.

Boğaç: «Vasili bre» dedi; «Sen bu Balçar'ı bağışlatmalısın, Bilirsin seni sever.»

Vasili: «Severmiş de ne demeye? Neyse, aldıran yok. Balçar dellendi diye Vasili aklını kuşağa sokacak değil.»

«Vasili sen de ağırdan alma. Balçar'ı bilmez misin? Alıngan çocuktur. Azıcık ozan ruhu taşır bre.»

«Balçar'a ne yapmışız ki böyle davranır Boğaç! Kılına dokunan mı oldu Bizans'ta? Vasili'nin yüzünden yolunu mu kestiler, yoksa Vasili içtiği şaraptan para mı istedi? Ne yaptı?»

Balçar, küskün çocuklar gibi atıldı:

«Yalan söyledin!»

Vasili gerçekten öfkelendi:

«Hay bunu bir başkası söyleyecekti ki! Vasili yalan konuşmaz. Bizans'ta bilen böyle bilir Vasili'yi.»

«Söyledin! Hem de eğlene eğlene söyledin bre!»

«Hangi yalanmış bu? Ne demişim, de bakalım.»

«Selçuklu birbirine düşmez, Selçuklu'da Bey, Hakana karşı gelemez, gelmez demedin mi bre? Selçuklu'yu Peçenek sanma, Selçuklu gün doğusunu taş gibi tutmuştur, kaya gibidir demedin mi? Alparslan'ı anlata anlata göklere çıkarmadın mı? Beylerin Alparslan'a karşı gelmesi şöyle dursun, akıllarından geçiren kendini yok eder diyen kim idi, sen değil miydin Vasili?» Balçar konuştukça boşalıyordu, ferahlıyordu; ağır öldürücü bir yükten kurtuluyordu. Boğaç'ın da Vasili'nin de konuşmasına meydan vermeden: «Selçuklu'ya bel bağla. Selçuklu geldi mi gök yıkılır göreceksin diye diye bizi burada bağlayan kim; umutlandıran kim bre. Peçenekli parçalanırsa Selçuklu'yu kendinden bil, kendi yurdun bil yurdunu diyen?»

Vasili: «Ey n'olmuş dediysek» diye zorla araya girdi; «Bunun yalan neresinde? Yine öyle derim.»

Balçar ansızın katıla katıla gülmeğe başladı. Belki alay ediyordu, belki Vasili'nin budalalığına acıyordu:

«Bize yine öyle dermiş. De bakalım; Selçuklu Ordu Beyleri birbirine düşmüş. Her biri bir eşkıya olup senin Alparslanından kaçmış, bir başına bırakmış. Bizans kalelerini soyup karın doyuruyorlarmış. Bilmiş miydin bre? Dur, dahası var Vasili domuzu.. Beyler birbirini vurup öldürüyormuş. Afşin mı Tafşın mı ne, biri beyini vurup yerine geçmiş. Senin Alparslanın buyruğunu da yırtıp atmış..»

Vasili doğruldu. «Ee?» dedi; «Daha ne olmuş? Neler bilmeğe başlamışsın.»

Balçar gülmesini kesti, bir an baktı: «Eğlen sen...» dedi, «Eğlen bre... Hele şunu da duy... Senin Alparslanın amcaoğlu ordusuyla kaçıp Bizans'a sığınmış mı sığınmamış mı? Selçuklu, Bizans İmparatorunun ayağına kapanırmış ki nasıl...»

«Tıpkı Kegen Bey baban gibi mi Balçar?»

Balçar, kaskatı katılıp kaldı. Utanıp başını önüne eğdi. Zor duyulur ağlamaklı bir sesle: «Selçuklu Beyleri de babam gibiyse, ne anladık?» dedi. Eli yüzü dökülüyordu. «Yalanın bu kadarı bre? Ya şimdi kime umutlanmalı ki?» diye sayıkladı; «Gün doğusu da yok...»

Vasili kalktı. Yüzünde dost kıpırtılar ışıldıyordu. Öylece gelip Balçar'ın yanına oturdu. Hiç bir yerine dokunmamağa gayret ediyordu; sesinde, acılığı belli olmasın diye, örtülü bir soğukluk vardı. «Bu senin Bizans'a sığındı dediğin Beyin adı Ersagun muymuş?» diye sordu. «Kayseri yakınlarında Bizans ordusunu yendiği halde Bizans'a mı sığınmış?»

Balçar: «Sen de biliyorsun işte.» dedi. Hâlâ önüne bakıyordu. Ağlamaması gerektiği tembih edilmiş bir çocuğun huysuzluğuyla oturuyordu. Vasili Balçar'a doğ-

ru az daha yaklaştı: «Biz de bildiğimizden değil, öyle duyduğumuzdan söylüyoruz farzet.» dedi; «Sen olsan yendiğin adama sığınır mısın?»

Balçar afalladı. «Delirmişliğim yok benim.» diye homurdandı.

Vasili sonunda Balçar'ın bir omzunu tuttu; şakadan bir şaplak atacakmış da sanki vazgeçip sadece omuzu tutmuştu sıktı. «Senin delirmişliğin yoksa Ersagun dediğin, Vasili'den de akıllıdır, onun hiç delirmişliği yoktur. Bunun burasında bir oyun olduğu aklına gelmez mi hiç?»

Boğaç o zamana kadar konuşmağa katılmak istememişti. Vasili'nin sözü üzerine alnına vurup börkünü geri itti: «Bre bu dediğin başkalarının da aklına gelmez mi? Oyun demezler mi?»

Vasili: «Bizans saraylarında kurnazlık vardır ama her kurnazlık kendilerinden çıkar bilirler, başkalarının da kurnaz olabileceğini düşünmezler, neden dersen, herifler yeryüzünün efendileri bilir kendini, pöh!»

«Romanos Diogenes'i unutma. Ben bu adamı bir zamanlar atından alıp yere yıkmıştım da ondan bilirim. Gözleri yılan gibi kayı-kayıveriyordu.»

Vasili düşünmeğe başladı. «Diogenes hem iyi bir savaşçı hem de iyi bir subaydır. Aklı başında adamdır. Yiğittir de; dediğin yabana atılmaz Boğaçım.» Balçar'a dönüp gülümsedi. «Sen bu söylediklerini nerden duydun?»

«Her yerde, Sarayda söylenir, meydanlarda söylenir, aha bu Boğaç'ın saray muhafızı Peçeneklileri de söyler. Herkes her yerde söyler.»

«Bu iyi öyleyse, işimize gelir. Boğaç sen şimdi Akaleptos Baba'yla daha sık görüşüp konuşmalısın. Bu Ersagun'un öldürülmesi için Alparslan'ın buyruk üstüne buyruk saldığı haberini yaymalısınız. Afşin şimdi bunca

işin içinde akıl edip karşı yakalarda görünse, haber salıp Ersagun'u teslim etmelerini istese bir, epeyi ferahlatır bizi. Neyse, Balçar'a soralım bir, Derster'e gider de Peçenekliyle konuşur mu acep?»

Balçar, Vasili'nin ne düşündüğünden, ne dediğinden hiç bir şey anlamıyordu. O anda bir balmumu heykelden farksız hissediyordu kendini. Akaleptos'un kilisesinde gördüğü yarı çıplak, çivilenmiş resimlere benzetiyordu. «Peçenekli beni arasına alır mı bre?» diye konuştu. Üstelik acılıydı da, «Peçenek'te yerimiz mi kaldı ki?»

Vasili kızdı.

«Nedenmiş o? Karaman Bey'i, Damatriu tepesinden bir sözle geri döndüren kim? Senden başkası mıydı?»

Balçar çarpıldı; Vasili; kendisinin bir işe yaradığını mı söylemek istiyordu?

Vasili: «Sen olmasaydın Karaman Beyi kimse kandıramazdı. Kegen Bey'in oğluysan Kegen Bey değilsin. Kegen Bey olmadığın için sana inanıldı.»

Balçar ilk defa başını kaldırıp Vasili'yle Boğaç'a baktı. Gözleri, kulağına inanamıyordu. Sesi korkaktı:

«Karaman Bey'e ne denilecek?»

«Hele bir Akaleptos'la konuş; sana ne diyeceğini anlatır. Abuk sabuk sözlerine gelince Balçarım, sen gönlünü ferah tut. Alparslan'a güven denildiyse güvenilecek adamdır da ondan, Selçuklu milleti de öyle. Seni çocukluğundan beri gün doğusu çekermiş niye? Gün doğusunda seni çekenin Alparslan olmadığını ne biliyorsun?»

Vasili, bahar yağmurlarının sakin ve ferahlatıcı yeşertisiyle bakıyordu; yalansız, inanılmaması zor, yürekten bakıyordu. «Hadi şimdi gidin hay yiğitlerim» dedi «Vasili'nin uyuması lâzım. Yarın ikindiye kadar da beni aramayın, ikindiüstü Ayasofya'da, Diogenes imparator olduğu için ayin yapılacak; Hipodrom'da bulursunuz be-

ni...» Meyhanesine girdi.

Balçar, Boğaç'la birlikte Forum Konstantin'e kadar yürüdü. Heykelin altında Boğaç'tan da ayrıldı. Gidecek bir yeri yoktu. Ayasofya'ya doğru inip oradan Aya Barbara Kapısına gitti. Koca Bizans'ta bir yalnız Balçar'dı; ne var ki Vasili'nin konuşmalarından sonra yalnızlığının az önceki kadar korkunç gelmediğini fark etti.

Aya Barbara'nın önünde, deniz Balçar'ı iyice açtı; damarlarında kan daha bir güçlü dolaştı; nemli de olsa daha bir güçlü dolaştı.

Ertesi gün yapacak hiç bir iş yoktu. Vasili'yi, ikindiüstü Hipodrom'da bulacağına göre tembel tembel yatabilirdi. Akşam, uyuyacağı sıralar, o gün doğusu özlemi böğründe yine ansızın depreşmişti.

Sabah, yarı uyuşuk yarı canlı uzanırken gün doğusunun nasıl bir yer olabileceğini düşünüp durdu; Alparslan'ın yüzü nasıldı acaba? Gözleri muhakkak Demirci Baldur'un gözlerine benzerdi. Vasili: «Bakarsın Alparslan'ın bir beyi de sen olmuşsun hay Balçar» demiş miydi? Yoksa Balçar, Vasili'den böyle bir söz mü beklemişti hep? Vasili, düşlerinden birinde söylemişti herhalde.

Kalkıp giyindi; Akaleptos'a gidecekti. Akaleptos'a daha çok yakınlık duyuyordu; Vasili'ye de duyuyordu ya. Vasili'den çekiniyordu da.

Giyinip çıktığında, kaldığı evde hizmetine bakan ihtiyar Heresofola Kadını göremedi.

Bakındı; az ötedeki ayazmanın önünde, kendi yaşındaki kadınlarla çene çalıyordu. Balçar'ı görünce telâşla geldi. Ortalıkta görünmeyişini bağışlatmak için ağız dolusu lâflar etti. Balçar'ın kadını paylamağa niyeti yoktu. Fakat usulden bir gözdağı vermemezlik etmedi: «Bre bir daha görmeyim. Yoksa başka kapı bulursun.»

Kadın: «Bir daha olmaz, bir daha yapmam.» dedi;

«Haberi duyunca ayazmaya koştum, ne olur ne olmaz dedim de.»

«Ne haberini duydun da koştun?»

«Selçuk Beyi gelip dayanmış ya. Damatriu Tepelerinde kum gibi kaynıyorlarmış.»

«Ne dedin bre? Ne dedin, ne dedin? Kim gelmiş?»

«Selçuk Beyiymiş. Halkendon'da çadırını kurmuş.» Haç çıkardı: «İsa bizi korusun efendim. Beni bağışlamışsınızdır artık.»

Balçar'ın kadını dinlediği yoktu. Ana yola inen taş merdivenleri ikişer atlayarak koşuyordu. Bukeleon Sarayı'na yaklaştığında, halkın tedirginliği gözünden kaçmadı. Yavaşlayıp sağı solu dinlemeğe çalıştı. Halkedon'a kadar deniz kumlarından çok askeriyle gelen Selçuk Beyinin adının Afşin olduğunu öğrenince aklı durdu. Daha dün Vasili: «Afşin bunca işi arasında akıl edip karşı kıyılarda görünmeli ki» demişti. «Bre anam» diye şaşıp kaldı; «Bre bu Selçuklunun biri ne düşünürse öteki de onu düşünür, ne biçim iştir bu?»

Vasili'yi de Selçuklu diye düşündüğünü fark etmedi bile. O haliyle sarayın kilisesine girdi. Akaleptos Baba'yı bulamadı, kimse nerde olduğunu bilmiyordu. Saraydan çıkarken Boğaç'a rastladı. Boğaç da haberi duymuştu. «Vasili'nin dediği çıktı Balçar» dedi; «Afşin, Ersagun'u istemeğe gelmiş.»

«Eyi.»

«Eyisi meyisi bu işte.. Ya verirsiniz ya da Bizans'ı yakarım diyormuş.»

«Hadi bre? Yapar mı?»

«Aklım kesmiyor.»

«Diogenes ne dermiş?»

«Ne bilirim ben? Canın çekiyorsa git kendin sor, herif yeni İmparatorluğunun sevdasında. Bir de Evdoksi-

yan'ın; imparatoriçe olacak kadının.»

«Vasili'ye haber iletsek mi ki?»

«Budala mısın nesin? Vasili bunun böyle olacağını dünden söylemedi mi? Sen Akaleptos Baba'ya da gitmiş olmalısın? Öyle mi?»

Balçar yüzünü buruşturdu: «Bulamadım» dedi.

Boğaç: «Ben hele sarayda ne var ne yok öğrenmeye çalışayım. Olmazsa Büyük Saraya kadar çıkarım. Vasili ne dediyse onu yap; daha önce gitme yanına!»

Fakat Balçar, Boğaç'ın sözünü dinlemedi. İçi içini yiyordu; Vasili'yi görmese çatlayabilirdi. Vasili'nin meyhanesine gitti. Meyhane kapalıydı. Kapıyı açmak için zorladı; içerden sesler geliyordu, kesildi.

Tokmağa vurdu. Kapıyı Vasili açtı; Balçar'ı görünce öfkelendiğini saklamadı. «Sana ne dendi Balçar!» diye çıkıştı; «Neden denilenin dışına çıkarsın?»

Balçar deli bir neşeyle «Haberin var mı Vasili dediğin çıktı. Afşin Beyim Halkedon'a gelmiş. Ya Ersagun Bey'i verirsiniz ya da şehri yakarım diyormuş» diye bağırdı. Sanki Afşin'in buyruğundaydı, sanki Afşin'in buyruğundaki çerilerle birlikte Halkedon'a gelmişti.

Vasili: «Sus be sus. Bağırma!» deyince kendine geldi. «Gir içeri, budalalığın sırası mı?» Balçar'ı içeri alır almaz kapıyı kapatıp ardından sürgüsünü çekti.

Balçar, ancak gözleri karanlığa alışınca Akaleptos'u tanıyabildi. Yanlarında biri daha vardı; ilkin görüyordu.

Akaleptos: «Yabancı değil Ersagun Beyim, Peçenekli bir Beyin oğludur; arkadaşımızdır...» diye ötekine baktı.

Demek Ersagun Bey buydu? Balçar, bir Selçuklu Beyini ilk defa görüyordu. Babasına benzemediğini görüyordu; Karaman Bey'e de benzemiyordu. Hele Durak Han'a hiç benzemiyordu. Kegen'i, Karaman'ı, Durak Han'ı bir kazana koysalar da kaynatsalar, belki Durak

Han'ın Hanlığı bu Ersagun Bey'de görünürdü, üçünün de başka hiç bir şeyi bulaşmazdı. «Yiğit adam bre» diye düşündü; «Mertlik buna derler, öyle bakıyor!» Ersagun Balçar'a gülümsemişti. Ne çadır içine ne saray süsüne benzemeyen bir gülümseyişti; Balçar toprağın gülümsediğini sandı. «Yiğitten de öte bre!»

Vasili, Balçar'ı fazla düşündürtmedi. «Haberi kimden duydun?» diye sordu.

Balçar, evelen çıktığından başlayıp Boğaç'tan ayrılıncaya kadar gördüklerini ve duyduklarını bir bir anlattı. Ersagun, bütün dikkatiyle dinliyordu; Balçar sözünü bitirince Akaleptos'a: «Hemen saraya dönelim» dedi; «Beni arayabilirler. Daha başlangıçta kuşkulandırmayalım.» Vasili'ye döndü: «Sen de Afşin'e haber sal.» dedi. «Ersagun hıristiyan dinine girmiş, üstüne varmasınlar. Afşin ne demeğe geldiğini anlar. Haberi Balçar'la gönderirsen iyi olur. Sanırım Selçuk Beylerini merak eder.»

Balçar'a yine bakıp gülümsedi. Akaleptos'a, çıkarken: «Sen ne kadar hıristiyansan bizi de o kadar yap, fazla ileriye gitme ha.» diye takıldı.

Balçar, gün doğusuna kavuşmak üzere olduğunu sezdi; ansızın her yanını ateş basmıştı, gün doğarken yüreğini yalayıp sıyrılmıştı sanki.

Vasili «Duydun hay Balçar, şimdiden yolda olman gerekmez mi?» deyince ayıldı.

«Neyi duydum Vasili?» diyerek bön bön baktı.

«Neyi duymuşmuş? Ersagun Bey ne buyurdu?»

«Afşin Beyime ben mi haber ileteceğim bre?»

«Yok ben. Daha şimdiden Afşin Beyim demeğe başladın pis Peçenek?»

«Vasili, ben Afşin Beyime nasıl varırım? Varamam. Yok varamam.»

«Niyeymiş?»

«Niyeyse niyeymiş, varamam işte. On bin Peçenekli'nin içine varırım, Durak Han'ın katına varırım da, Afşin Beyime varamam...»

«Korkma Afşin Bey de, Ersagun Bey gibi yiğitten anlar, yiğidi sever.»

«Eyi bre... Hadi gittik diyelim bre Vasili, ne haber ileteceğiz?»

«Ersagun Bey ne dediyse onu. Sen de bizim kadar duydun. Daha da sorarsa şöyle dersin: Ersagun Bey Küpeli Hafız takımının başına geçti. Tamam mı? Hadi bakalım, yola düş de görelim.»

Balçar, Halkedon'a vardığında ilkin yadırgadı. Her yanda Selçuk çerilerini bulacağını sanıyordu. Selçuklulara ancak Krisopolis'e giden yolun Damatriu ayrımında rastladı; birdenbire aralarına düşmüştü. Bir şamatadır kopmuş, üç aşağı beş yukarı kendilerine benzettikleri Balçar'ın çevresini hemen sarmışlardı. Balçar, hiç de yabancılık çekmedi. Hele Afşin Bey'i görmek için geldiğini kolayca anlatınca iyice rahatladı. Yanında ne kılıç, ne ok, ne de yay vardı. Bizans işi, ucu kıvrık bıçağını da çıkarıp verdi. Sanki Peçenekli içindeydi; Peçenekli'den daha düzgün, daha derli toplu bir şeyin varlığını da hissetti ama ne olduğunu anlayamadı.

Afşin Bey'in çadırına girdiğinde iyice rahatlamıştı. İlk düşüncesi: «Olsa olsa benim yaşımdadır bu Afşin Bey» oldu. Ama yaşının üstünde bakıyordu; yüzü yaşından daha sertti. Diz vurup Afşin Bey'i selâmlarken, «Demek Ersagun Bey bizden küçük, ya Alparslan Han nasıl acep?» diye düşünüyordu. Bilmeden Afşin'i değil Alparslan'ı selâmladığını hissetti, hatta gün doğusunu. Çocukluğundan beri gizliden gün doğusuna çeken el iyice yaklaşmış, iyice büyümüş, iyice ısınmıştı.

Afşin Bey'e, Ersagun'un haberini söylerken o bir

türlü kurtulamadığı el yüreğinde kıpırdanıyordu.

Afşin Bey'in yüzünün güldüğünü fark etti; bir mum şavkı, Afşin Bey'in yüzünü yalayıp geçmişti sanki.

Vasili'nin akıllılığına bir kere daha inandı. Afşin Bey: «Başka?» diye sormuştu. «Başka diyeceklerin de olmalı mı yoksa bu kadar mı? Olmalı gibi mi?»

«Öyle Afşin Beyim, Vasili'nin sözü...»

«Kimdir bu Vasili?»

«Biz Vasili deriz.»

«Ne dermiş bu Vasiliniz?»

«Ersagun Bey'in, Küpeli Hafız takımının başına geçtiği biline, der.»

Az önceki mum şavkı, Afşin Bey'in yüzünü bir daha yaladı; genişleyerek, çok kısa bir süre durdu. Afşin Bey'in yüzü sonra yine eski halini aldı.

«Ersagun Bey'e söyle, Nikomedya denilen şehre de birini yerleştirsin. Orayı boş gördüm. Menzil yeri sayılır. Bütün Peçenekliler senin gibi midir?»

Balçar ne demeliydi şimdi ? «Benden iyileri vardır» dedi sadece.

Afşin'in gözleri düşündü bir an, öyle baktı: «Göreceğiz nasıl olsa hay yiğit.» Sustu.

Balçar çıkması gerektiğini hissetti. Öteden beri içinden çeken o gizli ele bu kadar yaklaşmışken dönmek çok zordu. Zorluğu duya duya çıktı.

Krisopolis yoluna vurdu; karşıya Krisopolis'ten geçti. Düşünceleri Afşin'den Ersagun'a, Ersagun'dan Afşin'e, Alparslan'a dönüp dolaşıyordu. Galata'dan Keras'ı geçerken yıllarca önce Boğaç'ın Romanos Diogenes'i atından alaşağı etmesini hatırladı. Ersagun-Afşin-Alparslan derken hatırlayıvermişti. Boğaç'ın altında, hassa askerlerinin gözü önünde çaresiz bakan bir süslü subay. Ersagun süssüz. Afşin süssüz. Alpaslan? Herhal o da

süssüzdür. Bizans subaylarının süsü başlarındakinden geliyordu; Boğaç bile saray muhafızı Peçeneklilerin başına geçince süslü urbalar giymeğe, pırıltılar takmağa başlamamış mıydı? «Şimdi Boğaç'ı da Karabudunda hangi Peçenekli olsa yere yıkar bre, çünkü Boğaç süslendi...» Afşin'in çadırında da süs yoktu; Afşin Bey süssüz bakıyordu.

Ayasofya'ya geldiği zaman âyin sona ermişti. Romanos Diogenes'le İmparatoriçe Evdoksiya'nın kiliseden çıkmak üzere olduğu sırada yetişebilmişti.

Evdoksiya'nın yanında genç görünmesine rağmen Balçar, Diogenes'i hayli yaşlanmış buldu. Gelgelelim kibir o kibirdi; attan alaşağı edildiği günkü kibir. Daha bile artmıştı; Ayasofya'dan bir parça yüklenmişti, Evdoksiya'dan bir ayrı parça.

Ayasofya'dan çıkanlarla da dolan koca meydan, alkışlarla uğuldarken Romanos Diogenes'in kendini beğenmiş bacakları Bizans'ı küçümsüyordu.

Balçar'ın içinden Diogenes'in bacaklarına gülmek geldi. «Ne sanır bre bu kendini. Afşin Beyim burnunun dibindeyken bunun gözü havalara bakar!»

Bırakıp Hipodrom'a gitti. Kalabalık henüz Hipodrom'a gelmemişti. Basamaklı sıralar boş denilecek gibiydi. Ta aşağıdaki bir sürü mermer sütunun taraçasında hiç kimse görünmüyordu. Spinada bir iki yarış arabası, belki de atları ısındırmak için gelişi güzel dolaşıyordu.

Balçar bir süre burmalı yılan sütununu seyredip oyalandı. Dikilitaşları öteden beri sevmezdi; Hipodrom'da en sevdiği şey, o şaha kalkmış, yeşilimsi tunçtan at heykelleriydi. Ayasofya'dan çıkıp gelenler, sıraları doldurunca kadar at heykellerine bakıp durdu.

Anlaşılan Vasili gelmeyecekti. «Eh, şimdi de Vasili

beni arasın bre» diye söylenerek evine gitti.

O günden sonra Balçar Bizans'ta pek az durdu. Karaman Bey'den gelip Uzlara haberci olarak gitti; Uzlardan gelip Nikomedya'ya yerleştirilen Boğaç'a haber ulaştırdı. Oradan döndü, yeniden Karaman Bey'e gitti.

Balçar hayatından memnundu. Balçar için, gün — artık battı sandığı gün— yeniden doğmuştu. Haber götürüp getirdikçe, kendisi de neler olup bittiğini öğrenmeğe başlamıştı. Afşin'i adım adım öğreniyordu; Afşin'le birlikte Urumeli içinde dört dönüyor, Bizans ordusu Afşin'i Malatya'da beklerken o gelip Sivas'ı vuruyor, Tokat'a çıkıyor, Niksar'da kıstırıldığı zannedilirken Denizli'yi basıp yağmaladığı haberini Boğaç'tan alıp Vasili'ye getiriyordu. Balçar artık Selçuk Beylerini de öğrenmişti; Yakutlu Bey'i, Sav Tekin'i, Atsız'ı, Buldacı'yı, Yağmur'u, Çavlı'yı hepsini biliyordu: «Bre çoğu benden küçük bunların Alparslanımız da seçmiş ki seçmiş...» diye böbürleniyordu.

Yıllardır kendini durmadan gün doğusuna doğru çeken o gizli el artık açığa çıkmıştı; büyük, kocaman açılmış, olanca sıcaklığıyla Balçar'ı avucunun içine almıştı. Balçar, hep bu sıcaklıkta ısınıyordu.

Kış ortasına doğru Balçar'ın durup dinlenecek, nefes alacak kadar bile vakti olmadı. Haberler birden akmağa başlamıştı; daha önce sızan bent sanki ortasından yarılıvermişti. Geceleri ancak kuş uykusu uyuyabiliyordu, yolda, çoğuncası at üstünde kestiriyordu. Urumeli içindeki bütün Selçuklu Beyleri güneye doğru çekilmişti.

Romanos Diogenes, büyük bir ordu toplamağa başlamıştı. Uzlara, Peçeneklere, öteki milletlere haber salınmıştı. Peçeneklerle Uzlardan en azından on beş-yirmi bin çeri istiyordu. En kısa zamanda, kış bitmeden Krisopolis düzlüklerinde toplanmaları gerektiği haberini

salmıştı. Sofya Valisi'ni bütün kuvvetleriyle çağırmıştı. Urus, Ermeni, Gürcü, Alman, Frank «Uyy bre ne milletler varmış» daha Balçar'ın adını yeni duyduğu milletler, Diogenes'in çağrısına hemen uymuşlardı.

Romanos Diogenes İslamları ta tamunun ucuna sürmek istiyorduysa bütün milletler hazırdı. Krisopolis düzlükleri karmakarışık dilden karmakarışık gürültüler çıkaran bir sürü herifle dolmuştu. Bu yüzden Balçar, Nikomedya'dan dönerken bir defasında yolu değiştirmek zorunda kaldı.

Uykusuzluktan, yorgunluktan düşüp bayılacağı bir gün nihayet Vasili «Bre Balçar bitti say sen bu işi artık» dedi; «Hele şu Bizans'a iyice, kana doya bir bak bakayım.»

Balçar: «Benim bu Bizans'la işim çoktan bitmiş Vasili» dedi. Göz kapakları kurşun ağırlığında gözlerine kapanıyordu ve kapanırsa Balçar bir cızırtı duyacağını da biliyordu. «Ben yerimi çoktan seçmeliymişim ya. Budalalık işte. Balçar'ın gözü açıldı gayri, aha oraya gün doğusuna...»

«Bana kalırsa açılmamış, hemen kapanacak gibi...»

«Eyi sen şimdi lâfı uzatma. Bizans'a neden iyice bakmalıymışım?»

«Devresi günü Diogenes yola çıkıyor. Haberi Boğaç'a ulaştırmalısın. Ondan sonra da, Diogenes'in ordusunu bekler, Karaman Bey'in yanına katılırsın. »

«Ya sen bre? Akaleptos Baba? Ersagun Beyim?»

«Ersagun Bey Diogenes'in yanında olacak. Akaleptos'la ben de papaz kılığındayız.» Güldü. «Sakın ola ki işaretimi almadan gelip bizi bulmayasın yine?»

Balçar cevap vermek üzere ağzını açmıştı; konuşamadı. Avucunun içinde ısındığını hissettiği el, sanki avucu kapamıştı.

«Hadi ben gidiyorum öyleyse...» diyebildi; «Sen Tanrı'ya emanet ol.»

«Sen de Balçarım. Ama bu gece uyu da git. Vaktin var sayılır...»

Balçar atına atlamıştı bile, «O vakti Boğaç'la geçiririm gayri» dedi. Dizginleri çekip Vasili'ye döndü: «Buluşacağız mı bre Vasili?» diye sordu. «Yan yana gelip vuruşacağız mı? Alparslanımızla bre?»

Vasili; nemli, durgun ama güvenli: «İnşallah» dedi.

Balçar'ın canı sıkıldı: «Ne demek o Vasili? Nece konuştun?»

«Hiç Balçar. Dediğin olacak, o demeğe gelir.»

Balçar atının dizginlerini bıraktı: «Hayda bre Deli Kız... Hayda bre.»

Karşıya geçip de Damatriu Tepesine varıncaya kadar uykusunu almış, yorgunluğunu gidermişti. Damatriu Tepesine vardığında ay bulutlardan sıyrılıyordu. Aşağıya doğru toz beyaz döküldü. El, içinde değil artık dışında büyüyüp kocamanlaşan, bütün yeryüzünü dolduran el yolunu gösteriyordu. Uzaklıklar, aradaki dağlar, tepeler, sular Balçar'a dümdüz gibi geldi. Yolun ucunda Alparslan'a benzer bir gün doğusu vardı.

Damatriu Tepesinden aşağı, huysuzlanan atının dizginlerini salıverdi. «Yürü bre Deli Kız; bu gidiş iyi gidiştir...»

Sarhoş, doludizgin sarhoştu. Yeryüzü bre ne güzeldi böyle?

Birden atı sürçtü. Balçar, tepetaklak, Deli Kız'ın boynundan, yelelerini bile tutamadan uçtu.

Kendine geldiğinde, sızlamayan yeri yoktu. «Eh bre» diye mırıldandı; «Eh bre Balçar, Vasili uyu dediğinde uyumadıysan, uyu bakalım şimdi, uyanınca gidersin bre.» Atını düşünemedi.

Alparslan, Afşin'in gönderdiği haberi Halep'te, Kuvayk Irmağı kıyısında aldı. Nisan başından beri Kuvayk Irmağına ve Halep'e tepeden bakan Sultan da otağını kurmuştu. Baharın erken sıcakları Kuvayk Irmağından ve genç yeşertilerden buğulanıyordu. Halep, baharın bu erken sıcaklarının su ve yeşerti karışık buğularında dindar, mütevekkil bir genç kadının örtülü güzelliğiyle uyukluyordu.

Alparslan sanki bu güzelliği seyretmek için gelmişti. Ordu, şehri sardığı ve bir buyrukla Halep Selçuklunun eline hemen geçebileceği halde o buyruğu vermiyor, ertesi güne bırakıyordu. Rahat, emin, gönlü her zamankinden ferahtı. Çerinin sabırsız kaynaşması; delicesine fırlatılan topuzlu ciritler, poloda bir serin yel kıvraklığında ustaca eğilip bükülen at ve binici bedenleri çevganın delidolu fırtınası.

Sultan'daki otağdan huzurlu, doyurucu, dinlendirici görünen bütün bu fışkıran canlılık yıllardır özlemini duyduğu bir şeydi. Bunları burada, bu Halep şehrinin önlerinde şimdi seyredemezse bir daha hiç seyredemeyeceğini sanıyordu. Afşin'in habercisi gelmeden önce, günlerdir beklettiği Bizans elçilerini çağırtmış, istemeye istemeye konuşmuştu. Az önceki canlılığın, az önceki o güzel yeryüzünün Bizans elçilerinin yüzünden karamuk

ekşiliğinde çirkinleşmesini görmemeğe çalıştıkça Bizans Elçileri Alpaslan'ın gözlerindeki dünyadan habersiz Malazgirt'i, Ahlat'ı, Erciş'i, Membiç'i istemişlerdi.

«Selçuklular, haşmetlü imparatorumuz hazretlerini gücendirmek istemiyorsa bu şehirleri tez elden boşaltmalıdır, yoksa imparatorumuz...»

Afşin «Rum imparatoru bizimle savaşacak durumda değildir» diye haber salmıştı; «Buyruğunu yerine getirdim, bütün Rum memleketini bir uçtan bir uca dolaşıp vurdum. İmparator dedikleri şöyle bir mesel verirsek, ahlat ağacının kurtlu ahlatlarından farksızdır; bir üfürük, kurtlarıyla birlikte yere dökecektir.»

Bizans Elçilerinin, yere göğe konduramadığı imparatorlarını Afşin iyice biliyor muydu acep? Afşin'in habercisi daha önce gelmiş olsaydı, elçileri tersler, hemen geri gönderirdi. Sadece: «Yarına kadar dinlenin, yarın cevap veririm» deyip kestirmiş, otağının önünde az önce yarım bıraktığı o güzel yeryüzüne hemen dönmüştü.

Buna rağmen Alparslan'ın Halep önlerinde eğlenip kalması, şehri alacak olan son buyruğu bir türlü vermemesi ne şehrin güzel görünüşü ne de şehrin güzel görünüşünü büsbütün güzelleştiren nisan yeşertileriydi; oyalanıştan başka bir şey değildi. Bu oyalanma arzusunu bir yıl önce bir kere de Amid surları önünde duymuştu. O zaman da Harşafiyya'da kurduttuğu otağından o korkunç güzel Dicle'yi, o göğe bir başka türlü baş kaldıran Amid surlarını seyretmişti. Amid de taşın, toprağın, suyun ağustos kaynayışında göğe bir ağışı vardı ki Alparslan hiçbir şey düşünmeden bir gün atından inmiş hisarın taşlarını okşamıştı; göğsünü taşlara yaslayıp bırakmış; bir an öylece kalmıştı. O bir an Amid surlarının bütün taşları yüreğine bir bir yerleşmiş gibi olmuştu; o bir an içinde Alparslan'ın yüreği bütün sur

taşlarında atmıştı. Amid'in bir taşına bile dokunmadan ordusunu alıp gitmişti. Şimdi Halep'te aynı hissi duyuyordu. Sav Tekin'i çağırttı.

Bizans Elçilerini terslemeğe hiç niyeti yoktu. Nasıl olsa çok yakında her şey olup bitecekti, söz, en güzel şekliyle, en kesin bir dille söylenecekti. Afşin kilidin sağını solunu döğmüştü; Yakutlu Bey Kars'ın, Ani'nin, Kalikalan'ın bütün o yörelerin işini bitirmişti. Ersagun varıp Bizans'ın orta yerinde dizginleri eline almıştı. Gayri bir besmele kalıyordu geriye, bir de anahtarı kilide sokup çevirivermek. Uzak değildi.

Nisan ayı, Halep şehrinin üstünde yeşerip dururken zamanın daraldığını işaret ediyordu. Zamanın daraldığını hem de çok daraldığını, aslında Amid'in surlarında hissetmişti. Sav Tekin geldiğinde Alparslan, Halep şehrinin üstündeki nisan yeşertisiyle Amid surlarının ağustos sıcağı arasında, zamanın bir yıl daha daralmış olduğunu düşünüyordu. «Geriye ne kalacak dersin hay Sav Tekin?» diye sordu.

Sav Tekin Melik Şah'ın düğününde Merv'den ayrıldığı günden bu yana Alparslan'ı ilkin Amid'de görmüştü. Beş yıl önceki Sultan'ın yerinde başka bir Alparslan bulmuştu; bir türlü, baskın yılının ertesinde Afşinlere baskın oyununu oynatan çocuğu hatırlayamamıştı. Bir şeyin, ne olduğunu kestiremediği bir şeyin darlığını çektiğini sezinlemişti; halbuki baskın oyunu oynatan çocuk sereserpeydi, gizli bir alaycılığı vardı, düşünürken bile muzipti. Amid'de kavuştuğu Alparslan ise muzipken bile düşünüyordu. Amid surlarına göğsünü yaslarken, Sav Tekin'e, Alparslan zamanı durdurmak istiyormuş gibi geldi.

«Sual eyledim, cevabını vermedin Sav Tekinim? Nedendir ki?»

«Sesin, soruş tarzın, ne bilirim Alparslan Sultanım, hani böyle bana dönmeden beni görür gibi konuşuşun Amid'i hatırlattı da bana...»

«Amid'de neyi hatırlattı? Dicle, Ceyhun'a benzerdi, yoksa Ceyhun'u mu? Ceyhun gerilerde kaldı? Biz ileriye bakmak isteriz, gelgelelim Ceyhun gibi bir su kalmalı bizim ardımızdan da, yoksa Amid'e el sürmeden geçişimize mi bir mânâ vermezsin?»

«Halep'ten de öyle gideceğe benzeriz Sultanım...»

Alparslan dönüp Sav Tekin'e baktı. «Bana da öyle gelir Sav Tekin» dedi; «Yorgunluğumdan sanma. Yorgun olup olmadığımı günü gelince görürsün. Doğrusunu istiyorsan korkuyorum.»

Sav Tekin, yanlış duyup duymadığını düşündü.

«Korkum, senin sandığın cinsten değil Sav Tekin. Korkum. Amid ve Halep de Rumların karşısında birer hudut şehri. Rumlara karşı olan hudut şehirlerini kılıç ile fethetmekten korkarım Sav Tekin. Bunu da senden başkasına söylemek istemem.»

Sav Tekin, Alparslan'ın gözlerine bakamadı. «Orduya dönüş buyruğunu vereyim mi Sultanım?»

«Ondan önce Bizans elçileriyle görüş. Cevabı, daha sonra İmparatorun kendisine vereceğimizi söyle. Ahlat ağacının, kendini ağaçtan sayması gibi elçiler de üst perdeden konuşuyor. Lafları kulak asılacak gibi değil. Dönüş gününü sonra karara bağlarız...»

Fakat Sav Tekin Bizans elçileriyle görüşmeğe vakit bulamadı. Elçileri çağırtmak için adam gönderdiği sırada atını çatlatırcasına süren bir haberci doğru tepeye çıkıp otağa yakın bir yerde atından indi.

Bizans'tan geliyordu. Alpaslan'a, İmparator Romanos Diogenes'in, sayısı belirsiz bir orduyla yola çıktığı, niyetinin Hemedan'a kadar varıp Selçuklu'yu yok etmek

olduğu haberini verdi. Haberci, Afşin'e da uğrayıp haberi verdiğini söylemişti; Afşin'in Romanos Diogenes'i karşılamak için yola çıktığının, Bizans ordusunu sağdan soldan vurup yıpratacağının, Alparslan'ın buyruğu gelip yetişinceye kadar bu işe devam edeceğinin Sultan'a iletilmesini» istemişti, haberci onu da söyledi.

Alparslan, beklenen buyruğu değil de beklenmeyen buyruğu verdi. Ordu hemen toplanacak, yürüyüş düzenine geçecekti; en geç bir saat içinde Sav Tekin'in kuvvetleri işe yarar ağırlıkları alarak, Sultan'ın daha önce yola çıkacak olan ordusuna yetişecekti. Sav Tekin'in çağrısına uyup çadırına gitmek üzere hazırlanan Bizans elçileri, ordunun muhasarayı kaldırıp apar topar yola çıktığını görünce şaşırdı. Sav Tekin'in gönderdiği bir köle gelip: «Efendim Sav Tekin, elçiler kusura bakmasın Bizans ordusu geliyormuş, bizim durmamız olmaz, yola çıkmamız gerek, dedi» deyinceye kadar ne olduğunu anlayamadılar. Hatta haberi ileten köle gittikten sonra bile birbirlerine bakıp durdular.

Selçuklu ordusu kaçıyordu; belliydi. Ancak işe yarar ağırlıklarını alabilmişlerdi, bir panikti bu, korkuydu. İçlerinden en gencini, haberi imparatora ulaştırmak için yola çıkardılar. «Selçuklu Sultanı, Haşmetli İmparator Hazretlerinin yola çıktığını duymakla beraber dağılıp kaçtı.» haberini götüren elçi yorgunluğu ve imparatorunu nerede bulabileceğini değil alacağını umduğu altın keselerini düşünüyordu.

Alparslan ise Meyyafarikin'e kadar hiç bir yerde durmadı; kısa ve pek seyrek molalarla Meyyafarikin'e ulaştığında bir ikindi vaktiydi. Ordu yorgundu; atlar, denizler gibi soluyordu. İkindi ezanı uzak bir yorgunluğun örtüsünü bir ucundan kaldırıyordu; akşama hazırlanan güneşi dinlendiriyordu. Meyyafarikin'de ordu-

nun genç, işe yarar, savaşlarda yorulmamış çerilerini ayırıp Sav Tekin'e bıraktı.

«Merv'deki sözümüz söz Sav Tekinim» dedi; «Merv'deki sözümüz söz, hem de seninle ola ki bir daha böyle iki ikiye, yalnız başımıza görüşmek nasip değildir. Melik Şah'ın veliahdım olduğunu unutmayasın.»

Sav Tekin yine Alparslan'ın gözlerine bakamadı; «Bunu konuşacak daha çok zamanınız olacak Alparslan Sultanım» dedi; «Şimdi çok erkendir. Merv'de daha da erkendi, buyurduğun için buyruğuna uyduk.»

Alparslan «Erkenmiş geçmiş önemli değil Sav Tekin; mesele başlanılan işin durmamasıdır. Şimdi sen, Ordu Beylerine haber sal; Ağustos ortasında Ahlat'ta buluşacağız. Benden önce gelenler beni bekleyecek. Yanılmıyorsam Bizans ordusu o sıralarda Ahlat yakınlarına ulaşacaktır. Afşin, Bizans ordusunu oralarda bir yere doğru sürmeli yahut da çekip getirmeli. Sonra... Tanrı ne yazdıysa o olacaktır; ötesi lâf!»

Sav Tekin, o günden sonra, Ahlat'ta yeniden buluşuncaya kadar hep Alparslan'ın «ötesi lâf» deyişini hatırladı. Her hatırlayışında hem çok şeyler anladığını sandı hem de hiç bir şey anlamadığını sıkıntı duyarak hissetti. Farkında olmak istemiyordu ama Sav Tekin gizli bir telaşa kapılmıştı. Göğüs boşluğunda kocaman kaplardan deniz kumları yavaş, inadına ağırdan akıp duruyor, başka bir kaba doluyordu; sonra dolan kaplar ters yüz olup bu sefer de onlardaki deniz kumları yavaş, inadına ağırdan dökülüyordu. Göğüs boşluğunda ince deniz kumları bir kum vurdumduymazlığı içinde bir yerlere doluyordu; vakit daralıyordu. Farkındaydı. Alparslan'dan ilk haberi Rey'den aldı. Yorgun, yaşlı, hastalıklı çerileri salıvermişti. Yeni ve genç bir ordu kuruyordu. Fakat Alparslan Rey'de fazla beklemedi. Çok az

uyuyordu; uyuyabildiği zamanlarda, bir çöl beyazlığında düşler başlıyordu; dörtnaldan daha süratli koşan bir at hızıyla uzaktan yaklaşıyordu, yaklaştıkça büyüyordu, büyüdükçe Alparslan'a çarpıp devrilecekmiş gibi döndürüyordu.

Ama bir yerde, tam Alparslan'ın gözlerinin önünde birden duruyor, çöl beyazlığının orta yerinde kapkara, kocaman asılıp kalıyordu. Kilitti. Öylece duruyordu. Sonra çöl beyazlığı göz kamaştırıcı bir parıltı içinde tutuşuyordu. Kilit kıpırdanıyordu. Açılır gibi.

Alparslan kilit açılmadan uyanıyordu. Düşünüyordu; uyuyamıyordu.

Bir defasında düşlerin neye vardığını anlar gibi oldu. Kalkıp ısıtmalı bir üşüme içinde giyindi; sanki hemen giyinmezse donacakmış gibiydi. Sessizce çıkıp amcası Tuğrul Bey'in mezarına gitti. Uzun zamandır gidememişti; savaşlar bütün öteki isteklerini nasıl gemlemişse buna da fırsat vermemişti. «Gördün ki seni gelip yoklamağa bile fırsat bulamadık hay Tuğrul Beyim!» diye içlendi. İçlenmesine biraz sitem karışıktı; biraz örtülü bir küskünlük. Düşünmek bile istemedi. «Geldik işte, yine katındayız, alnımızı ak mı görürsün kara mı?»

Tuğrul Bey'in mezarını ziyareti, onu bir an için yeryüzü düşüncelerinden sıyırıp almıştı. Uzun bir yolun tozunu ve kirini siler gibi olmuştu. O gün, güneş doğmadan ordu işlerini Melik Şah'a bırakıp Merv'e doğru yola çıktı. Gösterişsiz, tantanasız bir yolculuktu. Sadece Selcen'i yanına almıştı.

Merv'e girer girmez Çağrı Bey'in mezarını ziyaret etmek istiyordu. Fakat nerden, nasıl haber aldıysa almış, Mervliler yollara dökülmüştü. Fırsat bulup da o gün babasını ziyaret edemedi. Ancak yatsı namazından sonra gidebildi.

Çağrı Bey sanki yaşıyordu; hasta yatağında yatıyordu, Sultan Mevdûd'a gönderdiği Alparslan oğlundan zafer muştusu bekliyordu. Muştuyu getiren haberciyi duyunca hasta yatağından fırlayıp kalkacak, dirilecekti.

Alparslan, türbeye girdiğinde, Çağrı Bey'e, ilk zaferinin muştusunu soluk soluğa götüren Afşin'in da o zaman ancak bu kadar heyecanlanmış olabileceğini hissetti. Çağrı Bey'in türbesi, bir mayıs gecesinin sıcağını serinleten sessizlikte uyumaktaydı. Alparslan bu serin uykunun içine girdi; serin uykunun içinde yılların yorgunluğu, eski bir elbise rahatlığıyla üzerinden kayıverdi. Babasının ayakucuna diz çöküp oturdu, başını sandukaya yavaşça bıraktı. «Geldim Çağrı Bey babam» diye mırıldandı. «İznin olursa yakında...»

Alparslan'ın düşünceleri sustu. Türbedeki serin uyku ışıklanır gibi oldu.

Türbeden çıktığında yıllar yılı uyumuş da dinlenivermişti. Yeni doğmuş çocuklar bile bu kadar dinlenmiş olamazdı.

Ay batmak üzereydi; geç kalmış yıldızlar par par yanıyordu. Dandanakan yolunu tuttu. Yol boyunca Sarı Hoca kulağının dibinde durmadan konuştu. «Ben, Tanrı gibi gökte olmuş Türk Bilge Kağan» deyip başladı, göçlerden, baskınlardan, demir dağları eriten demir bilekli demircilerden söz açtı. «Devlet» dedi; «Yurt»; dedi, «Büyük yurt, bölünmez yurt, bölünmeyen yurt» dedi; «Selçuklu, Selçuklu'dan sonrakiler, onlardan da sonrakiler.» dedi; «En son yok.» dedi; «En baş var mıydı ki en son olsun.»

Alpaslan, Sarı Hoca'nın mezarına geldiğinde Sarı Hoca bütün ömründe konuştuklarını yol boyunca söyleyip bitirmişti. Mezar, söyleyeceklerini söylemiş bir insanın tükenmişliğiyle yorgundu. Döl dökmüş bir arı

beyinin gururuyla dinleniyordu. Alparslan dinlenmiş bir özlemin huzurunu duydu; rahat, göğsü geniş bir tebessümle güldü.

Rey'den ayrılırken de hep bu üç mezarı düşündü; sanki arkasında sağlam tepeler vardı. Sırtını rahatça dayayıp ileriye korkmadan gidebilirdi.

Orduya hareket emrini verdiği zaman, hayatında hiç bu kadar huzur içinde olmadığını hissetti.

Ahlat'a vardığında ağustos sıcağından başka bir sıkıntısı yoktu. Zaman ağustos sıcağında terliyordu ve yorgun bir yürek atışındaydı. Alparslan, bu atışın daha bir süre böyle sallantıda kalacağını hissediyordu. Ya birdenbire hızlanacak, gürültüsü Ahlat'tan çok öteleri —belki de bütün yeryüzünü— tutacak yahut da birden duracak, ses seda çıkmayacaktı.

Elini uzatsa ağustos sıcağında tıpırdayan yüreği, bu etleşmiş zamanı tutacak gibiydi; o kadar yakındı.

Afşin'i gördüğü gün bunu daha iyi anladı. Çavlı'nın, Atsız'ın, Buldacı'nın ve Yağmur'un yüzlerinde de aynı şey vardı; kayış sertliğinde etsiz ve yağsız bir zaman hızla, hiç bir yerde takılıp kalmadan yol almış, gelip Afşin'in, Çavlı'nın, Atsız'ın, Buldacı'nın ve Yağmur'un yüzlerinde duruvermişti; gözlerinde beklemeğe başlamıştı. Sav Tekin'de iyice belli oluyordu.

«Beylerim! Savaş arkadaşlarım! Ne düşünüyorsunuz?»

Beyler, Alparslan'ı seyrediyorlardı. Merv'den bu yana, altı yıl geçmişti; çoğu beraber oynamış birlikte büyümüş, birlikte at sürmüşlerdi. Yıllar yılı daha çocukken bile her biri kendi başına yaşayıp hareket ederken ona güvenmişlerdi. Yıllar yılı o yalnız başına, bu güvenişi beslemişti. Acaba, Alparslan'ın da birine güvenip kendi başına yaşamak istediği bir günü olmuş muydu hiç?

Şimdi burada, bu Ahlat kalesinde, Allah'ın bu ağustos sıcağında yine bir araya gelmişlerdi. Bir pınar, toprağı yarıp yeryüzüne çıkmış, sularını dört bir yana salmış, sonra yine bir araya toplamıştı; denize mi varacaktı? Göle mi dökülecekti? Merv Suyu gibi denize de göle de ulaşamadan yarı yolda kalıp yine ana toprakta kaybolup gidecek miydi? Alparslan, Merv'den bu yana uzayıp yeşeren özlemi anlamıştı; Beylerin gözlerindeki bu özlem yükünün boşalmasını bekledi. Aslında bu yük, bütün ağırlığıyla kendisinde de yüklüydü. Bir an her şeyi unutup; soylu Selçuk ailesinden olduğunu, Sultanlığını ve kendiliğinden, daha çocukken kendiliğinden kurulan üstünlüğü unutup sıradan bir insan olabilmenin rahatlığını düşündü. Beylerin her birini kucaklamak, o eski çocukluk günlerini, hatta o uğursuz baskının soğuk, aç döküntülerini doya doya koklamak geldi içinden. Gürganç'a gittikleri gece ne güzeldi; Sarı Hoca'nın yamçısına sığınıp ısınmak, geceden kurtulmak, tehlikelerden ve korkulardan sığınmak ne güzeldi.

«Yakutlu Beyimi göremedim; haberimizi almamış olmalı.»

Sözü değiştirip Beylerini konuşturmağa zorladı. Sav Tekin'e bakmıştı.

Sav Tekin, Alparslan'ın sesinde uzak bir titreyiş yakalamıştı. Yüreği burkuldu. «Yakutlu Bey yoldadır Sultanım» dedi; «Habercisi geldi. Bizans ordusunun öncülerinden kalabalık bir kuvvetin yukarda, Kirş gölü kıyısında dolaştığını öğrenmişler. Onun için yol değiştirmiş olmalı. Sanduk Beyi baskın için bırakıp kendisi Ahlat'a ulaşacakmış. Gecikirsem gecikmem bu yüzden olacak. Sultanımız beni bağışlasın demişler.»

Büyü bozulmuştu. Beyler, son on beş gün içinde, habercilerle ulaştıramadıkları haberleri verdiler. Al-

parslan bir bir dinledi. Altı yıl önce Merv'de verdiği buyruk yerine getirilmişti. Beyler konuşmalarını bitirince Alparslan her birine ayrı ayrı teşekkür etti.

«Büyük iş gördünüz» dedi; «Merv'de sizlere yolu çizerken, o yolda nasıl gideceğinizi söyleyemezdim, size bıraktım; siz gidecektiniz. Görüyorum ki gidiş çok güzel bir gidiş olmuş, hesabımız şaşmamış; size güvencim de şaşmamış. Şimdi, Merv'de yarım bıraktığımı söylüyorum. Sarı Hocamızın kilit meseli buralarda bir yerde açılacaktır. Tanrı'nın yazısı burayı yazmış alnımıza, farkındayız. Merv'de, gün akşamlıdır demiştim; Sultan için de bu böyledir. Akşama ermemek gerek. Şimdi Afşin Bey'i dinleyelim. Buraları siz de bilirsiniz. Babam Çağrı Bey'den, Sarı Hocamızdan duyduğumuz kadar bizim de dolaşmışlığımız vardır. Gelgelelim Afşin Bey ayrıca vazifelendirilmiştir. Afşin Bey, Bizanslı'yla savaşacağımız yerlerde keşif yapmış olmalıdır...»

Afşin «Buyruğunuzu yerine getirdim Alparslan Sultanım» dedi; «Bulunduğumuz Ahlat'ın yukarı yolları Süphan ve Nemrud Dağları denilen iki koca dağın birleştiği bele varır. Burdan başka geçit yoktur. Önce bu geçidi sağdan soldan iyice tutmalıyız derim. Bu geçit Patnos denilen düzlükten Malazgirt Kalesi'nin eteklerine ulaşır. Burası da düzlüktür. Ama bu Süphan, bir zamanlar bir ateş dağıyken bütün küllerini bu Malazgirt düzlüğüne dökmüştür. Yürürken kül içinde yürüdüğünü sanırsın. Bir de, insan boyundan yüksek, iki at boyu genişliğinde kara kayalar bütün düzlüğe lök gibi oturmuşlar, bir yerde sekiz on kümelidir, bir yerde üçü beşi bir aradadır, bir yerlerde tek tektir. Bu kayaların Süphan'dan, küllerle bile döküldüğü söylenir. Onun için Malazgirt Kalesi eteklerine doğru bu kayalar yoktur, orası safi düzlüktür...»

«Yani bu kayalardan savaşta faydalanılır; bu kayaları tutan savaşta üstünlük kurar mı demeğe getirirsin Afşin Bey?»

«Savaş için bu düzlük seçilirse öyle demek isterim Alparslan Sultanım.»

«Seçtik farz et... Bu kayalardan önce, Patnos düzlüğü Malazgirt'e açılırken dar boğazlar olacaktı, kör vadiler? Öyle midir?»

«Öyledir Alparslan Sultanım...»

«Öyleyse Patnos düzlüğü de işe yarar... Hele bir daha görmek gerek, vaktimiz daralmazsa...»

«Vaktimiz olacak sanırım. Artuk ve Saltuk Beyler, buyruklarına bıraktığım çerileriyle Bizanslı'yı bir hafta daha oyalayabilir. Sonra Malazgirt önlerine doğru kaçacaklar...»

«Patnos'tan o söylediğin kara kayalara kadar su durumu nasıldır?»

«Buyurduğunuz tarafa yerleşeceklere yeter, yetmese de idare eder. Çünkü aylardan ağustos ayıdır; suyun altın vaktidir. Malazgirt yanı sorulacak olursa kötüdür derim. Ağustos ayında Malazgirt demek yangın demektir, küllü çamuru bile bulunmaz olur. Elli yüz kulaç derinlikte bile su bulmanın mümkünatı yoktur. Oralıların kaklık dedikleri kar kuyularında kaldıysa kalmıştır. Sanırım Bizanslı suyunu beraberinde getirmeğe çalışacaktır.»

Alpaslan bir an düşündü. Garip bir tebessümle Afşin'e baktı: «Dandanakan'daki çocuklar büyümemiş olmalı şimdi hay Afşin Bey.» dedi. Yine öyle bakarak ötekileri süzdü: «Eyi. Eyi...» dedi; «Büyümek de başka güzel.»

Sav Tekin'e daha uzun baktı: «Bizans ordusunda Küpeli Hafızlılar da geliyor muydu?» diye sordu.

Sav Tekin «Küpeli Hafız'ın kendisi, Balçar'la Boğaç adlı iki Peçenekli, birde Vasili. Ersagun imparatorla beraber...» diye cevap verdi.

«Biri Rum mudur bunların Sav Tekin?»

«Değildir Alparslan Sultanım. Vasili, Küpeli Hafız'ın oğludur.»

«Aferin Küpeli Hafız'a. Aferin, bin aferin, bize Küpeli Hafız'ı biliştirene de...» Alparslan'ın son sözü ancak duyulabilecek kadar hafif çıkmıştı. Gözleri, uzaklara, bir çadır içinin hayli uzaklarına dalmışa benziyordu; çok kısa sürdü: «Aferin...» diyerek yine çadır içine döndü. «Ya bu Balçar dediğin?»

«O bir Peçenek Beyinin oğlu. Alparslan der de başka bir şey demezmiş; hele son günlerde. Boğaç, Afşin Beyimizin işareti üzerine Nikomedya'ya yerleştirdiğimiz adamımızdır.»

«Eyi. Hepsi ayrı bir eyi. Vakit daralsa bile bizim için daralıyor olmalı, zararı yok. Dandanakan'daki çocukların yaptığı işi bu Küpeli Hafız takımı yapacak öyleyse Sav Tekinim. Öyle midir? Bizans ordusu susuz kalırsa Patnos düzlüğüne ulaşmak ister. Biz de izin veririz. Afşin Bey bir haftamız var; der. Öyleyse yarın gidip anlattığı yerleri biz de bir daha görelim deriz. Uygun mu bulursunuz?»

Dağılacakları sırada Yakutlu Bey de Ahlat'a girmiş, durup dinlenmeden Alparslan'ın çadırına gelmişti. Yakutlu Bey'in gelişi toplantının uzamasına sebep oldu... Ordu Beyi olarak anlatacakları çok şeyi vardı. Alparslan'ın büyüğü olarak içinde hep bu çadırda kalmak, sabahlamak, yeniden akşamı bulmak, yeniden sabahlamak arzusu kaynayıp duruyordu. Konuşmaları kâh Ordu Beyi olarak saygılı, kâh Alparslan'ın büyüğü olarak hasretle kemirilmiş kırık dökük şefkat pırıltılarıydı, iç-

lerinde, doğup büyüdükleri yerden en çok uzak kalan, en çok bir başka Selçuklu'ya hasret duyan, en çok Bizanslı yüzü görmekten usanmış olan Yakutlu Bey'di. Sözleri biraz da bunun için uzuyordu.

Yatsı namazını beraber kıldılar. Yıllardır hiç bir yatsı namazı, hiç birine böylesine huzur dolu gelmemişti. Namaz boyunca üstlerindeki çadır kalkıp kalkıp inmişti, beyaz pamuk yumakları gibi, turna kuşlarının uçuşu gibi bir hafif yumuşaklık çadırın içinde gecelemeğe hazırlanan ağustos sıcağını eritmişti. Yıllardır, ilk defa bir ve beraber kıldıkları yatsı namazıydı.

Ahlat, Ahlat'ın içi ve dışı; Ahlat'ın üstü ve altı sessizdi. Ağustos gecesi, sıcakla sarıp sarmalanmış, cırcır böceklerinin gıcırtısını dinliyordu. Bir de çok uzaklardan Van gölünün geniş suyunu...

Gürültüler, delice naralar, birden boşalmış zapt edilmesi imkânsız sevinç çığlıkları böyle bir anda duyuldu. Afşin Bey, yavaşça kalkıp, biraz da endişeli dışarı çıktı.

Bir bayram sevinci ancak bu kadar çalkantılı olabilirdi. Alparslan, belli etmiyordu ama içten içe tedirginleşmişti. Boynunda bir damar ansızın kabardı. Anahtarın kilide sokuluşunda duyulan sürtünme, bir anda kabaran damarında çıtırdadı. Bir gölge, çadırının kapısına kadar gelmiş gibiydi; sarımsı ışıyordu, gizliden çağırıyordu, çadırın kapısında ışıyıp çağıran gölge kaçınılmayan alın yazısı mıydı, yoksa kaçınılmayan savaş sürünüp gelmiş miydi?

Gözlerini kaldırıp Beyleri hırsızlama süzdü. Beylerde de bir bekleyiş vardı. Ağabeyi Yakutlu Bey'in burun kanatları kabarıp iniyordu. Sav Tekin, hemen fırlayıp kalkmağa hazırdı.

Afşin Bey, döndüğünde yüzü pırıltılı tebessümler

içinde, bulunduğu yeri unutacak kadar keyifli «Müjde Alparslan Sultanım» dedi; «Sanduk Bey'den haber var. Tarkhaniotes ile Ursel'in buyruğundaki Bizans öncü kuvvetlerini basıp dağıtmışlar. Mukaddes bildikleri kocaman bir haçı ele geçirmişler, Sanduk Bey habercileriyle bize göndermiş kendisi de sabaha buradaymış. Uğurlu kademli olsun Alparslan Sultanım!»

Şimdiye kadar her biri en az bir Bizans ordusuyla vuruşup yenmiş beyler Sanduk Bey'in başarısından öylesine sevindiler ki Alparslan bu sevincin karşısında bir müddet konuşamadı. Konuşmak bu sevinci seyretmekten daha güzel olmayacaktı.

Sonunda ayağa kalktı.

«İnşallah» dedi; «Tanrım, ne yazdıysa onu göreceğiz. Ölümden öteye de yol gitmez. Böyledir diye tedbirimizi almamazlık edemeyiz. Şimdi bozulan Bizanslılar, Kralın ordusuna varacak. Öyleyse Afşin Bey'in bir haftalık dediği zaman daralacak. Diogenes gözü pek bir kraldır. Bu bozgunun ordusundaki kalabalık için hayırlı olmayacağını bilecek kadar da aklı başındadır. Bu yüzden hemen üstümüze doğru yürüyecektir. Patnos düzlüğü ile kayalıkları onlardan önce bizim tutmamız gerek. Şimdi Sav Tekin, kendisini yorgun bulmuyorsa Yakutlu Beyim, bir de sen Afşin Bey... Benimle gelesiniz. Ay ışığı varken gidip oraları görelim. Atsız Bey bizi bir bölük çeri ile kollar. Önümüzde de Sanduk Bey olduğuna göre emniyette sayılırız. Yakutlu Beyim ne dersin?»

«Senin yanında dinlenmek daha çok hoşuma gider Alparslan Sultanım; bilirsin.»

«Öyleyse bu Beyler de yarın bizi Malazgirt düzlüğünde bulmalı. Duyduk mu Buldacım, Yağmurum Çavlım sen de, duyduk mu?»

Alparslan çadırın kapısından çıkarken içinden geniş, derin, bütün göğüs boşluğundan kopup gelen bir besmele çekti. Yine içinden «Sen de duydun mu hay Sarı Hocam» diye sordu. «Duymadıysan. Bismillahirrahmanirrahim...»

Gökyüzüne baktı. Ay tepsi genişliğinde sarı beyaz, Ahlat'tan Süphan Dağı'nı yalıyordu.

«Hadi bakalım beylerim, vakit geldi sayılır!..»

KİLİT

M. NECATİ SEPETÇİOĞLU

... Düşünemiyordu.

Düşünürse Sarı Hoca, delirebileceğini anladı. "Konuşan bir kurt'u anlatmıştım sana" diyebildi neden sonra. Sesi boğuktu; yorgundu, yüzyıllarca uzaktı. Sesi, belli belirsiz bir korkunun titreyişini duyuyordu. "Oğuz Han'ın çadırına giren, Oğuz Han'la konuşan bir kurdu anlatmıştım. O kurt gerçekten konuştu mu bilmiyorum; atalarımız konuştu dediyse konuşmuştur; aksine mümkünü olamaz. Eğer ben Sarı Hocaysam, o kurdun sesini duymamış bile olsam, derim ki kurdun sesi seninki gibiydi... Oğlum Alpaslan, o kurt da herhalde senin gibi konuşmuştu..."